

SZALAY JEROMOS

IGAZSÁGOK
MAGYARORSZÁG KÖRÜL
A MAGYAR PÖR.

II. KÖTET.

MAGYARORSZÁG MEGCSONKÍTÁSA.
TRIANON - PÁRIZS - 1956.

*„Emberi gyöngeség, hogy mások ügyeiben
a helyett, hogy ezeket a maguk tárgyilagos
valóságában szemlélnők, inkább saját érde-
keink és érzelmeink szerint ítélkezünk.”*

*„Az erkölcsi kérdésekben, amelyekhez
tartozik az embernek hazájához való viszo-
nya, nem kellene-e egyetlen és ugyanazon
mértékkel mérnünk más népeknek is?”*

COLLECTION DANUBIA

Az „Igazságok” megjelent kötetei :

Mit üzen a vértanú primás ? 92 l. Kifogyott.

Le Cardinal Mindszenty. 220 l.

El Cardenal Mindszenty. 186 l.

Márton Aron, vértanú püspök, vértanú népe. 328 l.

Mgr Aaron Márton, évêque de Transylvanie. 218 l.

Aaron Márton Bekennerbischof von Siebenbürgen. 188 l.

Aaro Márton bishop of Transylvanie. 230 l.

Építsük fel, amit leromboltak :

I. Magyar Pör :

1.) *A magyarország eredete és fejlődése a honfoglalástól 1914-ig.* 230 l. Megjelent.

2.) *Magyarország megcsonkítása. Trianon (1920) Párizs (1946-1947) - 1956.*

Ezek a kötetek egymást kiegészítik, a magyar kérdést különféle szempontokból mutatják be.

Bevezetés a Magyar Pör második kötetéhez.

A Magyar Pör első kötetében szemlét tartottunk a magyar történet ezer évén. Keresztük, hogyan alakulhatott ki a magyarságnak az a képe, mellyel ellenségei igazolni akarták a Trianon-i megsemmisítést. Mint Márton Aronnál, itt is a II. Pius pápától vett jelszó volt irányítónk: „Ne vigyen bennünket végzetes dolgokra a ludallanság. Meg ne hajlítson mások kegye; félre ne vezessen az elfogultság.”

Itt is gyakran felvetődött előttünk: Megmondjam? Ne mondjam meg? *Meg kell mondanom!* Ezért meg is mondtuk mindazt, amire az igazságnak szüksége volt. Meg ellenségeink felé, de magyarság felé is. Szerencsére a magyar történelem elbirja a nem kedvező tényeket is, mert a kötet végső következtetése, amelyet egy a magyarságot nem szerető család sarja fogalmazott meg, valóban méltó arra, hogy a magyarsággal együtt az egész világ emlékezetébe vésődjék. „*Bocsánatot kérek Magyarországtól*”, írta 1956 nov. 2-án báró Musulin a Salzburger Nachrichten-ben.

A jelen kötet, hála hőseinknek, annyi szenvedés, megálázás után nem kevésbé felemelő igazsághoz érkezik el. Ludwig Löhner osztrák képviselő intézte a bécsi parlamentben 1848-ban szemrehányásképpen a csehekhez, akik a magyar felszólítást, hogy együtt harcoljanak az önkényuralom ellen, durván elutasították. „Uraim, mondta a cseheknek, ha Magyarországot leverik, akkor önök elkéstek álmaikkal. Hiába kerül akkor a demokraták kezébe a kard, amely vitézek kezébe

való... Azok a népek, melyeknek képviselői itt ülnek (a bécsi parlamentben), szégyenkezhettek, hogy ezt a kardot álnokul kicsavarták (az eredetiben: ellopták) Magyarország kezéből. A világ majd odakiáltja önöknek, hogy segítették egy testvérnép legyilkolását, hogy önök is mentől előbb szolgásába juthassanak.”

Ezt a két elismerést nem szónoki nagyizálás, nem költői képzelet alkotta, hanem a magyar hősök vívták ki. Ezek köteleznek bennünket s tőlünk függ, hogy perújításunkban fel tudjuk-e használni őket. Évtizedeken keresztül kétségbeesetten iparkodtuk meggyőzni a nyugatot, hogy a rólunk kialakult közvélemény hazugságon alapul. Kárbavesztett fáradság volt. S ime, néhány ezernyi fiatal, sőt gyerek meg változtatta a történelmi fejlődés irányát. Ő, a költő elesettségünkben látnok, prófétája volt népének mikor írta:

Ha egyszer nem lesz többé iskolánk
Ha minden jussunkból kivettünk:
Egy Iskola lesz egész életünk,
S mindenki mindenkinek tanítója.
...iskolátlanul
Egymásból olyan nemzedéket nevelünk,
Hogy mind az idők végezetéig
Megemlegettetünk.

De azt is írta:

Testvéreim, bizony nem élünk jól mi.
Nem apáinknak tetsző életet. (Reményik).

Amit a hősök megteremtettek, elveszik, ha nem építjük tovább.

AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ FELÉ.

Az a ma is bámulatot érdemlő egyensúly, amelyet a bécsi kongresszus (1815) megállapított, tartott 1870-ig. Az a korszak, amely az 1870-1871-es háború után következett, az európai hatalmak ellentétei, versengései ellenére is az európai népek tekintélyének, hatalmának a tetőpontját jelentette. Pedig ezek az ellentétek nem voltak jelentéktelenek. Az európai hatalmak akkor osztozkodtak a világnak még elfoglalható, gyarmatosítható területein. Anglia, Franciaország, Olaszország mind kinézték maguknak a lefoglalható területeket. Oroszország állandóan kerekítette ki ázsiai birtokait, de főörekvése a Boszporus és a Dardanellák tengerszorosainak megszerzése volt. Ausztria is, ha már a magyar ellenállás miatt nem foglalhatta el a Balkánt, legalább „érdekzónát” akart szerezni, hol katonai vagy gazdasági befolyását senki ne háborgassa.

„Ezek miatt a versengések miatt a háború sokszor látszott elkerülhetetlennek, de mindig akadt nagyhatalom, amely azon a véleményen volt, hogy a kérdés nem éri meg a háborút.”

Ma, több mint félszázaddal később, miután a két világháborúnak győztesei kisajátították maguknak a keresztény erkölcs kifejezőkészletét céljaik eltakarására, különös érzéssel tekintjük azokat az érveléseket, melyekkel az európai államok rátették kezüket a még elfoglalható területekre: „A szabad tengeri út nekik életkérdés”. „Az európai fogyasztás már nem tudja felvenni az ipari termelést”. Olaszországban Crispi kijelenti: „Mire jó Itália egysége, ha nem adja meg nekünk az erőt és a nagyságot?” „A kereskedelem követi a zászlót”, volt a jelszó Angliában.

Az indítókok között volt a tengeri támaszpontok kérdése. „A gyarmati politika szükséges, mondta Jules Ferry 1885-ben, hogy hadi tengerészetünknek biztosítsuk az üzemanyag utánpótlását”. Bismarck kijelentette ugyan: „Addig, míg én kancellár leszek, mi nem csinálunk gyarmati politikát”, de utódai már nem követték ezt az okos álláspontot. A marokkói válság alatt (1911) Németország Marokkó védőjének szerepét játszotta, de a kulisszák mögött megegyezett Franciaországgal és az egyensúly érdekében hatalmas kárpótlást kapott francia Kongóból.

Amíg mindenki kisebb-nagyobb intrikákkal kielégíthette erkölcsösnek épen nem mondható céljait, érvényes volt Jules Cambon megállapítása: „Alapjában véve senki se akarja a háborút és mindenki felhasznál minden lehetséges ürügyet, hogy elzárkozhassék előle”. Ennek ellenére elérkezett az az egész világra kiterjedő háború, melyet senki nem kívánt, melytől mindenki rettegett, de éppen ennek a félelemnek következtében mindenki készült rája. Így lett kikerülhetetlen az a világháború, mely megváltoztatta a történelem folyását, Magyarországra pedig végzetessé vált (1).

A kikerülhetetlen háború tehát elérkezett 1914-ben. Mihelyt a háború elkezdődött, minden állam propagandaszervezete munkához fogott, hogy saját államát megvédje az ellen a vád ellen, hogy kirobbantotta a háborút, hogy meggyőzze saját népét arról, hogy az ellenség álnok módon támadta meg. Meséket agyaltak ki, melyeknek az volt a rendeltetésük, hogy saját országukat tisztára mossák, az ellenségeket pedig minden lehetséges bűnben elmarasztalják. Ezek a legendák azután annyira belgyökeresedtek a közvéleménybe, hogy a legnyilvánvalóbb tényeknek se sikerült őket kiirtani.

Honnan jött ez a háború, melyet senki se akart? A szemben álló csoportok mindegyike a saját népe számára évtizedeken vagy évszázadokon át kialakított legendák szerint magyarázza az első világháború eredetét és a felelőséget.

Az orosz megfogalmazás szerint „az 1914-18-as háború előidőzésében a főszerepet az angol-német versengés játszotta, főképen. Angoloszág védte katonai és gyarmati fölényét és nem akarta eltűnni Németország előretörését. Franciaországra nézve a német törekvések még nagyobb veszélyt jelentettek”. Pedig ez ez a fölény ellenállhatatlanul közeledett, mert Németország versenytársai a helyett, hogy megfelelő, jogos eszközöket állítottak volna a németekkel szembe: a jólvégzett munkát, a szakértelmet, a fegyelmet, diplomáciai ügyeskedésekkel akarták visszaszorítani a német előretörést.

Lenin szerint Németországban a jelenkori technika, a nagy tőke és a tervszerű megszervezés felsőfokával állunk szemben. Mindezt pedig irányítja a porosz junker (nemesség) és a polgári osztályok világhuralomra való törkevése.” (3)

A gazdasági versengés, a két szövetségi csoport közötti ellentétek magukat a népeket is kibékíthetetlen elkeseredettséggel állították szembe. Ez alatt a forrongás alatt egy gazdag zsákmány tűnt fel a láthatáron, Törökország. Európa „beteg embere”. Már régóta halódott. Bukása, lassú, de állandó volt, semmi se állítja meg, a reformok is inkább vesztébe taszítják. Eletét egyedül az nyújtotta meg, hogy a jövőendő haszonélvezők nem tudtak megegyezni a zsákmányon. De a jelöltek „jogos” érdekeit, a régi védnököket, Franciaországot és Angolországot váratlan meglepetés érte. A törökök ugyanis úgy ítélték, hogy a német támogatás többet jelent számukra, mint a francia vagy angol pártfogás. A németek ugyanis modern, erős Törökországot teremtettek volna, amely nem lett volna épen annyira ellenségeinek mint támaszainak játékszere. A „jogos felháborodás” hamarosan megmutatta, mire képes azok ellen, akiket útjában talál.

Ugyanabban az időben, mikor a német gazdasági térhódítás visszaszorította az angol kereskedelmet, Németország hadiflotta építéséhez fogott, amely az eddig kétségbe nem vonható angol egyeduralmat fenyegette. Az angolok több tárgyalást kezdeményeztek, hogy Németországot lebeszéljék vállalkozásáról. Az utolsó 1908-ban történt. VII. Edvárd angol király személyesen akarta lebeszélteni Vilmos császárt tervéről. A megbeszélés eredménytelenül, Vilmos császár fenyegető szavaival

végződött: „Akkor hát verekedni fogunk, mert ezt követeli a nemzeti becsület és méltóság.” (4)

Bülow német birodalmi kancellár találóan jellemezte a két uralkodó (unokateslvérek voltak) egymáshoz való viszonyát. „VII. Edvárdot ugyanaz az érzés töltötte el a német kereskedelem és tengerészet láttára, mint amelyet érez egy régi nagy banknak a tulajdonosa, mikor váratlanul magával szemben talál egy fiatal, kevésbé nemes versenytársat; aki ugyan nagyon ellenszenves, de nagyon tevékeny.” (5.)

Már 1908-ban írta a Saturday Review: „Régente a népek egy városért háborút kezdtek. Nem kellene nekünk háborút indítanunk egy 200 millió livre sterling-es üzleti forgalom érdekében?” 1895-től kezdve királyi bizottság foglalkozott az angol kereskedelem visszafejlődésével. A megállapítás az volt, hogy: „a német kereskedelem versenye egyre jobban érezhető. A németek eladni akarnak és a piacokat megtartani.” (6.)

Az angol ingerültségnek VII. Edvárd adott kifejezést Szazonov orosz külügyminiszter előtt. „A király említvén a tényt, hogy Németország el akarja érni az angol hadiflottát, látható ingerültséggel kiáltotta: összeütközés esetén ennek a törekvésnek gyászos következményei lesznek nemcsak a német hadi tengerészetre, hanem a német kereskedelmi flottára is, mert minden német kereskedelmi hajót elsüllyesztünk, amely kezünkbe kerül.” (7.)

Ugyanezen látogatás alkalmával Grey angol külügyminiszter megerősítette Szazonov előtt a francia-angol megegyezés létezését, mely szerint francia-német háború esetén Anglia nemcsak a tengeren nyújt segítséget Franciaországnak, hanem szárazföldön is”. Tehát nem Ausztria-Magyarország robbantotta ki 1914-ben a háborút, előkészítették azt ilyen szerződések már évekkel kirobbanása előtt.

Ami a francia-orosz felelőséget illeti, Khoslov, jóllehet Franciaországnak ad néhány rugást, inkább kíméli a régi fegyvertársat. „A franciák, mondja, nem gondoltak arra, hogy világháborút robbantsanak ki, de politikusaik valamennyien megegyeztek abban, hogy Franciaországnak mentől előbb meg kell szerveznie hadseregét és szövetségeseket kell szereznie” (Thiers). 1872-ben a következőképen adta elő elgondolását „Ha

Európa népei egymással háborúba keverednek, egészen természetesen, hogy mi hasznot akarunk húzni a kínálkozó alkalmából". (8.)

Természetesen még a cári Oroszország is könnyebben megussza a felelőség kérdését, mint Angolország vagy Németország. „Ha nem ismerjük fel a gyarmatok és az érdekörk közötti imperialista versengést, ami a legfőbb előkészítője volt az állandóan fenyegető világháborúnak, ha elfelejtjük az angol és a német imperializmus ellentéteit, ha másodrendű kérdésnek tekintjük Elzász-Lotharingiának Németországhoz való csatolását, ha Oroszországnak Konstantinápoly felé való nyomulását mint nagyon fontos, sőt döntő tényezőnek tekintjük, ha végül a cárizmus képviseli az európai reakció utolsó támogatóját, nem tökéletesen világos-e, hogy a polgári Németország háborúja Oroszország ellen nem imperialista, hanem felszabadító háború, nem az orosz nép ellen irányuló, nem hódító háború?" (9.)

Minden itt van és semmi se. Ki tudná kitalálni, hogy ezek a ravaszul elrendezett mondatok mit jelentenek? Szerencsére a mindig óvalos Paleologue, francia nagykövet a cári udvarban a háború alatt feljegyezte Witte. volt orosz miniszterelnökkel, folytatott vitatkozását. „Ez a háború örökség. A császárra ráerőszakolták az épen annyira balkezes, mint előre nem látó politikusok... Ez csak gyászos lehet Oroszországra nézve. Egyedül Franciaország és Angolország remélhetnek valamelyes hasznat a győzelemből... Ilozzá még a mi győzelmünk nagyos is kétséges". „Engedje meg, hogy emlékeztessem önt, szakítja közbe Paleologue, hogy, ha jelenleg a világ vérben és tűzben áll, az olyan ügy miatt van amely Franciaországnak és Angolorzágnak egyáltalában nem ügye"... „Kétségkívül ön a Balkánon élvezett tekintélyünkre tesz célzást, a mi valósággal vallásos kötelességünkre, mely szerint nekünk kötelességünk megvédelmezni fajtestvéreinket. De hiszen ez csak romantikus és divatját mult rögeszme. Senki se érdeklődik komolyan ezek iránt az izgága és hiú balkániak iránt, akikben semmi szláv nincs, akik csak rosszul megkeresztelt törökök... Hagyni kellett volna, hogy a szerbek megkapják megérdemelt büntetésüket... Az én gyakorlati következtetésem az, hogy a

lehető leggyorsabban végezni kell ezzel az ostoba háborúval... (10.)

Ez a vitatkozás döntőbb bizonyíték a háború eredetére nézve. mint azok érvek, melyeket száz meg száz kötetben írtak össze, hogy a felelőseket tisztára mossák. Oroszország céljai ismeretesek voltak egész Európában. Nagy Péter végrendeletének, a „legvalószínűbb” hamisítványnak célkitűzéseit, akár hamisítvány a végrendelet, akár valódi, az utódok soha se felejtették el szem elől.

Természetesen se Paleologue, se Witte nem beszélnek azokról a kölcsönökről, melyeket Franciaország adott a japánoktól elszőrvetett vereség következtében politikai felfordulás előtt álló Oroszországnak (1904-1905). Ezek a kölcsönök voltak a főlényezői Oroszország olyan mértékű talpraállításának, hogy újra elkezdhette, sőt felfokozhatta régi balkáni politikáját, amely Ausztria-Magyarországra halálos veszedelmet jelentett.

Minden a világfelfordulást, Európa végél készílette elő. A „jogos igények” más javaihoz, a „szent önzések”, az „életkérdést jelentő megokolt érdekek” megteremtették a háború kitöréséhez szükséges légkört, amelynek csak alkalomra és jól megfogalmazott ürügyekre volt szüksége, hogy a háborút ki-robbanthassa.

Ez az ürügy elérkezett Ferenc-Ferdinánd Sarajevóban történő meggyilkolásával (1914 jun. 28). Annyi azonban bizonyos, hogy valamennyi állam közül, akik egymással hajba kaptak, Ausztria-Magyarország a legkevésbé tetsző felelőssé a háború kitöréséért, azonban szerencsétlenségére Szerbiával fennálló ellentétei szolgáltak alkalmul a háborúra, azonkívül az ő területei alkalmasak voltak sok „jogos” igény kielégítésére.

Macmillan, angol miniszterelnök egyszerűbben oldotta meg a háború eredetére vonatkozó kérdést az Eisenhower amerikai elnökkel a televízión folytatott megbeszélése alkalmával (1959 augusztus 31), ahol a többek között kijelentette: „Az az érzésem, hogy az első világháborúnak sohase kellett volna

megtörténie. Tévedésből tört ki. Az a hitem, hogy soha nem történt volna meg, ha a jelenlegi nemzetközi találkozások akkor is gyakorlatban lettek volna."

Macmillan ezzel a leleményes formulával elfelejti, vagy el akarja felejtetni másokkal, hogy mibe került ez a tévedés, mely bűnösebb, mint azok a felelőségek, melyeket mindegyik ország az ellenség nyakába akar varrni.

A propaganda azonban nem volt ilyen jóakarátú mint Macmillan, mert szándékosan az alkalmi okot összekeverve a felelőséggel, megtalálta a bűnbakot Ausztria-Magyarországban.

Az egyszer megtalált halásos megfogalmazást a propaganda nem ereszti ki karmai közül. Jacques Aulneau még 1926-ban is azt írta: „A győzelem megsemmisítette a porosz és magyar nacionalizmus és bécsi közigazgatási gépezet szövetségét, amely 50 év óta mérgezte meg Európa életét; már ez is nagy eredmény." (11.)

Az áldozatok nem mindig szentek vagy angyalok, de azért az igazsághoz nekik is joguk van.

„Merészség kell ahhoz, hogy kibogozzuk, milyen fondorlatok hajtottak bennünket mindezekbe a nagyrészt igazságtalan háborúkba", írta Róbert Lindet a Közjóléti Bizottság Tanácsához 1793 jun. 15-en. Mi is el vagyunk szánva, hogy semmiféle akadály előtt nem hátrálunk meg, ha az igazságról van szó.

Magyarország bűnös volt az 1870/71-es háború óta, mert Németország szekeréhez költötte magát, hogy uralkodhassék kisebbségein, akik tulajdonképen a többséget alkotják a magyarellenes propaganda megfogalmazása szerint.

Mindenek előtt a propaganda Magyarországot vádolta idős Andrassy Gyula személyében, mert megakadályozta, hogy Ausztria-Magyarország a franciák oldalán résztvegyen a poroszok elleni háborúban. Ezeket a propagandaállásokban jól elhelyezkedő hazafiakat nem izgatta a kérdés erkölcsi oldala s hogy más nemzeteknek jogosan lehetnek más szempontjai is, mint az ő országuknak. Kevesen tudták olyan tárgyilagosan

megítélni a helyzelet mint Edvárd Sayous, akit 1870-ben a francia külügyminiszter azzal küldött Magyarországra, hogy puhatolja ki, „mit csinál Oroszország Magyarországon, vagy mi a véleménye a magyaroknak az oroszokról... Hát bizony ez a vélemény nagyon komoly... Más kérdések megosztják őket, ebben a kérdésben egyáltalán nincs megosztás... Ha Poroszország szövetségese lesz Oroszországnak, akkor Magyarországon egyetlen jóbaráttra se számíthat... A magyar közvélemény és a sajtó megkészszerzné rokonszenvét Franciaországgal szemben, ha viszonyunk Oroszországgal elhidegdnék”.

1849, 1956 olyan évszámok melyeket a magyar nép joggal felejt el nehezen, különösen nem más népek érdekéért.

A propagandisták úgy viselkedtek, mintha nem is tudnák. hogy III. Napoleon milyen könnyelműséggel kezdte el az 1870/71-es háborút, hogy Sadowa (Königrätz) előtt milyen gyermekes és ellenmondó számításokat akart megvalósítani? Königrätz előtt még azt mondta: „Ha az osztrák ház hatalma csökken, a mi befolyásunk gyarapodni fog Európában”. Azonban Ausztria jelentősége túlságosan is megfoghatkozott főképen Napoleon politikája következtében. A megalázott, de felelőtlen személyiségek hiába utazgattak Décs és Párizs között, a francia segélykérésre, az osztrák kormány, de főképen a magyar kénytelen volt „Oroszország fenyegető állásfoglalására hivatkozni”. „A megosztott, az osztrák németektől és a csehektől elárult, a háborút nem akaró magyarokkal harcban lévő Ausztria volt-e abban a helyzetben, hogy fel tudja tartóztani az oroszok rohamát? Én nem hiszem”, mondta Fleury generális, Andrassy meg is mondta Grammont bécsi francia követnek: „Ne ringassák magukat ábrándokba. Onöket félrevezetik, mikor Ausztria segítségét ígérük”. (13.)

Francia ország 1871-ben a vereség után,miután megállapította, hogy nem számíthat régi pártfogoltjaira (Olaszország) vagy Ausztriára, nagyon boldog volt, ha a rokonszenv jeleit látta valahol. Két nép hallatta a tiltakazás szavát: a magyarok és a csehek azzal a különbséggel, hogy a csehek „szabadulásukat várták azoktól az oroszoktól, akik Ausztria-Magyarország beavatkozása esetén azonnal a poroszok mellett léptek volna fel. Így Franciaország számára a talpraállás

minden reménye elveszik. Ezzel szemben a magyarok semlegességükkel megakadályozták, hogy Franciaország tragikus helyzete még súlyosbodjék. „1871-ben egyetlen hang jelentkezett Franciaország érdekében. Ez a hang pedig a cseh képviselők hangja volt a prágai parlamenti gyűlésen.”

Masaryk és Benes nem felejtették ezt a tényt kihangsúlyozni, ugyanakkor volt gondjuk, hogy letagadják a magyar képviselőház tiltakozását. Így van ez az életben. A hízogók nemcsak saját érdemeiket hangsúlyozzák, hanem a vetélytársét is letagadják. „Ezzel az érvvel nagyon gyakran tudtam és kellett is élnem a magyar propaganda ellen”, mondja Masaryk. (15.)

A magyarok egyáltalán nem akarják letagadni azt, amit megtenni joguk, sőt kötelességük volt. Egyébként mindegyik népnél a Párizsban élt menekültek kezdeményezték a tiltakozást. A jelentősége is ennek megfelelő volt.

Ugyanitt Masaryk kihangsúlyozta, hogy a magyarok, nevezetesen idősb. Andrassy Gyula, rakták le a „franciaellenes” három szövetség alapjait. — Andrassy, a párizsi szalonok kedveltje, aki politikai menekültből Ausztria-Magyarország külügyminisztere lett, mikor Németországgal szövetséget kötött, nem kötelezi el Ausztria-Magyarországot, hogy támogassa arra az esetre, ha Franciaország megtámadja. Azt a szövetséget se írja alá, amely azt a látszatot kelthetné, hogy a szövetség Anglia vagy Franciaország ellen irányul. Csak azt a szövetséget hajlandó vállalni, mely Oroszország ellen irányul. (16.)

1873-ban a Nancy-i püspök pásztorlevelében buzdította hívőit, imádkozzanak, hogy Elzász-Lotharingia mentől előbb visszatérjen az anyaországához. Ebből az alkalomból Bismarck sajtóhadjáratot indított Franciaország ellen. 1874-ben az éppen Szentpéterváron időző Andrassy Gorcsakov orosz külügyminiszterrel együtt látogatást tett a francia nagykövetnél biztosítva őt arról, hogy nem helyeslik Bismarck eljárását. (17.)

Munkánk első kötetében már beszéltünk a Balkán felé irányuló osztrák törekvésekről Radetzkyvel, a. Südslavische Bewegung-al, Ferenc Ferdinánddal, Ottó Bauerrel kapcsolatban. Ezek a törekvések határozatlanok voltak, de főképpen

elkésték. A magyar politika azonban erélyesen foglalt állást minden hódítással szemben. Ez az állásfoglalás abból a megfontolásból eredt, hogy „a magyar hajó anyira túl van terhelve gazdagsággal, hogy minden új rakomány, legyen az iszap vagy arany, csak elsüllyeszthetné”. (Andrássy)

Andrássy külügyminiszterségével győzött a magyar álláspont, amely nem óhajtotta, hogy új szláv elemek kerüljenek a birodalomba. Később azonban úgy látszott, mintha Andrássy engedett volna felfogásából. Bosznia és Hercegovina megszállása mintha azok győzelmét jelentette volna, akik a kettős birodalmat át akarták alakítani trializmussá, hármas birodalommá. Ennek az irányzatnak hívei erősek voltak Ausztria (és Horvátország) katonai, arisztokrata és egyházi köreiből. Ezek barátságosan megegyeztek volna Oroszországgal, átengedték volna neki a Balkán keleti részét, míg maguk a nyugati részre tették volna rá kezüket. (18.) Azonban a magyarok és az osztrák liberálisok ellenállása megakadályozta ezt a megoldást, mely egész más fordulatot adott volna a történelemnek, ha kezdettől fogva annyi ellentétes és igazságtalan érdek természetlenségre nem ítélte volna. Ezek az érdekek egyben egyeztek meg csodálatosan: valamennyi uralkodni akart a másik népen és el akarta nyomni a jövőendő szövetség tagjait. Ami a németesítésre való törekvést illeti, arra nézve az 1877-ben névtelenül megjelent Délszláv Mozgalomnál kifejezettebben nem lehet beszélni. A Palackytól kezdeményezett austro-szlávizmus (Ausztria-Magyarország szláv birodalomma való átalakítása) 1848-ban elbukott mértéknélküli törekvéseit tovább táplálták a szertelen izgatások, a moszkvai zarándoklatok. A francia propaganda türelmetlenségei, tapintatlanságai felkeltették a magyarok gyanakvását, akiknek a rovására akarta ez a propaganda kielégíteni jövőendő szövetségeseit: a szlávokat és a románokat. De Ausztria németjei se estek mindnyájan elragadtatásba ezektől a tervektől. Az osztrák-német faj számára sokkal biztosabb támaszléket reméltek egy hatalmas Németországtól, mint egy német színezetű birodalomtól, melyben az ő kérészéletű uralmuk nagyon is függött volna az új birodalom tagállamainak a szeszélyétől.

A mult nagyon komoly teherfételt jelentett ahhoz, hogy a megújítási tervek sikerüljenek: Ausztria-Magyarország

uralkodói még mindig német császároknak képzeltek magukat, még akkor se akarták megérteni az idők változását, mikor Ausztriát kizárták a német konföderációból. Az ausztro-szlávizmus, az illyrizmus tervei nem sok biztatót ígértek. Ezért azután az osztrák-magyar kormányzat támogatva az osztrák polgárságtól és a magyarságtól, egyetértésben Angolországgal arra törekedett, hogy a török birodalom területi épségét fenntartsa.

Tragikus, megoldhatlan helyzet Ausztria-Magyarországra. Magyarország (a XIV. század végétől), később Ausztria-Magyarország (1526-tól) a török elleni harcoknak bajnoka, volt. Százados harcok után sikerült nekik megtörni a török erejét, de hagyta, hogy áldozatának eredményét learathassa az az Oroszország, mely még a XVIII. század elején is képtelen volt eredményesen felvenni a küzdelmet a török ellen. A bécsi politika érzelmi okokból népeinek vérért a Rajna mellett pazarolta el, a helyett, hogy folytatta volna azt a történelmi hivatást, melyet a Habsburgoknak országaik földrajzi helyzete felkínált.

Közben kitört 1877/78-ban a török-orosz háború. Az orosz győzelem ellenére is a török birodalom életét a nagyhatalmak ellenlétei meghosszabbították, de ugyanakkor a nagyhatalmak nagylelkűen kiutalták egymásnak különféle címeken az óhajtott területeket (Bessarábia az oroszoknak, Ciprus az angoloknak, Tunis a franciáknak). Így jutott Bosznia és Hercegovina Ausztria-Magyarországnak.

Hogyan fogadhatta el Andrássy külügyminiszter és a magyar nép ezt a szerzeményt „okkupáció” címen? Nem könnyű szívvel. Magyarországon mindenfelé tüntetéseket rendeztek az „okkupáció” ellen. Andrássy egyik napról a másikra Magyarország legnépszerűtlenebb embere lett, pedig ő csak akkor határozta el magát a két tartomány megszállására, mikor már a török birodalom megújításására vonatkozó minden kísérlet hiábavalónak bizonyult. Andrássy soha se tartotta kíváncsnak a két tartomány megszerzését, de a szerbek Ausztria-Magyarország elleni engesztelhetetlen gyűlöletével szemben az önvédelemre nem volt más lehetőség. Blaznavac generális, a kiskorú szerb király helyett az ország kormányzója már 1872-ben mondta: „Magyarország és Szerbia között lehetet-

len a megegyezés; ha Magyarország testén egy sebet látok, bárhol legyen is az, arra törekszem, hogy megmérgezzem" (19.).

Igy miután 1876-ban megegyezett Oroszországgal, amely magának Besszarábiát kötötte ki, a berlini kongresszuson (1878) Anglia javaslatára Ausztria-Magyarország megszállta Boszniát és Hercegovinát, de mikor a nagyratörő generálisok Szalonikiig akartak menni, Andrassy leállította őket.

Törökország ennek a területnek megvédésére képtelen lett volna, miután egyéb balkáni területeitől a berlini kongresszuson valósággal elvágták, Szerbia pedig nem elégedett volna meg Bosznia-Hercegovinával, hanem azok után a magyar területek után is vágyódott, melyeken a szerbek ősei a XVII. század végén a legyilkolás ellen befogadásra találtak.

Dehát a szerbeket nem semmizte ki ez a megszállás? A Balkán elosztásáról tanácskozó államok közül egyiknek se jutott eszébe, hogy az elfoglalás jogosságát kétségbe vonja. Ezek a tartományok Dusan cár (1164-1195) és később IX. István (1308-1355) uralmát nem számítva, soha sem tartoztak Szerbiához. „A történelem folyamán a délszláv népek nem alkottak egységes nemzetet, sőt egészen külön fejlődtek, gyakran egymással háborúskodtak, csak a XIX. században csapott le a nagyszerb eszme a délszláv gondolatra." (20).

„Ausztria-Magyarországra nézve Bosznia és Hercegovina megszállása az önvédelem és az önfenntartás joga és kötelessége volt. De mivel ebben az esetben Ausztria-Magyarország érdeke összeesett Európa érdekével, amely nem tűrhette, hogy keleten egyedül az oroszok és az angolok legyenek az urak, bölcs és célszerű volt jogunkat elismertetni egész Európával, amely így velünk közösen vállalta a felelőséget", mondta a nemzetközi jog bécsi professzora, Neumann (21.).

Milyen joron követelhetette Szerbia ezeket a tartományokat? Egyszerűen azon az alapon, hogy minden délszlávot szerbnek jelentett ki. A szerbeknek második érve pedig az volt, hogy ezekre a területekre, de Délmagyarországnak szerbektől lakott területeire is nekik szükségük van. Már 1873-ban írta Emil Picot: „A Bánát birtoklása a szerbekre nézve annál fontosabb, mert ez a terület őrzi ellen a Dunának ezt a szakaszát Titeltől

a Vaskapuig következképen a szerb fejedelemség legfontosabb határát is." (22.)

Charles Andler írta már az első világháború alatt: „Bosznia és Hercegovina nélkül, mondta a legbékeszeretőbb szerb miniszter (Ilyen is volt?), se Szerbia, se Montenegró nem tudnának létezni" (23).

A lelkiismeretlen háborús propaganda által teremtett megtévelyedés kellett ahhoz, hogy ilyen formulák alapján egyik állam jogot formálhasson a másik állam, területéhez. Minden esetre Ausztria-Magyarországnak jogai ezekhez a tartományokhoz megalapozottabak voltak mint más államok bármely szerzeményei ebben a korban.

Különbözö okokból Ausztria-Magyarország nem adhatott kielégítő megoldást Bosznia-Hercegovina kérdésének: 1.) A megszállás hivatalosan nem volt végleges. 2.) Ausztria törekvése, hogy egy germanizált Habsburg birodalmat teremtsen (Lásd 1876-ból Sudslavische Bewegung az első kötetben). 3.) A pánszlávizmus horvát formája, az illyrizmus, melyet Bécs támogatott és Magyarország ellen kihasznált, 1848 keserű tapasztalatai a magyarok és a horvátok között olyan légkört teremtettek, amely megakadályozott minden észszerű és teljesen jogos megoldást, de ezek az ellentétek nem sértették egyetlen idegen államnak se a „jogos érdekeit”.

1878-ban senki se gondolta, hogy Bosznia-Hercegovina megszállása nem végleges. A két tartományban a mohamedánok száma csak 21 % volt. Ezek is a régi bogumil eretnekek utódai voltak, akik annak idején a legkevésbé állottak ellen a mohamedanizmusnak, de még a megszálláskor is horvátoknak vallották magukat és a horvát katolikusokkal (35 %) a 43 %-nyi szerbéggel szemben többséget alkottak.

Ausztria-Magyarország nem akarta izgatni a szomszédos államok (Szerbia, Olaszország) féltékenységét, a magyarok ellenkezésével is számolni kellett, azonban közben kitört a török forradalom, mely kezdetben Franciaországra és Angliára támaszkodott. Aerenthal osztrák-magyar külügyminiszter attól

félt, hogy Anglia biztatására az újtörök rendszer követeli a két tartomány kiürítését, s ezek hamarosan a szerbek kezébe kerülnek, akiknek segítségével Oroszország teljessé teheti a Monarchia bekerítését.

Aerenthal közös külügyminiszter először az érdekelt hatalmak hozzájárulását igyekezett megnyerni az „adok, hogy te is adj” elve alapján. „1908 szept. 15-én szóbeli megállapodást kötött Izvolsky orosz külügyminiszterrel, mely szerint Ausztria-Magyarország kötelezte magát, hogy nem ellenzi a Boszporus és a Dardanellák tengerszorosainak megnyitását az orosz hadihajók előtt azon ellenszolgáltatás fejében, hogy Oroszország beleegyezését adja a két tartománynak Ausztria-Magyarországhoz való végleges csatolásához, annektálásához.” (24.) Törökországot leszerelték pénzzel, Szerbiát fékezte az osztrák-magyar hadsereg mozgósítása. Oroszország ekkor még nem heverte ki a japán-orosz háborúban elszenvedett vereségét, azért türelemre intette Szerbiát. De ez csak alkalomra várt, hogy újra elkezdhesse a háború kitörésére irányuló fondorlatait. Azért Ausztria-Magyarországon „Hötzendorfi Konráddal, a vezérkar főnökével és Aerenthalal együtt sokan voltak azon a véleményen, hogy Szerbiát fel kell számolni és véglegesen le kell rombolni a szerb forradalmi fészket”. „Világos volt, hogy két vagy négy év múlva Olaszország, Oroszország és a Balkán államai abban a helyzetben lesznek, hogy Szerbiának sokkal erősebb fegyveres erőt bocsáthatnak rendelkezésére... Azonban Aerenthal január 17-iki tárgyalásunk alkalmával már teljesen véleményt változtatott. Semmi kétség előttem, hogy ez a változás a magyar körök hatása alatt történt”, írja Hötzendorfi Konrád (25.), aki sokkal jobban látta az eseményeket, mint Tisza, többszörösen magyar miniszterelnök, aki a maga gyenességében nem akarta vagy nem tudta meglátni, hogy a szerb üzelmek mögött milyen más, sokkal súlyosabb érdekek fondorlatai húzódtak meg.

„Ma már tudjuk, írta René Marchand az orosz Fekete Könyv bevezetésében, hogy milyen belső szükségszerűséggel következett a marokkói kérdésből (hogy messzebbre vissza ne menjünk) (1907-1911) a tripoliszi kérdés. (1911-12-ben Olaszország Anglia és Franciaország beleegyezésével foglalta el Tripoliszt mint előleget azért az „átállásért”, melyet megígért

háború eselére régi szövetségesei ellen). A tripoliszi háború következménye lett a balkáni háború Törökország ellen (1912-1913). Mivel pedig az osztrák-magyar és német étvágy szembe került a versenytársak étvágyával (Anglia, Franciaország és Olaszország. Szemérmesen Oroszországról nem beszél!), ez a megszakítás nélküli lánc felidézte szükségszerűen a világháborút. Mindezek mögött az ügyek mögött ott vannak a bankkonzorciumok, a „nemzeti törekvések” mozgatói, akiknek szolgálatában ott van a sajtó azzal a hivatással, hogy felvilágosítsa, vagyis inkább félrevezesse a közönséget, mely a sajtótól naponként várja a szükséges híreket, hogy azok meggyőződését megszilárdítsák. (26.)

Többször sikerült elkerülni a háborút (1909, 1912, 1913). de a légkör nagyon nyomasztó volt. Az előzmények után el kellett oda érkezni, mikor már a háborút nem tudták „készületlenség ürügye alatt elhalasztani. Ezt a vészes alkalmat megadta Ferenc-Ferdinand trónörökös meggyilkolása 1914 jun. (28).

Sok tintát használtak el arra, hogy egyeseket igazoljanak, másokat elmarasztaljanak a gyilkosság körül... Egy kis őszinteséggel igen könnyen megállapítható lett volna a felelősség kérdése. Az követte, vagy követtette el a gyilkosságot, akinek érdeke volt, mondták kezdetben. (27). A *Manchester Guardian* ennél sokkal határozottabb „A kis államok közül Szerbia az, amelynek neve megcáfolhatatlanul legjobban be van szennyezve. Azoknak a multja és a politikája, akik az utóbbi években kormányozták, nem egyéb mint a kapzsiságnak, a kétszínűségnek, a becsstelenségnek a szövedéke... Ha az ember Szerbiát az oceán partjára tudná hurcolni és ennek a fenékére taszítani, Európa levegője megtisztulna (28.).

Maszaryk maga is elismerte. hogy Ausztria-Magyarországnak joga volt elégtételt követelni Szarajevo miatt (29.). A szlávság vére című könyvében Joanovics Ljuba, 1914-en Pasics közoktatásügyi minisztere írta: Pasics máj. végén vagy június elején elmondta nekünk, hogy bizonyos emberek arra készülnek, hogy Ferenc Ferdinándot meggyilkolják, akit ott ünnepélyesen fognak fogadni szent Vid napján (szerb nemzeti ünnep) (30.).

A főherceg meggyilkolása után következő napon Hötzen-dorfi Konrád, vezérkari főnök követelte, hogy azonnal háborút

kell izenni Szerbiának, mert amint hangsúlyozta: „az osztrák-magyar birodalom minden bajának gyökere Szerbiával és Oroszországgal való viszonyában van, mert Oroszország mindig Szerbia háta mögött áll.” (31.)

A propaganda Hölzendorfi Konrád kardcsörtető katonának tünteti fel. Sajnos. a legendáknak hosszú életük van. Pedig az illetékesek nagyon is jól tudták, mi készül Ausztria-Magyarország ellen. Olaszország már 1909-ban (Racconiggi, okt. 24) megegyezést kötött Oroszországgal szövetségese ellen. Ennek a megegyezésnek minden részletét úgyszólván azonnal megtudták Bécsben is, Németországban is. Az orosz titkos okmányok közlése teljesen igazolja az osztrák-magyar vezérkari főnököt, az orosz-olasz, orosz-román, orosz-szerb kapcsolatokra vonatkozó okmányok joggal hívják ki a megvetést azok ellen az országok ellen, amelyek kihasználták az Ausztria-Magyarországgal való szövetséget, de még a szövetség ideje alatt elárulták.

Az azonnali háborút a merénylet után „megakadályozta Tisza István, aki a katonai párt (és Berchtold külügyminiszter) ellen nyilatkozott. Ennek a politikusnak a befolyása nagyon jelentős volt. A háborús pártiak csak nagy nehézségek árán tudták rávenni Tiszát, hogy véleményt változtasson”. mondja Khostov a mai Oroszország egyik hivatalos történetírója (32.).

Magyarországnak bűnösnek kellett lennie, mert bűntársa volt. a pángermanizmusnak, mert kirobbantotta a háborút. Sok érdek kapcsolódott ahhoz, hogy Magyarországot elmarasztalják ebben a két főbűnben.

A propagandisták belevetették a közvéleménybe, hogy Magyarország, a magyar nép veszett, dühös pángermanista. Charles Andler írta 1915-ben: „A magyarok bűnrészessége a németekkel egész könyvet kívánna. Itt csak jelezni akarjuk, nem pedig leírni. Egy specialista kellene ehhez. Kövismert, hogy a magyar politika már régóta elhagyta a józan utakat (33.).

Andler kívánsága meghallgatásra talált. A sok alkalmi propagandista mellett jelentkezett a specialista is Louis Eisenmann személyében, aki vitriolba mártva tollát, elárasztotta könyveivel a Magyarországgal ellenséges viszonyban lévő országokat. „1914-től 1918-ig a magyar mágnások voltak a leg-hívebb, sőt az egyedüli szövetségesei a porosz junkereknek.”

Eisenmann nagyon jól ismerte Magyarországot. Párizsban a magyar tanszék betöltője volt, akit a magyar kormány fizetett. A háború után mégis „elmaradt fizetését” követelte attól az országtól, melynek elragalmazója volt. Jellemző rája, hogy francia kapitányi egyenruhában jelent meg az illetékes minisztériumban. Elutasítva folytatta gyűlölködő munkáját a csehek szolgálatában. Élete vége felé, mikor látta, hogy más szelek fújnak, újra közeledett a magyarság felé. — Budapesten nem akarván őt ingerelni — tapintatos módon „ajándékok” adtak neki.

Természetesen a magyarok nemcsak megveszelt pánger-manisták voltak, hanem a háború kirobbantói is. Ernest Denis nem habozik kijelenteni: „Ne felejtsük el, hogy a katasztrófára a jel Bécsből jött (Denis-nek jól kellett tudnia, honnan jött.), hogy Ferenc-József és Tisza szabadították fel a vibart.” Eisenmann még tovább megy: „Magyarország az, amelyet Németország mellett a legsúlyosabb felelőség terhel az európai háború kitörésért. Egy Tisza imperializmusa s a pángermán imperializmus között csak méretbeli különbség van. Osusky és Chopin pedig azt írják: „A fő háborús bujtogató Tisza volt.” (35.) Raoul Chélad, aki annyit dörgölődött a magyar arisztokratákhoz, miután a pesti társadalom háború alatti magyar-ellenes propagandája miatt nem fogadta be, könyvet írt, amelyben végig gyalázza a magyar történelmet s kijelenti: „A magyar dzsentrik voltak azok, akik a tűzcsóvát Európára dobták.” (36.)

Salvemini, olasz egyetemi tanár már a háború alatt írja: „A Habsburgházzal semmi kiméletnek nincs helye. Ő az első, ha nem a legfőbb felelős a háború kitörésért.” (37.)

A minden lelkiismereti aggály nélkül áskálódó André Chéradame se maradhatott ki a hamisítók közül. „A háború előtt Budapesten megtudtam, írja, hogy egyes politikusok megpróbálták, hogy Magyarország szláv lakosaival a meg-egyezésre közös alapot találjanak. Ez az irányzat olyan erős volt, hogy a végzetes Tiszát ez is hajtottá, hogy a háborút megizenje, hogy elkerülhesse azt a demokratikus mozgalmat, amely fenyegette a magyar nemesség kiváltságait, akiknek ő volt az egyik vezére.” (Ezek a túlzó „hazafi” képviselők épen

olyan becsstelenek voltak, mint Chéradame, csak sokkal ostobábbak).

Természetesen Benes is lecsapott erre a termékeny gondolatra: „A koronatanácsban, mely 1914-ben elhatározta a hadüzenetet Szerbiának, Tiszának és a magyar nemességnek a szava döntő volt.” (38.)

A szerb propagandisták pedig odáig mentek, hogy Tisza Istvánt vádolták meg a gyilkosság előkészítésével (39.).

Tisza Istvánt szökevény kalonák gyilkolták meg 1918 okt 31-én mint a háború okozóját. Mikor tanácsolták neki, hogy biztonságba kellene magát helyeznie, azt válaszolta: „Sohasem rejtőztem el. Úgy halok meg amint éltem.” A legférfiasabb, a legemberibb áldozata volt annak a háborúnak, mely ellen minden erejével tiltakozott s mikor nem tudta megakadályozni, szó nélkül elviselte a gyalázkodásokat, rágalmakat, melyekkel elhalmozták a külföldiek és honfitársai egyaránt (40.).

Steven Bonsal amerikai újságíró, a békeszerződés legtitkosabb üléseinek tolmácsa írja Ferencz József hadsegédjével, Marguttival folytatott beszélgetéséről: „Margutti végső következtetése ez volt: Tisza István robbantotta ki a háborút. Isten bocsássa meg neki. En képtelen vagyok neki megbocsátani.”

„Ha még újságtudósító lettem volna, semmit se várok. hogy megtáviratozzam ezt a kétségtelen hitelességű titkot és a világba dobjam a nagy port felverő, minden kétséget kizáró tanússágot... Vártam Párizsba való vissza térésemre. El is végeztem a hírverést, még pedig nagyon is jól. Alig voltam néhány napig Párizsban, mikor Renner köztársasági elnök és Bauer külügyi államtitkár parancsára tudós történetírók átkutatták a bécsi titkos levéltárakat és világosságot derítettek Tisza szerepére a háború kitörése körül. Köztudomású lett, hogy a bécsi koronatanácsban egyedül Tisza tiltakozott a háború ellen... A gyáva gyilkosok bosszúállása arra esett, aki valamennyi között a legkevesebbé volt bűnös ...de mikor a háború kitört, ő is bátran és kitartással harcolt”, még pedig hadszíntéren is, ahol mindenkinek példát mutatott (41.).

Azonban nem a Bonsal-okat hallgatták meg, nem a félre nem magyarázható okmányokat, amelyeket már 1919 decemberében kiadtak. A Trianon-i úgynevezett béke aláírásáig másfél

év mult el, de se a propagandisták nem vették tudomásul, se a béketárgyalások érdekeltjei. Magyarország megcsönkítését megokolták háborús bűnösségével.

Ezek az okmányok szószerint adják Tisza két beszédjét (jul. 1. és jul. 7). Tisza egyedül volt a koronatanácsn, aki a háborút ellenezte. „Nyiltan meg kell mondanom, hogy ellenlétben vagyok Berchtold grof felfogásával, mondta, hogy a hadüzenetet nagy szerencsétlenségnek tartom. Ha azokra az áldozatokra gondolok, melyek a háborúval össze vannak kötve, és a majdnem elviselhetetlen szenvedésekre, nem vállalhatom el a felelőséget azért a javaslatért, hogy Szerbiát megtámadjuk.. Nem lehetünk ugyan közömbös szemlélői annak a ténynek, hogy hogyan szervezkednek ellenünk egy szomszédos országban, hogyan tanítják ki saját alattvalóinkat az árulás bűnére, hogyan készítik őket elő a gyilkosságra...

„Nem állítom, hogy nekünk zsebre kell vágni minden kihívást, és kész is vagyok vállalni a felelőséget minden következményével együtt olyan háborúnak, amelyet jogos követelményeink visszautasítása idézne elő, de véleményem szerint meg kell adni Szerbiának a lehetőséget, hogy elkerülhesse a háborút egy kétségkívül súlyos diplomáciai vereség árán... Tudatában vagyok annak, hogy a felelőségnek súlya ugyanaz marad, akár a cselekvésre határozzuk el magunkat, akár tartózkodunk tőle...” (42.)

19 évvel a koronatanács jegyzőkönyveinek közzététele után egy Eisenmannak ajánlott (ha nem ő maga hagyta befejezetlenül halála miatt), egyetemi tanároktól szerkesztett könyvben találjuk a következőket:

1.) „Tisza írásainak kiadói közzéttek-e minden erre a kérdésre vonatkozó okmányt? Micsoda kezességünk van erre nézve, és ezzel a kezességgel szemben milyen bizalmat tanúsíthatunk? Ez az első kérdés, amelyet legalább fel kell vetnünk.”

Alattomos és lisztességtelen vidéki fiskális kérdése. 1938-ban semmi akadálya nem lett volna annak, hogy utánanézzon Tisza István összes munkái kiadásának. De erre nincs is szükség, csak az 1914 jul. 1-től augusztus 31-ig terjedő időszak jöhet számításba. Azt is tudták ezek az egyetemi tanárok, hogy

a háborús okmányok kiadását az osztrák szocialista kormány intézte. Ez pedig nagyon szívesen fekelítette volna be a magyar „feudálisokat”.

Az írónak azt is kellett tudnia, hogy 1914 július 9-én a magyar minisztertanács egyhangúlag helyeselte Tisza álláspontját, aki csak július 14-én egyezett bele a háborúba, mikor értesült az orosz mozgósításokról, amit ma már komolyan senki se mer tagadni.

2.) „Az igazi kérdés egyébként nem abban áll, hogy Tisza bűnösségéről vagy ártatlanságáról vitatkozzunk. Bármilyen jelentős ember is volt Tisza, csak egy ember volt. Őt egy rendszer termelte ki. Ennek a rendszernek ismeretében kell megvizsgálni állásfoglalásait és felelőségét. Itt nem Tisza felelőségéről van szó, hanem arról az oligarchikus rendszerről, mely Tiszát vezetésre jelölte ki.”

Ezeknek a soroknak írója jól ismerte Magyarországot, mégis megengedte magának ezeket a fáradságosan összeszerkesztett gyalázkodásokat. Dehát a propaganda nem meggyőzni akarja a közönséget, hanem befolyásolni a tények szándékos összezavarásával.

Tehát 1938-ban Tisza bűnössége vagy ártatlansága nem számított már. Pedig Magyarország felosztását hivatalosan erre a bűnösségre alapította a Trianon-i békeszerződés. Csakhogy 1918 óta kellemetlen események alaposan kikezdték a lelkiismeretlen propagandától kialakított rágalmazó meséket. 1918-ban kivédhetetlen csapás volt az orosz cári levéltár titkos okmányainak, 1919-ben a bécsi levéltár okmányainak a közlése. 1926-ban megjelent az angol Kékkönyv, mely nyilvánosságra hozta Poincaré francia köztársasági elnök szentpétervári tárgyalásainak a jelentőségét.

Mindezek befejezték volna a tündérmesék megdöntését, ha a legenda kialakítóinak érdekközössége, egy győztes nemzet érdeke nem követelte volna fenntartásukat. Poincaré is, aki ugyan soha el nem ismerte felelőségét, ujságírók kellemetlenkedéseinek következtében és az említett okmánytárak kényszerítő hatása alatt kénytelen volt megengedni bizonyos változtatokat sajátmagától szerkesztett életregényén. „De azért a nyil-

vánvaló bizonyítékok ellenére is haláláig kitartott tagadása mellett." (43.)

Érthető, hogy a különféle tagadások ellenére is az első idők legendáit mellékesnek jelentették ki, új meséket fogalmaztak, hogy lassan, észrevétlenül átmenjenek a köztudatba, mire nyilvánvalóvá válik a régiék tarthatatlansága. Maszaryk hivatása volt, hogy emlékirataiban megadja a szükségessé vált új fogalmazást. „Az ember vitatkozhatik bizonyos részletekről, írja, például hogy a mozgósítási parancsot Ausztria vagy Oroszország adta-e ki néhány órával előbb, az 1914-es háború kikerülhetetlen következménye az ököljognak és a militarizmusnak, amelyek leghatásosabb kifejezésüket a porosz Németországban találták meg. Ezért a nagy felelőség a porosz szellemet terheli.”

Vagy amint a német kiadásban írja: „A német birodalomban és Ausztria-Magyarországban bűnös az imperializmus és az imperialista militarizmus.”

A feudalizmus és a porosz imperializmus voltak a háború előkészítői. Maszaryk könyvének kiadásakor (1925, 1930) már tudhatta volna, hogy inkább az ő pártfogói, a kapitalisták szokták a háborúkat előkészíteni és kirobbantani. Ezek teremtik meg a Maszaryktól keresett légkört is, mert ezeknek piac kell, míg a feudalizmus elsősorban a helyi szükségletek kielégítésére törekszik.

A háborús bűnösség kérdését kereshette volna önmagában elsősorban, azután azokban a propagandistákban, akik megteremtették Cséh-Szlovákiát. A Paris-Soir írta 1938-ban, hogy a két háború között a legnagyobb botrány nem a Stavicky-ügy volt (hírhedt fináncbotrány), hanem a Benes-ügy, mely a század legnagyobb szélhámossága (45.).

3.) Mi nem tudjuk felhányni Tiszának, mint némelyek teszik, meg nem alkuvását a háború alatt és azt a törekvését, amellyel örködött azon, hogy hazája Németország hű szövetségeseinek mutassa magát. Mihelyt a háború kitört, nem tehetett másképp. Tisza nem az az ember volt, aki a dolgokat félig vagy ösztönöség nélkül teszi." (46.)

Ezek a sorok az előzők után nem egyenes embertől valók, hanem egy ravasz, gátlás nélküli fiskálistól, aki közönséges hamisításai után a járatlan olvasót pártatlanságáról akarja meggyőzni.

Az igazi háborús uszítók. — Egyetlen el nem fogult, vagy nem érdekelt ember előtt az egész XIX. és huszadik század alatt nem kétséges, hogy Oroszországnak olyan tervei vannak, melyek megvalósítása létükben fenyeget más országokat. A körülmények folytán sikerült neki szekeréhez kötni a XIX. század végén és a huszadik elején régi ellenségeinek az érdekeit, nevezetesen Franciaországot (1893 óta) és Angliáét. A japán-orosz háborúból (1904-1905) leverve, meggyöngyülve került ugyan ki, de a hatalmas francia kölcsönöktől támogatva hamarosan abban a helyzetbe került, hogy újra gondolhatott Konstantinápoly elfoglalását célzó tervei megvalósítására.

A propagandisták hiába kovácsolnak legendákat, hogy azokkal bizonyítsák az ellenfél bűnösségét és saját népük ártatlanságát. Az első világháborúval kapcsolatban nagyon sok tényező közreműködött ahhoz, hogy az egyik fél a másikat elmarasztalhassa örökre, magának pedig kiutalja úgyszólván a világ közvéleményének ellenmondása nélkül a szép szerepet. Azonban a sok képmutatáson, a hivatalos hazugságon keresztül is marad mindig egy kissé rés, melyen az igazság átszivároghat. Ezen alkalommal az igazság egy valósággal átszakadt gáton áradt. Az orosz forradalom 1918-tól kezdve közzétette a háború eredetére vonatkozó titkos cári levéltárat. A szereplő személyek boldogok lehettek volna, ha a felelőséget a két csoport között 50-50 %-ra eloszthatják.

Ezekből a közleményekből több kötet franciául is megjelent. Itt olvassuk Izvolsky párizsi orosz nagykövet jelentéséből: „A francia újságírókkal való beszélgetéseimben főképp arra törekszem, hogy meggyőzzem őket, hogy, ha mérsékletünk és a kiegyezésre való hajlandóságunk ellenére is, aminek Oroszország annyiszor tanújelét adja, az osztrák fegyverkezés és az osztrák diplomácia követelései európai háborúra vezetnek, akkor ez a háború nem Szerbia érdekeiért sem Oroszországéért

történik, hanem következménye lesz az osztrák (-magyar) politikának és Németországnak, amely ezt támogatja; ez a két hatalom arra törekszik, hogy Európában és a Balkánon megalapítsa vezetészerepét. Hála Istennek, ez a gondolat egyre jobban beszívárog a politikai, katonai és társadalmi körökbe. Az utóbbi napok óta már nem az ellen a vélemény ellen kell hadakoznom, hogy Franciaországra idegen érdekek rákényszeríthetik a háborút." (47.)

„A párizsi sajtó becstelen megvesztegethetősége következtében 1909-től kezdve a cárizmus bukásáig az a párizsi sajtó, mely a közönség bizalmát élvezte, semmiféle olyan tényt vagy politikai, gazdasági, katonai hírt nem közölt, amely alkalmas lett volna, hogy leleplezze vagy ellensúlyozza az orosz vezetők terveit." Azonban mindazt, ami bármilyen szempontból Szentpétervár érdekeit szolgálhatta, 1912 végétől pedig még belgrádi pártfogolljának és büntársának az érdekeit is, a mi „nagy sajtónkban" (Grande Presse) a legnagyobb magasztalással közölték és a legszélesebbkörű hírverést biztosították nekik."

Ezeknek a pénzeknek a szétosztása Poincaré, akkori külügyminiszternek a tudtával történt. „Ő csak azt kívánta, hogy a „baráti és szövetséges" Oroszország ne tegyen semmit se a francia kormány ellenőrzése nélkül." (48.) „Nem avatkozom bele közvetlenül a kiosztásba, amiben francia miniszterek is részt vesznek... Ez a kiosztási mód nagyon eredményes és eléri célját". írja Izvolszky jelentésében. „Személyesen iparkodom befolyásolni a legfontosabb újságokat mint a Le Temps, Le Matin, Le Journal des Débats, L'Echo de Paris. Külön kell jeleznem a Temps állásfoglalását, ahol ma már Tardieu erőlyesen támadja az osztrák politikát". Pedig 1911 február 16-án még azt kellett jelentenie. „A Temps-ben Tardieu minden alkalmat felhasznál, hogy a francia-orosz kapcsolatokat kedvezőtlen színben tüntesse fel. De már 1912 máj. 10-én azt jelentette: „Tardieu nagyon buzgólkodik, hogy tollát rendelkezésemre bocsáthassa." (49.)

Öt év alatt Izvolszkynek sikerült a francia közvélemény megdolgozása. Minden ellenállást hatástalanná tett. Franciaország Angolországgal egyetértve 1909-ben még megakadályozta a háborút. 1912 szeptemberében Szazanov maga jelenti európai

körútjáról a cárnak: „Franciaországban a balkáni bonyodalmak kétféle aggodalmat keltenek, amelyek döntő hatással vannak szövetségünk magatartására a jelenlegi eseményekkel szemben. Először szövetségünk aggódik, hogy a balkáni események valamilyen módon előidézik azon hatalmak beavatkozását, amelyek ott leginkább vannak érdekelve: Oroszországot és Ausztriát. Ez pedig Franciaországot beleviheti a háborúba... Másodsorban Franciaország hatalmas tőkét helyezett el különféle balkáni vállalatokba. Ezért a franciák nem nézik közömbösen, hogy a balkáni zavarok súlyosbodnak, amelyek nekik pénzügyi veszteségeket okoznak... Így a francia kormány törekszik a békés megoldásra.” (50.) Decemberben azonban Izvolszky jelentheti: „Míg nemrégiben a kormány, valamint a sajtó még hajlamos volt arra, hogy bennünket arról vádoljon, hogy Szerbiát háborúra biztatjuk. Az uralkodó nézet az volt: Franciaország nem akar háborúskodni egy szerb kikötőért. Ma ellenben megdöbbenéssel és szorongó félelemmel azt fontolgatják nyíltan, hogy közömbösek vagyunk az osztrák mozgósítással szemben... Sőt Poincaré is most már nagyon nyutalan lett a szerb kikötőre vonatkozó álláspontunk úgynevezett változása miatt. Katonai körök pedig Millerand hadügyminiszter útján magyarázatot kértek Oroszországtól...” (51.)

Ugyanezt a munkát végezte Oroszországban a francia követségi titkár, Sabatier d'Espeyran, akinek az volt a hivatása, hogy megdolgozza az orosz sajtót s aki ezt a megbízatást olyan kiválóan végezte el, hogy az orosz külügyminiszternek gondokat okozott a sajtó túlságosan háborús hangulata. „Valósággal zavarba jött, mikor nem ismerte fel a sajtó megnyilatkozásaiiban saját sajtóirodájának a kezét.” (52.)

Minden rendben ment. Az érdekeltek szőtték saját személyük és érdemeik körül a hősi mondákat, mikor derült égből levágott a villám a háborúra vonatkozó cári titkos levéltár közlésével (1918). „Mikor a bolsevikiek közzétették a háborús okmányokat, nem felejtettek el, nem kíméltek senkit. Kivételesen nélkül ismerjük azoknak nevét, akik eladták magukat Izvolszky-nak és eladták hazájukat”.

„Gyalázatos jegyzék, amelyben ugyanazon becstelenségben egymás mellett vannak Gaston Calmette *Figaro*-ja, a

Journal des Débats fedhetetlen mozgatója, Augustin Gauvain („aki azért gyűlölte Ausztria-Magyarországot, mert elindította a háborút”), Henri Letellier *Journal*-ja, Charles Humbert, a *République Française*, *Le Matin*, az *Echo de Paris*, az *Eclair*. Mindezek fölött egész magasságával kiemelkedik a jövőendő békétárgyaló, a jövőendő miniszterelnök, a *Temps* külpolitikai osztályának vezetője, André Tardieu-nek a neve”, akiről Izvolszky 1911 február 16-án azt írta: „Nem tudom, hogy sikerül-e irányítanom a befolyásos újságokat, nevezetesen a *Temps*-t, ahol Tardieu kétségkívül érdekeink ellen dolgozik.” Minden várat könnyen be lehet venni, amelybe az arannyal megterhelt számár bemehet.

„Kelle-e mondanunk, hogy a legvakmerőbb lódítások, a legszemérmetlenebb hazugságok, melyeket Szentpétervárról kelteztek nem mindig, de nagyon sokszor Izvolszky Párizsban Tardieu-vel együtt szerkesztett, a *Temps*, az *Echo de Paris* és a *Journal des Débats* magyarázatai után bekerültek a vidéki újságokba s hamarosan az evangélium igazságával hatottak a nagy-és kispolgárság, a nyugdíjasok a munkások és a földművesek szemében, akik 30 éven át hordták megtakarított vagyonukat a „baráti és szövetséges” Oroszországnak, várva, hogy hamarosan neki áldozhassák életüket is.”

„Az orosz, szovjet okmányok közzététele óta majdnem az utolsó frankig ismerhető azoknak a pénzeknek összege és felhasználása, melyeket az oroszok a mi sajtónk megvásárlására fordítottak, hogy a cári kormányzat félrevezethesse és doppingolhassa a mi közvéleményünket: 935.785 aranyfrank 1904-ben; 2.014.161. 1905-ben; 1905-től 1911-ig 7.894.360 fr.; 1912-ben 882.140 fr.; 1913-ban 1.102.500; 1914-ben 1.025.000; 1915-ben 931.000 fr.; 1916-ban 1.153.255 fr. Ebből kapott a Balkáni Sajtóiroda 100.000 frankot. (Ezt az irodát Görögország, Románia és Szerbia alapították a balkáni háború alatt igazságuk hirdetésére.)

Aránylag Szerbia se maradt el Oroszország mögött, jóllehet a pénzt a franciáktól az oroszoknak adott kölcsönből kapta. 1909-től 1912 végéig 275.000 aranyfrankot költött propagandára, amelyből 150.000 frankon a *Journal des Débats* és a *Le Temps* osztozkodtak. 1913-ban 700.000-et, amelyből 230.000-et kaptak a

Le Temps és a Balkáni Sajtóiroda ; 1914-ben 760.000-et amelyből 437.000 a *Temps*-nek és a Balkáni Sajtóirodának jutott, 45.000 a *Figaro*-nak, 15.000 a *Radical*-nak, 50.000 Charles Humbert-nek, a *Journal* szerkesztőjének, 60.000 pedig a *Journal des Débats*-nak. S ez még nem minden ! (53.)

Ezek a vesztegetések folytatódtak az első világháború után is, csak hogy akkor már Benes ajándékozta ezeket a „kis kedveskedéseket” (petites gracieusetés). Ex azután megérteti, miért folytatódtak a gyalázkodások Magyarország ellen a két háború között. sőt még utána is, mert a renény élt még. hogy a manna hullás újra elkezdődik.

1928-ban a Fekete Könyv után kiadtak még egy kötetre való titkos anyagot. Ebben van az Ausztria-Magyarországot érdeklő legtöbb anyag. Ez még a franciául már megjelent 2 kötet után is nagy megrökönyödést keltett. Cáfolni nem merték, csak azzal védekeztek, hogy az oroszoknak nem volt joguk közölni egyoldalúan olyan okmányokat, melyek másokhoz is tartoztak. „A Szovjet megmutatta, hogyan tartja tiszteletben a nemzetközi illendőségi szokásokat. Ezeknek az okmányoknak a szégyene rájuk is háramlik.. Ha szigorúan el is kell ítélnünk azokat, akik ilyen tapintatlanságot követtek el, el kell ismer-nünk, hogy ez a titkos aktacsomó különös fényt vet a szövetségeseink (angol-francia) tevékenységére az első világháború alatt.” (54.)

Hogy befejezzük a sajtóról való megjegyzéseinket, legjobbnak találjuk, ha idézzük Spenglert. „Előre látva a világháborút minden ország sajtója pénzügyileg, anyagilag London és Párizs irányítása alá került, és azok a népek amelyek így hozzájuk tartoztak szigorú szellemi rabságra jutottak... Pénz segítségével kieroszakolják az olvasók táborát és egész népeket az ellenség szolgálatából és azokat saját szellemi lobogójuk alá vezetik. Itt azután nem hallanak mást, mint amit tudniuk kell. Egy tudatos akarát rájuk eroszakolja a saját érdekeinek megfelelő felfogást a világ eseményeivel szemben. Az újságok szenvedélyes cikkei, a képes újságok és folyóiratok, a Northcliffe-sajtó-elégségesek ahhoz, hogy annyira belelovalják, megdolgozzák a népeket, hogy ezek maguk követelik a fegyvereket, kényszerítik a vezetőket olyan háborúra, amelyet ezek akartak.” (55.)

1938-ban, mikor Tardieu munkájának gyümölcse már megérett, Franciaországban jelszó lett: „Nem akarunk harcolni Csehszlovákiáért”, Tardieu a következőket írta: Éppen úgy, mint 1914-ben nem Szerbiáért harcoltunk, 1938-ban sem harcolunk Csehszlovákiáért, hanem, mint mindig a történelemben, önmagunkért, vagyis egy 100 millós német birodalom ellen, melyet ellenünk uszítanak”. (56.)

Mintha kissé különbözne ez a szöveg azoktól a gállás nélküli uszításoktól, melyeket Tardieu irányított ellenünk és amelyekkel igazolni akarta Trianon-t!

Sok mindemből tevődött össze az a hangulat, mely azután háborúban robbant ki, de ha egy embert, egy országot akarunk kiemelni, akkor az első hely Oroszországot és nagykövetét, Izvolszkyt illeti. Azt hisszük, hogy még az általánosan elfogadott legendák kialakulása előtt mondta meg az igazságot a már akkor Bordeaux-ban megjelent *Intransigeant* (1914, szept. 7.) a világtörténelem egyik legnagyobb mérgező háborús intrikusáról, Izvolskyről. „Látható a postán a Gallieni-Palota utcában, rövid kabátban, puha kalapban. Nagyon elegáns. Az orosz nagykövet a Quincones-en (előkelő utca) sétáltatja mosolygó arcát, telve bizalommal a háború kimenetelére nézve, melyet „az én háborumnak” nevez, mert ő akarta és sikerült is neki.”

Annyira igaznak tartották ezt a jellemzést, hogy az orosz háborús okmányok második kötetéhez kiadói ezt a szöveget használták mottó-ul.

AZ ELSŐ VILÁGHÁBORU KITÖRÉSE.

Az „elkerülhetetlen” világháború elérkezett 1914 augusztusának első napjaiban. Ez a háború valóban új korszakot vezetett be az emberiség életébe Gondolkodók már 100 évvel ezelőtt csodálatosan előrelátták következményeit, de 1914-ben se a népek, se vezetőik nem voltak képesek eléggé mérlegelni, mekkora lavinát indítottak el. A valódi jósok nem lettek a népek tanítói. Custine márki már 1839-ben írta :

„Mikor a mi kozmopolita demokráciánk meghozza végső gyümölcseit azzal, hogy a háborút egész népek előtt gyűlöletessé teszi, mikor a földnek ugynevezett legműveltebb nemzetei belefáradnak politikai zülléseikbe, és mikor sorozatos meghátrálásaik után álomkórba esnek, megvetés tárgyai lesznek, mikor minden szövetség reménytelen lesz az önzésükbe merült államokkal, akkor észak zsilipjei kinyílnak előttünk, és ránk szakad az utolsó lerohanás, amely már nem a tanulatlan barbárok műve lesz, hanem a ravasz, nálunknál előbbrelátó parancsolóké, akik a mi romlottságunkból megtanulták, hogyan lehet, és hogyan kell bennünket kormányozni.”

„A Gondviselés nem hiába halmozott fel Keleteurópában annyi tétlen erőt. Egy nap az álombamerült óriás felébred, és ereje véget vet a szavak uralmának... A társadalom elveszik, mert tartalom nélküli egymásnak ellenmondó szavakra bízta magát.” (57.)

Donoso Cortés, spanyol gondolkodó írta 1852-ben Fornari bíborosnak : „Mikor a szocialista forradalmak kiölték Európában a hazafiságot, mikor Európa keletén megvalósult már a

szláv népek konfederációja, mikor nyugaton csak két hadsereg lesz; a kifosztottaké és a kifosztóké, akkor út Oroszország órája; akkor Oroszország fegyverrel a karján nyugodtan sétálhat Európában; akkor a népek szemlélői lesznek a legnagyobb büntetésnek, melyet valaha a világ látott." (58.)

1960-ban ez a két jóslat már csodálatosan beteljesedett. Az emberiség mindent elkövetett, hogy oda jusson, ahol ma van. Gyűlöletes lett a háború, elfajult a hazafias érzés.

Az első világháborúval kapcsolatos, tárgyunkat érintő kérdések közül kettőt előrebocsátunk, hogy előadásunk folyamán ne legyünk kénytelenek ezekre a kérdésekre hosszabb, zavaró kitéréseket szentelni. Ez a két nagyon fontos kérdés: a lengyel kérdés és a német Drang nach Osten (kelet felé való előretörés).

A lengyel kérdés. — A lengyel kérdésnek a magyaroktól tervezett megoldása a magyar külpolitikai elgondolás remekműve, amely megkímélte volna az emberiséget azoktól a megrázkódtatásaktól, melyektől szenved a világ évtizedek óta.

A lengyel kérdésnek főmozgatója itjabbik Andrássy Gyula volt. Ezzel a kérdéssel összfüggésben volt Andrássy nagy békeakciója. A gorlice-i áttörés után (1915 máj. 2) írta, tehát akkor, mikor a középponti hatalmak a legelőnyösebb helyzetben voltak: „Aki akarja a békét, nem követel olyan feltételeket, amelyek az ellenfelet megalázzák. Mi nem akarunk senkit se megalázní, és nem akarunk semmi akadályt állítani a kibékülés politikája elé. A háború folytatása bűn az emberiség ellen. Azok az előnyök, amelyeket a végső győzelem biztosíthat, nem érnek fel azokkal az emberáldozatokkal, melyeket követel...” (*Neue Freie Press*, 1915. szept.). 1915 dec. 17-én pedig a képviselőházban a lengyel kérdést hozza elő: „Van egy kérdés, melyet fel akarok vetni, és nagy jelentőséget tulajdonítok annak, hogy itt a magyar képviselőházban legyen felvetve. Ez a kérdés Lengyelország kérdése... Nekünk magyaroknak különleges kötelességünk is, hogy ne csak a hideg okoskodás szavát hallgassuk, hanem a szívét is. Lengyelország fel van darabolva, és idegenjárom alatt szenved. Szenvedéseit mi is érezzük. Küldjük innen

szíves üdvözlötünket és fejezzük ki azt a reményünket, hogy a lengyel állam törvényes létezése hamarosan biztosítva lesz Középeurópa keretében. Egy új, független államot kellene teremteni, amelynek a mi uralkodónk foglalná el a trónját. A dualizmust felváltaná a trializmus. Minden más megoldás veszedelmes lenne..." (1915 dec. 17).

„A háború alatt, írja Zdziechowski Marjan, Andrassy Gyula volt az első az ekkori európai államférfiak között, aki megértette a lengyel kérdésnek a lengyel nép óhajainak megfelelő megoldását és hangoztatta ennek szükségességét." Maga Andrassy írja a *Diplomácia és a háború* című könyvében: „A külpolitika azon kérdései közül, melyeket a háború felvetett, engemet legjobban a lengyel kérdés érdekelt és foglalt le. Minden összedolgozott ahhoz, hogy engemet ebben a hajlandóságban megerősítsen: érdekeink ugyanannyira mint érzelmeink, céljaink megvalósítása nem kevésbé, mint az igazság."

Sajnos, Andrassy gondolata nem valósulhatott meg, jóllehet Bethmann-Holweg német kancellár is hajlandó volt támogatni az eszmét egy szorosabb gazdasági és katonai szövetség fejében, de a német főhadiszálláson hallani se akartak arról, hogy a „lengyel területről való való jogukról" lemondjanak. Így ereszlette ki kezéből Németország a katonaság beavatkozása miatt azt az eszközt, mely egy csapással hatástalanná tette volna a külföldön annyira begyökerezett németellens propaganda. Ez a beavatkozás rossz szolgálatot tett Németországnak, de az egész emberiségnek is.

Képzeltető, hogy Andrassy megoldási tervezete mennyire felkavarta a nyugati hatalmak országait, főképen a propagandistákat. A „kis népek felszabadítói" kezéből kicsavarták volna leghatásosabb érvüket, mert hiszen az ő szövetségesük elnyomása alól az elnyomással vádolt népek szabadították fel azt a népet, melynek felszabadítása úgyszólván az egész világnak szívügye volt. Ha mindenki a maga dolga mellett maradna!

Lengyel ország ügye függőben maradt, sőt az Entente — államok illetéktelenek beavatkozása miatt újabb érveket kaptak a Középsonti Hatalmak ellen, nem felejtve el a magyarok elleni támadásokat se, akik az új német világrendnek,

a német Középeurópa-gondolatnak legelszántabb támogatói, hogy tovább uralkodhassanak kisebbségeiken.

A Naumann Frigyesről kezdeményezett Mittel-Europa eszméje megvalósulás esetén valóban nagy veszélyt jelentett volna, de éppen annyira túlozták jelentőségét, mint a bagdadi vasutnál, ahol pl.csak Anglián mulott, hogy nem vett részt építésében. A középeurópai „vámunió” se lett volna „halálos” veszedelem az Entente országaira, mert hiszen éppen elég ellensége volt a tervnek az érdekelt országokban. Eppen-úgy eltemették volna, mint a XIX. század közepén megvalósulás nélkül maradtak az osztrák tervek.

Magyarországon nagyon jól tudták, hogy Ausztria-Magyarország akár elveszti, akár megnyeri a háborút, mindenképpen nehéz idők elé néz. Ezeket az idöket nem siettethette önmaga azzal, hogy azt a majdnem teljes állami közösséget elfogadja, melyet jelentett volna a Naumann-féle terv megvalósulása. Még az egyik gátlás nélküli főpropagandista, André Chéradame is elismeri, hogy Középeurópa gondolata határozott ellenállásra talált bizonyos osztrák, de főképpen magyar körökben. Diener-Dénes, a magyar szocialisták egyik vezére egész cikket írt a vámunió ellen, melyek szerint politikai és gazdasági megfontolások azt kívánják, hogy a tárgyalásokat az illetékesek óvatosan folytassák. „A mi mezőgazdasági tényezőink nagyon hidegen fogadják ezt a tervet, ipari köreink is hevesen kelnek ki ellene. Ne beszéljünk vámunióról, legföljebb gazdasági közlekedést fogadunk el. Ugyszölván senki sincs mellette Tiszát is beleértve.”

A „megvalósíthatlan” szót inkább Budapesten és Bécsben mondják ki. A vélemények Németországban is megoszlanak. A magyar nagyiparosok gyűlésén 1915 őszén a főelőadó, Matlekovits Sándor elfogadta ugyan a vámuniót, de annyi előzetes feltételhez kötötte, Magyarország javára, hogy az egyenlő a visszautasítással. (59.)

Henri Cord Meyer amerikai történetíró valódi értékére szállítja le a Berlin-Bagdadi vasút és a középeurópai vámunió kérdését. Adatokkal bizonyítja be, hogy a szállítás jóval előnyösebb hajón, mint vasúton. Az egészet az angol propaganda találta ki, és szócsöve Maszaryk valóságos mítoszt

teremtett belőle az angol és cseh propaganda érdekében. Különben is a bagdadi vasút nem volt tisztán német kezdeményezés, mert kezdetben a franciák éppenolyan arányban vettek részt a vállalkozásban, mint a németek. (60.)

Középeurópa kérdése propaganda kérdéssé változott az Entente hatalmak kezében, mert a lengyelkérdés igazságos megoldása sok politikai számítást húzott volna keresztül. Maszaryk írja 1915 elejéről: „Aggodalommal kérdeztem magamtól, hogy a háború tart-e olyan sokáig, mint én számítottam. Félttem, hogy a szövetségesek gyors győzelme esetén üres kézzel maradunk. Egy hosszabb háború több időt adna, hogy propagandánkat kifejthessük.” Később pedig azt írja: „Ha a szövetségesek győzelme gyorsabban következett volna be, nem kaptuk volna meg függetlenségünket. Vagy ilyen vagy olyan formában Ausztria fennmaradt volna.”

Benes is megírja, hogy a lengyel emigránsok nagyrésze jószemmel nézte az Ausztria-Magyarországgal való különbéke kezdeményezéseket... Sok rokonszenvvvel mérlegelték egy megkisebbedett Ausztria-Magyarország lehetőségét, amellyel a független Lengyelország olyan államszövetséget alkotna, mely képesebb lenne ellenállani mind az oroszoknak, mind a németeknek... Mindezekben a számításokban mi háttérbe szorultunk volna (61).

Tehát az emberiség azért gyflkolta egymást, zúdított kimondhatatlan szenvedéseket egyik nép a másikra, hogy Maszaryk és Benes megvalósíthassak a saját elgondolású vagy titkos ideológiai pártfogóiktól sugalmazott formáját a szabadságnak annak a Csehországnak a számára, mely Benes szerint se ismerte az elnyomást, ellenkezőleg egyre inkább visszaszorította a német elemet.

A magyar megoldási tervzet nagyon megzavarta az Entente országait, főképen a franciákat, akik kétségbeesetten látták, milyen erős fegyvert adott a német-osztrák-magyar szövetség kezébe a lengyel függetlenség felvetése. A támadások egész sora indult meg Magyarország ellen, amely szerintük

számítlással dobta a tervet a közvéleménybe. Az egész arra való, hogy Ausztria jelentőségét csökkentse, hogy Ausztria és Magyarország mentől könnyebben elnyomhassák szláv lakosságukat.

A *Le Correspondant* című folyóirat 1916. jan. 10. számában a Valódi Osztrák Veszély címén számol be a lengyel problémáról és a vámunió kérdéséről. „Magyarország nem engedheti meg Ausztria semmiféle területi gyarapodását, írja, azért, mert így ő monarchia egészében aránylag megkisebbednék. Ellenben Ferenc József uralma alatt egy Galiciából és orosz Lengyelországból álló új Lengyelország megalkotásával, amely Ausztriától független harmadik állama lenne a monarchiának, Ausztria elvesztené területének, valamint szláv népességének egy részét. Az így megalkotott trializmusban a döntő súly Magyarországnak jutna.. Szerbia kérdése is nagyon összefügg a német vámunió ügyével. Ausztria szenvedélyesen szerbellenes elemeinek (Friedjungtól a keresztény szocialistákig) megnyilatkozásai által követeli Szerbia eltörlését. Magyarország azonban attól való félelmében, hogy a szláv elem előzőnli a monarchiát, hallani se akar szerb területeknek a monarchiához való csatolásáról. Németországgal egyetértésben Szerbiát (mely akkor teljes egészében a középponti hatalmak megszállása alatt állott vissza akarja adni a szerbeknek azzal a feltétellel, hogy belépnek a vámközösségbe.. Ehhez még kárpótlást is kapnának Albániában, ha Macedóniát átengednék a bolgároknak.” (62.)

Ennek a katolikus folyóiratnak a felfogását a lengyel kérdésben mindig az oratorianus Gratry mondása fejezte ki: „Európa halálos bűn állapotában van mindaddig, míg Lengyelországot helyre nem állítja..” És akkor, amikor mások fel akarják támasztani, bünt követnek el a helyreállítással?

A magyaroknak volt joguk is beleszólni Galícia ügyébe, mert bár az ő megkérdezésük nélkül, de az ő „joguk alapján” foglalta el Mária Terézia. Nehezebben találhatnánk jellemzőbb megnyilvánulását ennek a felfogásnak mint a következő sorok:

„1916-ban a német és az osztrák-magyar megszállók felhatalmazták a lengyeleket hogy Varsóban megnyithassák a régi lengyel egyetemet. Az Entente országai-
ban, ahol a lengyel kérdést az orosz szövetség miatt

eltemették, felháborodva támadták a lengyeleket, hogy elfogadták egyetemük visszaállítását a középponti hatalmaktól. Erre jelent meg az *Œuvre* című újságban, ahol a támadás is megjelent, Polonia címmel Voznicki Kázmér tollából egy méltóság-teljes cikk: „A középponti hatalmak engedélyezték, hogy visszaállítsuk a régi lengyel egyetemet. Lengyelekre bízta ennek az egyetemnek megszervezését; azóta lengyelek a tanárok, az egyetemi hallgatók, s az egyetemen kizárólag lengyelül folyik a tanítás. „Brunhes János (akitől e kötet második motóját vettük), a helyett hogy sajnálná, hogy ezt a jogot nem az oroszok adták meg a lengyeleknek, azon a véleményen, van, hogy a lengyeleknek vissza kellett volna utasítaniuk ezt a jogot, mely őket megilleti, és megengedi magának, hogy a, lengyeleket, akik Lengyelország szívében visszaállították a régi lengyel egyetemet, árulóknak nevezze. Minek és kinek árulói a lengyelek? Általában árulónak nevezik azt, aki elárulta hazáját. Mivel árulták el a lengyelek hazájukat? Nem akkor árulták volna el, ha nem használják fel az első alkalmat?” (1916 szept. 30).

Az okos embereknek ez a ostobasága, a becsületes embereknek ilyen becstelensége vezette el az emberiséget azokhoz az eltévelyedésekhez, melyek gyökerei a mai kilátástalan helyzetnek.

Itt kell megemlékeznünk azokról a német vádakról is, melyek szerint a háború elvesztésének az okai a magyarok. A már említett Cord Meyer könyvében ezek a vádak még 1955-ben is megjelennek. „A magyarok különféle módokon sokkal önállóbb állásfoglalást vettek fel, mint bármikor a múltban. Budapest nyersen hozta tudomásul, hogy a magyar önállóság neki fontosabb, mint magának a monarchiának a fennmaradása. A tragikus tény az, hogy a magyar nagyözölés sohase volt hivatott a kérdés megoldására és mindig nagy akadályt jelentett az ésszerű reformokkal szemben, míg idő volt ezekre.” (191). „A magyar makacsság nagyon jelentős tényező volt a végső összeomlásban.” (135.)

Miben állott ez az akadály az ésszerű reformokkal szemben? Mi volt ez a makacsság? Talán, hogy nem áldozta fel magát a Ferenc-Ferdinándi federalizmus oltárán? Az első

kötetben meglárgyaltuk ezt a kérdést. Nem volt engedékeny az oláhokkal szemben? Nem adott-e a magyarság olyan nemzetiségi törvényt nemzetiségeinek, amelyhez hasonló nem volt egész Európában, melynél tovább egy nép nem mehet kisebbségeivel szemben, ha ezek nem őslakók, hanem befogadottak. Hogy a törvény nem lépett teljesen érvénybe, annak nem a magyar rendszer volt az oka, hanem kisebbségei akiket állandóan dolgozott a határon túllevő fajtestvéreinek propagandája. Tragikus tény, de a magyarság erről nem tehetett. Azt se akadályozhatta meg, hogy idegen hatalmak ne törekedjenek minden eszközzel elmérgesíteni a helyzetet ezeknek a kisebbségeknek körében, akik a szomszédságban élő testvéreiknél jóval magasabb fokon állottak szellemi és anyagi téren. (szerbek, románok).

Magyarország nem volt hajlandó Erdélyből területeket leadni Romániának, azért, hogy ez szövetségi kötelességeit teljesítse? Ki hiszi komolyan, hogy ez az öncsonkítás célt ért volna? A románok elfogadták volna a zsákmányt (és az olaszok is), azután újra kezdték volna a zsarolást sokkal előnyösebb helyzetben, míg végül a megbénult országot lerohanták volna. Ellenben a németek azzal, hogy nem akadályozzák meg Lengyelország őszinte visszaállítását, igen hamar bizonyítékot adtak volna a nyugati népeknek arról, hogy nincs célja a háború folytatásának.

A népek elgyalázása éppen olyan szigorúan elítélendő, mint az egyesek meghurcolása. „Mi Magyarország, kérdi a *Correspondant* névtelenje. Egy hatalmas terület, melyet németek, magyarok, szerbek, románok, horvátok, szlovákok népesítenek be. — Mindezeket egy magyar kisebbség kormányozza. Mivel a népek többsége szláv, azért a szláv elem a magyar ellensége.” — „Miért nem akar a magyar területi hódítást Szerbiában, miért akar önálló Lengyelországot? Azért, hogy Ausztria elég hatalmas legyen ahhoz, hogy elintézhesse egyetlen szláv népet ő pedig megoldhassa a szerb-horvát kérdést.”

Szerkesztés, hanghordozás dolga az egész. Így azután, aki szemrehányást érdemel, dicséretet kap, aki pedig okosan jót cselekedett, azt elítélik. A cikkíró különben közönségesen hamisít. A tulajdonképeni Magyarországon volt 1910-ben 460.000

szerb (2,5 %); 191.000 horvát (1,1 %). A magyarság száma ugyanebben az évben 9.944.000 (51,4 %). (Chéradame említett könyvében 10.050.000-et engedélyez). Ehhez a számhoz hozzá kell venni 1.900.000 (11,1 %) németet, akik bizonyosan nem óhajtottak a többi nemzetiségekhez csatlakozni, de az új világrend megalkotói még az „elnyomott” többi nemzetiség számára se merték engedélyezni a népszavazást.

„Ausztriát meg kell szabadítani Németországtól”, következésképpen Magyarországtól, mert” Ausztria óhajt, de Magyarország parancsol”. (*Le Correspondant*). Ez a nagy pártfogolás később különösen nyilatkozott meg.

A HÁBORÚS PROPAGANDA ELŐKÉSZITI MAGYARORSZÁG FELDARABOLÁSÁT.

„A történetírók (és az újságírók) propagandistákká lettek (a háború alatt) és kizárólagos tanácsadói a kormányoknak. Ebben a légkörben alapvető tévedések fogamzóttak meg, melyeknek még mindig szenvedjük következményeit és amelyek súlyos terhe alatt kell dolgoznunk”, írta Stolper Gusztáv, volt osztrák politikus, később amerikai egyetemi tanár (63.).

A fegyverzaj között hallgatnak a műsák, de elnémul az írók kötelező becsületesség is. Könyvünk következő részei bőségesen igazolják ezt a lételünket.

Honnan és miért indult meg az a propagandahadjárat, mely Magyarországot Trianon-hoz juttatta? El kell ezt mondanunk tekintet nélkül minden érzékenységre. Egyedül az igazság szabadíthatja meg lelkünket a hamis felfogásoktól, de az igaz csak az erélyesen szókimondó igazság lehet meggyőző erővel azoknál, akik Trianont ránk zúdították, vagy mindent elkövettek hogy állandósíthassák.

„Mióta Németország megvalósította egységét és Európa közepén vezetőszerphez jutott, a szláv faj sorsa szolidáris a mienkkel. Ha ennek a fajnak sikerül gátat építenie kelet és dél felé, azaz a Földközi tenger felé való német terjeszkedésnek, remélhetjük, hogy mi is megtarthatjuk helyzetünket a

Vosges (Vogéz) körül és ki tudja? Talán újra a Rajnára toltathatjuk ki határainkat? Ha végleg elbukik a küzdelemben, akkor a francia nemzet helyrehozhatatlanul veszélybe kerül. mondja Louis Léger. A legnagyobb érdekünk megtudni, hogy a szlávok milyen erőt képviselnek, „milyenek a jövőre vonatkozó kilátásaik”... „Hogy a germán világ veszedelmes törekvései, ambíciói ellen küzdhessünk, minden érdekünk azt kívánja, hogy egy megújult Szláviára támaszkodjunk.”

Itt a gyökere Trianon-nak. Két nép engesztelhetetlen harca, akik közül az egyik, a minket elnyeléssel fenyegető orosz nélkülözhetetlen szövetségesévé lett a franciának. Mikor azután a franciák látták, hogy a magyarok nem hajlandók természetellenes szövetségre, rávetették magukat a magyar-ellenes propagandára. Ez a propaganda két sebezhető oldalt talált egész Ausztria-Magyarországban: a nemzetiégi kérdést és a vallás rangjára emelt demokráciát. Természetesen nem hanyagolt el más lehetőségeket se.

Napoleon mondta volna: „Az a kormány, amely először emeli fel a nemzetiségek, kisebbségek (zászlaját) és védelmezőjükként jelentkezik, uralkodik Európán.” „Azonban itt van egy „de”, Emil Laveleye 1868-ban ezt is írta: „Nem minden izgalom nélkül vetem fel a nemzetiségek kérdését. Meg vagyok győződve, hogy végeredményben elő fogja mozdítani a művelődés haladását, de mégis engemet nyugtalansággal és néha szorongó aggodalommal tölt el. Rettenetes felfordulásba sodorhat bennünket és mélységesen megváltoztathatja jövőnk sorsunkat. Kortásaink szívét annyira feltűzelheti, mint tették azt a XVI. században a vallási eszmék. Mint ezek, a nemzeti-égi kérdés is megváltoztatja a föld arculatát. A nemzeti-égi kérdés Németország egységét készíti elő, nyugtalanítja Ausztria (-Magyarország) és Törökország népeit. A pángermanizmus és a pánszlávizmus neve alatt rémíti a képzeletet. A nemzeti-égi mozgalom nevet a szerződéseken, semmibe veszi a történelmi jogokat, zűrvavart kelt a diplomáciában, megrázkódtat minden szilárd helyzetet aggaszt minden érdeket, és talán már holnap elindítja az átkos háborút. A termékeny síkságokat az öldöklés

mezejévé változtatja át. A népeket mint a ragadozó állatokat egymásra uszítja, akikkel pedig eszméik és terményeik könnyű cseréjének egymással testvéri kötelékbe kellene egyesítenie." (65.)

Világosan látó elmék azonban hiába látták előre a kockázatot a nemzetiségi kérdés élharcosait nem izgatták a veszedelmek, mivel ők a nemzetiségi kérdésben inkább az uralom eszközeit keresték, mint az elnyomottak felszabadítását. III. Napoleon azzal, hogy a nemzetiségek védelmezőjének tüntette fel magát, azt gondolta Európa ura lesz. Ritkán volt ennél vészesebb álom, mondja Gorielly (66.).

Ezekhez a célokhoz minden nép iparkodott meghatározni a saját nemzetfogalmát. A franciáknak saját magukra vonatkozó nemzetfogalma magától értelődleg nem alapulhatott a fajon. „Számunkra a nemzet a történelem műve, melyet az emberek akarata szentesített”, mondta Ernest Lavisse. „Még a történetelőtti időkben se volt Európában tiszta fajú nép... A francia kevert nép. Nincs francia faj, nincs francia típus, mondta Seignobos történélíró. A franciák számára Renan megfogalmazása maradt irányadó aki szerint a nemzet olyan közösség, mely kétségkívül közös multból született meg. Ehhez azonban főképpen az kell, hogy az egyének szabadon kijelentsék, hogy ezzel vagy azzal a közösséggel akarnak élni.

A francia elmélettel szemben (elektív, szabadon választható) a szláv és a német elmélet szerint a vér és a föld parancsoló szava előtt minden más meggondolásnak el kell tűnnie.

Mindegyik elmélet megfelelt nemzetük érdekeinek. A német felfogás a faji elmélet nevében követelte Elzász-Lotharingiát, de ugyanezen elmélet nevében elnyomta kisebbségeit. A francia elmélet se állja ki egészen a kritikát, mert az országokat a különféle népekből nem az önkényes belegyezés teremtetle meg, hanem a megváltozhatatlanba való belenyugvás. A francia elmélet is feljogosít minden beolvasztásra. A forradalom seregei pl. úgy gondolták, hogy a meghódított népeknek örömmel kell elfogadniuk a francia nyelvet az ő elmaradt nyelvjárásuk helyébe (elszászi breton iskolák becsukása).

A franciák a szláv népek számára elfogadták a német elméletet, mely igazolta a németeket övelük szemben, de hát ez

az elmélet igen alkalmas volt a szláv öntudat felfokozására, Ausztria-Magyarország szlávjai felizgatására. E szerint Ausztria-Magyarországnak el kell tűnnie." Ausztria sohase volt nemzet. Az államot csak csak a hadsereg és a közigazgatás tartotta fenn" mondja Ernest Denis (67.). „Népeinek meg kell adni az önrendelkezési jogot, hogy maguknak államot alkothassanak."

„Ausztria-Magyarországnak el kell tűnnie, írta Eisenmann, aki a magyar történet és irodalom tanítása helyett közben jobb állást talált, „szükséges ezt ismételni, mert ebben a kérdésben nálunk még annyi öncsalás van és még több az angoloknál. Veszedelemes ábrándok ezek, tudatlanságból és naiv derűlátásból származnak." (68.)

Eisenmann azt is megmondja, mit kell Ausztria-Magyarország helyébe tenni: 1.) „A nyugati szlávok, csehek és a délszlávok szabadságát. 2.) A németek és a magyarok között meg kell szüntetni minden közös határt. Kétségtől a magyarok így elérkeznek helyzetüknek és jövőjüknek helyesebb megítélésére. Nemzeti életük biztonságát majd a szomszédos népekkel való megegyezésben keresik a szabadság és az egyenlőség alapján. Ujra elveszik Kossuth dunai konföderációjának tervét vagy hozzá hasonló tervezetet. 3.) Német Ausztria eltűnése."

Azonban valamennyi gátlás nélküli tollforgató: tanárok. újságírók csak másodrangú szerepet tölthettek be Ernest Denis mellett, akit minden: protestáns volta, hazafisága (Mindkettő rosszul értelmezve), arra vitt, hogy Magyarország tönkrevésében elsőrendű szerepet töltsön be. A történetírónak nem kell erőlködnie, mikor ennek a folyamatnak pontos leírását akarja adni. Elvégzi ezt maga Denis.

1916-ban (okt. 9-én és 16-án) A. Chéradame előadásával kapcsolatos hozzászólásában:

„Először 1872-ben érkeztem Prágába. Közvetlenül az 1870-es háború után... A mindnyájunktól érzett veszéllyel szemben, szükségesnek láttuk, hogy szövetségeseket keressünk. De hol találjuk meg ezeket? Természetes lett volna, hogy Oroszország felé forduljunk. De Oroszországot ebben az időben II. Sándor kormányozta, akit Németországhoz kötöttek baráti

kötelékek, bensőséges emlékek... Semmit nem remélhattunk erről az oldalról ami azonban nem akadályozott bennünket abban, hogy a távoli jövőre elő ne készítsük az óhajtott szövetséget. Miután Oroszországról pillanatnyilag le kellett mondanunk, maradt Ausztria(-Magyarország). Ezért Ausztria felé irányítottam utamat és munkásságomat. Ausztriát ekkor már dolgozták a belső küzdelmek, de még megvolt a remény, hogy elérkezik az egyensúly olyan állapotához, amely körülbelül elégséges lesz azoknak a különféle népeknek, amelyek alkotják, ha ezek a népek találnak egy olyan kormányt, amely méltányolni tudja jogos törekvéseiket. Valószínű, hogy a vezető szerep a délszlávoké lesz, akik ennek a népnek a többségét alkotják, akikben mi féket találnánk a german armbicció ellen. Közülünk akkor senki senki se kívánta Ausztria(-Magyarország) megsemmisítését... A francia történelemnek egy már egészen régi (pontosan 4 év l) hagyománya azt kívánta hogy Ausztriában Németországnak természetes ellenségét és Franciaországnak lehetséges szövetségesét lássuk... A mi óhajunk egyszerűen az volt, hogy segítsük a szlávokat a német túlsúly elleni küzdelmükben olyan módon, hogy ez Ausztria átalakulását eredményezze."

„Az események, a körülmények vittek bennünket lassanként arra a meggyőződésre, hogy az a helyzet, amit mi elképzeltünk és óhajlottunk, teljesen megvalósíthatatlan volt. Ugyanis közben az történt, hogy a szlávok gyarapodtak vagythonban, erőben (elnyomás mellett?), ellenségeik egyre jobban érezték annak a szükségét, hogy őket alárendelt és függő helyzetben tartsák. Így azután az osztrák németek és a magyarok, akik a németek szövetségesei voltak, egyre súlyosabb zsarnokságot gyakoroltak a szlávok ellen."

Ezzel a zsarnoksággal szemben a szlávok ellenállottak. Ellenállásuk veszélyes volt zsarnokaikra nézve, mert az idő nekik dolgozott. Ahhoz, hogy megsemmisítsék őket, az osztrák németek tehetetlennek érezték magukat, így azután egyre jobban ara kényszerültek, hogy a berlini birodalom érdekeit szolgálják és magukat a Hohenzollernek karjaiba dobják. Így ma tulajdonképpen nincs is osztrák kérdés. Ma a kérdés a következőképpen tehető fel: érdekében van-e Franciaországnak, hogy megengedje Németországnak, amely már önmagában is

nagy anyagi és veszedelmes erőforrásokkal rendelkezik, hogy megtartsa teljes hatalmát egy 30 milliónyi másfajú (latin, szláv) népen, akik kénytelenek Berlin és a Hohenzollernek nagyraággyását szolgálni."

Egy 1915-ben keltezett levélben még egész Ausztria-Magyarországot federációba akarja foglalni, hozzájuk adva a szerbeket. Ez az úgy látszik Habsburgok nélküli federáció 4 csoportból állott volna: 1.) Csehország, Morvaország, Szilézia Szlovákia; 2.) A német tartományokból (Alsóausztria, Felsőausztria, Stájerország, Karinthia és Krajna németektől lakott részei; 3.) Magyarország a valóban magyarok lakta területekre korlátozva; 4.) A délszláv csoportból: Horvátország, Karinthia, Krajna, Stájerország déli részei. Trieszt szabad kikötő lesz.

Ugyanebben a levélben Denis intézkedik a balkáni országokról is. Románia megkapja Erdélyt. Kibékíti a bulgárokat a románokkal, szerbekkel, görögökkel. Természetesen ez államalkotó művészet tulajdonképpen minden lelkiismereti aggály nélküli odaigérése volt a mások területeinek. (69.)

1916 őszén a reménységek hatása alatt már megváltoztatta felfogását. „Azt mondják, mindig veszélyes megsemmisíteni azt, ami létezik. Ausztria mostanáig fenntartotta magát hadseregével, közigazgatásával, sajtójával, papságával... Azonban ma mindez nem létezik. Az osztrák közigazgatás ma német közigazgatás, az osztrák hadsereg Hindenburg hadserege."

Érdekes, hogy Denis különös sugallásoktól ösztönözve, Németországot nem akarja felosztani. (Valószínűen titokzatos felsőbb erők megtiltották neki!). Ellenben Ausztriát el kell temetni. Eddig a német uralomnak a legrettegettebb eszköze volt. Azért ezt az eszközt össze kell törni vagy ellene kell fordítani. Egyetlen megoldás lehetséges: három önálló államot állítani a kettős monarchia helyébe (70.). Egy nehézség jelentkezik. mondja az ellenvetés; önök megsemmisítik Ausztriát, 5-6 millió osztrák német marad Alsó-és Felsőausztriában Tirolban, Stájerországban, Karinthiában, Krajnában (a másik 5-6 millióról a propagandisták nem aggódnak, pedig azok indították el az 1939-es tragédiát!). Ezek kénytelenek lesznek beolvadni Németországba. Ez nem lehetetlen, de nem is végzetes. Mi jobb

nekünk? Ha Németország 5-6 millió osztrák némettel gyarapodik, vagy ha feltétlenül rendelkezik 50 millió osztrákkal? Ez a választás a kényes.

Mindenki nem fogadta el Denis álokodásait. Emil Bourgeois írja (71.): „megtévesztve a dicső múltól, a franciák makacsul kitartanak a mellett a gondolat mellett, hogy felújítsák azt szövetségi rendszert, amelyet Európa már nem tudott megérteni. Az egész rendszer lehetetlennek látszott az önző államok világában.” (72.)

Jacques Bainville, aki közönséges propagandával soha nem becstelenítette meg tudományát, megjegyezte Denis komolytalan okoskodására: „Mindezek kódós dolgok. Ennek a háborúnak a tapasztalata azt tanítja, hogy a kis államok semmit se számítanak, sőt még a közepes államok is csak keveset.”

„Ha mi egy sorozat Belgiumra, Szerbiára vagy sajnos, az utóbbi napok tapasztalatai után, egy Romániára támaszkodunk, (1916 októberében, mikor már Romániát leverték a középponti hatalmak) vagy ezekhez hasonló ellenálló erőkre, hogy az egyensúlyt őrizhessük azzal a német hatalommal szemben, amelyet megnagyobbítottunk, kérdezem, hogy nincs-e súlyos aggodalomra okunk?”

Denis ezekre az aggodalmakra „mint történetíró” megmagyarázza, hogy tulajdonképpen „arról van szó, hogy a nagy nemzeti hagyományokhoz visszatérjünk azzal, hogy nagy uralkodóink politikáját (I. Ferenc, IV. Henrik) az új időkhöz alkalmazzuk”.

Titkos erők ekkor már erősen működtek, nem a józanész irányított, Chéradame csálhatatlanságával megigéri Magyarország bekapcsolódását is az új rendszerbe. „A 10 millió magyarból körülbelül 9 millió szegény munkás. Ezeknek nagy része földműves, akiket a magyar nemesség, akié majdnem minden föld, szemérmetlenül kihasznál.” „Minden népi elem megvan tehát, amely lehetővé teszi, hogy Középeurópában egy nagyon hatalmas hármast emeljünk a pángermanizmus minden támadó visszatérése ellen” (73.).

Chéradame még láthatta ennek a hatalmas gátnak szégyenletes összeomlását.

„Kérdezhetik tőlünk, mondja még Denis, biztosak vagyunk-e abban hogy azok az államok, melyeket felállítottunk, nem for-

dulnak-e ellenünk, mint Németország szövetségesei? Nem meggondolatlan-e, hogy erkölcsi alapokra, a népek hálájára akarunk politikát építeni?

„Meg vagyok győződve, hogy nekünk nem szabad kívánunk hálát, a népektől akiknek kötelessége, hogy önmagukért éljenek. De nyilvánvaló, hogy erősen hozzánk kapcsolja őket ugyanaz a veszély, a közös ellenség.” Ugy látszik Denis-nek nem adatott meg az előrelátás és a jóslás tehetsége.

Az el nem kötelezettek kellemetlenül állapították meg ezen a vitaestén, hogy az a federáció, mellyel őket hitegették a propagandisták, egyáltalán nincs kialakulóban. Jean Brunhes földrajztudós megjegyezte: „Nem tudom elképzelni, hogy beszélhessünk Ausztria-Magyarország népeinek a felszabadításáról, a nélkül, hogy nem beszélünk arról a később megállapítandó politikai és gazdasági rendszerről, amely őket egymás közt, azonkívül velünk összeköti. Azt még se engedhetjük meg, hogy, élve újkeletű felszabadulásukkal, és megbosszulják magukat ambícióik ilyen vagy olyan korlátozása miatt azzal, hogy holnap már Németország magához vonzó gazdasági és politikai hatalmát erősítsék.

„...Az érdekeltek önmaguk kívánják, hogy ne legyen közöttük olyan gazdasági kapcsolat, melyet a békeszerződés kényszerít rájuk. És itt érkezünk el valójában a leg súlyosabb kérdéshez. Mindenki megegyezik abban, hogy a nemzetiségi alapelv, melyet mi elfogadtunk, nem kizárólagos vezérelv... Mit értünk a „nemzetiség” szón mindezekkel a népekkel kapcsolatban? Mivé lett ez a gondolat, amely náluk már nem faji fogalmat jelent, hanem politikai ambíciókat más népek fölött, akik nem ugyanazon fajhoz tartoznak. Ez a probléma igen komoly, mikor arról van szó, hogy Európa nyugalmanak érdekében ezeknek az igényeknek határt szabjunk, vagy mikor nekik a törvényes megerősítést megadjuk.” (Brunhes).

„Szabadok vagytok, mondja egy másik közbeszóló, de ugyanakkor lépjeteek egymással federációba.”

Felvetődött a következő ellenvetés is: „Mindezek a (felszabadítandó) népek meg tudnak-e élni?” Benes megnyugtatta a jelenlévőket, hogy Csehország anyagi helyzete megnyugtató.

Sőt már most megállapíthatók azok az érdekek, melyek egymáshoz fűzik a következő három népet: a cseheket, magyarokat, délszlávokat. De nem kell siettetni ezt a fejlődést a konföderáció azonnali megalkotásával... amelyből ki kell zárni az osztrák németeket, mert ha azokat benne hagyjuk, ez annyit jelentene, hogy egy zavaró elemet helyezünk oda."

A jelenlevők nagyszerűnek találták ezt a megoldást. Csak a magyarokkal kapcsolatban voltak sejtelmek. Emil Bourgeois meg is jegyezte: „Meg kell Magyarországot szabadítani arisztokratikus rendszerétől, akkor azután a magyar nép azonnal megegyezik a csehekkel."

Benes tehát már itt se akart federációt, hanem mint Palacky, cseh uralmat óhajtott a régi Ausztria-Magyarország területén egyelőre nyugati, későbbben pedig orosz segítséggel. De egyelőre ígérte a franciáknak, hogy a német szövetséges helyett németellenes tényezőt, „coefficiens"-t szállít nekik (74).

Nem kell azt gondolni, hogy a magyaroknak csak ellenségeik voltak. A magyar multat nem lehetett egyszerre eltörölni, Magyarország igen jelentős tényező volt még mindig. Nekludof orosz követségi tanácsos 1910-ben írja jelentésében: „A Köztársaság mai külpolitikája örökölte Ausztria-Magyarországgal, de főképen Magyarországgal szemben a rokonszenvet, mert régi idők óta komoly bástyát lát benne a pangermanizmus ellen... Franciaországban még mindig remélik, hogy Ausztria-Magyarország a nemzetközi politika terén valamely módon elválik Németországtól." (75).

Naiv igény. A cári uralom sokkal könnyebben meg tudott volna egyezni Németországgal, mint Hitler.

Alexandre Marghiloman volt román miniszterelnök beszéli el emlékirataiban Lukács László román pappal való beszélgetését. Lukács szerint Londonban a zsidók és Rotschild védelmezik a magyarokat, akik jól vannak elkönyvelve. Mikor Olaszországba ment, a hajón megismerkedett a Buxton testvérekkel, akik őt (aradi pap) „osztrák" papnak nézték és azt mondták neki: Angolország soha se engedi meg, hogy

Magyarországhoz nyuljanak. Anglia számít Magyarországra, mert erős 20 milliós ország és vallása mindig elválasztja Oroszországtól. Ezzel ellentétben a románok kevesen vannak, vallásuk pedig hasonló az oroszokéhoz. Mikor a császár Konstanzába ment (1914) azt mondta: „Hittestvérekhez jövök” (76).

Sajnos, a középponti hatalmaknak, köztük a magyaroknak is, túlságosan sikerült legyőzni az oroszokat, a propagandistáknak most már sikerült elhitetni, hogy a magyarokra nincs többé szükség. Elvégezték feladatukat. A körülmények alakulása következtében a zsidóság nemhogy védte volna Magyarországot, inkább nagyban hozzájárult tönkretetéséhez.

Maszaryk és Benes emlékirataiban is gyakran találkozunk azoknak a nehézségeknek a megemlítésével, melyekkel találkoztak az Ausztria-Magyarországgal rokonszenvezők részéről. „Az Ausztria-Magyarországgal szembeni rokonszenv erős volt Amerikában és mindkét szövetségeseinél. Az osztrák propaganda és a katolikus világ segítsége hatásos volt, írja emlékirataiban Maszaryk. Amerika csak 1918-ban fordult véglegesen Ausztria-Magyarország ellen. A 79-ik fejezetben (Finis Austriae) pedig már arról beszél, hogyan adta fel Wilson és az Egyesült Államok kormánya az osztrák-magyar rokonszenvét (77).

Megindult a két propaganda-irányzat között a harc. Az egyik, az Ausztria-Magyarország lerombolását célzó irányzat titkos erők irányítása és segítsége mellett egyre erősebb lesz, a másik a fenntartására törekvő napról napra gyöngébb. Kényes volt a helyzete a propagandától megdolgozott országokban, ahol nagy kockázat volt szót emelni védelmében.

Foglalkozunk ezzel a propagandával, bár meg vagyunk győződve, hogy ez a propaganda csak igazolására szolgált a romboló, a háttérben maradó erőknek.

1917-ben az *Œuvre* című újság a következő körkérdést intézte olvasóihoz: Kíváncos-e a különbéke Ausztriával? Lehetséges-e”. A közvéleménnyel és a cenzurával szemben az elfogulatlan és messzebbre látó szakértők hangja nem érvé-

nyesülhetett. Fels gról próbálkozott a felelettel. A cenzurától megcsontított cikksorozatot 1918-ban adta ki. A különbéke elleni propagandisták két fajtát különböztette meg. Az elsők az érzelmi politikát követő franciák: misztikus álmodozók, szelidek vagy szenvedélyesen gyűlölködők, akik azt gondolják, hogy nekik szeretniük vagy gyűlölniük kell ext vagy azt a népet, az ilyen vagy olyan kormányformát. Ezek Franciaország érdekét alárendelik érzelmeik eltévelyedéseinek. Gyűlölrik Ausztriát (Az idegen írók, amint láttuk már, egyszerűen csak Ausztriát írnak.), mert előttük a zsarnokságot képviseli, a katolicizmust (Lásd Magyarországot, ahol a Habsburgok alatt alig volt katolikus miniszterelnök!), a népek elnyomását, a hagyomány és a reakció szellemét.

A másik fajta még veszedelmesebb. Ezek az idegenek. Kihasználják a más országok ügyeiben való járatlanságunkat és vezetik hiszékenységenk olyan irányban, amerre akarják. Nagyon értenek a közvélemény teremtéséhez. Az ő közreműködésükkel a célzatos hírek bámulatos gyorsasággal terjednek el... Ők a mi ítéleteink urai. Ők irányítják rokonszenvűnket vagy gyűlöletünket a népek és kormányok irányában. Majdnem egyedül tőlük függ, hogy Franciaország máról holnapra lelkesedjék egy idegen ügy iránt s bőségesen bocsással rendelkezésére vagyónát és katonáinak hősiességét."

„Mint nemzetiségi, katolikus állam és monarchia, az osztrák-magyar birodalom az 1919-es béke tárgyalói előtt az ideológiai ellenség mintapéldáját jelentette. Fel kellett áldozni annál is inkább, mert a béke bizonyos aláíróinak érdeke egybeesett mások rombolási ösztöneivel" (79).

Az alkalom a franciáknál is kitermelte a propaganda-tehetségeket. A *Correspondant* írja: „A műkedvelő diplomaták bőséges kivirágzását szemlélhetjük. Ugy indulnak útjukra mint a rakéták. Kívánjuk, hogy legalább világítsanak is. Mindenféle országokban járkálnak, és a messzelévő területeken sétáltatják nyelvi tudatlanságukat. Két hónap itt, három amott családdal együtt és jól fizetve, ez nem megvetendő... Mivel nem ismernek semmit se a felfedezendő vidékekről, egyik végtelből a másikba esnek: pesszimisták, vagy optimisták, minden kritika nélkül. Nagyhangon magyarázzák meg elődjeknek, mit végeztek... Ezek Franciaország nagy ösztöndíjasai..."

A francia propagandisták hamarosan háttérben maradnak, átadják a szót a cseheknek, Maszaryknak, Benesnek, akiket munkájukban segítenek, sőt legtöbbször maguk adják meg a gondolatot. Alapos elemzés, összevetés után Benes és Maszaryk nagyon megkisebbednek. Legtöbbször csak végrehajtói voltak a francia vagy angol nagy propagandisták gondolatainak, amelyeket egyelőre még nem lett volna ajánlatos ezeknek maguknak terjeszteniük. Pedig mintha mindketten messziről jöttek volna. Benes 1908-ban doktori értekezésében még szűkeségesnek tartotta Ausztria-Magyarország fennmaradását azzal a feltétellel, hogy átalakuljon demokratikus és federális állammá. 1916-ban már *Romboljátok le Ausztria-Magyarországot* címen ír könyvet. Kiszabott dolgozat volt? Lehetséges. Maszaryk már 1915-ben kijelentette, hogy a háború főcélja Ausztria-Magyarország lerombolása.

Maszaryk még messzebből érkezett. „1876-ban a fiatal Maszaryk határozottan állást foglalt Funck-Brentano francia szociológus elmélete ellen, aki az emberiség és a civilizáció üdvét a szlávok és a franciák uniójában látta. Akkor még ezt írta: Politikai szempontból ez az unió jelenleg talán hasznos lenne Franciaországnak (Szedán után). De annak, aki mostanában az emberiség jövődjéről akar írni, nem szabad elfelejtenie a nagy német népet. Funck nem ismeri a cseh népet, nem tudja, hogy mi összekötő vagyunk a német és a szláv elem között. Mi szlávok elsősorban a németeknek köszönhetjük mindazt, ami vagyunk.” (81).

Maszaryk és Benes a siker után Európa nagy emberei lettek. A hatalom kezükbe adta az eszközöket, hogy azt a legendát, melyet a világháború és önmaguk szöttek maguk körül, állandósíthassák. Mint a csehek egyik lelkes híve írta 1946-ban: „A csehek nekünk hálásak lesznek, amennyire csak ők tudnak hálásak lenni, ha velük foglalkozunk” buzgólkodott is úgyszólván az egész világ sajtója, hogy Maszaryk és Benes nagyságát hirdesse. Hogy a jogcímet erre a hálára megtalálják, a nagy propagandisták, Denis, Einsenmann, Etienne Fournol különkiadásban megjelent cikkekben magasztalták a nagy

államférfiakat, akiket ma már vészes személyiségeknek ismer a történelem (82).

Hogyan jutott el Maszaryk idáig? Emlékirataiban meg akarja magyarázni ezt is. „1907-től kezdve egyre jobban az ellenzék felé közeledtem, amint jobban megismertem az osztrák dinasztíát, amely annyira hatalmas és annyira befolyásos volt Bécsben és Ausztriában, de degenerált volt erkölcsileg és testileg.” (83).

Természetesen, Maszaryknak meg kellett magyaráznia pálfordulását. Kérdezzük azonban, hogy más uralkodócsaládokban jobb volt a helyzet? Vagy a demokráciákban magasabb az erkölcsi színvonal? És a csehek nem uralkodtak századok óta Bécsben? Az uralkodócsalád abszolutista törekvései nem bennük találták meg leghívebb támaszaikat? Nem ők özönlöttek el az 1848-as szabadságharc után Magyarországon a közigazgatási állásokat? Maszaryk túlságosan elkötelezte magát klubtársainak. Világnézeti felfogása csak megokolást adott vakmerő lépésének.

Ugy látszik, Maszarykban sokszor és komolyan felvetődött a kérdés, hogy egész lázadási akciója nem hoz-e végveszélyt Csehországra. „Valóban érettek vagyunk-e az összeesküvésre Ausztria-Magyarország ellen? Érettek vagyunk-e a szabadságra, arra, hogy kormányozzunk egy önálló államot, amely a cseh területekből és Szlovákiából áll jelentős faji kisebbségekkel? És tudjuk-e biztosítani fennállását... Véglegesen elfeledtetjük a fehérhegyi vereség emlékét? Onmagunkban le tudjuk-e győzni Ausztriát és ennek százados nevelését?”

Egy másik kérdés is nyugtalanította: „Mit mondana a nemzet, ha nem győzünk?” (84). Hát bizony ez súlyos kérdés volt és maradt is, mert bizony nem egyszer állott közel a cseh felkelés ahhoz, hogy pártfogóival együtt véglegesen elbukjék.

Nagyon megtisztelték Maszarykot, akik őt bölcselőnek, sőt történetbölcselőnek nevezték ki. Maszaryk nem bölcselő, hanem egy ravasz gátlás nélküli fiskális, kenetes istentagadó telve irodalmi vagy a népi bölcsességből merített aranymondásokkal.

Mindezekkel nem lett nevetséges, ellenkezőleg a világ legügyesebb propagandistája lett, mert segítették őt a világ leghatalmasabb erői és a körülmények, melyekkel tudott élni.

Maszaryk lerombolta a romantikus cseh történet szemléletet, de alkotott helyette egy másikat, mely igazságtalanabb volt minden szemléletnél. főképpen pedig végzetesebb lett, mint a régi. Erkölcsi alapelvvé. szállóigévé kellett volna válnia minden mondásának. „Mindig azt tanította, hogy a szerencsét irányítani lehessen, elégséges, hogy az ember igazságos ügyért küzdjön, és ne kételkedjék a végső győzelemben.” (85).

Mint sok másnak, neki is kár volt megírni emlékiratait. Dehát sok mindent kellett igazolnia magánál is, másnál is. „Mikor az óra ütött, írja, mikor a helyzet módosult és a sors az elé a helyzet elé állított bennünket, hogy döntsünk, nem azok valószínűsítették meg felfogásukat, akik eleinte ellenségeim voltak” (86). Ez állt 1918-1919-re, de igen rövid lejárátú lett.

Ezeket az okos történetírókat, újságírókat, propagandistákat a körülmények nagyon kiszolgálták, de nagyon is félrevezették. Azt gondolták, hogy Oroszország összeomlása után a régi diplomácia tanítását az egyensúlyról, a józanásról és legalább valamelyes erkölcsről számításon kívül lehet hagyni, s hogy mindent megvalósíthatnak, amit ferró fejükkel évtizedeken át összeírtak Európa felfordítására. Maszaryknak, az idegennek feladata lett annak a közvéleménynek meggyúrása, amelynek felfogása nem igen egyezett meg a pánszlávizmussal rajongó nyugati újságírók és propagandisták elképzeléseivel. Össze kellett foglalnia és a közönségtől érthető módon bemutatnia mindazokat a vádakat, melyekkel a nyugatiak illeték a középonti hatalmakat. Hangoztatnia kellett az utóbbiak rovására olyasmiket, melyeket nem lett volna illendő vagy tanácsos másoknak megírni vagy elmondani. Ő mindezeket gátlás nélkül megírta.

A nyugati hatalmak a demokrácia érdekében és a nemzetiségi elnyomás ellen viseltek háborút, a zsarnokság és a középkori isteni jogon kormányzó népek ellen. Ezekhez a népszerű tárgyakhoz a háború vége felé minden nehézség nélkül hozzá lehetett adni a francia antiklerikálizmus szokásos támadási szempontjait, az angol-szász protestantizmus katoli-

kusellenes kifejezőkészletét, a titkos „egyháznak”, a szabadkőművességnek célkitűzéseit. Ilyen nagy érdekek kiszolgálása mellett elintézhette a magyar kérdésből is mindazt, ami Csehországot érdekelte. Tényleges hamisításokkal, elhallgatásokkal, elrendezésekkel minden kérdést meg lehet oldani.

Maszaryk ravasz ügyvédhez méltóan megjegyzi: „A propagandának becsületesnek kell lennie.” Megható alapelv a kérdéssel tisztában nem levők számára. Szerencsére mást is mond, csak hogy ezt már egy kevésbé elterjedt könyvben. „Forradalom, háború nincs ravaszság és hazugság nélkül. Én magam számára elvül tűztem ki, hogy a lehető legkevesebbet hazudjam.” „Hiszékeny lenne az ember, ha a háborúból és a forradalomból egyedül a hősiességet akarná kiemelni. Achilles nem nélkülözheti Ulixes ravaszságát.” (87).

Ezekkel az épületes elvekkkel minden hamisítást, gyalázkodást kenetes formába önthet. A tanulatlan vagy félművelt közönség kiöntheti haragját ennyi gonoszság láttára. Végére hajlandó megesküdni, hogy ezeket olvasva az igazság birtokába jutott.

„Ausztia-Magyarország mesterséges állam, mondja, melyet uralhódó családja és a hadsereg tart fenn. Ez az állam demokráciaellenes, nemzetellenes, a papság befolyása alatt áll. Alattomos rendszere van. Eppen olyan közel áll a középkori birodalmi eszméhez, mint Poroszország. Ez a két állam a népakarattal szembe állítja az isteni jogot, melynek ők lennének képviselői... A római pápa, akit már régóta a jezsuitizmus irányít, Ausztia és Poroszország érdekében dolgozik... Ausztia az utolsó nagy katolikus állam és II. Vilmos luteránus Németországa, hogy fenntarthassa Ausztriát. feláldozta Rómának és a katolikus centumpártnak protestáns vezetőit... Poroszország elárulta a protestantizmust. Poroszország a világi jezsuitizmus. A jezsuitizmus és a machiavellizmus Róma és Poroszország valamint Ausztia politikájának az alapja. A középponti hatalmak nemcsak földrajzi helyzetük miatt kerültek egy táborba, hanem benső lelki rokonságuknál fogva is. Ebben a háborúban szemben állanak egymással egyik részről egy középkori, isteni jogra hivatkozó antiszociális monarchizmus erői, másrészt az alkotmányos demokratikus, köztársasági államok, amelyek elismerik minden nemzetnek, mind a kicsinyeknek, mind a

nagyoknak jogát a politikai függetlenséghez... ez a háború tehát harc az *amerikai és a porosz felfogás között*; ez a háború összeütközés a világosság és a sötétség, az igazság és az erőszak, a sötét korszakok és a haladás, a múlt és a jövő között." (88).

Maszaryk tudja, kihez akar szólni és kinek milyen erényt kell kiutalni. Szerencséjére idején elköltözött e világból, a szerencse forgandóságát nem tapasztalta annyira meg, mint kollégája Benes, akire ráhányták mindkettőjük hibáit, Maszaryk emlékéhez pedig tovább is fűződik a „nagy humanista”, az „ateista szent” fogalma, pedig Maszaryk felelősége sokkal nagyobb Európa lerombolásában, mint Benesé, akinek előadás-műdje a hazudozásban sokkal inkább elárulja hamisításait, mint Maszaryk szentenciázó, komoly erkölcsi felfogást mutatni akaró előadása, amely könnyen félrevezeti a tárggyal tisztában nem lévőket. A husszitizmusnak ez a hazug kihasználása örökre meggyalázza az embert, a tudóst. Charles Idewalle írja 1938-ban: „Az amerikaiak és az angolok a csehekben protestáns szellemű nemzet elnyomását látták, amelynek feltámasztása valóságos jócselekedetnek tűnt fel előttük. A franciák ugyanezen szempontból szerették őket. Én itt mindent csak óvatosan jelentek ki, mivel valójában olyan dolgokról van szó, melyeket nagyon sokáig nem akartam elhinni. Mindig elutasítottam azt a gondolatot, hogy Clémenceau vagy Berthelot szerették volna a morva testvéreket vagy a hős Huszt másért, mint az ellenmondás viselkedése miatt, és hogy bosszantsák a Habsburgokat. Hogy azok, akik Franciaország kormányát tartották kezükben különös lelkesedéssel viseltettek volna az utraquisták (két szín alatt áldozók), a táboriták (radikális husziták) irányában vagy mindazokkal szemben, akik Róma ellen kibontották a lázadás zászlaját, az nagyon kevésbé valószínű. De pl. Stefániknak elég volt protestáns volta, hogy az egész francia szabadkőművesség lelkesedjék érte és általában mindazok, akik ott hagyták ősi vallásukat...” Propaganda volt az egész. Ürügy kellett a rajongáshoz, mert hiszen Magyarországon volt a legjobban szervezett, a legelevenebb protestantizmus (89).

Ki merte volna felemelni szavát ez ellen a legenda ellen a háború alatt? Anatole de Monzle többszörös miniszter jegyezte fel 1835 szept. 24-én naplójában a cseh válság alatt: „Nem

fogadom el a franciák számára azt a jogot, hogy meghalljanak Husz Jánosért. Mert az a háború, amelyet viselnénk egy új huszita háború lenne. Az utolsó háborúban a nélkül, hogy tudtuk volna, a huszitizmusért harcoltunk. Philippe Berthelot, miután kegyelettel áldozott a kálvinista Ernest Denis professzor emlékének a Versailles-i béke megalkotásával, közép-európai politikánkat Prágára, egy bizonyos szabadgondolkodás középpontjára építette. És íme, miután elkövettük azt a nagy tévedést, hogy Csehországot megalapítottuk, most háborúba mennénk egyedül azért, hogy fenntartsuk." (90).

Maszaryk magának az angolszász országokat, Angliát és Amerikát foglalta le propagandaterületül, mert ezekben voltak kapcsolatai, felesége is amerikai volt. Nem a katolicizmus iránti vagy a német-római birodalom iránt való gyűlöletből él gyalázkodásokkal ezzel a két intézménnyel szemben, hanem mert az angolszász protestánsokba belegyökerezett „pápista” gyűlölet hirdetése, a „jezsuitizmus” támadása még mindig igen nagy hatással volt. Pedig hát a jezsuiták működése inkább kibírja a kritikai vizsgálatot, mint Maszaryké.

Az Új Európa című munkájában minden rosszat jezsuitizmus névvel illet. A katolikus szellemet ráhuzza a luteránus Németországra is. Bismarcknak is azt veti szemére, hogy, jóllehet eleinte kíméletlen harcot folytatott Róma és a katolikus centumpárt ellen, később politikai érdekből szolgálatukba állott. „Milyen megvetéssel tekintette az ókatolikusokat, a német katolikus teológiának ezt a kivirágzását!”

Előráncigált frázis, dehát az ilyesmi nagyon tetszett munkaterületén!

Hogy a katolicizmus gyűlöletét lehelő megjegyzéseit enyhítse, mert észrevette, hogy a katolicizmus erőt jelent Amerikában is, Angliában is, megmagyarázta nekik, hogy az osztrák katolicizmus egy fertő. Nincs meg neki az az életereje, mellyel rendelkezik pl. az amerikai katolicizmus, amely önmaga tartja fenn magát.” „A Vatikán tudta, hogy az osztrák katolicizmus lezüllött, de reménye a német katolicizmusban volt, mely életereje és a Centrum-párt politikai hatalma következtében képes lesz irányítani az osztrák és magyar katolicizmusokat.” (91).

Mindez a nyugati katolikusok megnyugtására szánt gyalázkodás, másrészt annak a rémnak a falra festése, hogy a német befolyás azzal is erősödik, hogy az osztrák és a magyar katolicizmus a német katolikusok hatása alá kerül. A magyarok sohase vonták kétségbe a „Németország tanít” mondást, de volt ereje katolicizmusának (protestantizmusának is), és a magyar népnek, hogy minden megpróbáltatáson keresztül is gyarapodott, elmélyült nép is, vallása is. Mindenesetre Maszaryk, aki egyik valláshoz se tartozott, nem volt illetékes ilyen nyilatkozat meglételére, amely ellenkezik az igazsággal és az író kötelező becsületességel.

Itt kell megemlítenünk azt a sajtóhadjáratot, melyet a német és francia katolikusok viseltek egymással. A „gondolkodók” ügyeskedhetnek, de a döntőszót a nép mondja ki. A francia hadifoglyok között (1939-1944) a lelkiélet valóban bámulatraméltóan apostoli volt. Ugyanezt kellett tapasztalniuk a franciáknak a hadifogoly némeleknél. Az elesett német katonák zsebeiben nem a Mein Kampf-ot találták meg, hanem a lutranusoknál a bibliát, a katolikusoknál, az imádságoskönyvet. Az amerikaiaktól a franciáknak átadott 35.000 magyar hadifogoly között alig akadt valaki, aki annyi nehézség között ne hordta volna magával imádságos könyvét.

Maszaryknál az ártaniakarás volt a lényeges. Ehhez keresi a tényeket, rendezi, magyarázza céljai szerint (92).

Maszaryknak számolnia kellett a magyarok iránti rokonszenvvel, amelyet a majdnem százéves propagandahadjárat se tudott megszüntetni, azonkívül a katolikus világ nagy részének a propagandájával. „Emlékeztek még az 1848-as forradalomra és Kossuthnak a szövetséges államokban töltött számkivetési éveire, azért a magyarok nagyon jól álltak a közvéleményben, azonkívül a Habsburg monarchia általában élvezte a római katolikus propaganda támogatását. Amerikában, Franciaországban, Olaszországban, (ahol a katolikusok igazságtalannak tartották a háborús beavatkozást a szövetséges ellen, a hadüzenet után se vettek részt semmiféle gyalázkodó hadjáratban), erélyesen védték a nagy katolikus államot. Ezeknek az államoknak a katolikusai nem politikai szervezeteken keresztül dolgoztak. Az ellenpropagandát alkalmoszerűen szerveztük meg.”

Sokkal nehezebb volt az amerikai katolikusok ellen-súlyozása, mert itt még a cseh katolikusok megnyerése se ment könnyen. Maszaryk és tanácsadói itt is megtalálták az ellen-húzásokat. „Figyelemmel végig hallgattam Washingtonban a katolikus kongresszust 1918 jun. 20-án, ahol meghatároztam a mi vallási álláspontunkat és megmagyaráztam, miért lettem én a politikai katolicizmus határozott ellenfele, amelyet Ausztriában és Magyarországon a Habsburgok befolyása támogatott. Védtem az Egyház és állam szétválasztását az amerikai elvek szerint. Az amerikai katolikusok megértették, hogy az államtól való függetlenség semmiképpen sem káros az Egyházra nézve. Megígértem, hogy békés szétváláson dolgozom, és hogy tekintettel leszek az Egyház vagyonára. Visszautasítottam a vagyon elkobzását.”

Szerkesztés dolga az egész. Azt azonban nem mondta meg, hogy a vagyon elkobzásánál veszedelmesebb üldözés is lehet, pl. például a minden erővel támogatott mesterséges elszakadási mozgalom, amely, legalább is ideiglenesen, másfél millió lelket szakított el a katolikus egyháztól. (L. Maszaryk, Résurrection, 485). (93).

„A cseh nemzeti megújulás nagyon sokat köszönhet a Hankától hamisított kéziratoknak és a huszitizmus idealizálásának”, mondja Albert Mousset (94).

Maszaryknak egyszerűen nincs igaza, mikor vallási térre kalandozik el, akár saját népénél, akár másoknál. A cseh történelő Ferdinánd Perutka megállapítja, hogy Husz és a cseh testvérek mindig kisebbséget alkottak, a cseh nép nem huszita, hanem alapjában véve katolikus. A huszitizmus úgy amint a cseh szellemi életbe bevitték, mesterséges elképzelés, amelyre Maszaryk és az újkori cseh hazafiság rávetítette a saját elgondolásait. (V. ö. koppányizmus, turánizmus) (95).

Maszaryk propagandája nagyon kihasználta a fehérhegyi csatát (1620), ahol a csehek „egész Európa reakciós katolikus erejével szemben védték volna a lelkiismereti szabadságot és a demokráciát”. Pedig ez a felkelés nem a cseh nép felkelése volt, hanem a cseh-német protestáns arisztokratáké. Az egész ütközet annyira jelentéktelen volt, hogy a császáriak 250 ember veszteséggel intézték el. A protestáns Denis láthatóan bosszan-

kodik, hogy a vereség után nem lát semmi ellenálást, jöllehet Európa egy jó része (Anglia és a német protestáns államok, a magyar protestánsok Bethlen Gábor vezetése alatt) inkább az ő számukra jelentette Európa szövetkezett erejét. (96).

Maszaryknak angol pártfogói, Seton Watson és Wickham Sleed megszerezték a szlávviszluka lamszékét a King's College-ban. 1915 okt. 19-én tartotta első előadását, amelynek alapvető gondolata volt: A világháború főcélja a Habsburgok birodalmának felosztása... nem csak arról volt szó, hogy győzni kell, hanem arról is, hogy a háború Közép-és Keleteurópa, sőt egész Európa újjáépítésének is a kezdete." (97).

Maszaryk Austria-Magyarországot fel akarta a maga népe javára darabolni. Ez azonban csak úgy volt lehetséges, ha az új Csehország a német hatalommal szemben ellensúlyt jelent. Erről kellett meggyőzni a nyugati hatalmakat. Ezt Maszaryk és Benes propagandája el is végezte.

„Egész történelmünk a németellenes táborba állított bennünket." Ez ugyan nem áll, mert a csehek nem egyszer harcoltak a németekkel együtt szláv testvéreik ellen (Pl. Szent Vencel I. Henrik császárral a keleti szlávok ellen). Ezt a német tábor mégis csak a Habsburgok képviselték, akik ellen a magyarok századokon át harcoltak a nélkül, hogy a csehek valaha is mellettük lettek volna, ellenkezőleg Magyarországnak ők ártottak legtöbbször, mert a bécsi udvar végrehajtói ők voltak 1848-1849 után is. (98).

„A csehszlovák állam függelenségét, írta Maszaryk, követeli a politikai igazság, Európa közepén elfoglalt földrajzi helyzete, Németország keleti előretörése következtében a csehszlovák nemzet az előretolt őrs. Ő tartja szemmel Németországot Európában."

„Földrajzi helyzete következtében és a németséggel a történelem folyamán megnyilvánuló ellentétei adják meg a csehszlovák államnak azt a fontosságot, amelyet a nyugati szövetségesek is elismertek. A szövetségesek érdekében áll Csehország felszabadítása, hogy meg lehessen semmisíteni a

porosz militarizmust, a németek elnyomó törrekvéseit, és hogy elejét lehessen venni a Berlin-Kairói és a Berlin-Bagdadi pángermán tervek megvalósulásának." (99).

Maszaryknak sikerült Briand előtt is kifejteni félrevezető tételeit. „Megmagyarázta előtte, hogy mit jelent a Berlin-Bagdadi pángermán terv, bebizonyította előtte, hogy éppen Ausztria-Magyarország létezése teszi lehetővé Németországnak, hogy pángermán terveit megvalósíthassa. Németországot saját erejére kell leszorítani Ausztria feldarabolásával és új önálló államok alapításával, amelyek már létezésükkel Franciaországnak szövetségesei lesznek a németek keleti terjeszkedése ellen. Egész Középeurópa átalakításáról van szó, azoknak az államoknak átszervezéséről, amelyek Franciaország, Finnország és Görögország között terülnek el. Ezeket az országokat Franciaország és az európai béke érdekében újra kell szervezni. Ez azt jelenti, hogy Középeurópa minden kis nemzetének meg kell adni az önállóságot, mindenek előtt pedig meg kell semmisíteni Ausztria-Magyarországot. Ez volt ennek a háborúnak a programja: háború a pángermánizmus, a középponti hatalmak erőszakon alapuló önkényuralma ellen, háború Európa demokratikus átszervezéséért, az elnyomottak felszabadításáért.”

Briand mindet megértett. De az ellenkezőjét is éppen ilyen jól megértette volna.

„Maszaryk elméleti elgondolásaiból következett a mi gyakorlati tervünk: Németországot saját erőire szorítani, a magyarokat pedig országuk közepére; végezetül egyesíteni akartuk a csehszlovák történeti tartományokat (Csehországot, Morvaországot, Sziléziát) Szlovákiával. 1918-ban még hozzáadtuk Kárpátalját. Többször felvetettük egy korridor kérdését Csehország és Jugoszlávia között, de mivel Olaszország hevesen ellenezte, jobbnak tartottuk lemondani az elgondolásról már a békekonferencia előtt.” Ez természetesen nem áll, mert a békelárgyalásra beterjesztett Memorandumban is ott van a terv. Elő is hozták a 3 nyugati vármegyéből alakítandó korridor, folyosó tervét, de mivel nem sikerült, egyelőre bérbe adták Ausztriának (100).

Maszaryknak készen kellett lennie az ellenvetésekre is. Mindenki nem volt beavatva a nagyszerű, világot megújító

tervekbe. Fényesen megnyugtatta a franciák aggodalmait: „Azt mondják, hogy Németország és a porosz militarizmus ellen harcolunk, következésképpen Németország nem lehet erősebb azzal, hogy Ausztria német tartományait elfoglalhatja. Ez az egész nem más mint mennyiségtani kérdés. 7 több-e vagy 50? Ezelőtt Németország egész Ausztriát hatalmában tartotta (51 millió lelket!). Ausztria-Magyarország feldarabolásával csak 7 vagy 8 millió lakosságtöbblettel rendelkezik.”

Ma a világ összes matematikusai se tudják kiszámítani, mibe került Franciaországnak, de az egész világnak is Maszaryknak ez az elkalandozása a mennyiségtan területére (Helyesebben Denis-é, mert a gondolat őtőle való!).

De a merészséget ellensúlyozza megnyugtató kijelentésekkel. A felszabaduló államok valóságos szláv gátat fognak alkotni a pángermanizmus ellen. „A felszabadult és egyesített Lengyelország a felszabadított Szlovákiával, Csehország gát lesznek a németek ellen; a csehek és szlovákok az osztrákok és a magyarok ellen; a jugoszlávok az osztrákok és a magyarok ellen” (101).

Borbélylegény, csizmadia politikai bölcsességével, hadi tudásával készítették elő azt a békét, melyet az eddigi békéktől eltérően az igazság és az erkölcs alapján akartak megteremteni. Dehát miután a háttérben működő erők már határoztak Európa és a világ sorsáról, a népeknek nem volt más tennivalójuk, minthogy bámulhatták az államférfiakká előlépett újságírókat, tanárokat, egyetemihallgatókat és párttitkárokat.

Ma már tudjuk a különféle forrásközlésekből, mennyire irányított volt ez a bámulat az új „nagyemberekkel” szemben. William Martin svájci újságíró írja: „Benes mondta nekem: Mi megingathatatlanok vagyunk mindabban, ami számunkra életbevágó szükséglet jelent, de csak ebben. Egyébként mi mindig az általános szempontok alapjára helyezkedünk.” (102).

A történelem egyetlen hódítója se fogalmazta meg másképpen elnyomó terveit. Amit nem óhajtott, amire nem volt szüksége, azt kegyesen meghagyta a csatlós államoknak. Hogy közben legyilkolták a bennszülött lakosságot? Benes semmivel se volt különb. Az annyi vérbe, nyomorúságba került kitelepítést ő kezdeményezte.

Hasonlóképen túlságosan rugalmas Benes és Maszaryk nemzetiségi alapelve. Pedig Csehország állítólag a nemzetiségi elvnek köszöni megteremtését. „A nemzetiségi elv nagy vonalaiban alkalmazásra talál majd (az új Csehországban), azonban számba kell venni a politikai és hadászati szempontokat.”

A cseh és szlovák nép azonossága körül szintén nincs kétsége se Benesnek, se Maszaryknak. „A csehszlovákok vagy egyszerűen csehek két alkotóelemből állanak : 7 millió csehből, akik Csehországban és Morvaországban laknak, és 3 millió szlovákból Északmagyarországban. Ugyanazon nemzet ezen két ágának ugyanaz a civilizációja, ugyanaz a nyelve, ugyanaz a történelme; a szlovák dialektus alig különbözik a cseh nyelvtől.” (103).

A magyar-lengyel barátság általánosan ismert volt az egész világon. Ez a körülmény befolyással lehetett volna a békétárgyalásokon, mert a szintén gátnak szánt Lengyelország a magyarokban biztosabb szövetségesre talált volna mint a csehekben. Ezt is ki kellett védeni. „Van egy régi mondás a magyar-lengyelbarátságról. Azonban ezek a magyarok igazán szlovákok voltak, mint azt megjegyezte egy lengyel történész, aki észrevette, hogy a lengyel és magyar hadsereg közötti érintkezésben nem hallunk tolmácsokról, akik szükségsek lettek volna, ha a magyar hadsereg csak magyarokból állott volna”, oldja meg a kérdést Maszaryk.

Annak a „ritkán alkalmazott ravaszságnak” ez is olyan esete, melynél Maszaryk számíthatott olvasói tudatlanságára, hiszékenységre. Ilyen gyöngye okoskodás nem méltó egy bölcselőhöz, kellemetlen egy későbbi államfőre. Egy esetből több százados tényt akar elvitatni. S miért ne lehettek volna a magyar seregben valamely szláv nyelvet beszélő katonák s miért ne lehettek volna szlovákok ?

A magyarság Európát védő szerepe nagyon sok propagandistát feszélyezett. Iparkodtak is letagadni, kisajátítani vagy kisebbiteni. Maszaryk se maradhatott el. E. Moravec Maszarykra hivatkozva mondja: „A cseh uralkodócsaládból származó II. Ottokár egyesítette először a történelemben az osztrák és a cseh tartományokat egy jól megszervezett országgá, és így szembe tudott szállni a hirtelen jelentkező török veszéllyel.”

Ez az állítás a Maszarykot jellemző szabadság a tényekkel szemben. Hol voltak akkor még a törökök? II. Ottokár „családi jogon” háborúskodott és az országoknak ez az összeharácsolása buktatta le. Így került összeütközésbe Magyarországgal is, amelynek trónját leszármazottja választás útján néhány évre el is nyerte. Csak egy két ilyen állítás és Maszaryk már elintézte szavahihelességét. Pedig mennyi ilyen van!

„Csehország Ausztriával és Magyarországgal való unióját a török veszedelem tette szükségessé. A három államnak közös uralkodócsaládja volt, de egyébként függetlenek maradtak. Azonban meg kell említenünk, hogy Magyarországot 1526-ban megszállta a török, egyedül Szlovákia maradt szabad és belépett a szövetségbe. Magyarországot Csehország Ausztria és Szlovákia erőfeszítésének kellett visszafoglalnia a töröktől. A XVI. és XVII. századi Magyarország nem volt más, amennyiben nem volt török uralom alatt, mint Szlovákia.” (104).

Ennek a ravaszul kevert szóhalmaznak elhívására valóban kellett a nyugati népek akkori lelkiállapota és tudatlansága, akiknek nem tények, igazságok kellettek, hanem hangzatos megfogalmazások. Itt is az erkölcsi alapnak ez a szerelmese igazán élt a lehető legkevesebb esetben magának megengedett hazugsággal. A csehek nem a török veszély miatt fogadták el a Habsburgokat, hanem azért, mert Ulászló királyuk leánya, Lajos királyuk nővére volt Habsburg Ferdinándnak a felesége. Így az akkori szokás szerint törvényes örökös volt.

Maszaryk szerint a XVI-XVII. században Magyarország nem is létezett, hanem Szlovákia lépett be az „unióba”. Ilyen hamisítást csak azért engedhetett magának, mert tudta, hogy minden hamisítást elhisznek neki. Magyarország létezett és hallatott is magáról török elleni hősi küzdelmeivel. A XVI-XVII-ik században tényeken alapuló meggyőződés, amit Henrik Albert, Limburg grófja állapított meg: „Hogy a barbárok szörnyű zsarnokságát nem szenvedjük, hogy a legkegyetlenebb szolgaság igáját nem hordjuk, azt Isten után a magyarok hősiességének köszönhetjük... „A keresztények valamennyien a magyarok jótéteményei következtében vannak biztonságban.” (105) Ezt a hírnevet a magyarság akkor szerezte meg, mikor Maszaryk szerint nem is létezett, s olyan hősi küzdelmekben mint Nádorfehérvár, Mohács, Kőszeg, Temesvár Eger Drégely,

Szigetvár, és „Szlovákiában”, Érsekújvár, Vezekény, Nagyvárad, helyek, melyekkel összehasonlítani a fehérhegyi komolytalan ütközetet, valóságos szentségtörés. És ezenkívül mennyi hősi viadal! Mennyi pusztulás!

Ausztria, Csehország, Szlovákia együttes ereje szabadította fel Magyarországot? Az vesztette el. Mindig későn érkezett, mindig méricskélte a segítséget annak a magyarságnak, mely tulajdonképpen előretolt hadszíntere volt ezeknek az országoknak, amelyek igen olcsó áron tartották távol maguktól az ellenség pusztítását. Magyarországot XI. Ince pápa szabadította fel egész Európa önzetlen keresztény vitézeivel. Az államokat mind meg kellett fizetni. Maszaryk itt is hamisít. Ő a hősiességet nem ismerte, hanem csak a fondorlatokat.

Maszaryk a tényekkel nem zavartatta magát. A világot propagandája érdekei szerint két részre osztotta: egyik részen voltak a sötétség hatalmai, a zsarnok, katolikus, jezsuita beállítottságú államok, Ausztria-Magyarország és Németország, a másik oldalon a világosság, a demokrácia és a szabadság képviselői... A katolikus Olaszország megérdemelte, hogy a világosság hatalmai közé soroltassék, mert a pápaság középkori felfogása ellen hosszú küzdelmet folytatott. Oroszország pedig 1917-es forradalmával léphetett a világosság hatalmai és a demokrácia képviselői közé. „Oroszország nagyon is segíti majd Európát és már segíti is.” (106).

Maszaryk maga is megvallotta, hogy nagyon nehéz volt meggyőzni a nyugati hatalmakat arról, hogy Ausztria-Magyarországot le kell rombolni. 1916 februárjában Párizsban időzve, azt írja: „Szükséges volt, hogy hosszabb ideig maradjak Párizsban, mert ellenségeink, Ausztria-Magyarország barátai elkeseredésükben felfokozták tevékenységüket. Párizsban mint Londonban és mindenütt erős osztrák-és magyarbarát irányzat volt. Meg kellett vívunk a döntő csatát az osztrák rokonszenv ellen... A szövetséges államok politikusainak szemében Ausztria-Magyarország kezesség volt a balkanizálódás ellen. Ma csak egy országgal állunk szemben, lehetetlen 10-el tárgyalni.” (107).

Benes szintén bevallja: „A mi ügyünk nem sok érdeklődést váltott ki. Ha ebből a háborúból hasznot akarunk húzni, neki kell feküdnünk a munkának és magunkra kell hívni a figyelmet. Párizsba való érkezése után (1915) egyik ismerőse összegyűjtött francia és cseh előkelőségeket, akik mint Ausztria-Magyarországból újonnan érkezett megkérték előadás tartására. Benes természetesen előadása végen követelte Ausztria-Magyarország lerombolását Csehszlovákia felszabadítását. „Mikor végeztem, a képviselő más franciákkal együtt visszavonult egy kis zúgban és ott tömören összefoglalta benyomását: derék gyerek, de eszelős.”

Benesék munkája nehéz volt, de nem lehetetlen. De kellett bizonyítani a franciák előtt hangzatos frázisokkal, hogy Ausztria-Magyarország lerombolása és Csehszlovákia megteremtése mennyire érdeke Franciaországnak. Ernest Denis mondta. Benesnek: „Én francia hazafi vagyok mind halálig. Ha Franciaország biztosítani akarja jövődjét, kell, hogy győztes legyen ebben a háborúban. Barátokra és szövetségesekre is szüksége van. Ezeket én önökben látom, a jugoszlávokban, az oroszokban és általában a szlávokban. Mindenek előtt ezért vagyok önökkel. Ismerem a szlávokat... Ragaszkodom hozzájuk.” (108).

„Lassanként hála a mi működésünknek a sajtóban, a mi propagandánknek, a mi barátainkénak a francia és angol tudományos, politikai és újságírói körökben, a mi felfogásunk elterjedt annyira, hogy 1916-tól kezdve nagy vonásaiban a szövetségesek több nyilatkozatukban elfogadták. Így az 1916 dec. 30-iki feleletben Ausztria-Magyarország békeajánlatára és az 1917 jan. 10-iki Wilson elnökhöz intézett híres jegyzékükben. A nélkül, hogy túloznánk, azt mondhatjuk, hogy Maszaryk azzal, hogy erőteljesen képviselte követeléseinket, megmutatta, *hogyan kell pontosan meghatározni a szövetségesek politikai elgondolásait és háborús céljait, a közvéleménynek, az állam vezetőinek pedig világos és határozott programot adott a középponti hatalmakról.* Ezek és ehhez hasonlóak lényegében azok az elgondolások, amelyeket általánosabb kifejezésekben a nélkül, hogy olyan közletről értenénk a problémáknak konkrét szempontjait, melyeket Wilson elnök az 1916-os és 1917-es években a világhoz intézett.

Professzori minőségünkben Maszaryk és én arra törekedtünk, hogy érintkezésbe lépjünk a francia, angol, olasz és orosz tudósokkal. Alapelvül állapítottuk meg, hogy azokat is keressük, akiknek nem igen volt nagy befolyásuk vagy pedig nem is vettek részt politikai mozgalmakban. Jóllehet diplomata és politikus körökben gyakran fenntartással éltek a tudósok és tanárok politikájával szemben, mi ezeket a tudósokat kiváló munkatársaknak tartottuk, mert általuk a mi ügyeinknek megbízható ismerete terjedhetett el. Ez egy példája a mi „szerény munkánknak”, amely kis dolgokkal kezdődött, hogy nagyokkal végződjék. A háború felébresztette a nép tömegeiben és mindegyik osztályban a politika iránti érdeklődést; meg kellett őket közelíteni minden lehetséges úton és nemcsak arra kellett szorítkoznunk, hogy a miniszterek fogadjanak bennünket. Ezek közül a tudósok közül, akik munkatársaink lettek, mindegyiknek voltak befolyásos barátai, vagy maguk is foglalkoztak politikai újságírással, be tudtak bennünket vezetni vagy pártfogolni olyan körökben, amelyeknek politikai befolyása nagyobb volt, mint az övöké.”

„Kerestem és ébren tartottam ezenkívül egészen a háború végéig az összeköttetést három politikai tényezővel: a szabadkőművességgel, az emberi jogok ligájával és a francia szocialista párttal”, Benes ezeknek a tényezőknek igen kevés helyet juttat, de mi szükségesnek tartjuk kissé részletesebben tárgyalni őket, sőt hozzá is adunk tényezőket, amelyeket Benes szemérmesen elhallgat (109).

1.) „A francia szocialista párt 1917-től kezdve aggodalmat keltett bennünk azok miatt az erőfeszítések miatt, melyeket egyes befolyásos tagjai kifejtettek (Jean Longuet, Marx unokája pl.), hogy a háborút mentől előbb be lehessen fejezni...” Tehát Maszaryikkal együtt mindent elkövetett a különbéke megakadályozására, mert féltek, hogy egy korai béke nem valósíthatja meg terveiket.

A szocialisták megnyerése nehéz feladat volt, mert ezek komolyan vették elveiket, főképen a békét, és tudták, mihez tartásuk magukat az „elnyomás” vádjával szemben. Lucien Saurat írta: „Számos nemzetiség bekebelezve az osztrák-magyar és az orosz birodalomba 1914 előtt kénytelen volt küzdeni

kulturális örökségének megvédéséért, amelyet fenyegettek az uralkodó nemzetek. Ennek a kornak szocializmusa természetesen támogatta küzdelmüket a nemzetiségi elnyomás ellen, de mindenféle irányzathoz tartozó kiváló szocialista elméletírók megegyeztek abban, hogy inkább kulturális és közigazgatási autonómiát kell adni a nemzetiségeknek, mint függetlenséget, ami egyenlő a feldarabolással. Ugy gondolták, hogy a népek önrendelkezési joga nem foglalja magában szükségképpen a teljes függetlenséget, ami ellentétben van egy másik szocialista elvvel, mely azt kívánja, hogy a különféle nemzetek között segítsük elő az egymás közötti kölcsönös kulturális és gazdasági érintkezést. Kezdetül tudva, hogy a termelő erők legjobban a hatalmas gazdasági területeken fejlődnek ki, és hogy a szűk határok korlátozzák ezt a fejlődést, a szocialista tudomány megalapítói mint a kapitalizmus legnagyobb erényét magasztalták a világpiac megteremtését, és azoknak a kínai falaknak a lerombolását, melyek elválasztják egyik nemzetet a másiktól. Mert a régi Ausztria-Magyarország utódai semmibe se vették ezeket az alapvető igazságokat, gazdasági pangásra ítélték magukat, ami szülője lett mindazoknak a szocialis zavaroknak, nehézségeknek, amelyekből csak Hitler húzott hasznot."

„Az európai szocializmusnak nincs joga ahhoz, hogy ürügyül használja fel a népek önrendelkezési jogát és segédkezet nyújtson azoknak a gazdasági és szociális köteleknek a lerombolásához, amelyek több mint egy század (vagy századok!) óta szervesen fejlődtek ki... A dunai és cári birodalom nemzetiségei elnyomottak voltak nyelvük és nemzeti kultúrájuk terén; az uralkodó nemzetiség (német, magyar, orosz) azonban csak olyan mértékben zsákmányolta ki őket, amilyen mértékben bizonyos hivatalokból és foglalkozásokból kizárta őket a hivatalos nyelv nem ismerése miatt, és amennyiben az uralkodó nemzetiség iskolai kiváltságai megakadályozták, hogy saját nyelvükön részesüljenek abban az oktatásban, mely nélkülözhetetlen kulturális emelkedésükhöz. (110).

Ne kössünk bele az író megfogalmazásába. Nyugaton már ez is sok elismerés a multa nézve. Különben is egész munkánk felelet az árnyalatokra és a goromba hamisításokra egyaránt.

Benes tapintatosan emlékszik meg a szabadkőművességgel való összeköttetéseiről. A tény az, hogy Maszaryk és Benes legfőbb pártfogója a szabadkőművesség. Nem követünk el vakmerő ítéletet, ha azt merjük hinni, hogy mindketten szolgálatra berendelt három pontos testvérek voltak. Nem a mi feladatunk, hogy ezzel a kérdéssel foglalkozunk, de azt merjük kimondani, hogy a szabadkőművesség nélkül Csehszlovákia, és az emberiség megokosodva az első világháború szörnyűségeitől, békésen munkálkodhatott volna a haladás és testvériség megvalósításán. Benes szemérmesen, tapintatosan megjegyzi: „A szabadkőműves körökbe való bejutást lehetővé tették bizonyos honfitársak és páholyok szerb tagjai.” Azt könnyű megállapítani, hogy a szerb szabadkőművesek nagyon befolyásosak voltak. Spalaikovics, az egyik háborús méregkeverő, a háború után is állandó tagja és előadója volt a párizsi Peigné Generális páholyoknak, ahol munkálta Szerbia ügyét. Az 1917-es párizsi szabadkőműves kongresszuson, melyen elindították a világot oda, ahol ma van, Tomitch szerb szabadkőműves volt az egyik jelentős előadó. 1947-ben *Vatikán bűnrészessége* címen írt egy 64 oldalas füzetet. Címeinek elsorolása a fedőlapon mutatja, hogy Tomitch a szabadkőművesség tanítótestületéhez tartozik. (111).

Ez a hatalmas testület pedig már régóta foglalkozott országok felfordításával. 1866 jun. 4-ikén írta Napoleon Jeromos herceg III. Napoleonnak: „Ausztiria a federációs formának a nemzetiségi elvvel ellenkező formáját képviseli; ez a katolicizmus menedékhelye”; meg kell semmisíteni, szét kell tiporni.” Tehát az 1917-es (jun. 28-30) szabadkőműves kongresszus már ausztiriaellenes hagyományokra támaszkodott, mikor a „szabadkőműves béke” pontjait megállapította, melyekben ott volt, hogy nem lesz különbéke, Ausztiria-Magyarországot meg kell semmisíteni.

A szabadkőművességnek külsőtagjai voltak az „Emberi jogok ligájának” tagjai, akik a szabadkőművességnél is szenvedélyesebben harcoltak minden „reakció” ellen. Ők máig is a „külső szabadkőműsséget” alkotják.

Nem volt tanácsos, hogy Benes nyíltan beszéljen a zsidókról, akik pedig a szabadkőművességgel egyenrangú pártfogóik lettek a nyugati hatalmaknak, következésképpen a

cseheknek. A zsidók szellemi vezetői a zsidó szellemű páholyokba csoportosultak. A New Yorki B'nai Brith páholy irányítása alatt a világon kb. 600 páholy működött. Ezek természetesen a demokráciák mellett kötötték le magukat, tekát a középponti hatalmak ellen, elfeledkezve hogy hitsorsosaik százezrével éltek Németországban és Ausztria-Magyarországban. Mindkét birodalomban tekintélyes helyet foglaltak el. Meggondolatlanság volt amerikai hitsorsosaik részéről az az állásfoglalás, mely igen-igen sokba került Európa népeinek és maguknak a zsidóknak is.

André Tardieu, aki az első háború alatt Franciaország főbiztosa volt Amerikában, beszél a zsidók befolyásáról Washingtonban. „Miután néhány hetet töltöttem Washingtonban, észrevettem, hogy minden lépésnél előre nem látott nehézségekkel találom szemben magamat. Megtudtam hamarosan, hogy a 3 milliónyi amerikai zsidóság többsége pártolója a sionizmusnak, és hogy vezérük, Louis Brandeis cseh eredetű zsidó, a legfőbb bíróság tagja Wilson elnök bensőséges barátja. Azért, mikor 1917 novemberében Balfour kijelentette, hogy a zsidók nemzeti otthont kapnak Palesztinában, Tardieu azonnal megtáviratozta a francia külügyminiszternek az amerikai zsidóknak küldendő távirat szövegét, mely szerint Franciaország ugyanazon kötelezettségeket vállalja, mint Angolország.” Mikor Megkaptam a táviratot, elvittem Brandeis-hez, aki sírt örömben. Megmutattam Wilsonnak, aki azt mondta: „Mélységesen boldog vagyok, hogy Franciaország ilyen jogos ügyben ezt az álláspontot foglalta el.” (112).

Annyi bizonyos, hogy se Balfournál, se Pichonnál nem történt meg a kérdés erkölcsi mérlegelése. Utólag gondolkodhattak róla, hogy szabad volt-e elhanyagolni a kérdésnek ezt az oldalát. Többet ért volna a zsidóságnak is, de az egész emberiségnek is ha az erkölcsi szempontokat figyelembe veszik,

Lord Attlee-nak, aki az egyik megvalósítója volt a zsidó nemzeti otthonnak, véletlenül kicsúszott a száján: „Ugy gondolom, hogy egyedül az angol nemzeti érdeket tekintve, a zsidó nemzeti otthon megteremtése az angol politika hibája volt”, s mintegy engesztelésül hozzáfűzte: „Ami megtörtént, megtörtént. Nem engedhetjük meg, hogy Izraelt megsemmisítsék.” (113).

Annyi bizonyos, hogy a zsidó nemzeti otthon felállításának propaganda céljára való beállítása mérhetetlen sokat ártott a magyarságnak. De azokban az országokban, melyek annyit beszélnek kollektív felelősségről, gondoltak-e magukéra, mikor egy országot feldaraboltak, azonkívül, hogy magukat igazolják, meg is gyaláztak. S ebben a műveletben mint Mauriac megjegyzi, nagyon sokan résztvettek: „Mindnyájan cinkostársak vagyunk a hazugságban: egyházak, akadémiák, politikai pártok, munkás szakszervezetek. Vitatkozás közben a régi keresztény és humanista kifejezéseket használjuk, mintha ezek még mindig érvényben volnának.” A keresztény erkölcsöt meghamisítja az, aki kiiktatja belőle a jóvátételt. Eddig Adenauer-en kívül, aki azonban alperes, csak Teitgen francia képviselő emelte fel hangját a Strassburg-i Európa-Parlamentben.

Ezek azok a körök, melyekben készítették elő tudatosan vagy a nélkül Magyarország megcsonkítását. Nincs az a történelmi munka, amely fel tudná sorolni valamennyi tényezőt, nekünk is meg kell elégednünk a szemmel látható okokkal.

Az említett tényezők népszerűsítették Benes-Maszaryk eszméit, vagy kölcsönözték nekik saját eszméiket. A francia radikális, antiklerikális, laikus tábor szolgáltatta főképen a sereget, mely sokkal türelmellenőbb volt, mint bármely más „egyház”. Celesztin Bouglé a francia tanárképzés irányítója mondta: „A magyarok beszélhetnek érveikről, nem változtathatom meg felfogásomat, mert úgy vélem, hogy Csehország létezése szükséges a laikus (vallás nélküli) gondolkodás fenntartásához.” (114).

Az első világháború alatt a francia tanárok és újságírók rövid lejáratú előrelátással erősen dolgoztak Magyarország rossz hírbe hozásán. Maszaryk és Benes termékeny talajra találtak a francia intellektüeleknel. Egymásnak kisegítői voltak franciák és csehek. Egyformán vezették félre népeiket. Nem túlzott tehát Henry Bérenger, mikor 1932 márc. 1-én Maszaryk jubileumán ő is kifejezte a franciák hódolatát, mondván: „A francia nemzet egyetemeinek mesterei és diplomáciájának mozgatói útján tevékeny keresztanyaképen állandóan a szláv

feltámadás bölcsejére hajolt. Meg is kapta ezért a hálát ezeknek a népeknek fiúi barátságában, akiknek tartós feltámadása Középeurópában épen olyan fontos Franciaország biztonságának, mint jólétének."

Ezek az árádozások már nincsenek messze attól az időtől, mikor Benes fiúi barátságát már másképen fogalmazza meg. A müncheni döntés után azzal vigasztalta magát és népét, hogy „elárulták”. „Nem is sejtettük, hogy Nyugat ennyire romlott”, jajdult fel. Pedig ő volt az egyik legveszedelmesebb megrontója. „Tanúi vagyunk Nyugat erkölcsi összeomlásának”, mondta 1938 okt. 2-án. Emlékirataiban, a Demokrácia című munkájában politikailag romlott, léha embereknek nevezi azokat, akik mint Monzie, azt hangoztatják, hogy elégük van abból, hogy „Benes alkalmazottjai” legyenek. (115).

De a világháború alatt Benes és a szövetséges tanár-politikusok minden lelkiismeretfurdalás nélkül szabdalták Középeurópát.

„A csehszlovák csoport, mint a délszláv csoport, része lesz annak a hatalmas szláv, másképen germánellenes federációnak, melyet Oroszország és Franciaország kettős védnöksége alatt szeretnék látni. Harminc millió szláv, akik összekötő kapocsul szolgálnak az orosz tömeg és a kontinens többi része között, lesz a hivatott őrzője annak a nyugat és keleti közötti hídnak, amelyet a germán Középeurópa akar átalakítani és szükségképen át is alakítaná, egy magas, széles, hatalmas elválasztó gáttá, amely tele lenne tüzzelve áthághatatlan védőművekkel, A magyarokat le kell szorítani az őket megillető területre, de ők ezt meg is érdemlik, mert az ő életük nem volt más, mint a gonoszságok sorozata a szlávokkal szemben.” (116).

Leger, lengyelrajongó mint majdnem valamennyi francia 1870 előtt, mintha elfelejtené, hogy 1865-ben még egy kegyetlen könyvet írt az orosz cár ellen a következő címen: „A cár enciklikája, Oroszország joga és Lengyelország hibái.” Szedán után a franciák elfelejtették lengyel rokonszévüket, Mintha más népeknek úgy kellene hajladozni, amint az ő hazájuk érdeke kívánja.

Etienne Fournol is a francia biztonságot akarja biztosítani örökre. 1918-ban írja: „A három nép, mely számunkra fonto-

sabb minden más népnél, mert ők alkotják majd azt a bástya-övezetet, mely közvetlenül van érintkezésben a germán testtel, a németiséggel: a lengyelek, csehek és a jugoszlávok a Visztulától az Adriáig.. Megpróbáltam lemérni germánellenes együtt-hatójukat (koefficiensüket).. Számunkra milyen biztonságot jelent, ha egy szláv gát választ el bennünket és Oroszországot Németországtól. Ez a három nép lesz őrzője és sorompója Kelet kapuinak." (117). Még 1916-ban is (16 février) úgy látszott, hogy a lengyel kérdés nagyon gyöngén áll. A minden ható amerikai megbízott, House ezredes Balfourral, Lloyd George-al, Asquith-al a béketerveket vitatták meg. „Hosszasan tárgyaltuk Lengyelország visszaállítását és az ellenvetéseket, amelyeket Oroszország felvetne ezzel kapcsolatban. Balfour azt hiszi, hogy egy lengyel királyság, melynek az lenne a hivatása, hogy útközállamot alkosson Németország és az orosz birodalom között, nagyon veszedelmes lenne, mert Franciaország ki lenne szolgáltatva a németek önkényének minden jövődő háborúban, ugyanis Oroszország nem férhetne Németországhoz... Ha egy ilyen esemény bekövetkezik, akkor ez a végét jelenti a francia-orosz szövetségnek." (118).

Gaetano Salvemini olasz egyetemi tanárnak is kár volt a jelenkori történet területére elkalandoznia. „Az új Európában a legrosszabb esetben is Németországnak csak 70 millió lakosa lesz (Denis műhelyében készült!) de keleten, délkeleten és délen 3 új állam veszi őt körül. A független Csehország, egy nagyobb Románia és Lengyelország, egy megnagyobbodott Szerbia. Ezek a Quadruple-Entente-hoz, a négyes szövetséghez csatlakozva elpusztíthatatlan államcsoportot alkotnak. A történetprofesszor 1958-ban halt meg.

Maszaryk se fukar az ígéretekben. „Ausztia-Magyarország felosztása biztonságot ad Oroszországnak is, amely így elveszti főellenségét, és nem kell neki állandóan Németországgal versengenie a közös határokkal kapcsolatban.”

Maszaryk a csehek jövődjét igazában mindig a szláv szolidaritásra, főképen a leghatalmasabb szláv népre, az oroszokra építette. Meg is védelmezi őket a nemzetiségek elnyomásának vádjá ellen, ami valamennyi nép közül főképen az oroszokat terhelte. „Egyrészt Oroszország, másrészt Ausztia-

Magyarország és Poroszország között a nemzetiségi kérdésben igen nagy különbség van. Oroszország népeinek többsége kultúra és nemzeti öntudat nélküli nép. A nemzetiségek önrendelkezési jogát az oroszok alkalmazzák Oroszország különböző részeiben. Innen van az eredete a számos köztársaságnak vagy inkább közösségnek. E miatt a nemzetiségi és nyelvi kérdések megoldása különbözik az európai megoldástól." (120).

Maszaryk 1916-febr. 22-én előadást tartott a Sorbonne-on. Erre az előadásra Ernest Denis-től azt a feladatot kapta, hogy nyugtassa meg a francia politikai köröket a csehek és valamennyi szláv népek törekvéseiről, bizonyítsa be előttük, hogy a csehek és egyéb szláv népek pánszlávizmusa nem támadó jellegű, s hogy ők nem a kihívó orosz értelemben pánszlávok." (121). Maszaryk megelégedhetett közönségével, mert ez elhitte agyafúrt okoskodásait.

A világtörténelem egyik leglesújtóbb ténye az a módszer, melyet Maszaryk az emberiség életének egyik legfontosabb átalakulása előtt használt a világ hatalmasainak befolyásolásánál. „Wilson elnökkel való kapcsolataim, írja, tisztára tárgyunkra vonatkozók voltak. Mint minden cselekedetünkben, itt is ügyünk igazságára és érveink értékére bíztam magamat. Hittem és hiszem, hogy a művelt és becsületes emberek engedik magukat tanítani és meggyőzni. Wilson elnöknel szóbeli megvitatásoknál, emlékirataimban, jegyzeteimben csak érveimre és a gondosan megállapított, ellenőrzött tényekre számítottam. Már a háború előtt ismertem munkáit az államról és az amerikai kongresszus fejlődéséről, figyelemmel olvastam beszédjeit, egész fejezeteket tudtam idézni belőlük érveim alátámasztására." Maszaryk hozzátehetné volna, hogy számított Wilsonnak az európai kérdésekben való járatlanságára és írói hiúságára.

„Igy elérkeztem ahhoz, hogy sikerült Wilsonnal és Lansinggal (külgügyi államtitkár) elfogadtatni programunkat. Ez nem volt egyedül az én személyes hatásom eredménye. Honfitársaink propagandája és munkája sok rokonszenvet nyert meg ügyünknek." (122).

Nagy propagandalehetőséget nyújtott a cseh legionáriusok Szibérián keresztül való visszavonulása. A sajtó nagy esetet

csinált ebből a tényből. Wilsonra és az amerikai közönségre még nagyobb hatással volt ez a propagandacélból felfújtt esemény, melyet az ókori görögök kisázsiai híres visszavonulásához, az „anabasis”-hoz hasonlítottak. Janin, a cseh legionáriusok francia fővezére mgaa is megsokallotta a túlzó hírverést. „Egy orosz eredetű rádiótelegramm jelenti Párizsból (1918 aug.18) hogy Koltschak generális csapatai egyre jobban erősödnek, és hogy a szerbek (?) és csehek számosan sietnek a zászlók alá. Ez nekem túlzásnak látszott, és táviratoztam Párizsba, hogy ne engedjék meg a hazugságok terjesztését.” (123).

Maszaryk mint teljhatalmú politikus rendelkezett az országokról. A nélkül, hogy a horvát emigránsokat megkérdezte volna, vagy hogy a horvát nép valódi álláspontja után érdeklődött volna, egyszerűen átadta őket a szerbeknek. Radics István később keserűen szemrehányta Maszaryk árulását, aki védekezik is emlékirataiban. „Délszláv barátaim tudták, írja, hogy én egységüket Szerbia politikai vezetése alatt képzeltem el, hogy ez az egység a saját közigazgatásuknak, szellemi életüknek különlegeségeihez szokott egyes délszláv országoknak megfontolt, haladó, közigazgatási egyesítésének lesz a gyümölcse.” (124).

A horvátok teljes egyenlőséget kívántak. Maszaryk ügyeskedő fogalmazása nem elégítette ki őket.

Maszaryk biztosította a nyugati hatalmakat, hogy a már bolsevista Oroszország valamennyi kis nemzetnek oltalmazója lesz. „Minden kis nemzet keleten: finneket, lengyeleket, eszteket, letteket, litvánokat, cseheket és szlovákokat, románokat és így tovább) rászorulnak egy erős Oroszországra, mert egyébként kilesznek szolgáltatva a németek és az osztrákok kegyének vagy ellen-szenvének: kell hogy a szövetségesek minden áron és minden eszközzel támogassák Oroszországot. A németek leverése keleten azt jelenti, hogy nyugaton is le lesznek verve.”

Maszaryk 1918 április 6-20 között Tokióban volt. Innen táviratozott a nyugati hatalmak kormányainak, hogy a bolsevizmus jóideig fenn fog maradni. A szövetségeseknek el kell ismerniük őt de facto. Ez a távirat Philippe Berthelot szerint nagy megdöbbenést keltett. Annyi bizonyos, hogy ezzel rátette a koronát Csehország felszabadítására. Ha ő már nem is érthette meg álmának megvalósulását, az orosz testvériségnek, véde-

lemnek a megvalósulását, fia öngyilkosságával fizetett az apa helyett (125).

Maszaryk 1914-ben kétkötetes munkát írt az orosz lélekről. A könyv németül és angolul jelent meg. (Maszaryk inkább német író volt, sohase írt elfogadhatóan cseh nyelven). Mint annyi pánszláv, ő is valóságos misztikus hévvel hitt Oroszországban. „Oroszországot nem lehet megérteni az ésszel, hinni kell benne.” (Tutiecev). Mint valamennyi forradalmárnak, neki is szent meggyőződése volt, hogy a forradalom nem tévedhet. „Sajnos, azokat a lángoló lelkesedéseket, melyeket Maszaryk annyira bámul, amelyeknek a tüze állandóan világít, nagyon is helyesen hasonlítja a tűzhöz abban az értelemben, hogy ezek is rombolnak. Maszaryk nagy reménységet táplált a marxizmusnak Oroszországban való haladására. Azt gondolta, hogy ez majd megtanítja az orosz népet, hogy fokozatosan, törvényes módszerekkel haladjon. Mint annyszer, Maszaryk itt is tévedett. Ennek a tévedésnek pedig nem hiszékenysége volt az oka, hanem az a „lehető legkevesebbszer való hazudozás” igen nagy dolgokban, másoknak helyrehozhatatlan megkárosításával. (126).

Maszarykban ösztönszerű félelem dolgozott. Mindent elkövetett, hogy a történelem igazolja őt és némiképen nyugati irányítóit. Megírta emlékiratait saját maga igazolására. Itt már nagyon letompította Oroszország iránti lelkesedését. Mindent látott már azelőtt is, de a háború miatt „el kellett hallgatnia sok mindent”. Kérdezhetjük, hogy ezt a ravaszkodást megengedheti magának egy egyetemi tanár, aki mindig az erkölcsről és az emberiességről beszél? Egy ideig gondolhatta, hogy a történelem igazolta őt (jogtalanul!), de az események kegyetlenül ítéltek fölötte. Ravasz fiskális volt, aki elrendezésekkel, elhallgatásokkal még akkor is hazudott, mikor igaz tényeket mondott el.

Alig telt el 25 év, élesen látó cseh tekintély állapította meg Maszaryk művéről: „Ma már világos, hogy a Maszaryktól eszközölt felszabadítás Középeurópa balkanizálása volt. Ma a tapasztalatok után nyugodtan lehet mondani, hogy egyedül a rossz csehek lehetnek jó csehszlovákok.” (127).

Maszaryk 1915 április 15-n nyújtotta át az angol külügyminiszternek első jegyzéket, amelyben azt írja: „Jelenleg

Csehország azt kívánja és reméli, hogy, az oroszok nemsokára el tudják foglalni Csehországot és Szlovákiát. De az oroszok ne csak bevonuljanak, hanem maradjanak is ott addig, míg a rendet helyre nem állították." (128).

Kívánsága meghallgatásra talált.

„A háború kezdetén, írja Benes, a hivatalos körök láthatóan nem tekintették elgondolásainkat alkalmoszerűeknek. A szövetségesek inkább nyugtalankodtak miattuk, mint örültek nekik... Amennyire az én értesüléseim, az okmányok, beszélgetéseim és tapasztalataim megengedik, hogy ítéletet alkossak, a francia politika vonala határozottabban Clémenceau hatalomra jutásával kötötte le magát. A döntő és végleges pillanat az volt, mikor 1918 márciusában az angol és amerikai megbeszélések Bécsben nem sikerültek." (128).

A csehek bizonyítottak tetszetős elméletekkel, szócsavarásokkal minden, ami csak érdekükben volt. Az igazság, jog, demokrácia nagyhangú szavai csak félrevezetésre szánt szavak voltak. A propagandisták megrészegültek saját szavaiktól. Dehát nekik mindent elhittek, még azt is, ami a nyugati országok jövődjét nyilvánvalóan fenyegette. Benes 1917-ben írta: „Ausztria-Magyarországot fel kell darabolni; értsék meg végre saját érdekeiket, Európáét és az egész emberiségét." Itt azonban a francia rendőrség mégis beleavatkozott, mert a könyvhöz csatolt térképen Ausztia már Németország részeként volt feltüntetve. (130).

Osusky sem maradt el a fogalmazásban. „Igen, a németeknek ezt a bástyáját le kell rombolni... Az a veszély, hogy rászakad lakóira. Jobb azonnal lebontani és jó épületköveit felhasználni, hogy egy modernebb és jobban elgondolt erőseget húzzunk fel, amelynek bástyái megállíthatják a világ megőhódítására menelő germán erőket útjukban." (131).

Eisenmann, aki a magyar állami fizetésnél jobb jövedelemre tett szert a háborús lehetőségek folytán, szintén nem hallgathatott: „Mint Ausztia, Magyarország is biztosítva lesz arról, hogy élelbevágó gazdasági szükségleteit kielégíthesse,

de csak azzal a feltétellel, hogy becsületesen megbízhatóan elfogadja az új politikai rendet, amelyet a világ akarata szentesített, hogy lemond minden cselszövésről, minden hiábavaló visszahódítás (rövens) reményéről. Tegnapi áldozatai, a csehszlovákok, románok, délszlávok körülötte szilárd gyűrűt alkotnak amely annyira összeszorulhat körülötte, hogy meg is fojthatja, ha úgy mutatkozik, mint aki el akar távolodni a helyes úttól, de támogatja is első nehéz lépéseit, ha elismeri a múlt tévedéseit és felismeri a jövőben igazi, egyetlen érdekét." (132).

Magyarország nem követte Eisenmann tanácsait, nem tért a helyes útra hanem e helyett nyomorúságban, állandó fenyegetések között hőskort teremtetett magának, mert ebben a korban az volt a hősiesség, hogy nem dőlt be a fenyegetéseknek, művelte egyéniségét, nevelte azt a nemzedéket, melyet kénytelenek megemlegetni azok, vagy azoknak utódai, akik Magyarországot tönkretették.

Az ifjabb Seton-Watson, akinek atyja egyik megteremtője volt Középeurópa új rendjének, azt írja: „A csehek a kettős monarchia uralma alatt nehezen panaszkodhattak elnyomásról.” (133).

Benes 1920 január 25-én egy interjúban kijelentette: „A csehek nem politikai szabadságért harcoltak. Ez már megvolt nekik a háború előtt, hanem hogy megszerezzék gazdasági függetlenségüket. Ennek következtében nem lehet szó dunai federációról.” Dehát akkor, hogyan okolja meg azt a rágalomhadjáratot, melyet Maszarykkal, a francia és angol propagandistákkal együtt folytatott? És gazdasági elnyomás céljából központosították össze a habsburgi birodalom vezetői az ipart Csehországban? Benes maga is dicsekedett azzal, hogy Csehország gazdag állam. (134).

„Ausztia-Magyarország lerombolása és a Habsburgok trónfosztása magától adódik. Ezért nem igaz ma már Palacky megfogalmazása Ausztia fennállásának szükségességéről. Palacky 1848-ban jelentette ezt ki, mint a cseh politika alapját; ma ennek a kijelentésnek teljesen az ellentéte áll fenn:

Ausztria-Magyarország lerombolása és a cseh-szlovákok egyesítése. IJa Palacky ma még élne, velünk lenne a cseh forradalmárok soraiban 1848-ban az ember még hitegethette magát reménységgel... Azt hitte, hogy Ausztria-Magyarország nem lehet más, mint szláv." (135).

Szó se volt tehát a szlávok elnyomásáról, hanem a csehek pánszláv álmairól, melyeket az a nemzet el nem fogadhat, mely tisztában van országához való jogával. Különben is a lengyelek, akik a két szomszédos országban lévő fajtestvéreikkel nagy népet alkottak, dicső multtal dicsekedhettek, sohase fogadták volna el a cseh vezetést. A ruthének, a több mint két milliót számláló oláhság szintén nem kívántak a cseh uralomból. A délszlávok, horvátok és szerbek egymással való küzdelmei „felszabadulásuk” után szintén nem mutattak valami nagy pánszláv lelkesedést 1848-ban Palacky terveivel szemben.

Ennek a tervnek megvalósulására még az se ad jogalapot, ha esetleg más államoknak is szüksége volna erre az alakulásra, mint volt a franciáknak.

Benes megállapítja háborús megemlékezéseiben, hogy az összeesküvő munkája nem mindig alkotó munka. Neki az a célja, hogy az ellenfelet szétzüllessze, összetörje és előkészítse a forradalmat. De a titkos összeesküvés nem mindig a forradalom bevezetése. Nagyon könnyen nem lesz más mint a hivatalos rendőrségre leselkedő titkos rendőrség." (136).

1927-ben Benes még azt gondolta, hogy ő alkotó munkát végzett!

T R I A N O N

Az 1870-1871-es francia-porosz háború kezdetén a poroszok ellen megtorló háborúra törekvő Beust-nek, volt osztrák-magyar külügyminiszternek mondta valaki: „Onnek igaza volt, mikor azt mondta, hogy nem látja Európát”. Az akkor már londoni nagy követ gyorsan visszavágott: „Épen most látom, de milyen pőrére vetkőzve!” Az 1914-1960-as Európa még jobban pőrére vetkőzött. Onzésében, szűk látókörével nemcsak ellenségeit tette tönkre hanem önmagát is, sőt az egész fehérfajt is kitette olyan veszélynek, mely könnyen pusztulását vagy szolgaságba jutását jelentheti.

Az Egyesült-Államok Beavatkozása.

Alexis Tocqueville francia gondolkodó a Demokrácia Amerikában című munkájában már 120 évvel ezelőtt megjósolta, hogy a világ uralmát két nép szerzi meg, akik majd egymással vetélkednek: az Egyesült-Államok és az oroszok. Az amerikaiakat ennek a jóslatnak megvalósulásában nagyon előrevitte az első világháborúba való beavatkozásuk. Az oroszokat, akikről a háború után jó ideig úgy gondolták, hogy számításon kívül maradtak, az európaiak és Amerika könnyelműsége a jóslatnak megfelelő helyzetbe juttatta.

„Megfosztva a dollárban való fizetés lehetőségétől, a szövetségesek elvesztik a háborút még 1917 folyamán. Az amerikai hadüzenet megmentette őket: a katona előtt a dollár beszél.

Európa számára ez a Paktolus" (folyó Kisázsiaiban, melyben sok volt az arany), írja André Tardieu. (137).

Amerika megüzente a háborút 1917 április 6-án. Hosszú utat tett meg idáig, mert az amerikai közvéleményt Harding, a későbbi elnök fejezte ki: „A mi utunkat az igazság a semlegesség bölcs csalornájával húzza meg”. Sok félig nyílt, titkos erőnek kellett közreműködnie, hogy az amerikai népet meggyőzzék, arról, hogy valami fensőbb missziót tölt be, ha keresztes hadjáratra indul a Középponti Hatalmak ellen.

Amerika beavatkozásának két oka volt: az egyik gazdasági, a másik politikai. A többi érdekek ezek mögött húzódtak meg.

„Se az egyik, se a másik háborús csoport teljes győzelme nem volt az amerikaiak érdekében... Wilson pacifista frázispuffogatásainak és közbeavatkozásainak, hogy az ellenfeleket kibékítse, megvoltak a gyakorlati céljai: mindez a pacifista diplomácia megfelelt az Egyesült-Államok azon érdekeinek, hogy a két ellenséges csoport Európában fennmaradjon”, írja Khosztov orosz történetíró.

A pontosan ellentétes világ véleménye egyáltalában nem különbözik az orosz megállapítástól. André Tardieu írja: „A háború először szembeállította a szövetségesek érdekeit az amerikai gazdasági érdekekkel. Az első következménye az európai háborúnak az volt, hogy az Egyesült-Államokat megfosztotta a Középponti Hatalmak területéről származó óriási rendelkezéstől. A vevők elmaradása következtében egymást érték a gazdasági válságok.”

„1914 decemberében a Morgan-ház kiküldöttje a maga és más bankok nevében Londonba ment, hogy az angol kormánnyal megtárgyalja az Entente katonai rendelkezései számára folyósítandó kölcsönöket. 1915 kezdetétől kezdve az Entente rendelkezései özönlöttek az Egyesült-Államokba... Németország nem tudott ekkora rendelkezéseket adni egyszerűen azért, mert nem tudta elszállítani őket Németországba...”

„Ezeknek az ügyleteknek a második korszakában az amerikai piac két fogyasztó területet biztosított magának: a közvetlen eladást az Entente országaiban, a közvetett üzletet a Középponti Hatalmaknál a semleges kikötők közvetítésével;

így a kivitel kérdése újra rendbejött. A harmadik szakaszban az angol lengerzár, blokád korlátozta a semlegesekkel való forgalmat. Azonban a szövetségesek szükségleteinek növekvő mennyisége az amerikaiaknak határtalan lehetőségeket biztosított. Az árak emelkedtek, a haszon megtisszereződött, a szövetségesek lettek az egyedüli vásárlók.. Ettől kezdve akár akarták az illetékes lényezők, akár nem, a szövetségesek győzelme kívánatos lett az új világ számára.

Ekkor azonban váratlanul a Federal Reserve Board (Tartalékalapi Tanács) megtiltotta a háborúskodóknak adott új kölcsönöket, Akár későn történt, akár nagyon korán, ez a tilalom egyaránt veszélyeztette a vásárlókat és az eladókat, a kölcsönvevőket és a kölcsönzőket.

„Ha ezek a segélyforrások elmaradnak, a szövetségesek elvesztik a háborút. Hogyan tudnák akkor rendezni adósságaikat, mit érne aláírásuk? Az elnök hintapolitikája azzal, hogy engedélyezte az eladást és leállította a kölcsönzést, a semlegesség ellen a szakítás mellett, Németország ellen a szövetségesek érdekében cselekedett.” „Már pedig, ha a további kölcsönzés megszűnik, megszűnik a háború az Entente vereségével. Ez a vereség óriási csapást jelentett volna az amerikai gazdasági életre, de Wilson politikájára és a demokratákra is. Mégha Wilson és House nem is akarták volna, a befolyásos gazdasági emberek nyomása alatt, akik rendelkeztek a sajtóval, kénytelenek voltak a háború mellett dönteni annál is inkább, mert Wilson sógora, Mc Adoo pénzügyi államtitkár (miniszter) az Entente-nak juttatott kölcsönök terén állépte illetékességének határait.”

A politikai kérdés, mely akkor kapott örömmel kihasznált jelentőséget, mikor a gazdasági helyzet már amúgy is kényszerítette az illetékeseket a háború kierőszakolására. Wilson és House a háború kitörése előtt megvallották egymásnak, hogy ők csak hivatalosan semlegesek, de szívük az Entente-hoz vonzza őket.

House beszéli el: „Nagy meglepetésemre Wilson azt mondta, hogy sohase volt nagyon biztos abban, hogy nekünk nem kell részt vennünk a háborúban. Mikor nyilvánvalóvá válik, hogy Németország eszméi győznek, kötelességünk lesz,

hogy a szövetségeseket segítsük győzelemre." Wilson a szenatus külügyi bizottságában elismerte (1919 aug.), hogy Amerika szakítása Németországgal a bűvárhajóharc nélkül is elkövetkezett volna. Lansing külügyi államtitkár meg is jegyezte, hogy ő nem látja, micsoda különbség van a német bűvárhajók és az ágyuval felszerelt angol kereskedelmi hajúk között.

Hogy a háború megüzenésére ürügyet találjon, House azt tanácsolja Wilsonnak, hogy „félhivatalosan ki kell fürkészni az Entente hatalmainál, elfogadnák-e, ha mi az ellenségeskedés megszüntetését kívánnánk. Mikor ezt a lépést megkockáztatjuk, nagyon emelkedett álláspontra helyezkednénk, hogy t. i. a háború mind a háborúskodókra, mind a semlegesekre igen nagy szenvedéseket ró... Hogy a békéről beszélhessünk, a hatalmaknak egy nagyvonalú katonai és tengeri leszereléssel kellene kezdeniük. Ha a szövetségesek megértenék a mi célunkat, akkor nekik is beszélhetnénk épen olyan kemény hangon, mint a középponti hatalmaknak. Egy bizonyos habozás után a szövetségesek elfogadhatónak tartanák javaslatainkat, és ha az ellenfelek hasonlóképen elfogadnák, diplomáciai szempontból valószínű mestervágást valósítanánk meg. Visszautasítás esetén pedig addig kellemetlenkednénk nekik javaslatainkkal, míg jogcímet találunk először a diplomáciai viszony megszakítására Berlinnel és Béccsel, és később minden erőnk mozgósítására és talán sikerül összefogni valamennyi semlegest a Központi Hatalmak ellen."

House Wilsonnal való egyik beszélgetése alkalmával az angoloknak az amerikaiak iránti ingerültségéről beszélve, megemlíti az okokat: „Azzal foglalkozunk, hogy egy nagyon hatalmas haditengerészetet építünk; kereskedelmünk fejlődése rendkívüli, és végezetül arra készülünk, *hogy a világban elfoglaljuk azt a helyet, amelyet a háború előtt a németek tartottak kezükben.*" Wilson egyszerűen azt felelte: „Hát akkor építsünk nagyobb tengerészetet, mint az övöké és cselekedjünk tetszésünk szerint."

Az amerikaiak egyenesen idegesek voltak, hogy az Entente-hatalmak nem kérték fegyveres segítségükből. House ingerülten jegyzi meg: „Ha a szövetségesek halogatják, hogy bennünket segítségükre hívjanak, és ha csak akkor határozzák el magu-

kat, mikor a mi közbelépésünk már nem szolgál semmire, akkor mi már nem mozdulunk”.

Végre meg kellett mozdulniuk, mert a hadihelyzet kétség-beejtő volt. S ekkor Amerika hatása alatt egymásután izentek háborút a semlegesek a Középponti hatalmaknak. Elérkezett az az idő, melyre Renan számított. „Atengedhetünk mindent írja az 1870-1871-es háború után: Elszászt, Lotharingiát, aláírhatjuk a békét, de azután gyűlölet mindhalálig, készülődés megállás nélkül, szövetség, akivel csak lehet, határtalan engedeke-nység minden orosz igénnyel szemben; egyetlen cél, egyetlen életösztön: megsemmisítő harc a germán faj ellen.” Ennek a szellemnek a következménye Magyarország feldarabolása.

Renannak megfelelt 50 évvel később egyik amerikai író: „Az Egyesült-Államok, mondta, feljogosítva érzik magukat, mikor a saját nevükben és a civilizációban azt kívánják, hogy a mandátum (szelídített neve a gyarmatnak) ürügye alatt a vadak millióit ne képezzék ki abból a célból, hogy a művelt nemzetek közötti háborúban vegyenek részt. Ha a civilizáció arra törekszik, hogy önmagával végezzen, azt megteheti a nélkül is, hogy magát ebben a barbárok által segítse.” (138).

Ha Renan tudta volna, mit eredményez 90 év múlva hangzatos mondása!

„Amerika háborúban van. De milyen háborúban? Az első naptól kezdve éreztette, hogy nem szövetséges lesz; nem lesz társ; nem más céljait szolgálja; megvannak a maga céljai és nem hagyja magát eltántorítani tőlük. Saját háborúját és nem a szövetségesekét üzente meg. Néhány hónappal előbb azt mondták Ilouse és Walter Lippman: „Talán mégse avatkozunk Elszász-Lotharingia jövőjébe vagy Konstantinápolyba?” Ez a lelkiállapot nem változott. A teljes katonai lelkesedés közepette Európával szemben a bizalmatlanság uralkodott.”

„Keresztes háború talán? Sokan hitték jóhiszeműen. De a tények nem engedik, hogy aláírjuk ezt a hiedelmet... Nem, az a háború, melyet Wilson megüzent, amerikai háború lesz, amerikai lesz okaiban, amerikai szellemében, amely szorosan nemzeti, amely, ha Salandra szent önzésének felel is meg, ugyanazon szempontokból nem kevésbé érdemli meg tiszteletünket. (139).

Az Egyesült-Államok nem engedhetik meg maguknak a német győzelem kockázatát", írja House. „Nem tűrhetik el a szövetségesek összeomlását, és hogy Németország megalapítsa az egész világra szóló túlsúlyát. (140).

Ausztria-Magyarország Károly király trónralépése után elkezdte a békelárgyalások iránti lépéseit, még arra is hajlandó lett volna, hogy különbékét kössön, de abba már nem ment bele, hogy Németországot hátba támadja. Annyi ügyellenség, érdek, csunya önzés és litkos erő játszott közbe, hogy a béke ügye megghiúsuljon. Ezt a kérdést itt mi nem tárgyaljuk mindenki megtalálhatja a Révai lexikon 19-ik kötetében. Csak a magyar álláspontot hangsúlyozzuk, mint hangsúlyoztuk mindkét kötetünkben. Egyedül Magyarországnak nem volt mellékgondolata.

Komoly emberek a szertelen nacionalizmust vádolják. „Hogy az 1914-es háborúnak nem lett vége 1916-ban vagy 1917 tavaszán, annak oka a teljesen felkorbácsolt és hízéggel felizgatott nacionalizmus volt... A többi mind legenda. A nacionalizmus volt a döntő mozgó erő... Ez a szenvedély rombolta le Európát és űzi ki napjainkban a századok folyamán elfoglalt pozícióiból... A huszadik század története nagyjában hasonlít a túlfűtött fiatalok siralmas históriáihoz, melyek az esküdszék előtt végződnek.” (141).

Nagyszerű az egész cikk, de mégse mondja meg teljesen a valóságot. A szenvedélyes hazafiságot épenúgy használták fel bizonyos erők, mint minden más lehelőseget. Az 1917 júniusában Párizsban tartott szabadkőműves nagygyűlés elhatározta a háború folytatását a végső és totális győzelemig, ami azután lehelővé teszi ennek a háttérben dolgozó hatalmas testületnek a világ átalakítását saját elvei szerint, miután Ausztria-Magyarországot, ezt a „közepkori csökevényt” lerombolta. (Könnyen határozott, miután Amerikát már behajtotta a háborúba). Benes és Maszaryk munkáit olvasva, felvethetjük a kérdést ki használta fel a másikat céljai elérésére mikor a „paix blanche”-ot, a fehér vagy félbékét vagyis a méltányos

békét megakadályozták. Nem voltak-e Maszaryk és Benes szolgálatra kihívott vagy berendelt párttagok?

Az Amerika beavatkozásával érkezett túlerő főképp a fegyverek terén, a négyéves háború nélkülözései, az 1918-as spanyol járvány annyira kikezdték a középponti hatalmak ellenállását, hogy örömmel fogadták Wilsonnak 14 pontját, amelyek becsületes végrehajtása biztosította volna életüket főképpen akkor, mikor megszabadultak legfenyegetőbb ellenségüktől, az oroszoktól. Természetes, hogy a nélkülözések kirobantották mindenfelé az elégedetlenséget. Az Osztrák-Magyar Monarchia nemzetiségei, akik edig túlnyomó többségükben lojálisak, hívek voltak, könnyebben meghallgatták a nyugati hatalmak lázításra ösztönző propagandáját, és inkább akartak a győztesekkel a győzelem eredményeiben osztozkodni, mint a legyőzöttek sorsában.

A Wilson-féle 14 pont közül legfontosabb volt a népek önrendelkezési joga. 1918 elején a szövetségesek és Wilson még kijelentették, hogy egyáltalán nincs szándékukban Ausztria-Magyarországot felosztani. A 14 pontban csak arról volt szó, hogy az Ausztriában (és Magyarországon) élő nemzetiségek autonómiát kapjanak. „Ausztria-Magyarországnak a nemzetek között való helyét óhajtjuk megtartani, megadjuk neki a lehető legelőbb a lehetőséget, hogy autonómiai alapon tovább fejlődjék.” (142).

Wilsont megítélni leegyszerűsített formulával nem könnyű. Annyi biztos, hogy működése végzetes volt az emberiségre. Ide iktatjuk Pierre Renouvin megfogalmazását. „Ami Ausztria-Magyarország nemzetiségeinek súlyos kérdését illeti, Wilson csak óvatossággal nyul hozzája. Ha a csehek függetlenségéről nyilatkoznék vagy a délszlávokéről, az annyit jelentene, hogy véglegesen lemond arról a kísérletről, hogy IV. Károlyt elszakítsa a német szövetségtől.” A mi politikánkunk, mondják tanácsadói, először arra kell törekednie, hogy az elégedetlenséget szítsuk a nemzetiségek között, végül pedig el kell utasítanunk ezeknek az elégedetlenségeknek végső, ésszerű következményét, ami Ausztria-Magyarország felosztása lenne. (143).

Nagyszerű, ésszerű okoskodás. Azóta sok ilyen okos elmélet született meg, de az emberiség csálhatatlanul csúszott lefelé.

Franciaországban is sokan voltak, akik Ausztria-Magyarország fenntartása mellett voltak. Paléologue, aki Ausztria-Magyarország lerombolása után is helyre akarta hozni, ami lehetséges, 1916. jan. 1-én Szazonov orosz külügyminiszter és Buchanan angol nagykövet előtt kijelentette: „A cseh és délszláv kérdések másodrangúak Franciaország számára. Elég-séges, ha a csehek és a horvátok kiterjedt autonómiát kapnak” ami valójában meg is volt mindekettőnek. Ezt az álláspontot elfogadta Szazonov és Buchanan is. (144).

Anatol France köréből prófétai hangok hangzottak el már 1917-től kezdve arról a balkanizációról, azokról az érdekellentétekről, melyek következményei lesznek Ausztria-Magyarország felosztásának. Ma ennek az 1919-ben megállapított „rendnek” szörnyűségein senki se kételkedik.. „Caillaux (volt francia pénzügyminiszter) kijelentette, hogy súlyos hibákat követtek el akkor, mikor mindenféle vámsorompókat állítottak, mert lehelővé tették a határok megsokszorozását, mikor a békeszerződésekkel erős gazdasági egységeket romboltak le, melyeket minden áron fenn kellett volna tartani.” (145).

Ami Angolországot illeti, Benes maga is elismeri, hogy „a hivatalos Angolország nem volt közvetlenül érdekelve a Habsburg birodalommal szemben. Inkább fennmaradása felé hajlott. A monarchizmus, a legitimizmus és az angol konzervatizmus egyrészt, másrészt a pénzügyi érdekek itt döntő súllyal estek latba”. (146). Lloyd George még 1917-ben is kijelentette a parlament ülésén: „Ausztria-Magyarország megsemmisítése nincs terveinkben. csak az autonóm államok rendszerét akarjuk vele elfogadtatni a birodalom kebelében az angol birodalom mintájára.” (147).

Még 1918 februárjában Northcliffe lord jegyzéket adott át az angol külügyminiszteriumnak. Ennek a jegyzéknek végső következtetése az volt: „A szövetségesek célja nem lehet az, hogy egész sorozat kis, egymással egyenetlenkedő államot teremtsenek, hanem Középeurópának és a Dunai Térség államainak egy nem germán konfederációját.” (148).

Ezt a hajlandóságot ellensúlyozni kellett. „Nekünk be kellett bizonyítanunk, hogy Európának nincsen szüksége Ausztria-Magyarországra”, írta Benes. (149).

Ugyanezt a munkát végezték Olaszországban, ahol az elnyomott nemzetiségek kongresszusát tartották meg 1918 április 8-10-én. Ezt a kongresszust Seton-Watson, a szerbek főpatronusa hívta össze Rómába. Seton-Watson maga mondta el 5 évvel később *Review of Review* című folyóirata egyik cikkében 1923-ban... "Az elnyomott nemzeteket képviselte néhány tucat szerb emigráns, akiket elkereszteltek horvátnak, szlovénnek vagy dalmátnak. Ezekhez csatlakozott egy maroknyi cseh hadifogoly, akik az olasz fronton estek fogságba... „Tréfa volt az egész, de hát jól megjátszották.” (150).

Mint szokás a legtöbb kongresszusnál, nem a kongresszus számított, hanem a sajtóhírverés. Ehhez pedig pénz volt elég.

Az Egyesült-Államok kormánya hivatalosan tette közzé ennek a kongresszusnak a határozatait. és közölte őket külföldi képviselőivel. Ez az az idő, mikor Maszaryk megállapíthatta már, hogy Wilson lépésről lépésre elfogadta az ő felfogását. Maszaryk jól tudta, hogy Wilson az események fejlődésével egyre határozottabb utasításokat kapott parancsolóitól. Beszélnek Wilson feleségének cseh kapcsolatairól. Ez igaz lehet, de nem volt döntő és egy embert, aki magát becsüli, nem vihet olyan szőszegésre, mint amilyent látunk Wilson életében. Nem! Csehország elismeréséhez még Wilson és Maszaryk felesége is kicsi személyiségek lettek volna.

Ugyanebben időben az olaszok is megtámadták azt a felfogást, mely szerint Európának Ausztria-Magyarországra szüksége lenne. „Ez a gondolat kedvező talajra talál sok őszinte és őnzetlen szellemnél, mert a XIX. század angol, francia, olasz politikai irodalma táplálta azt a gondolatot, hogy Európa egyensúlyához Ausztria-Magyarország szükséges, hogy megakadályozza. Oroszországot és Németországot, hogy kijussanak az egei, illetőleg az adriai tengerre. Sokáig ringattuk magunkat abban a reményben, hogy az osztrák politikai intézmények lassú átalakítás folytán elérkeznek ahhoz a ponthoz, hogy Németország, Oroszország és Olaszország között egy az európai béke érdekében álló gondviselészerű nagy Svájc alakuljon.”

Tehát Ausztria-Magyarország ezeknek a bölcseknek elgondolása szerint csak addig maradhat fenn. míg őket védelmezi.

De e mögött a fáradságosan kicsiszolt szóhalmaz mögött sokkal érthetőbb cél is meghúzódik. „Olaszország nem szerezheti meg, és ami még fontosabb, nem tarthatja meg Triesztet és az Adria fölötti katonai uralmát, ha nem távolítja el Ausztriát az adriai partokról.” (151).

Salvemini 1958-ban halt meg. Közben emigrációban töltött éveket. Még láthatta, mit eredményezett az egyetemi tanárok különös igazság és becsület fogalma.

Szomorúak azok a szövegek, amelyeket most közlünk. Az ugynevezett becsületes emberek képmutatásai, becsületen-ségei, akik jól tudták, mi volt a háttérben. De leplezni akarták saját árulásait, így óhajtották védelmezni Wilsont is, akit hiúsága, gőgje megakadályozott, hogy azoknak láncából szabaduljon, akik őt elnökké tették. Itt az oka az ő szálnalmas (nem tragikus) végének.

Wilson beképzelt, szellemi és szociális fölényén érzett naiv gőgje nagyon alkalmassá tette arra, hogy érvénytelenítse a 14 pontból éppen azokat, melyek az emberiséget reménységgel töltötték el. „Ausztria megsemmisítése nem volt teljesen az intéző körök diplomáciai terveiben. De az a növekvő bizonyosság, hogy Ausztria csak Németország számára kaparja ki a gesztenyét a tűzből, azt eredményezte, hogy az entente-hatalmak bátorították és sikerhez juttatták az elnyomott népek forradalmát.”

Chéradame et Wickham Steed levelei House-hoz az ellenkezőjét bizonyítják. House is, Scymour is nagyon jól tudták, hogy Ausztria szlávjai nem voltak elnyomva.

„Lehet azt is állítani, hogy a Habsbourg birodalom területeinek szétosztására nézve az osztrák és magyar kormányoknak joga volt elvárni békekonferenciától olyan megoldást, amely összhangban lett volna a 14 ponttal; azt is lehet állítani, hogy a szövetségesekre nézve komoly erkölcsi kötelezettség volt, hogy Ausztriát és Magyarországot azzal az igazságérzettel kezeljék, melyet Wilson olyan ékeszólóan hangoztatott.”

„Mikora békekonferencia megnyílt az osztrák-magyar birodalom már csak a multhoz tartozó intézmény volt... Angolország, az Egyesült-Államok nem kívántak volna jobbat, mint a dunai népek federációjának megteremtését. Ez azután megvalósíthatta volna a gazdasági egységet és biztosíthatta volna

Európában a politikai rendet. De az ilyen sugallásoknak a legkisebb sikerük se lett volna, mert a dunai népek hallani se akartak róla. A valóságban saját erejükből szabadultak fel (?). Meg voltak győződve rátermeltségükről, nemzeti nagyravágyás fűtötte őket, és ösztönösen gyanakodva tekintettek minden federációt. A Konferenciának se joga, se hatalma nem volt ahhoz, hogy rájuk kényszerítsen olyan egyesülést, amelyet visszautasítottak. A népek önrendelkezési joga alapján a dunai nemzetekhez tartozott, hogy saját sorsukat irányítsák. Inkább választották az elkülönülést."

Itt az író egyszerűen nem mond igazat. 1918 febr. 18-án Wickham Steed, a *Times* külpolitikai szerkesztője megértette House-al, mekkora veszélyt jelentene, ha az osztrák különbeker tárgyalásokat elkezdenék." „Ebben a pillanatban ugyanis a kiváló újságíró egy nagyon fontos feladatot kezdett el: elősegíteni, Ausztria szlávjainak forradalmát, ami a szövetségeseknek a leggyorsabb győzelmet ígéri." Ugyanebben az ügyben ír neki Chéradame, francia újságíró is (152).

Wickham emlékirataiból tudjuk, hogy House, képviselője egy nagy birodalomnak, semmit se tett a nélkül hogy meg ne kérdezte volna Steed-et. Ez pedig semmit se tanácsolt, mielőtt meg ne kérdezte Maszarykot és Benest." (153).

Ebben a nyilatkozatban van sok titok nyitja.

Ausztria-Magyarország nemcsak osztogatásra szolgáló területeket nyújthatott legelkeseredettebb ellenségeinek, a propagandistáknak, hanem véráldozatával segítette kiküszöbölni azt a hatalmat, Oroszországot, melynek létezése esetén szükség lett volna rája az európai egyensúly érdekében.

Nem fogadhatjuk el azt az érvelést se, hogy az Entente államait szerződések kötelezték Ausztria-Magyarország feldarabolására. (1915-ben Olaszország javára, 1916-ben Romániának ígérték oda Magyarország nagy részét, a cseh forradalmi bizottság elismerése 1918 jun. 29.)

Hány szerződést nem teljesítettek az Entente-hatalmak a háború után! Éppen a legerkölcstelenebbet kellett teljesíteni, ami ellen a Habsburg birodalmat védte Wilson ígérete, aki amerikai erővel szerezte meg a már kétségbeejtő helyzetben lévő nyugatiaknak a győzelmet? Guillaume francia generális jegyezte meg az újságírók előtt, mikor a marokkói szultánt

letették. „Ilyen erőszakos fordulat, ilyen államesiny nem történik meg a nélkül, hogy az összeesküvők ne kaptak volna ígéreteket... Bizonyos étvágyaknak mindig ellen kell mondani későbbben.” Csakhogy itt az illetékesek megdöbbenő járatlansága miatt a propagandisták lettek az illetékesek. Ezek azután Philippe Berthelot segítségével felszabdalták Tardieu irányítása melletti Középeurópát, mert ők gondoskodtak arról, hogy az ígérekben ne csalódjanak.

1918 október 16-án IV. Károly Wilsonhoz küldött jegyzékében, kijelentette, hogy Ausztria minden népének nemzetiségi és közigazgatási autonómiát ad. Ez az elhatározás egy csapással megszüntette az „elnyomott népek” kérdését, de ugyanakkor azok a titkos erők, amelyek párizsi kongresszusuk alkalmával megállapították Ausztria-Magyarország felosztását egyesülve más orőkkel, működésbe léptek és sikerült is nekik rábeszélni Wilsont hogy új értelmezést adjon 14 pontjának. A titokzatos House, aki nélkül Wilson semmit se csinált már egészen új 14 és 5 kiegészítő ponttal érkezett Európába novemberben.

Itt kell megemlítenünk Wekerle Sándor gyászos kijelentését, melyet 1918 okt. 1-én tett a képviselőházban: „Már nem azzal az Ausztriával állunk szemben, amellyel a múltban közösségben éltünk.” És a personális unióban látta a legjobb megoldást (154). A teljes nemzetközi politikai éretlenség bizonyossága volt ez a kijelentés, amiben Wekerle osztozott nagyon sok honfitársával. Az osztrák-magyar unió maradt egyellen érve azoknak, akik még Magyarország mellett szót emeltek. A „hazafiaskodás” kicsavarta kezükből ezt a fegyvert. Ellen-ségeink könnyen bizonyították, hogy így elvesztettük értékünket.

A forradalomra, kommunizmusra vonatkozó kérdésekben utalunk magyar nyelvű Márton Áron című kötetünkre, 18-78.

Mikor Wilson 1919 januárjában útrakelt Európa felé, hogy annak sorsát megpecsételje és 20 évvel később mérhetetlen szenvedést zúdítson rája működésének következménye, Jusserand francia követ átadta neki Clémenceau jegyzékét,

amely szerint Ausztria-Magyarország sorsa nem lehet többé vita tárgya, minthogy ez a hatalom megszűnt létezni. Ennél fogva sem a különböző arcvonalakon megkötött fegyverszünetek, sem az amerikai elnök 14 pontja nem szolgálhatnak a békekonferencia alapjául.

Wilson nem is kívánhatott ennél jobbat, mert hiszen már elkötelezte magát Maszaryknak. Nem törődött azzal, hogy a világtörténet egyik legszégyenleesebb szerepét játszotta meg. A Központi Hatalmak letették a fegyvert, mert bíztak ígéreteiben.

Az olaszokkal kötött Diaz-féle fegyverszüneti megegyezés (1918 nov. 3.) nyitott kaput hagyott a becsületes békének. De a Jusserand féle jegyzék szellemében Foch tábornagy nov. 8-án érvénytelenítette a páduai fegyverszünetet, mire Franchet d'Espéray felhatalmazta a szerb csapatokat, hogy megszállják a Bánátot és a Bácskát. Erre a románok a német és magyar csapatok távozása után vérszemel kaptak és ugyanezt csinálták Erdéllyel. Sőt még a sereg nélküli csehek is beszűrenkeztek a Felvidék városaiba.

Mikor Wilson megérkezett Párizsba (1919 jan. 12- jun. 28), pontjai már úgyszólván a múlté voltak. A béketárgyalások megbízottai végeztek munkájukat nélkülök. Az emberiség újra elkönnyvelhetett egy nagy csalódást.

„Meg ma is sokan szeretik Wilson-t naiv idealistának feltüntetni, akit a béke, az igazság és az emberiség eszméiért lángoló lelkesedés töltött el, aki keservesen csalódott a Versailles-i békekongresszusban, ahol a győzők önző érdekei, a bosszúállás és a gyűlölet érzelmei érvényesültek. Tömegesen jelentek meg könyvek, cikkek Wilson tragédiája címen... Ha Wilson olyan jóakarátú ember lett volna, mint amilyennek lefestik, akkor megállította volna a vérontást 1917-ben és nem száradna lelkiismeretén millióknak a vére (és a második világháború következményeivel). Akkor ez tőle függött. Akkor szerkesztette szónokias jegyzékeit a nagy „emberi család nevében”, azt hirdette, hogy ezzel a családdal szemben szent kötelességet teljesít; felszólította a háborús feleket, hogy kössenek örök békét, ahol nincsenek „győztesek és legyőzöttek”. Akkor nem csinálta meg, később pedig nem akadályozta meg az embertelen békéket.” (155).

Wilson akciójának haszonélvezői lekezelik a naiv idealistát, aki ugyan sokat kellemetlenkedett, de elvégezte szolgálatát, mehet békében. Nitti volt olasz miniszterelnök kegyetlenebb, szellemesebb: „amerikai elemiiskolai tanító, aki az európai egyetemi tanároknak akart történelmi leckéket adni. Wells se marad el: „Wilson, mondja lényegében jogásztanár volt, amerikai jogásztanár, történelmi perspektívája alig ment túl az amerikai szabadságharcon. Nem volt benne sem szellemi, sem erkölcsi alázat, de nem volt benne annyi gőg sem, amennyi megfelelt volna az alkalom nagyságának.” (156).

Wilson ellen az amerikai szenátus vizsálatot indított, amiért el nem fogadható eszközökkel kieroszakolta a háborút.

Szerepe a vizsgálat alatt szánalmas volt. A szenátoroknak azt válaszolta, hogy semmi tudomása nem volt a nyugati szövetségesek titkos szerződéseiről, csak Párizsban közölték vele őket. Balfour angol miniszterelnök ünnepélyesen többször is megcáfolta ezt az állítást. A szenátus megtagadta a békeszerződések aláírását. Wilson a néphez akart fellebezni. Colorado államban beszédközben szélütés, érte, de senki se hozta helyre azt a mérhetetlen kárt, amelyet az emberiségre zúdított.

Kun Béla kommunizmusa betetélte Magyarország szerencsétlenségét. A magyarokban majd a kommunista veszedelmet festették falra azok, akik hamarosan az oroszokkal igen jól megértették egymást, majd a „fehér terrort” írták rovására az egész világon. Paul Boncour szerint a „bolsevizmus a magyaroknál a kétségbeesett hazafias érzelem kirobbanása volt.” (157). Kénytelenek vagyunk ellenmondani. A magyar népet kiszolgáltatták a kommunizmusnak. Mikor alkalma lett, kirobbant benne a hazafias érzés és régi tisztjeinek vezetésével söpörte kifelé a Felvidékről a megszálló cseheket, akiket csak a párizsi Konferencia mentelt meg.

Foch marsall tábornagy jelentette ki ezt az örök időre szánt velős mondást: a háborút az eredményekért viselik. Azonban ő mást is mondott, ami végzete lett Magyarországnak de egész Középeurópának is. Mottistone lord mondta az angol felsőházban: „Uraim, egy pillanatra felszólalok, mert azt

mondták nekem, hogy én vagyok a koronának egyetlen élő minisztere, aki a békeszerződések aláírásánál jelen volt. Abban a helyzetben vagyok, hogy megismertethetem az igazi okokat, miért húzták meg így Csehszlovákia határait, amelyeket mi most meg fogunk változtatni... Ebben az időben sok tanácskozássom volt Foch tábornaggal, aki a szövetségesek katonai tanácsadója volt... Foch meggyőzött bennünket, hogy Egész Európára jó volt, hogy a határokat úgy húztak meg, jóllehet igazságtalanságnak látszott, hogy három és félmillió szudétanémetet ellenségeik uralma alá hajtottunk. Még most is látom, amint a térképet megjelölte. Azt mondta: „Nézzenek csak ide. Itt egy hatalmas bástya van. Onök nem akarják nekem megengedni, hogy a határokat a Rajnánál előretoljam; hát engedjék meg nekem legalább ezt a bástyát.” (158).

Ez Középeurópa határainak a története. Ezt a bástyát ellenálló képességűvé kellett tenni. Ezért a nagy érdekért, nagy igazságért kellett tisztán magyar területeket Csehországnak adni, ezért kellett Romániának megbocsátani „árulását”.

1908-ban a szerbek nagy barátja még fantasztáknak nevezte azokat, akik Boszniát és Herzegovinát akarták elfoglalni. Hamarosan azonban ő is beállt a térképcsinálók közé. 1915 februárjában Bukarestben egy ebéd alkalmával ceruzájával megrajzolta a Romániának juttatandó területeket. (159). Akármilyen félrevezető is volt a propaganda, ily gyászosan Magyarországot nem csonkították volna meg. Katonai elgondolás volt az egész „az eredményekért”.

Ez a megállapítás már belekerült a történelembe. Tudomásul kell azoknak is venni, akik Trianont hazug alapon a „magyar bűnösséggel” okolták meg, és ma is vagy ők, vagy szellemi utódaik folytatják a gyalázkodást. Ennek a világtörténetben egyedülálló szélhámosásnak tudomásulvétele után is folytatnunk kell az igazság hangsúlyozását, amint meg is tettük már a Délamerikai Magyar Hírlapban közölt tanulmányosorozatunkban.

„Az 1919-20-as békeszerződések különböznek a történelem minden más békeszerződésétől, mert ezeket nem a régi elv: „Jaj a legyőzötteknek” alapján kötötték, hanem a nemzetközi igazság, az erkölcs nevében. A békekonferencia légköre azonban nem igen kedvezett a méltányosság és igazság megvalósításának. Nem igen lehetett ott látni mást, mint az egyik fél pártfogóit és a másik fél vádlóit. A békeértekezleten ott voltak a magyarok előterjesztései is, azonban a magyarokat az előzetes tanácskozásokra meg se hívták. (Magyarországról már május 8-án döntöttek, de csak 1919 dec. 1-én szőlították fel a magyar kormányt észrevételeinek megtételére). A megbeszélések alatt a magyaroknak nem volt egyetlen barátjuk se, aki szót emelt volna volna érdekükben... Ellenségeink mint szövetségesek voltak jelen. Gyakori, majdnem állandó érintkezésben voltak azokkal a személyekkel, akiktől a végleges döntés függött, interjuvolták őket, ebédeltek, vacsoráztak velük, a valóságban kezdettől fogva felszólították őket, hogy ismertessék óhajaikat.” (160).

Danielou, a trianoni szerződés előadója mondta: „Volt egy más elgondolás is, a Habsburg birodalom fenntartása, Sokan azt tartották, hogy Franciaország érdeke inkább megosztott Németországot és egységes osztrák-magyar birodalmat kívánna. Csehországnak és Horvátország meg kellett volna adnia azt a politikai helyzetet, mellyel Magyarország rendelkezett. Ez a felfogás fenntartotta volna a századok óta kialakult kereteket, csökkentette volna Középeurópában a viszálykodások okait. Bizonyos, hogy Franciaországban ez a felfogás a legtöbb szavazatot kapta volna... Wilsonnak a nemzetek teljes függetlenségére vonatkozó felfogása azonban felülkerekedett, és ez volt a trianoni és saint-germain-i szerződések alapja. Nem tehetünk mást, mint hogy ezt elfogadjuk, kíséreljük meg, ha nem is kijavítani, legalább kiegészíteni, hogy mégis a béke eszköde maradjon.” (161).

Magyarország ezer év óta teljesít hivatást? „Itt az ideje, hogy megváltoztassuk”, mondta egy angol diplomata.

„Mind a Saint-Germain-i, mind a Versailles-i béke a diplomácia diadala, mert semmi része nem volt benne. A legilletékesebb szakértő diplomatákat meg se kérdezték... A nagy országok semmit se hanyagoltak el, hogy forradalmat szítsanak

Középeurópában. Ugyanez a logika volt az irányadó a békeszerződéseknél is, amelyekbe ezek a békés nagy hatalmak elhelyezték egy másik háborúnak a csíráit." (162).

A wilsonizmus sok jóindulatú embert megejtett. Nicholson mondja: „Wilsonban megtaláltuk azt az embert, aki olyan magas erkölcsi elveket vetett fel, amilyeneket soha államférfiú nem képviselt... rendelkezett azokkal az eszközökkel, melyekkel a föld hatalmasait kényszeríthette elfogadásukra... Néhány hónap múlva a bölcselő megadta magát. Fiatal tanítványainak többsége nem hitt többé se személyében, se elveiben." (163).

Lansing amerikai külügyi államtitkár megállapítása talán még szomorúbb fényt vet Wilson „művére". „Ez a formula (a népek önrendelkezési joga) egyszerűen dinamittal van megtöltve. Attól félek, hogy ezer meg ezer (talán milliók és milliók!) életébe fog kerülni, és végül is lejárhatja magát. Ugy beszélnek róla, mint elképzeléséről annak, aki nem tudta tudatosítani idejében a veszélyt, hogy megállíthassa az elv alkalmazását. Micsoda szerencsétlenség, hogy ilyen frázist valaha is kiejthettek! Micsoda bajokat fog ez felidézni!"

„Wilson életre hozta a „kormányzottak beleegyezését" a nélkül, hogy számot vetett volna azzal a ténnyel, hogy a történelem megtagadott ettől az elvtől a modern politikai viszonyokra vonatkozó minden gyakorlati értéket. A népek önrendelkezési jogáról szóló formulájában parancsoló alapelvet állított fel, mely egyik alapelve lett a béke terveinek, pedig a párizsi tárgyalások alatt állandóan megtagadta ezt a jogot, amelyet leegyszerűsített egy egyszerű erkölcsi alapelvre."

„Lehetséges az, hogy, a világ leghatalmasabb államának feje, aki hozzá még egyetemi tanára a böcseletnek, ilyesmit megengedhet magának? Szellemi erői ennyire csökkentek volna? Vagy csak annyira érezte magára nézve kötelezőnek annyiszor ünnepélyesen, annyira fellengző, dagályos szóáradattal tett ígéreteit a világ olyan rendezésére, amilyenről az emberek álmodni se mertek." (164). Az erkölcsi rend megbosszulta magát.

A franciák 40 évvel későbbben elismerték Lansing megállapítását és a magyarok felfogását. Guy Mollet francia miniszterelnök mondta 1957-ben: „A népek önrendelkezési joga szép, szívhez szóló kifejezés. Szó szerint véve és minden hozzáértés nélkül alkalmazva, nincsen nála tévesebb elgondolás.” Ha 1918-ban a franciák eljutottak volna ehhez a józan ítélelhez, akkor a világ képe egészen más volna, de a francia birodalomé is. (165).

„Az az érzésem, modja a magyargyűlölő Nicholson, hogy az utókor nem annyira a békekonferencia tévedéseit hangsúlyozza majd, amelyek viszonylagosan jelentéktelenek voltak (?). mint inkább a hihetetlen képmutatást. Az ember nem mert semmit se mondani... A nyilvános ülések komédiák voltak, amelyeken semmit se vitáltak meg. A gyakorlatban ezeknek a hatalmaknak a zemberei túlságosan is intelligensek voltak ahhoz, hogy a dolgot komolyan vegyék, de senki se merle ezt kimondani.”

„Az a rettenetes fáradság, amely ennek a tragédiának minden szereplőjében azt a vágyat keltette, hogy minden áron és a lehető leggyorsabban végezzenek a békekötéssel... Voltak hosszú pillanatok, mikor azt mondtuk magunkban: „Inkább egy rossz békekötés ma, mint egy jó béke négy hónap múlva. Voltak rövid pillanatok, mikor azt mondtuk magunkban: „Ez igazságtalan”... „Végezni kell”. Ohajtottuk még lelkesen, érintetlenül fenntartani elveinket... Nagyon késő volt.” (166).

Megalkuvás az ünnepélyesen meghirdetett elvekkkel, miután ezek már elvégezték demoralizáló munkájukat, kifáradt, szórakozási lehelősegeikben zavart diplomaták türelmetlensége, Oroszországnak, Németországnak kiesése a világ igazatásából szabad teret nyitott a propagandistáknak, a hangszórók izgatásainak, vádaskodásainak. A kérdéseket ugyan most is a titkos diplomácia intézte, csak hogy a diplomatákat helyettesítették a propagandisták.

Mikor a magyar kérdés a béketárgyalás elé került, akkor már Magyarország sorsa meg volt pecsételve. A naiv magyar közönség még ma is azon kesereg, hogy Magyarország felosztá-

sát az okozta, hogy nem ismertek bennünket. Ez a felfogás veszedelmes önáltatás. Magyarország tönkretéve hideg számítás következménye. Ha a béketárgyalásokon fel is hangzott néha egy-egy gyöngye hang Magyarország mellett, azt vagy az érdek sugallta vagy az érdek összevegyülve a méltányossággal. Mindegyik a saját, nagyobb „jogos” érdekével volt elfoglalva. A magyar „békét” a propagandisták készítették elő és erőszakolták az államférfiakra, következésképp Trianonban nem arról volt szó, hogy kinek van igaza, hanem egyedül arról, hogy bizonyos érdekek kinek akarnak igazat adni. (167).

Hogy milyen volt a légkör a Párizs környéki tárgyalásokon azt mesterien rajzolja meg Keynes (John Maynard) angol nemzetgazdász: „Mintha Párizsra lidércnyomás nehezedett volna. Mindenkin a betegség tünetei látszottak. Közeli fenyegető katasztrófa légköre volt érezhető a léha szintéren; az embereknek kisszerűsége volt megállapítható azokkal a nagy feladatokkal szemben, melyek megoldása előttük állt; a fontosság és a tényekkel való nem számolás a döntésekben; a könyelműség, az elvakultság, a szemérmertlenség. a kívülről jövő kivehetetlen kiáltások, az ókori tragédia valamennyi alkotóeleme ott voltak. Mikor az ember a hivatalos nagy francia szalonok színpadias disztíztései közepett ült, kérdezhetette magától, hogy Wilson és Clemenceau különleges mozdulatlan arcukkal, merev vonásaikkal, valódi élőlények-e vagy pedig tragikomikus álarcai valami különös drámának vagy bábszínháznak.”

„Mindaz ami Párizsban történt nagyon fontosnak látszott, de ugyanakkor nagyon komolytalannak is. Úgy látszott, hogy a döntések nagyon súlyos következményekkel lesznek az emberiség jövőjére nézve; s mégis mintha a levegőben valami azt sutlogta volna, hogy az ige nem lett testté.” (168).

A béketárgyalások erkölcsi szintjére vonatkozóan olvashatjuk: „Mentől tovább tanulmányozzuk a békekonferencia művét, annál kevésbé látjuk, hogy azt az önrendelkezési elv nevében alkották meg. Mondhatjuk, hogy az egész tárgyalási eljárás alapvető intellektuális becsstelenség volt, amely nagyon hozzájárult a békeszerződések tekintélyének lejáratásához.” (169)

1917. júl. 21-én Wilson azt írta mindenesének, House ezredesnek: „Mikor a háború befejeződött, akkor rájuk (az Entente

hatalmaira) kényszeríthetjük a mi szempontjainkat." Az emberiség már régóta látja, mit eredményezett ez a hiszékenység.

A háború minden várakozáson felül sikerült. Az új lehetőségekhez új követelményeket kellett felállítani. Ezeket Benes 1919 február 5-én terjesztette elő, másnap pedig megjelent a *Temps*-ben egy megokoló cikk. Miután bebizonyította, hogy Csehország földrajzi egységet alkot, de nem néprajzit, bebizonyítja, hogy a cseh-szlovák területek összesége néprajzi egységet alkot, de nem alkot földrajzi egységet.

Mi itt teljességben adjuk a cikk következtetéseit, amelyek a Tardieu-féle bizonyításokhoz hasonlítanak „Ha a cseh-szlovák határok kérdése magában véve megoldhatatlan, akkor a megoldást úgy találjuk meg, ha általános és emelkedettebb szempontra helyezkedünk. Nem egyedül Csehországra, Morvaországra, Sziléziára és azokra a szláv megyékre kell gondolnunk, melyeket Prága el akar venni a magyar királyságtól. Emlékezni kell arra is, hogy Középeurópa országai egymástól kikerülhetetlenül függnek, bármilyenek legyenek is a fajok, melyek ott élnek. Meg kell találni a módot, hogy csoportosítsák őket egymás között. Arra kell törekedni, hogy mindegyiknek azokat a határokat, adjuk meg, melyek legjobban megfelelnek ennek az együttélésnek.”

Ezek az általánosságok valószínűen azt jelentik, hogy mindegyik állam Csehország rendelkezésére bocsátja magát.

„A béke érdekében a csoportnak feladata, melyet meg akarunk alkotni, az lesz, hogy Középeurópát megóvja a porosz hegemoniától. Egy ilyen épületnek záróköve szükségszerűen a csehszlovák állam lesz. Mikor az új köztársaságnak a határait megállapítjuk, gondolnunk kell arra a szerepre, melyet hivatása lesz betölteni.”

Mielőtt áttekintést adnánk a békétárgyalásokra beterjesztett cseh memorandumról, mint egy mottóul adjuk Benes szerkesztéséhez H. Pozzi megjegyzését: „Mintha látnám még most is a *Temps* külpolitikai főnökének irodájában Benes doktort, amint az ablak mellett állva magyarázza rőpiratának

lényeges fejezeteit, jelezve adatainak forrását és megbélyegezve az erőszakon és a ravaszságon alapuló mongol lelkialkatát, akit (Tiszát) készült erkölcsileg meggyilkolni." (169).

A béketárgyalásokon Tardieu és Berthelot voltak a hatalmasságok. Az lett, amit ők akartak. Tardieu annak a bizottságnak az elnöke, amely a Középeurópa területi kérdéseivel foglalkozott. Tardieu teljesen elkötelezte magát Magyarország ellenségeinek. „Magyarország nem érdemel kíméletet”, hangsúlyozta. De talán még Tardieu-nél is több szárad Philippe Berthelot lelkén. „Mikor Lloyd George félreállította a területi bizottságokat, hogy mentől szabadabban intézkedhessék, Berthelot várta a pillanatot, amikor majd minden ország számára tanulmányozni kell a megoldásokat, amelyeknél Clémenceau, Wilson és Lloyd George járatlansága a földrajzi kérdésekben megengedi neki, hogy a saját szempontjait érvényesítse. Gyakorlatban Berthelot azt tett, ami akart... Ő pedig ideológiai ellensége volt a magyaroknak. S ki tudja? A Kínai Kereskedelmi bank bukása miatt rendelkezési állományba került.

Azoknak a fődelegátusoknak a tudatlansága, akik a „világ-békét” intézték, akkora volt, hogy egy másodrangú szereplő, mint a háttérben meghúzódó Berthelot, aki „minden volt és semmi”, egyedül intézhetett mindent. Így például az amerikai, angol és olasz fődelegátusok egy alkalommal kétségbeesetten keresték a Visztulát a térképen, de sehogy se tudták megtalálni. Berthelot mindjárt megállapította, hogy a föld hatalmasai német térképet néztek, ahol nem ismerték fel a Weichselben a Visztulát.

Igy uralkodhatnak a titkárok a nagyokon ezek tudatlansága miatt. Ezért intézkedtek Tardieu és Berthelot Középeurópa sorsán. Berthelot büszke is volt művére. „A területi rendezések a mai napig egyedül fennálló része a békszerződéseknek, írja 1934-ben Berthelot barátia, A. Bréal, Berthelot és Tardieu hagyták Wilson, hogy építse légvárait, de ők maguk valódi és gyászos következményű munkát végeztek az Új Államok Jogi Szervezetének megállapításával.

„Mit akar Lloyd George, mondta egyik gyűlés után Tardieu. Mondhat, amit akar, semmit se fog megakadályozni. Az lesz a véleménye, amit mi akarunk. Különben is ő és Balfour-ja már idegesítenek bennünket”, mondta Tardieu 1919 február 1-én, azután a gyűlés után, ahol Bratiano a román érdekeket védelmezte. A szlovén delegátus, Zolger Iván császári kamarás írta Tardieu-ről: „Tardieu néha önkényesen módosította a legfőbb béketanács határozatainak értelmét a mi javunkra.” Lloyd George mondta 1928-ban: „Voltak olyan szövetségeseink, akiknek minden bizonyítéka hazug volt. Hamisított adatok alapján döntöttünk.” (170).

A cseh-szlovák szociáldemokrata párt egyik vezető tagja tette a következő kijelentést: „Azt mondták nekünk, hogy nyomuljunk le egészen a Dunáig. Az új csehszlovák határok tekintetében az egyesült hatalmaknak, az az álláspontja, hogy bizassék a mi mérlegelésünkre, mennyi területet kívánunk.” Seymour, aki House írásait sajtó alá rendezte, kijelentette, hogy Angolország és Franciaország feltétlenül azt akarták, hogy a fiatal csehszlovák köztársaság szilárdan legyen megalapozva gazdasági téren, hogy határai könnyen védhetők legyenek, készek voltak arra is, hogy szükség esetén ennek a célnak elérésére az új államba jelentékeny számú németet és magyart bekeblezzenek.” (171).

Csodálkozunk ezek után Maszaryk és Benes propaganda-munkáin? Ott vannak az angol és francia propagandisták nyomai, akiknek a neveit nagy részben megtaláljuk az orosz és cseh jegyzékeken, mint megfizetett ügynököket: Seton-Watson, Wicham Steed, André Tibal, Jacques Ancel, L. Eisenmann, L. Leger, Albert Mousset, Etienne Fournol, Ernest Denis, René Martel és a főpatrónus, André Tardieu. Ezek segítségével fogalmazták meg a csehek követeléseiket, de főképen ezek segítségével érték el követeléseik teljesítését.

A béketárgyalásra betérjesztett, Benestől szerkesztett memorandum minden szégyenérzet nélkül hamisít, gyalázkodik, csúfolja fel azokat az alapelveket, melyek tökéletes ellenmondásban vannak mindazzal, amivel a nyugati és csek propaganda a háború előtt és után dolgozott. A lényeg azonban megmaradt: Csehszlovákia az osztrák-magyar birodalom helyébe lép. Biztosítja az egyensúlyt az eltűnt Habsburg birodalom

helyett, de főképen gátat fog emelni a germánság ellen amelyet majd megerősítenek az oroszokkal, akik az ő közvetítésükkel újra hatalmas támaszai lesznek a germánellenes frontnak.

A nagy pártfogókkal a jövőendő Csehszlovákia mindent megcsinálhatott. A nemzetiségi alapra építette fel propagandáját, de mihelyt a lehetőség megadatott neki, azonnal lemondott alkalmazásáról. „Mi tiszteljük a nemzetiségi alapelvet, de azt hisszük, hogy ezt az elvet nem kell ott alkalmazni, ahol egy másik nemzet függetlenségét fenyegeti, mondja Benes... Gazdasági okok állanak ellen annak, hogy az úgynevezett német területeket elszakítsák Csehországtól... Sztratégiai szempontból Csehország hegyektől védett csodálatos egységet alkot. Ha elvesszük tőle ezt a természetes erődövet, akkor kiszolgáltatjuk a némeleknek, és semmiféle cseh kormány sem lesz képes a legkisebb ellenállásra se.” (172).

Benes és patronusai nem gondoltak arra, hogy mindaz, amivel ők érveltek, esetleg hamarosan vissza fordítható lesz a csehek ellen. Pontosan 20 év múlva Hitler követeléseivel szemben a csehek arra hivatkoztak, hogy Cseh-és Morvaország lökéletes, természetes határoktól körülvett egységet alkot.. a nemzetiségek szerinti megbontás lehetetlen, de az ájulásban vergődő Magyarországgal szemben nem jutott eszükbe, hogy a régi Magyarország valóban ezeréves volt.

Igazában mindazt, ami a nyilvános gyűléseken történt, már előre elhatározták. A megegyezések, zsarolások zárt ajtók mögött történtek.” (173). És itt a főpatronus, André Tardieu érvényesítette akarátát, ő pedig kijelentette, hogy az általa és Seton-Watson által javasolt sztratégiai határok életkérdést jelentenek Csehszlovákia számára, tehát nem alkothatják vita tárgyát.” (174).

Melyek ezek az érdekek Magyarországgal szemben :

1) *Szlovákia kérdése.* Több száz éve, hogy ezt a tartományt erőszakkal elszakították Csehországtól. Most az új csehszlovák köztársaság követeli az önrendelkezési jog alapján. Természetesen népszavazás nélkül. Azt is megmondhatta volna, mikor is szakították el Szlovákiát Csehországtól.

470.000 magyar kerül át a csehszlovák köztársaságba, de ugyanakkor a cseh állam elveszt 483.000 szlovákot (192.000 Budapesten, 183.000 Pest-Pilis megyében, 50.000 a Duna-Tisza közén, 156.000 a Tiszántulon), az 1910-es népszámlálás szerint az elszakított Felvidéken a magyarok száma 1.084.000. Csehszlovákia alig huszéves, mesterséges, hamisításban született alkotás. A valódi Szlovákia területén is nem 1.967.000 a szlovákok száma, hanem 2.300.000. (Könnyű megállapítani más statisztikákból, hogy ezt a 400.000-es többletet a magyarokból vette el!). Ehhez a számhoz is hozzá kell adni 700.000 amerikai kivándorlót, akik ott hagyták Szlovákiát a magyarok türhetellen üldözései miatt, azonban a szabad Csehszlovákia megalakulása után vissza is térnek. Hogy a magyarság arányszámát lenyomja, Magyarország és Horvátország együttes lakosságából számítja ki.

Pontosság kedvéért adunk egy helyesebb statisztikát. A csehek azt állítják, hogy az 1910-es népszámlálás az Egyesült-Államokban 700.000 tótot talált. Ez az egyetlen adat elég lenne annak igazolására, ami Trianonban történt, mondták (Skultéty). Azonban a cseh hivatalos statisztikai évkönyv (Prága, 1925) szerint a tótok száma 1910-ben 281.707 volt, melyben már ott vannak az ott születettek is. 1920-ban a tótok száma 274.938, a már ott született második generáció száma pedig 234.514. 1908-1918 között a tót kivándorlók száma 173.864, a visszavándorlóké pedig 59.970. *Tehát összesen 444.872 kivándorló.* És más népek között nem volt kivándorlás? Németek, svédek, olaszok, magyarok? És a gazdag, el nem nyomott csehek nem szerepelnek 531.193 kivándorlóval?

Az a külföldön annyit bámult becsületesség pl. a Szudéta területen 800.000 és 1.000.000 között állapítja meg a németek számát, mikor 3 évvel később a cseh népszámlálás is (1921) 2.173.000-et talál, az 1930-as pedig 3.521.000-et a cseh-morva, sziléziai területre. A sziléziai lengyel-cseh vita alkalmával kijelentette, hogy a 80.000 protestáns lengyel nem szereti a katolikus lengyeleket, azért cseheknek lehet őket venni."

2) *A dunai határ.* „Ezt a követelésünket a következő érvekre alapítjuk

a) A dunai határ a csekszlovák köztársaságra nézve főben-

járó kérdés. Itt nem lehet semmiféle engedményt tenni, még vitalkozni se lehet a magyarokkal. Mindenek előtt Pozsonynak különleges helyzete van. A lakosság többsége mindenesetre német. A szlovákok kisebbségben vannak (11.637), a magyarokkal (31.705) és németekkel (32.790) szemben." Benes óvatosan nem említ számot egyik népnél sem. „A város évszázadokon át szlovák város volt. Mindig úgy tekintették mint (a nem létező) Szlovákia fővárosát."

b) „A Dunához való kijárás ilyen vagy olyan helyen neki nem elégséges."

c) „A követelt terület földrajzi egységet alkot."

„Igaz, ezen a területen a magyarság összefüggő tömegben lakik. Úgy látszhatnék, mintha bekebelezésük ellenkezne a nemzetiségi elvvel. Azonban mi most ezt a területet, mint jóvátélt követeljük, ami nekünk már régóta jár!"

3) „A rutén kérdés. Erről bővebben harmadik kötetünkben.

4) „A Csehszlovákia és Jugoszlávia közötti korridor kérdése. Mindazon politikai, gazdasági és katonai küzdelmekben, melyekre a németek vállalkoztak, hogy Középeurópán uralkodhassanak, döntő jelentőségű" volt az a tény, hogy a magyarokat használták fel mint eszközöket, hogy uralmukat kiterjeszthessék a csehszlovákokra és a jugoszlávokra. A magyarok minden szövetségi politikája azon a tényen alapult, hogy a németek és a magyarok elosztották egymás között azokat a népeket, melyeken uralkodni akartak, és így egymáshoz felbonthatatlanul kötve voltak."

Ez a politika tette lehetővé főképen a pángermán elgondolást, mert megengedte a németeknek, hogy a magyarok segítségével hatalmuk alá vessék a jugoszlávokat, behatoljanak a Balkánra, kihasználják a bolgárok és szerbek közötti ellentéteket, hogy eljussanak Konstantinápolyig és a perzsa öbölzig."

„A magyaroknak a németekkel való szomszédsága (Melyik németekkel? A poroszok igazán nem voltak szomszédok! Az osztrák-német politikának pedig a csöheknél nem voltak hivebb kiszolgálói!) egyedül tette lehetővé ezt a bűnös politikát. A magyarok és a németek már régóta szövetségesek, akiknek hagyományos politikája abban állott, hogy mindig megegyeztek

a csehek és a jugoszlávok rovására. Ennek a két népnek a harca a német-magyar szövetség ellen nemzeti létéért az igazságért, a jogért való harc volt, és már 10 évszázad óta tart."

„A csehszlovákoknak és a délszlávoknak szomszédsága a németek és magyarok szörnű támadásai következtében megszakadt hosszú és heves küzdelmek után. De azért a szlávok nem tűntek el egészen. Ma is közel vannak a 25 és 30 % hoz a magyar hatóságok nyomása ellenére is... Itt négy megyéről van szó Moson, Sopron, Vas és Zala megyékről. Ez a terület 200 kilométer hosszúságban nyulik el, lakossága 700.000 lelket tesz ki, akik közül 200.000 a szláv, 300.000 a német és 200.000 magyar... Ezt a szomszédságot meg lehet valósítani, ha ezt a négy megyét a cseh köztársaságnak (Moson, Sopron) és Jugoszláviának (Zala, Vas) juttatják."

„Alapjában véve a legerősebb érv a megoldás mellett az a tény, hogy hogy a korridor elválasztja a németeket a magyaroktól, és így megakadályozza szövetségüket a szlávok ellen."

„Ez a szomszédság gazdasági kapcsolatokat teremtené a csehszlovákok és délszlávok között. Csehország számára tartós alapot adna az Olaszországgal való gazdasági kapcsolatokra. Megakadályozná a németeket, hogy újra elkezdjék a gazdasági behatolást a balkáni országokba, hogy újra támadó politikára és a pángermán terjeszkedésre gondoljanak. Kényszerítené a magyarokat, hogy közeledjenek a csehekhez és a jugoszlávokhoz, főképen pedig, hogy biztosítsák a cseheknek a tengerhez jutást, és így alapja lehetne Középeurópában a klegyezés és a béke politikájának."

„Mindez nem a csehek vagy a jugoszlávok helyi politikája, hanem európai ügy... A csehszlovákok olyan megoldást javasolnak, amely előttük a legésszerűbbnek, a legigazságosabbnak, a legmegfelelőbbnek látszik. Ezt a tervet főkép az a gondolat irányítja, hogy ne hagyjuk a magyarokat a háborúra mindig hajlamos és imperialista német politika hatáskörében."

Mi ebben a minden erkölcsi gátlás nélküli cinikus szóhal-mazban a leglesújtóbb? Maszaryk és Benesnek lelkiismeretlen ravaszkodása. amely a négyéves háborús (és előtte már több évtizedes) propagandával megdolgozott hisztériás közvéleményt a német veszedelem falrafestésével uszította a magyarság ellen? Vagy sugalmazóiknak nemzetük és saját érdekükben folytatott gyűlölködő, ferdítő hadjárata? Tulajdonítjuk ezt az emberiség ellen elkövetett meglévelyedést bizonyos nemzetek delegátusai tudatlanságának? Ezek, mihelyt saját országuk érdekeiről volt szó, nagyon is jártasaknak bizonyultak a kérdésekben. Ők azt gondolták, hogy az ilyen alapokra épített rendszer úgyis összeomlik. Ez igaz lett, de nem adott jóvátételt a megkárosítottaknak! S voltak országok, melyeknek részéről egyetlen szó el nem hangzott a kiáltó igazságtalanságok ellen!

Benes óvakodott megadni a terület nagyságát (17.869 km.), a népességi statisztikát pedig egyszerűen meghamisítja, hogy fel ne háborítsa az amerikaiakat és angolokat. Ezen a területen ugyanis volt 834.000 magyar azzal a 200.000-el szemben, melyet Benes engedélyezett, a németek száma 270.000 volt, a horvátoké 147.000, a vendeké pedig 54.000. Tehát volt összesen 201.000 szláv. Így az 1.305.000 lakosból 16 % és nem 25-30 %.

Ezek a megállapítások történtek azoknak a térképeknek alapján melyeket Benes mellékelte memorandumához. (175).

Benes körül az udvari újságírók legendát csináltak. Kiemelték, hogy igazában csak kényszerítve fogadott el annyi más nemzetiségű területet. William Martin adja Benes szájába: „Megijedek, mikor látom, hogy megadják mindazt, amit csak kérek. Sok ez. Kénytelen vagyok előterjeszteni honfitársaim kívánságait. Ők pedig (a Konferencia tagjai) sohase tagadják meg tőlem, amit kérek... Hova vezet ez?” Az ő követelményeik (Kramarzé és a nacionalistáké) veszélyeztetik a helyzetet, melyet kivívott magának, ami az ő ereje volt, fűzi hozzá Martin. Tusár bécsi cseh követ pedig kijelentette, hogy a csehek végtelenül meglepődtek azon a vonalon melyet országuk déli határául a Konferencia húzott meg nekik.” (176).

Emmanuel Moravec ezredes írta 1940-ben: „Maszaryk azzal követte el legnagyobb hibáját, hogy elfogadta azokat a határokat, melyeket a nyugati hatalmak jelöltek ki Versailles-ban a mi új független államunknak. Ha ezeket a határokat a

népek önrendelkezésének elve szerint húzták volna meg, a cseh állam és Szlovákia nem foglalhatott volna magában 3 millió németet és háromnegyed millió magyart." (177).

1919 április 7-én Smuts generális (délafrikai megbízott) és Maszaryk között Prágában megbeszélés folyt le Lloyd George megbízásából. Smuts erőteljesen juttatta kifejezésre félelmét Benes területéhségén. Lloyd George szerint Smuts a következőképen érvelt „Mivel északon már néhány millió németet Csehszországba kebelezték be, további megterhelés lenne az újállam számára a körülbelül 400-500.000 magyarnak a bekebelezése, nem is szólva a nemzetiségi önrendelkezés goromba megsértéséről". Nicolson, aki Smuts generálist elkísérte Prágába, már 1919-ben megállapította, hogy Maszaryk lemondott volna Csallóközről azzal a feltétellel, hogy Csehszlovákia Pozsonnyal szemben hídfőt kap. Smuts jelentése szerint Maszaryk beleegyezett, és azt magyarázta, hogy legjobban szeretné, ha a csehek minden magyar területre való igényről lemondanának és a határokat északra tolnák vissza úgy, hogy minden magyar terület Magyarországnak jusson... Amikor a kérdés a Négyek Tanácsa elé került, Pichon francia külügyminiszter, helyettesét, Laroche-t küldte, hogy Benesre hivatkozva mondja meg, hogy Smuts az öreg Maszarykot félreértette. „Azt hiszem, irta Nicholson, hogy ez nem igaz". Ugyanez a komédia megismétlődött néhány nap múlva az Új Allamok Bizottságának gyűlésén. Ez alkalommal a francia delegátus, Laroche Benes írásával jelentette ki Maszaryk illetéktelenségét. Nicolson keserűen jegyzi meg: meg vagyok győződve, hogy hátrálnunk kellett. A cseheknek meglesznek az ő magyarjaik, övöké lesz Csallóköz. Nem hiszem, hogy ez bölcs döntés volt, pedig én a legjobb tehetségem szerint cselekedtem." (178).

A kérdéssel nem kell tovább foglalkoznunk.

Benesnél, Maszaryknál a nyugatmagyarországi korridor kérdése könyveik után ítélve valósággal a megszállottság érzését keltik. Ezzel, miután Románia felé sikerült az összeköttetést megteremteni, Magyarország bekerítése teljessé vált volna, azonkívül még a trianoni Magyarországot is meg-

fosztották volna egyhatodától. „Ő nem erőszakolják ezt a területet, csak felvetik a kérdést és megmagyarázzák, milyen veszélyeket rejt magában ennek a területnek magyar kézen való maradása.”

„Igaz, hogy magyarok és németek kerülnek idegen uralom alá. De alaposan meg kell vizsgálni, hogy magasabb érdek nem követeli-e a csehektől kívánt megoldást? Nem tagadható, ez a megoldás mesterséges, katonai szempontból nem védhető. De milyen kevés országnak vannak természetes határai? A nemzetiségi elvet sohase lehet a maga teljességében alkalmazni. Mindig lesznek kisebbségek, amelyeket fel kell áldozni... Egyébként, ha a csehszlovák és jugoszláv közös határra vonatkozó javaslatot a békekonferencia nem fogadná el, akkor ennek a területnek a szlávjait *feláldozza a németeknek és a magyaroknak.*” Tehát inkább a 834.000 magyart és a 270.000 németet kellett volna magasabb érdekből feláldozni a 201.000 szlávnak, akik közül 147.000 horvátnak ősei a török elől kerestek menedéket Magyarországon.

Maszaryk se tagadta meg magát. „Ez a terület magyar terület, de németek lakják. (Ez a legerősebb érv!) és horvát települések, azonkívül szlovének. Ezt a korridort a jugoszlávok és a csehek nem erőltetik, de mindenestre a Pozsonyból dél felé vezető vasútvonalat nemzetközivé kell tenni.” (179).

Olaszország erélyes fellépése megakadályozta a Békekonferenciát, hogy ezt a területet is ráerőszakolhassa Csehszlovákiára. Erre találta ki Benes, hogy az egész területet Ausztriának kell adni. Így úgylis az ölükbe hull.

A három nyugatmagyarországi megyének Ausztriához való kapcsolása egyike a békelárgyalások legsötétebb fejezeteinek, s a maga teljességében mutatja be a messiási szerepben tetszelgő Wilson egyéniségét is. Megdolgozva „egy nemzetközi békekonferencián előráncigált egy határproblémát, a nélkül, hogy az érdekelt felek kívánták volna. A bizottság Sonnino olasz delegátus közbelépésre úgy határozott, hogy mellőzni kell a kérdés felvetését, hiszen az osztrákok se kívánták. De a csehek ezalatt megdolgozták Rennert, az osztrák kancellárt, Balfourt, aki az egyik következő gyűlésen újra felvetette a kérdést, és a békeapostol szerényebb mértékben, de keresztül erőltette „Burgenland” elkapcsolását. (180).

Ilyen erkölcsi felfogással, be nem vallott érdekek megvalósításáért, hamisításokkal vettek el Magyarországtól a csehszlovák állam számára 48.939 km²-t Szlovákia címen, 12.656 km.-t Kárpátalja névvel (rutén terület). Az 1930-as cseh népszámlálás szerint 3.254.000 (Ebből 709.000 Kárpátalján) lakossal. Ebből a csehek szerint magyar volt 572.000 + 109.000. Ellenben az 1910-es magyar népszámlálás szerint csak az 1938-ban vissza visszakerült területen 862.000 lakosból 746.000 volt a magyarok száma a cseh népszámlálás 681.000 magyarjával szemben. Az egész elszakított Felvidéken pedig 1910-ben 1.084.000 volt a magyarok száma. Az 1919-es cseh népszámlálás alapján az 1921-es statisztikai évkönyv 1.077.000 magyart mutat ki, az 1927-es már csak 750.000-et.

1918-ban a turócszentmártoni szlovák nemzeti bizottság elfogadta a Vix francia ezredes, entente-megbízott, Bartha Albert magyar hadügyminiszter és Hodza Milán között lefolyt tárgyalás eredményeképpen megállapított határt. Ez a határ kizárt a szlovák területből több várost, mert ezek az 1910-es népszámlálás szerint nem illették meg a szlovákokat. Pozsonyt (32.000 magyar, 33.000 német és 11.000 szlovák lakossal), Érsekújvárt (91.7 % m.), Kassát (75.4 %), Komáromot (82.26 %), Lévát (90.5), Losoncot (82 %), Rimaszombatot (89.7 %), Beregszászt (96.1 %), Munkácsot 73.4 %), Ungvárt).

Mikor 1920-ban Paléologue tervezte Trianon revízióját, hogy Lengyelországot aláálmassza a lengyel-magyar közös határral. mindezeket a városokat visszaadta volna Nyitrával (9.754 magyar és 4.929 szlovák lakossal) és Kárpátaljával. (181).

6) A csehek utolsó követelései voltak a következő közlekedési utak nemzetközivé tétele: Elba. Duna, Visztulá; Pozsony-Fiume, Prága-Fürth, Nürnberg-Straszburg vasútvonalak." (182).

Ezek után érthető, hogy Maszaryk lemondott a tengerről.

Charles Danielou a trianoni határozat előadója a francia képviselőházban megállapította: „A legnagyobb tévedést követték el azok, akik a maga teljességében akarták alkalmazni a népek önrendelkezési jogát. Ez azt jelenti, hogy határaikon kívül, a szomszédságban hagytak 3 millió magyart azon a nyolc millión kívül, akik alkotják ma Magyarország lakosságát. Ez az arány túlságosan nagy.”

„Nem nagy szövetségeseknek lett volna-e dolga mér-
sékelní ezeknek a fiatal népeknek az ambícióit még saját érde-
kükben is, hogy békében alakulhassanak meg? Különb-
egycseknek az igényei csak abban a mértékben jelentkeztek,
amint mások engedékenysége, nemtörődömsége nyilvánvalóvá
lett. (Helyesebben: amily mértékben pártfogóik biztatták őket
követelésekre!). Így azután a Maszaryktól északon (Inkább
Hodzától!) megvont néprajzi határ leszállott a Dunáig, hogy
ott a benesi sztratégiai határrá váljék. Ha a nagy szövetségesek
pontosabb ismeretekkel rendel keztek volna a helyzetről (Jóaka-
ratuk hiányán mullott!) és ragaszkodnak az első határvonal-
hoz, akkor legalább ezen oldalról, a jövőre nézve minden ellen-
ségekedés eltávolítható lenne, és kétségkívül ma már a csehek
és a magyarok felvették volna a rendszeres érintkezést. E
helyett azt mondták: Gyorsan kell cselekednünk, döntsük el
találomra, daraboljuk fel ötletszerűen a területeket. Az elha-
tárolóbizottságok majd elrendezik a dolgokat. (183).

„Annyi bizonyos, mondja Aldo Dami, hogy ha a háborút
a népek önrendelkezési jogának nevében viselték is, a békét
nem a tárgyilagos, hanem sztratégiai, gazdasági „szükségletek”
nevében a győztesek érdekében diktálták. Eggyel többször a
történelem mérlege nem állt meg az egyensúlynál... 1918-ban a
szövetségesek nem elégedtek meg azzal, hogy visszavegyék ellen-
ségeiktől a kétségtelen idegennyelvű területeket, melyeket ezek
a történelem folyamán csatoltak országukhoz. Nagyon is jól
kielégítették irrendentizmusokat, sőt új irredentizmust terem-
tettek. Megerőszakolták a történelmet: olyasmit mondtak
vele, amit az nem mondott: kérdésessé tettek olyan határokat,
melyekre az idő rányomta patináját és megadta az igazolást.
Mert igazán nem számíthat, hogy a szlovákok vagy a románok
valamikor a jelenlegi néprajzi határokon túl terjeszkedtek...
Ezen alapon hol kezdődik a történelem? (184).

Az igazság az, hogy ellenkezőleg a szlovák elem nyomult
előre tisztán magyar területekre. Lásd munkánk III. és IV.
kötetében.

A magyar békekötés szégyenletes visszaélés egy nemzet
elesettségével, a világ félrevezetése a jog, az erkölcs kifejezés
késztelével, Allításunkra idézzük Guernier francia képviselő és

egyetemi jogtanár képviselőházi beszédjéből: „Fel kellett fegyverezni az életre az ujjonnan teremtetett államokat, meg kellett nekik adni mindazt a lehetőséget, ami egy politikai és gazdasági alakulásnak lényeges elemeit adja. Így megkönnyítették a csehszlovákoknak a Dunához való teljes kijutást. E miatt kellett a határnak tiszta magyar területekre bevonulnia.” (185).

Tardieu, aki főképen felelős Európa, de hazájának a helyzetéért is, már 1921-ben szükségesnek tartotta hogy a békeszerződésekről könyvet írjon. Ilyen vádiratot önmaga és hazája ellen nagyon nehéz lett volna másnak megírni. Ebben a könyvben elmondja az összes gyalázkodásokat Ausztria-Magyarország ellen, amelynek fizetett ügynöke volt valaha. Ha valaki tudta, hogy a háború előtt és alatta összehordott vádaskodások szemenszedett hazugságok, ő tudta, és mégis azt mondta: „Bécsből indultak ki Róma felé háborús célokkal azok a sötét üzelmek, amelyekre előbb vagy utóbb világosság fog derülni.” Hát ezekre az üzelmekre Tardieu, már a háború előtt világosságot deríthetett volna, mert azt neki is kellett tudnia, hogy Olaszország, szövetséges Ausztria-Magyarországnak, 1909 okt. 24-én elárulta szövetségesét. Az az Oroszország, mely a kis népek hirhedt elnyomója volt, azzal az Olaszországgal, melynek a tiroli kérdés egyáltalán nem adta meg a nemzetiségi kérdésben a jó bizonyítványt, a nemzetiségi kérdés címen akarták Ausztria-Magyarországot a Balkánról kitűrni. (185).

„Ausztria-Magyarországgal a háború egy német segéderőt tört össze... Franciaország azzal, hogy Németország kapujában fiatal államokat állított, akikre nézve a pángermanizmus felébredése halálos ítélet lenne... ez az új világ Franciaországnak constructiv politika számára a leglátásabb teret nyújtja”... Mindazt, ami a békétárgyalásokon ezt a politikát előkészíthette, megtettük... Pozsony birtoklását és a lényeges vasúti csomópontok birtoklását... Jugoszlávia számára magyar részről megszerezte a szükséges határokat... Francia ország tehát békeműve által folytatja háborús munkáját... Az ő irányítása mellett egy új világ szervezése indult meg. Elég ezt a művet folytatnia. Ausztria-Magyarország romjain új Európa keletkezik, amely hozzáadja egy nagy veszély eltűnéséhez egy támaszpont ígéretét... A legyőzött támadóval szemben Franciaország kielégíti az igazság iránti szenvedélyét Elzász-Lotharingiának az anya-

ország kebelébe való visszatérésével a Saar terület franciáinak megszabadításával (?), hogy győzelmének gyümölcseit megtarthassa, rendelkezik ha nem is feltétlen garanciákkal, legalább is biztosabbakkal, mint bármikor történelének folyamán."

A nehézségek megsemmítése után még mindig vannak nyomai a veszélynek... Magyarország és Ausztria... Ausztria nagy kísértés a pángermanizmus számára... Azért a szövetségesek minden hatalmukban álló eszközzel szerződéses biztosítékokat állítottak Ausztriának Németországgal való egyesülése ellen... 1919-től kezdve a szövetségesek és elsősorban Franciaország Ausztriát segítségükkel támogatják. Kiigazították Magyarországgal való határát, hogy a nélkülözhetetlen mezőgazdasági területeket számára biztosítsák..." „Magyarországot szemmel kell tartani, de nincs semmi félelemre ok, mihelyt meglíltják neki a Habsburgok restaurálását". (186). Tardieu 1945-ben halt meg.

„Az a szerep, melyet a *Temps* egyik vezető újságírója játszott Pichon külügyminisztersége alatt, egyike lesz a francia történelem leggyászosabb emlékeinek... Súlyos dolog, hogy ez az ember, akinek ellenségeskedésétől félnek a miniszterek-nemzeti érdek ürügye alatt-olyan ügyeket kísérel meg az ország nyakába varrni amelyekben ő maga, vagy barátai személyesen vannak érdekelve." (187).

A román beleavatkozás a háborúba nem maradt el se becsstelenségben, se megokoló szövirágokban más államok mögött. Marghiloman, az orosz fekete könyv adatai mélységes züllöttségről, megvesztegethetőségről tanuskodnak. E mellett az olaszok példájára, ők is a szent önzésnek jogos gyakorlatával éltek, mikor elárulták a hármass szövetséget, mely létüket biztosította. Az orosz külügyminiszterhelyettes (Neratof) 1915-ben írta : „Remélem, hogy a szövetséges kormányok megértetik Bukaresttel, hogy, ha egyeséget akarnak velünk, feltétlenül szükséges, hogy mérsékeljék étvágyukat, amit semmi nem igazol, de hamarosan már azt közli, Románia közreműködését minden áron meg kell vásárolni."

Akik Magyarország megcsonkításánál mindig a szerződések kötelező erejére hivatkoznak, rosszhiszeműségüknek kiáltó bizonyítékát adták a magyar-román határral kapcsolatban. A román delegációt 1919 tavaszán a párizsi békekonferencián nagyon hidegen fogadták. Tudlára adták, hogy Románia a bukaresti különbékével elárulta a szövetségeseket, azért az: 1916-os szerződés érvényét veszítette. „Van bátorságuk ezeknek a románoknak, tört ki Clémenceau. Elárultak bennünket és most velük kellene foglalkoznunk! Ez mégis csak sok!... Nem, nem! A mult az mult, de helyrehozhatatlan!” Wilson különösen felháborodott a románok viselkedésén. Nem is fogadta a román delegáció elnökét, titkárával, Bonsal-lal küldött kemény üzenetet neki. „Mondja meg neki hogy azok a határok, amelyeket mi megvontunk, ideiglenesek, és hogy későbben nyugodtabb pillanatokban, mikor hosszas tanulmányozás után megismertük a helyzetet, a Népszövetség bele fog avatkozni. hogy helyre hozza az ideiglenes rendezés hibáit.” (188). De a nagy patronus, Tardieu nem feledte el a szolgálatokat. „Mindenki ellen egyedül vezettem a perfelvételi harcot, hogy elismertessem Bratianu és országa számára a szövetségesi minőséget. Küzdeni kellett a jogászok bizottsága, Clémenceau, Wilson ellen, akik azt hangsúlyozzák: „Azzal, hogy 1918 máj. 7-én megkötötte a békét Németországgal, Románia elvesztette szövetségesi minőségét... Wilson még hozzátette: Egyébként is nem ismerem az 1916-os szövetséget...” Elnököltem jó néhány bizottságban. Egyetlen egy se volt olyan fáradságos, mint ez.”

„A helyzet igen rossz, írja Marghiloman. Ha megismerik a magyar statisztikákat, el lehetünk készülve, hogy a határmenti városokat elvesztjük. Románia a békekonferencia rokonszenvében az utolsó helyet foglalja el.” (189).

De ott voltak nagy pártfogók, House, Crow és főképen Seton-Watson. A románok megtudták, hogy nem a pózoló nagyok csinálják a békét, hanem a rejtett erők és érdekek.

Az első nagy, minden mást háttérbe szorító meggondolás, hogy Csehországot fel kellett vértetni az életre... Ehhez azonban nem elégséges, hogy a propagandisták nagy területeket utaljanak ki Magyarországból számára, hanem Magyarországot gúzsba is kellett kötni, növelni kellett a cinkostársak számát is, mert különben a magyarságnak háborút se kell viselnie,

Cseh-Szlovákia összeomlik magától is. Így kapott Románia Magyarországból 102.000 km-t és 5.257.467 lakost, melyből 1.704.000 volt a magyar az 1910-es népszámlálás szerint.

Románia sok mindennel fizetett. Ferdinánd király elkeseredetten jegyezte meg: kicsi, de független országot örökölttem. Ma megvan Nagyrománia, de ez a Románia idegen gazdasági és politikai érdekektől függ. Kérdezem, hogy az én helyem még mindig a trónon van? (190).

Ennek a kérdésnek részletes megtárgyalását a harmadik kötetre tartjuk. Itt csak az elkerülhetetlenül szükségeseket adjuk.

„Az új államok határai majdnem mindenütt belenyultak a magyarok tömegeibe „szivességből”, vagy az új államok szükségletei miatt...” „A harmadik magyar kisebbségi csoportot. az első volt a székelység, a második a bánáti magyarság) alkotják a magyar-román észak-nyugati részén összefüggő területen lakó magyarok. Ennek a sávnak a szélessége általában 20 kilométer. Számuk 400.000-600.000 becsülhető.. Ezt a csoportot „határmenti kisebbségnek” tekinthetjük”.

Lansing kellemetlenkedő kérdéseire Tardieu maga is elismerte: „A valóban pontos határvonalnak 20 kilométerrel keletebbre kellene vonulnia, de azért azt hiszem, hogy ez a jelen határmegvonás épen olyan megfelelő.” — „Miért ne lehetne teljesen pontos néprajzi határt megbúzni”, kérdezte Lansing. — „Mert ebben az esetben két felé kellene vágni egy fővasúti vonalat, ami megakadályozná a közlekedés folytonosságát.” Lansing megjegyzi: „Ez a felosztás nem látszik igazságosnak. Általában az az érzésem, hogy a határ megállapítása a magyarok kárára történt”.

Ezek után Lansing kijelenti „Nagyon értékelem az albizottság munkáját, tagjainak erőfeszítését. Ezek után nincs semmi észrevételem.” (191).

Az 1919 febr. 1-i tárgyaláson Bratianu román megbízott állítólagos magyar statisztikákra hivatkozva kijelentette, hogy Erdélyben a román elem 55 %, 23 % magyarral szemben Orlando olasz miniszterelnök kérdésére, hogy mennyi a magyarok száma Erdélyben, Bratianu a következőket válaszolta: körülbelül 1 millió. Ezek nagy része közhivatalnok és katona. Természetesen nagyon is messze vannak attól, hogy faji szempont-

ből ezen a területen számuknál fogva uralkodó helyzetet foglaljanak el. A románok ugyanis 2.500.000-nél többen vannak. De azért a magyar elemnek sikerült beszürenkeznie a románoktól lakott területek szívébe. A lakosságnak egy jó hányada román. Egyedül egy kerületre nem tartanak igényt. Ez a kerület Debrecen. Még pedig azért nem, mert a románok meg akarják őrizni a követelt területeknek faji jellegét. Lemondtunk ezekről a területekről, mert azoknak a kerületeknek, melyek körülveszik, igazán tevékeny magyar lakossága van."

A hamisításnak mindenféle fajtája itt van. Az 1910-es magyar népszámlálás szerint Erdélynek volt 918.217 magyar, 234.000 szász és 1.472.000 oláh lakosa.

„Micsoda hamisítást talál itt Czako Bratianu és Tardieu állításaiban, védekezik a román szerző 20 évvel később? És megoldja a félrevezetést egy másik félrevezetéssel. Bratianu, mondja az egész új román területet vette (amit nem hihetünk el neki, mert nem kibővítette volna meg a románság számát kb. 500.000-el), de akkor miért vette a tulajdonképeni Erdély magyarság számát az egész területéé helyett? Lett így egy helyett két durva hamisítás, dehát nekik hívő közönségük volt nyugaton.

A Debrecenről szóló szélhámosság pedig azért került bele Bratianu beszédjébe, hogy nagylelkű lemondásával tanúságát adja a megegyezésre való hajlandóságának. 1910-ben ugyanis Debrecennek volt 91.305 magyar lakosa, 695 német, 82 szlovák 286 román. Debrecen környékének pedig 161.613 magyar mellett volt 349 német, 36 szlovák és 90 oláh lakosa.

Az ügyet a tárgyaló hatalmak albizottság elé utalták, mely Tardieu elnökle alatt határozott. A románoktól követelt területeket átadták nekik, „mert a hatalmas anyag részleteinek átvizsgálása olyan feladat, hogy a Tanács nincs abban a helyzetben, hogy azt áttanulmányozza", mondta az Egyesült Államok külügyminisztere, Lansing.

A House-ok, Lansing-ok bölcs szetenciázásai, az ifjú Dulles tanulékonyága Tardieu-vel szemben épen annyira hozzájárultak a mai világ nyomorúságához, mint Tardieu és társainak lelkiismeretlenségel. (192).

A népek önrendelkezési jogának az apostolai soha nem lesznek igazolhatók a történelem előtt. Még akkor se, ha ezek

az államférfiaknak kinevezett tanárpolitikusok nem is zúditották volna az emberiségre a mai helyzetet. A keletmagyarországi-román határsáv elszakításának megokolása a békétárgyalás uraira erkölcsi-intellektuális szempontból egyaránt, lesújtó fényt vet kivétel nélkül.

1.) „Az általában magyar városok feltétlen szükségesek a falvak gazdasági életéhez. Nem tudunk elképzelni egy mezőgazdasági vidéket, amelytől elveszik a városokat. Pedig Arad, Nagyvárad, Szatmár voltak a vásárai ennek a vidéknek, ahol egymás mellett találhatók magyar és román falvak. Ebben a határsávban talán 500.000 magyar van, akik a városokban, sőt meg a falvakban is döntő befolyással rendelkeznek”, írja Martonne.

„Az ethnografiai térkép szerintünk nem erősíti meg ezt a „lehetetlenséget”.

A román szerző nem becsületesebb, de őszintébb. „A határ követi a városok vonalát: Szatmár, Nagyvárad, Nagyvárad, Szalonta, Arad, amelyek a vasút vonalán helyezkednek el. Ezekben a városokban a lakosság többsége magyar, míg a falvakban román. A békekonferencia Romániának adta őket gyakorlati és gazdasági szempontokból, mert a szükséges vasúti vonal megépítése igen költséges lett volna.” (193).

Ide érkezett a Wilson-féle önrendelkezési jog, ami végeredménykép arra szolgált volna, hogy bizonyos országok biztonságát örökre biztosítsa.

A szerbek a világháborúhoz a faltörő kos szerepét töltötték be. Felidéztek azt a háborút, amelyet az antantpropaganda Ausztria-Magyarország nyakába varrt. A szerb kérdés fejlődését és a békészerződésre vonatkozó kihatását legjobban Seton-Watson, a szerbek főpatronusa adja meg.

1.) Seton-Watson a háború előtt még olyan megoldás felé hajlott, mely lényegileg a trializmusnak felelt meg. „Régebben lehetséges volt még számomra, hogy a délszláv egység ügyét ausztrofil értelemben védjem, mert mélységesen meg voltam győződve róla, hogy a délszláv problémának ez a megoldása az egyetlen választás az európai világfelfordulással szemben.”

2.) „Ma nem következtetés, hogy ugyanezt az ügyet szerbpárti értelemben védem, mert a világfelfordulás bekövetkezett és a jelennek teljesen megváltozott körülményei között épen olyan mélységes meggyőződésem ma, hogy ez a megoldás az egyetlen biztosítéka a békének is a Balkanfélszigeten. Annál kevésbbé habozom e meggyőződésem hirdetésében, mert mindinkább nyilvánvaló, hogy egy *erős és egységes délszláv állam elsőrangú britt érdek*. (A szerző aláhúzása).

3.) Mihelyt a délszláv egység szerb vezetés alatt lett érdek, mikor már nem lehetett Ausztria-Magyarországot Németországgal szembe állítani, akkor az osztrák-magyar birodalom ellen fordult (azelőtt csak a magyarok, a német szövetség fanatikusi ellen hadakozott). 1916-ban megjelent German, Szlav and Magyar című könyvének 146-ik lapján (az új Európa nemzetiségi alapon) a mellékelt térkép már az új irányt jelzi. Itt Pozsony, Szabadka. Szatmár, Nagyvárad még magyarok. Trianon még többet adott a magyarság testéből kielégülést kereső ellenségeinknek. Evés közben jön meg az étvágy.

Seton-Watson az új tájékozódást új alapelvekkel támogatja:

1.) A monarchia két nemzeti kisebbségének, a németnek, de főképen a magyarnak korlátot nem ismerő elnyomása alatt szenvednek a birodalom többi nemzetiségei. Ezt a tételt hirdette a háború előtt és alatt számos könyvében, ezt tette a Northcliffe propaganda egyik középponti gondolatává, ezt vitte át teljes sikerrel a nagy-antant vezető államférfiainak tudatába. Így sikerült a párizsi béketárgyalásoknak irányt szabnia: *az antant küzdelme az elnyomottakért való küzdelem, szabadságharc*. (Világosan kitűnik ez a Sir Campbell Stuart: *Secrets of Crewe House* című könyvének 1921, London) *Ausztria-Hungarian Operations* című fejezetéből (20-49).

2.) Seton-Watson második tétele szerint a szarejevó-i gyilkosság és a szerb állam között semmi kapcsolat se volt. Az egész nem oka, csak ürügye volt a világháborúnak. Nem Szerbia szolgáltatta az okot, hanem a monarchia teremtetette az ürügyet. Ez a tétel adta meg a párizsi békét második alappillérét: *a háborús bűnösség a monarchia oldalán volt*,

az antant tehát nemcsak szabadságharcot vívott az elnyomók ellen, de egyben *büntető expedíciót is vezetett a háborús bűnösök ellen.*"

„A bűnre való felbujtás magából a monarchiából jött.”

3.) Seton-Watson ügyesen kidolgozott tételein azonban hosszút állt a tényekben rejlő igazság. Tudta ő addig is, mi volt az igazság, csak alkalom kellett neki, hogy respectability-jét biztonságba helyezze.

Seton-Watson csalódását már évek óta nehezen leplezte. „Reménységünk, hogy a jugoszláv állam a kezdet és az átmenet nehézségei után a tisztulás útjára lép, nem valósultak meg. A világháború nagy eredményeképpen a győztes nagyhatalmak erkölcsi diadala gyanánt a délszláv államegység létrejött a nélkül, hogy a délszláv kérdést megoldotta volna.”

„Tizenegy év múlt el és a délszláv kérdés még mindig megoldatlan.”

„Kellő nyomatékkel hangoztatni kell, hogy Belgrád még sokkal alkalmatlanabb, mint Konstantinápoly, Budapest, avagy Bécs a kérdés „megoldására.”

„A szarejevói Príncipe emlékművel Jugoszlávia megtette a vizsgálóbírónak azt a szívésséget, hogy önmagát leplezte le. A szarejevói emléktábla egy nagy háborús „hazugság” alkonyát jelent.”

Seton-Watson megnyilatkozásával felmentést kap a magyar nemzetiségi politika, amelyet ő bizonyára most se tart eszményinek (Ez sok lett volna tőle!) Voltak is bizonyára támadható pontjai, de ahhoz képest, amit a horvátok Jugoszláviában szenvednek, a Magyarországgal való uniót olyan autonómiának vallja, melyben a horvátoknak sikerült megőrizniük nemzeti függetlenségüket és sajátosságaikat”. *Ennél több, fényesebb bizonyítványt tőle nem kívánhatunk.*

A Magyarország kárára megalapítandó Jugoszláviában sok számítás húzódott meg. Itt a magyaroknak nem lehetett igazságuk. (195).

A magyar békeküldöttséget Párizsban internálták. Egyszerűen el kellett fogadniuk minden vita nélkül a trianoni igazságtalanságokat. Apponyi Albertnek mégis sikerült beszélnie:

„Ne bánjanak ezel a néppel úgy, mint egy nyájjal, mondotta. Most mikor el kell dölnie, hogy a jog és a szabadság hangzatos szavai őszintén értelmezik-e, ezekre a szent elvekre hivatkozva kérem a népszavazás elrendelését. Elfogadjuk eredményeit, bármilyenek legyenek is azok. Ha ellenfeleink visszautasítják a népakaraton nyugvó igazságos döntést, megidézem őket az emberiség lelkiismeretének ítélőszéke elé.”

„Mikor a magyar békedelegáció értesült a szomszéd államoknak magyar területekre szóló követeléseiről, nem hivatkoztam tíz évszázados jogainkra, hanem egyszerűen kértem a népszavazást. Ellenségeink elzárkóztak. Ebben a békeszerződésben nem fontolták meg sem a természetes határok, sem a gazdasági törvények jelentőségét.” (196).

Hiába akart népszavazást a délamerikai delegátus, Smuts generális Erdélyben, Szlovénországban, Horvátországban, mikor ezt engedélyezték Schleswig-Holsteinben, Pozenben és a Saarvidéken. Smuts generális javaslatát támogatták a lengyelek, az angol dominiumok (Kanada, Ausztrália), Japán, az olasz delegátus, Nitti.

Féltek a népszavazástól. Pasics szerb miniszterelnök 1923 júliusában elismerte, hogy ha 1919-ben elrendelik a népszavazást Horvátországban és Szlovéniában, a délszláv állam eszméje a szavazatok negyed részét se kapta volna meg. Nagyon jellemző a román szerb pörlekedés a Bánát sorsa felől. Clémenceau azt javasolta, hogy népszavazás döntsön. Erre rögtön megegyeztek, mert féltek, hogy a népszavazás mindkettőjükre nézve végzetes kimenetelű lesz (197).

Annyi bizonyos, hogy a magyar kisebbségek többsége a magyarok mellett szavazott volna. Hiába mérgezték a légkört a propagandisták a jóval műveltebb magyarországi románok, szerbek, szlovákok között, nagy részük a magyarsággal tartott volna és így a németekkel, magyarokkal együtt biztosították volna a többséget. Mindnyájan aggodalommal néztek a balkáni erkölcsök uralma felé. A magyar életforma jó és rossz tulajdonságaival egyformán lenyűgözte őket.

Dehát nem lett népszavazás. Tardieu-nek a francia hatalom biztosítására más elgondolásai voltak. „Népszavazással vagy a nélkül, választanunk kellett: vagy lemondunk Csehország és Lengyelország ujjaalkotásáról, vagy pedig olyan határokat adunk nekik, melyek részben magukban foglalják a régi német gyarmatosok utódait.” (198).

A magyaroknak maradt a népszavazásból Georges Sophronius népszavazási formulája: „Nem volt 1918-ban Elzász-Lotharingiában népszavazás? Micsoda nagyobb bizonyosság lenne erre, mint az a fogadtatás, amelyet a mi csapatainknak tartogatott a nép, még pedig a német csapatok eltávolozása előtt?” (199). Dehát ez a különös népszavazás nem állt Erdélyre!

Millerand és mások szerint, a népszavazás nem adott volna érezhető különbséget a bizottság döntésével.

„Nem ok nélkül történik, hogy minden háború után a győztes megtagadja, hogy a lakosságot megkérdezze: az a népszavazás, melyet megtagadnak, már valódi népszavazás.” (200).

Magyarország ellenségei megkaptak mindent, amit csak kívántak. Először a néprajzi, azután a sztratégiai és kereskedelmi határokat, végül, ami csak eszükbe jutott. A magyarok pedig megkapták Millerand dorgálását: „A szlovákok, rutének, Erdély románjai, a Bácska szerbjei, a horvátok és szlovének századokon a magyar állam keretébe tartoztak, és ez idő alatt nemzeti életük egybeolvadt a magyarságéval... De ez semmiképen nem befolyásolhatja fajtestvéreik jogos követeléseit. Mikor felszabadítás a cél, egészen mindegy, hogy évezredes vagy újabbkeletű leigázásról van-e szó?” Tehát az önrendelkezés azt jelenti, hogy a népekről nem ők, hanem a szomszédban élő fajtestvéreik határoznak!

Hogy a trianoni béke ellen fellépő delegátusokat leszerelje, Millerand, mikor átadta a magyar delegátusoknak a békeszerződés szövegét, kísérőlevelet mellékel, melyben azt mondja: „Ha a helyszíni vizsgálat eredménye szükségessé teszi a szerződésben megjelölt határok bizonyos módosítását, és amennyiben a bizottságok arra a meggyőződésre jutnak, hogy a szerződés határozatai igazságtalanok, Magyarország fellebbezhet a Népszövetséghez.”

Danielou azzal védi Millerand-ot, hogy ígéretét nem Franciaország nevében tette, de hamarosan nyilvánvalóvá lett Millerand kétszínűsége. Ugyanakkor ugyanis, mikor Millerand levele elindult Budapestre, elindultak a nagykövetek tanácsától is a titkos utasítások a határokat felülvizsgáló bizottsághoz, hogy minden maradjon úgy, amint azt megállapították Trianonban okmányok és emlékiratok alapján." Ezeknek a titkos utasításoknak a szövegét közölte a Népszövetség hivatalos lapja 1922-ben. (201).

Nemcsak megcsonkították Magyarországot, hanem meg is gyalázták. Nehezen akadt volna ebben a korban olyan államférfiú, aki nyíltan, minden kerülgetés nélkül ki mert volna állani Magyarország mellett. A különben jóindulatú Danielou is áldoz ennek a meglévelyedésnek. „Magyarország felelőségét senki kétségbe nem vonja. A magyar békedelegáció se tagadja... A háborút megelőző évekre a magyarok nem magyarázhatják meg szövetségüket a németekkel mert semmi veszély nem jött keletről (Danielou még megérte ezt a keletről jött veszedelmet!)... A török visszaszorításával semmi létalapja nem volt a határőrzésnek... A keleti veszedelem a magyarokra a szláv veszély lett. Hogy ezt a hurkot szétszakítsák, a németekre támaszkodtak, és ezek céljait mozdították elő (33-36)." (Kire támaszkodtak volna? Talán az oroszok szövetségeseire?). Danielou elfelejti, hogy néhány lappal előbb (23. 1.) még lelken-dezve kiáltja: „Elég csak egy tekintetet vetni Lengyelország. Szlovákia és Magyarország térképére. Ez Nyugat védőbástyája!" (Es Csehország, Románia?). Azóta néhány ezer magyar legény és gyerek más értelmezést adott a történelemnek, és megváltoztatta a történelmi haladás irányát.

Ide kívánczik néhány mondat Apponyinak a békeszerződések uraihoz 1920 jan. 14-én intézett jegyzékéből: „Hol van Magyarország felelősége (miután kifejtette Tisza szerepét)? A háború alatti állásfoglalását hányják szemére? Azt rójják neki fel, hogy miután belekerült a harcba, a nélkül, hogy hátra tekintett volna. minden erejét kifejtette, katonáinak vakmerő hősiességét, politikai vezetőinek befolyását, hogy a küzdelmet sikeresen fejezze be? Bűnnek tulajdonítják neki, hogy *nem árulta el szövetségeseit, akik segítették őt, hogy megszabadítsa területét a hármast: orosz, szerb és román inváziótól.*

Szemünkre hányják, hogy bátrak voltunk és becsületesek? Uraim, önök megvethetnének bennünket, ha másképp cselekedtünk volna! Akkor homlokunkon a szégyen jelével kellett volna önök előtt megjelennünk, ha az esztelen és gyáva gondolatunk támadt volna, hogy egy nagylelkű ellenség kegyeit árulással vegyük meg. Akkor megérdemelnénk azt a sorsot, melyet ma mint kiáltó igazságtalanságot visszautasítottunk. (Sajnos, ma már a barát elárulása az ellenségnek dicsőséges cselekedetnek számít!). A győzelem önöknek megengedi, hogy bírói szerepet követeljenek maguknak, bárkik is önök. Mint legyőzötteknek. nekünk meg kell hajolnunk, csak az emberi lelkiismeret és a történelmi felelőség ítélőszékéhez fellebbezhetünk. Önök ellenségeiket bűnösöknek jelentik ki; legyen, de akkor végezzék a bíró munkáját." (202).

„Az a győzelem, melyet Eisenmann úr biztosra hirdetett, sajnos, egy áldozatot követelt. Meg kell engednem, elszántan, ingadozás nélkül határozta el magát arra, hogy égő áldozatul ajánlja fel. Ne csodálkozzunk azon, hogy nem lágyult el a lerombolt és feláldozott hatalom szerencsétlenségén. Azt az áldozatot nem jelölte ki már egy század óta alattomos. és ügyellen politikája?" (Kié?)

„Bevallom, írja Harold Nicolson, angol diplomata és író Peacemaking című könyvében, hogy ezt a turáni törzset heves utálattal néztem és nézem (családi sértődöttségből). Miként rokonaik a törökök, ezek is sokat romboltak és keveset alkotak..." Ezt a világtörténelem másképp tudta, a jelenkor őt is megtaníthatta rája.

„Londonban alkalman volt megvitatni a szerződéseket több államférfiúval. Véleményüket a következőképen jegyeztem fel: Az uralkodó gondolat az volt, hogy a béke rossz és alkalmazhatatlan, hogy az intrikáknak, a kapzsiságnak az eredménye, és hogy inkább előkészíti a háborúkat, mint megakadályozza őket... Az angol politikai gondolkodás egyik vezetője kijelentette, hogy a „Nemzetek Szövetségének egyetlen látható célja, hogy örökössé tegye a Békészerződés által megszabott igazságtalan feltételeket... Máj 17-én megkaptam, Bullit

valamint 5 legfőbb szakértőnknek levelét, melyekben ezek tiltakoznak a békefeltételek ellen, amelyek feladását jelentik azoknak az elveknek, amelyekért Amerika harcolt." (203).

A béketárgyalásoknak egyetlen momentumát, amely az embernek kis vigasztalást ad.

Magyarország áldozata lett egy több mint százéves propagandának, a nemzetiségi erők eltévelyedéseinek. A helyzetet főképen elmérgesítették a kívül álló erők. A magyarok túlzásai lenyesődtek volna, mint azt bizonyítják az 1849-es és az 1868-as nemzetiségi törvények. Ugyanez áll a nemzetiségekre is. De a kívül álló erők erősebbek voltak, mint a magyar nemzet. Apponyi Albert mondta 1926 márc. 25-én:

„Nem látok semmiféle belső kapcsolatot a világtörténelmet irányító törvényszerűségek és hazánk katasztrófája között. Ellenkezőleg, ami történt, az ellentétben áll ezekkel a törvényekkel egy szörnyű világfelfordulás kérészéletű sikerének önkényes és szeszélyes kihasználása következtében. Bizonyos ideig ez ellenállhatatlan erő volt, de a természetes fejlődés örök törvényei folytatják működésüket, és lassan munkájukkal szétmorzsolják mindazt, ami útjukban áll. Az én megingathatatlan meggyőződéseim az, hogy Magyarország egészséges fejlődése ezeknek a törvényeknek működési vonalán található, mert másképpen a haza hogyan maradhatott volna fenn ezeréven át? Hogyan tudta volna átvészelni a katasztrófákat, melyek ezeréven át fenyegették? (204).

Bullit később amerikai nagykövet írta Wilsonnak: „Én csak egy egyed vagyok azok közül a milliók közül, akiknek bizalmuk volt önben. Mi azt gondoltuk, hogy ön csak a pártatlan igazságon alapuló tartós békét akarja. Ennek ellenére népek lettek áldozatai új elnyomásoknak és területi feldarabolásoknak, amik majd magukban hordják a háborúk csíráit egy másik századra... A békekonferencia rendelkezései bizonyosan új nemzetközi összeütközéseket idéznek fel. Saját népe és az emberiség érdekében az Egyesült-Államoknak kötelessége,

hogy megtagadja ezeknek az igazságtalan békéknek aláírását." (205).

Benes-Maszaryk és patrónusaik győztek. Ma már az egész emberiség szomorúan kérdi, hogy ilyen két egyéniség hogyan téveszthette meg a világot? Hatalmas pártfogók állottak mögöttük, később pedig kezükben állott a világ közvéleményt csináló hatalma. De az aggodalom, hogy a történelem saját szavaik után ítéli meg őket, megjelent már akkor, mikor még hatalmuk teljében voltak. Szükségesnek tartották, hogy védekezzenek a békekonferencián tanúsított eljárásuk és a memorandumukban foglalt hamisítások miatt. (206).

Beszélhettek volna őszintébben is. Megmondhatták volna, hogy ők csak másodrendű, de nagyon felelős személyek voltak, akiket szolgálatra kihívtak, s akik a feladatot minden lelkiismeretfurdalás nélkül elvégezték. A gondolatok nagy részét másoktól kapták, első sorban, a Crew House műhelyéből, azután a francia műhelyekből, ahol a fő a Grand-Orient volt, azután Ernest Denis, akinek elgondolásait ismételtették Maszaryk is, a többi francia propagandista, az olasz Salvemini. Maszaryk, Benes és általában a kisantant propagandája inkább látszatra volt hatásosabb, de a gondolattermelők a nyugati propagandisták voltak, ők azonban inkább háttérben maradtak. Főképpen a Crew House sokszorozta meg Maszaryk és Benes munkásságának a hatását, annyi eszközt bocsátott rendelkezésükre. Maszaryk hiába számol el az amerikai csehektől kapott pénzről. Jött a pénz máshonnan is. A nyugati propagandistákat magával ragadta ahev munkájukban és elérkezve a sikerhez, a gyümölcsöt is akarták élvezni. Ezért tovább folytatták végzetes munkájukat, a világ lerombolását.

A felelőség azonban egyenlő a kisantant és a nagyantant propagandistáinál.

Munkájuk eredménye lett Magyarország megcsonkítása. Az anyaország 282.000 km²-ről lecsökkent 92.600 km²-re, lakossága 18.264.000-ről 7.482.000-re olvadt le.

A pánszláv Kransinski Valerián írta 1853-ban (Histoire religieuse des peuples slaves, Préface, XXI) mintegy lelkiismeretfurdalásból a 1848-1849-es események miatt: „Nem a Habsburgház iránti hűség lelkes érzelmei, hanem a délszlávok felingerelt hazaszeretete a szerencsétlen körülmények követ-

keztében tette a délszlávokat Ausztria kezében tanulékony eszközökké a bécsi demokrácia és a magyarok ellen, akikkel évszázadokon át együtt éltek, ugyanazon politikával, hazafias érzésüket összeolvasztva a magyar hazafisággal, mely épenúgy éltette őket."

Nem vitatkozunk. Tanuságnak ez elég.

Ausztria-Magyarország felbomlott. Sírásói voltak saját népei kivétel nélkül, és sírásója volt a nemzetközi politika rövidlátása, önzése. „A nemzetiségi politika kétségkívül más fordulatot vett volna a Habsburgok birodalmában, ha ő marad a győztes, ha semmiféle nemzetközi konferencia nem állapította volna meg előre a feldarabolás elvét."

„A nemzetiségi elv azok ellen az államok ellen fordult, melyeknek megteremtését elősegítette. Ha a nemzetiségi harcok dúltak is Ausztria-Magyarországban, nem ezek képviselték a különféle nemzetiségek egyetlen és kizárólagos foglalkozását és szenvedélyét. Akármilyen nagyok voltak is a Habsburg-birodalom hibái, mint dinasztikus alkotás még mindig olyan eszményre támaszkodott, melyet nem töltött ki a két uralkodó csoport uralkodásra való törekvése. Kétségenkívül a század elején ebben a két uralkodó nemzetiségben volt az alapja, de ez a helyzet nem volt kötve a birodalom lényegéhez. Ugy látszott, hogy hivatása a federalizmus, ami megfelel a különféle nemzetiségi csoportok legfelvilágosodottabb szellemei őszinte vágyakozásának."

„Az igazságtalanságok, amelyeket a különféle békék tartalmaztak, a rendelkezések, amelyeket a szerződésekbe szőttek a háborús szenvedélyek hatása alatt, könnyen javíthatók lettek volna. De ami helyre hozhatatlan volt, az: Európa feldarabolása, aminek azonnali következménye lett balkanizálódása", mondja a szocialista szerző. (207).

„A tények, egyedül a tények nem adtak valakinek igazat? (hogy t. i. vesztes lett a háborúban)... Nemcsak arra szorítkoznak, hogy hadisarcot követelnek tőle, hanem elítélik őt és megfosztják emberi méltóságától." (208).

Az új világ elindult útjára 1919-ben. 1960-ig nagy utat tett meg. De hol van ma a béke, hol vannak az akkori célkitűzések? Az akkor propagandára alapozott országok?

Azok közül, akik akkor fölényesen az igazság nevében daraboltak fel országokat, sokat ejthet gondolkodóba Bertrand de Jouvenel megállapítása:

„Mi volt az első világháború alatt a mi propagandánk legfőbb lárgya? A nemzetek önrendelkezési joga. És a második? A megszállóval szemben az ellenállás kötelessége. Saját elveink szolgálnak ellenünk érvekként. Innen az európai közvélemény habozása. Azokat az érzelmeket, melyek bennünket akkor eltöltöttek, nemde tiszteletben kell tartanunk másoknál is? A fékevesztett sovinizmusnak legsiralmasabb jelenetei csak megismétlik azokat a napokat, melyeket magunknál dicsőségeseknek tartunk.” (209).

TRIANON ÉS PÁRIZS KÖZÖTT

1920 — 1946

Nem vagyok Középeurópa balkanizálódásának fanatikusa, mondta Paul Boncour 1921-ben. Az a tény, hogy a trianoni és Saint-Germain-i békék leromboltak régi, kipróbált politikai alkotásokat, amelyekben a béke oltalmát találhatott, felszabadítottak fiatal, vagy megifjodott, mohó és kapzsi nemzeti-ségeket, és hogy nem foglalták őket egy komoly és nem nevet-séges Népszövetségbe, Európa számára rendkívülien veszedel-mes helyzetet teremlett." (210).

„S ha még az országok szétosztásában olyan országokkal állnánk szemben, amelyek lakossága fajilag egységet alkot, és csak arról volna szó, hogy megőrizték egymás között a gazda-sági fejlődésükhöz szükséges kapcsolatokat?" De a béke terem-tett olyan Csehszlovákiát, amely csehekből, németekből, szlo-vákokból, morvákából, magyarokból, ruténekből áll annyira, hogy a csehek a prágai parlamentben kisebbségben vannak. Remélhetjük legalább, hogy ezek a különféle nemzetek mege-légedettek, mert egyessítették őket? Egyáltalán nem! Értesülé-seim szerint se a szlovákok, se a rutének, még kevésbé a Duna balpartjának több százezerre menő magyarsága, amelyet igazi hazájától elszakítottak, nincsenek megelégedve."

„Horvát-Szlavonország, a Bánát és Bosznia-Hercegovina lakossága annyira rokonszenveznek a szerbekkel, hogy Jugo-szláviát szilárd politikai egységnek gondolhatjuk?... Nem lenne

meglepő, ha hamarosan Budapest terein sokszorozva látnók Strassburg szobrai, amelyeket Nyitrának, Kassának, Ungvárnak, Szalmárnak, Nagyváradnak, Aradnak, Szabadkának hívnak (211). Hozzátehető volna még néhányat: Temesvárt. Kolozsvárt, Pozsonyt, a Székelyföldet, stb.

Ausztria-Magyarország feldarabolására lehet alkalmazni Gibbon angol történélíró mondását: „A rajongó lelkesedéstől a csalásig az út veszélyes és csuszamlós; Szokratesz démonja nagyszerűen megmutatja, hogyan tud a bölcs ember lévedni; hogyan tud az igaz ember másokat félrevezetni; hogyan tudja a lelkiismeret magát beleringatni a csalóka ábrándkép és a tudatos csalás közötti lelkiállapotba.” (212).

„Ami az irányelveket illeti, melyek szerint az államokat szétsztoztogatták, és alakították, elég egy pillantást vetnünk az új Európa térképére, hogy észrevegyük: az egészet a szeszély és az ellenmondás szelleme irányította, vagy a véletlen rokonszenv és a szövetségesek egymásköztli vetélkedéseinek esetlegességei. Mindenki tudja például, hogy, miután a Főtanács kijelentette, hogy egy annyi elemből álló állam, mint Ausztria-Magyarország, méltatlan arra, hogy fennmaradjon, sietett megalkotni Csehszlovákiát, ezt az új Ausztria-Magyarországot, ahol a régi monarchia nyolc nemzetiségéből 6 volt megtalálható a nélkül, hogy a réginek szolgálatait és érdemeit fel tudta volna mutatni.” (213).

„Az első világháború lefolyása nem hozta meg a népeknek sem a józan belátást, sem a szerénységet, sem a megegyezés szellemét. Abban a mértékben, amelyben az ellenségeskedések, a gyűlölködések megrögződtek, az emberek hittek saját propagandájuknak, a mérsékelt embereket lehurrogták, meggyalázták, és a háborús célok mindkét oldalról kegyellenebbek lettek és bővültek.”

„Ausztria-Magyarország eltűnt. Semmi se helyettesítette. Az orosz síkságról Oroszország ellenséges szemmel, kétkedéssel, lopva tekintgetett Európa felé. Orult bajainak, és készen állott arra, hogy közreműködjek bátorságának és gögjének végleges

megsemmisítésében. Oroszország és Németország között csak Közép-és Kelet-Európa nagyzó új államai voltak, amelyek nélkülöztek a belső szilárdságot és a politikai hagyományokat; meghökkent és bizonytalan népségei haboztak a vakmerőség és a félelem között függetlenségük szokatlan felelőségének gyakorlásában."

„Ez a a békeszerződés mintegy a sátán kezével volt írva és magában hordta a jövő tragédiáit... Ilyen békék akkor jönnek létre, mikor az ember rendkívüli beképzettséggel azt hiszi, hogy a nemzetközi életet azonnal a saját képére és a saját érdekében tudja átformálni, mikor a multat megvetéssel félreállítja, és nem ismeri a jövővel való vonatkozásait, amikor nem hajlandó azokkal az igazi kérdésekkel foglalkozni, amelyeket tanácsol neki a mult tanulmányozása..." (214).

Az igazságtalanságok miatt az Egyesült Államok az új határokat nem fogadták el, 1921 aug. 29-én különbékét kötöttek Magyarországgal. Maga a francia szenátus is megtagadta 1921 július 11-én a trianoni szerződés végleges jóváhagyását, Jouvenel, Lamarzelle, Bourgeois és de Monzie szenátorok felszólalásai a felháborodást váltották ki a szenátorokból. Paul Boncour, Margaine, Lénail, az előadó Danielou tiltakoztak az igazságtalanságok ellen. Léon Blum 70 szocialista képviselővel együtt szintén nem szavazta meg. Lamarzelle kijelentette: „Mindazokkal szemben, akik Franciaország jövőjéért feláldozták gyermekeiket, szégyenelném elismerni, hogy ilyen gyalázatos szerződést írok alá." (215).

Hiába volt a rokonszenv, a háttérben működő erők hatalmasabbak voltak. Még a jóakarató Danielou is felhányta a magyaroknak, hogy századokon át nem sikerült nekik méltányos közigazgatás által megszüntetni a nemzetiségek elszakadási törekvéseit (56). Nagyon jól tudhatta ő is, hogy a nemzetiségeknek a haláron túl fajtestvéreik éltek és ezek izgatják magyarországi rokonaikat. Ebben az izgatásban minden erkölcsi és anyagi eszközt megkaptak nyugattól. Ez az érv megjelenik úgyszólván minden propagandistánál: Leger-nél. Eisenmann-nál, House ezredesél, Lansingnál. Pedig épen ez a legnagyobb bizonyítéka annak, hogy a magyarság nem nyomta el nemzetiségeit. Viszont az utódállamok, amelyek mindig

szabadságról szónokoltak, míg magyar fennhatóság alatt voltak, önállóságukat elnyerve, azonnal kíméletlenül láttak hozzá, hogy kisebbségeiket megsemmisítsék.

Nagy célokat okolt meg Magyarország megeseonkítása: a kockázat, verseny nélküli biztonságot a győztesek számára. a „birtoklásban való biztonságot”, a legcsalhatatlanabb eszközt minden nemzet hanyatlásának. De a háttérben nyüzsgő műkedvelő államférfiak, az intrikusok képtelenek voltak meg látni, amit Bainville olyan világosan állapított meg:

„Európának ebben a nagykiterjedésű részében, ahol nekünk szövetségeseket és az egyensúly elemeit kell keresnünk, minden gyengeség és zavar. A régi egyensúly elemei eltűntek. Leromboltuk Ausztia-Magyarországot. Nyolc vagy tíz állam veszi körül az egységes Németország határait, Ezek, a helyett. hogy bennünket segítenének, inkább a mi segítségünkre szorulanak. És ez nem minden. Ezek a népek gyöngék. A gyöngé népeknek pedig az a tulajdonságuk, hogy önzők. Természetszerűleg hajlamosak arra, hogy olyan megoldásokat keressenek, amelyekkel felfogásuk szerint hatalmas szomszédjaikkal szemben biztonságban lehetnek. Ez a törekvés egyébként csálhatatlan módja annak, hogy előrehajtsák azt az órát, amikor magukat hatalmas szomszédjaiknak kiszolgáltathatják... Ezeket a kis államokat egymással szemben gyűlölet hatja át és veszedések, amelyek őket vakokká teszik a nemzetközi érdekekkel, de saját valódi érdekeikkel szemben is... A balkáni erkölcsök nem mások, mint a kis államok örök erkölcei...” (216).

Ez a megállapítás előbb beigazolódtott, mint gondolható lett volna. 1920 június 24-én a bolsevista haderő Varsó előtt állott. Benes, aki 20 hónappal előbb a *Times* és a *Matin* hasábjain azon a címen követelte Csehországnak Kárpátalját, hogy a bolsevizmus ellen Európa védőbástyája lehessen, azonnal felkínálkozott az oroszoknak és megakadályozta, hogy a magyar kormány teljes erejéből folytathassa Lengyelország számára a fegyverszállítást. A bécsi vörös kormánnyal egyetértésben a lengyelekkel rokonszenvező Magyarországot bojkott alá helyezte. Ekkor vetődött fel az úgynevezett Paleologue terv, mely a trianoni béke revízióját helyezte kilátásba Lengyelország megsegítése és a megnyomorított ország megmaradt

értékeinek kiszolgáltatása fejében. Ezt a kérdést itt érintenünk kell elbeszélésünk megszakítása árán is.

A lengyeleknek nyújtandó segítség és a francia tőke érdekeltsége elfelejtették a háború alatt a francia propaganda által terjesztett vádakát. Azonban a lengyelek Weygand generális irányítása mellett váratlanul nagy győzelmet arattak az oroszokon, a magyarokra nem volt többé szükség. Ehhez járult a kormányváltás is Franciaországban. A tervek kiszivárogtak, az utódállamok összeköttetéseiket mozgósították. Természetesen erre az illetékesek letagadták, Paleologue mesének jelentette ki az egész ügyet. A magyar kormány kénytelen volt közzétenni a Fouchet-féle jegyzéket, amelyet Fouchet ügyvivő a francia külügyminiszteriumban folyt tárgyalások eredményeképpen 1920 július 4-én nyújtott át. A francia kormány a francia tőkecsoport részére kívánt koncessziók ellenében felajánlotta jószolgáltatalt a trianoni szerződés gazdasági, néprajzi igazságtalanságainak orvoslására.

A jegyzék hivatalos kikötése kizár minden kételyt: „A jelen nyilatkozatnak csak attól a naptól kezdve lesz kötelező ereje, mikor a francia érdekcsoporttal kötött megegyezések elnyerték a magyar törvényhozás által teljes érvényüket.” (217).

Keserően kérdezhettük: hát már nem vagyunk háborús bűnösök. mert szükség van ránk? ha nem is annyit, mint megrablóink, mi is tudunk még adni valamit?

A lengyel győzelemmel Benesre nézve az orosz játszma veszélyessé lehetett volna. Összeköttetéseit felhasználva elhallgattatta sajtót; 1920 aug. 20-án tiltakozó jegyzéket intézett a trianoni szerződést aláíró hatalmakhoz, a Fouchet által tett szóbeli ígéret és Paleologue ellen, akit állásáról is leváltatott.

A cseheknél szocialisták, nacionalisták megegyeztek abban, hogy visszautasítják a franciák felszólítását. A *Narodny Listy*, a nemzeti demokraták szócsöve írta: „A nemzeteknek nem kellene tűrniük, hogy úgy kezeljék őket, mint sakkfigurákat... a mi antant-barátaink közül sokan nem túlságosan önzetlenek. Mi azonban nem akarunk idegen érdekek eszközei lenni; önálló politikát akarunk követni.” (218).

A szerbek szintén nem óhajtottak erre a szerepre vállalkozni. Nincsics szerb külügyminiszter azt válaszolta Benes jegyzékére, hogy meg kell várni a varsói harcok eredményét.

„Egy fiatal nemzetnél az önállóságnak első megnyilatkozása a hálállanság; első korlátja pedig a kölcsönre való rászorulás.” (Albert Mousset).

Alighogy a csínytevő kamaszok szövetsége a megrögzött és megtévelyedett vén ideologusokkal, segítve a titkos hatalmaktól, elvégezte felfordító munkáját, a gondolkodó elmék meghökkenve látták az eredményt. Mindenki a maga szempontjait látta veszélyben. Olaszország, amely megakadályozta Ausztria-Magyarország különbékéjét, meglepődve állapította meg, hogy intrikái túlságosan sikerültek. Ausztria helyébe lépett a későbbi orosz pártfogásban bizakodó Jugoszlávia. „Sajnálatos, mondta Fascioli olasz ügyvivő Bukarestben, Ausztria túlságosan lefeküdt, nagyon is elhagyta magát, szeretnők, ha férfiasabb lenne.” „A háborús uszító olasz újság a *Corriere della Sera* 1919 márciusában már nem érzi magát veszélyezve, mikor kijelenti, hogy Olaszország számára az erős Németország kezesség. Nem lehet országokat lerombolni, de azért várni tőlük, hogy megsegítsenek az új ellenségek ellen, amelyeket mi magunk teremtettünk.

A francia megbízott, Allizé, hatalmas jótékonysági akciót kezdett Ausztriában és Bajorországban. „de kézalatt főképen azon dolgozott, hogy a két országot egyesítse.” (219).

Egészen úgy, mint a római birodalom bukásakor. „A birodalom még be se fejezte haldoklását, mikor már mindenfelé arról beszélnek: Fel kell támasztani, fel kell újítni a birodalmat. Talán egyszerűbb lett volna, ha nem engedik meg, hogy felbomoljon”, mondja Dufourcq. (220).

A Paleologue-terv és az egyre gyakrabban előretörő federációs gondolat gyors cselekvésre készítette Magyarország utódállamait. Megalapították patrónusaik, főkép Tardieu segítségével a kis-antantot. „Franciaország felelt arra a hűségre, mely Prágában, Varsóban, Belgrádban, Bukarestben felkínálkozott neki. Irányítása mellett Európában egy új Európa-szervezet indult el.” (221). Így született meg a francia kormány helyeslésével a kis-antant. A francia kormány azt gondolta,

hogy megtalálta biztonságának nagy védelmi rendszerét a békeszerződések szigorú alkalmazásával, a nagy, rugalmas és leleményes gátat a német rövans ellen. A kis-antant tagállamai részére pedig ez volt az egyetlen eszköz Magyarország bekerítésére.

1921 július másodikán írták alá a cseh-román egyességet, augusztus 1-én a cseh-jugoszláv szerződést, 1922 január 23-án pedig a román-jugoszláv szerződést.

Benes kijelentése szerint a kis-antant a következő célból alakult: 1) Biztosítékokat szerezni a külső béke számára; 2) Gazdasági kapcsolatokat kiépíteni; 3) A szociális reformok megvalósításán dolgozni az országokon belül; 4) Kölcsönös segítség a trianoni békeszerződés végrehajtásában; 5) Megakadályozni minden monarchikus restaurációt.

Az első három mindegyik országnak a magánügye, a fő dolog a Habsburg restauráciú megakadályozása volt. Az újdonsült vagy megnagyobbodott államoknak ez a félelme bizonyítja, hogy lelki ismeretük nem volt nyugodt, de még ennél is jobban féltek a kis, megnyomorított Magyarországtól. Ennek a „kemény magnak” az összetörése lett volna a kis-antant legfőbb feladata, mert Benes célkitűzései szerint Magyarország a támadás állandó veszedelme alatt tartja a kis-antant államait, a hét és félmillió magyar a kis-antant 40-45 milliónyi lakosságát, amely mögött áll még Európa egyik legnagyobb fegyveres és gazdasági hatalma, Franciaország? Erthető. miért nem volt népszavazás a volt Ausztria-Magyarország területein.

Benes patrónusai segítségével elérte, hogy Franciaország magáévá tette mindkét veszélynek a megakadályozását. Legyen Benes kívánsága szerint „független, de életképtelen Ausztria, alázatosan meghódoló Magyarország, mely már a kis-antant kialakulása elején megkapta az izenetet, hogy” ha a helyzet megszilárdul, akkor Magyarországnak nincs más teendője, mint meghajolni. „(Obzor című zágrábi lap 1919 aug. 27-én). Magyarországnak ilyen beállítottságát elfogadhatjuk.” Es a magyarok nem fogadták el, pedig, minden nemzetközi esemény új sebet nyitott fel náluk. (Ydewalle).

A kis-antant egyetlen igazi létalapja a magyarság rövans

vágyától való félelem. S ez a félelem megokolt is volt, mert három és félmillió magyart nyomtak el kíméletlenül.

„A magyarok számára a Habsburgok restaurációja reménysugár lett volna szerencsétlenségükben. Ugyanaz lett volna a szudétanémetek számára is, akiket Bécs vonzott volna Prága helyett, amit megvetettek.”

Erthető, miért tulajdonítják Benesnek és barátainak a már történelmivé vált mondást: „Inkább az anschluss, mint a Habsburgok Bécsben.” Valóban, Benes és hívei jól látták. A német veszedelem ellen még számíthattak a francia segítségre, de ha a Habsburgok Bécsben vagy Budapesten vannak, nincs az a hatalom, mely megállítja Csehszlovákia felbomlását. Akkor Benes és Maszaryk láthatták volna, hogy még a cseh nép sincs velük.” (222).

„A kis-antant egyedül Magyarország ellen működött eréd ménnyel”, írja Benes. Talán nem is akart vagy merészelt más ellen fellépni. (223).

Minden országnak olyan eszközökkel kell magát fenntartania, amilyenekkel megalapították. Csehszlovákiát propagandával alapították, propagandával is akarták fennmaradását biztosítani. Mennyire lesz ez az alapító propaganda nemzet fenntartó erő, amelynek sikerült megalapítania minden valászinűség ellen egy országot? A helyzet a rendkívüli francia győzelem ellenére is sok bizonytalanságot tartogatott az új ország számára, melynek megalapításában a ravasz Ulixesnek nagyobb része volt, mint a vitéz Achillesnek. Látták ezt az idegenek, de csehek is. „Mint nemzeti állam, Csehszlovákia, úgy látszik, csak a nemzetközi kapcsolatok bizonyos csoportosulásában tud élni”, mondta Emil Bourgeois. Csehország egyik főpatronusának, a Peigné szabadkőműves páholynak rendezésében tartott előadássorozat kapcsán. (224). Ez pedig azt jelenti, hogy a csoportosulásban mindegyik tag a másiktól várja megmentését (és, amint a tények bizonyítják, egyik se mozdul, míg csak a másikról van szó).

Maszaryknál is még a soha nem álmódott siker után is előtör a kétség, hogy nem volt-e könnyebb megalkotni Cseh szlovákiát annyi nem remélt közreműködés segítségével, mint fennmaradását biztosítani. „Palackyval ellentétben régebben kifejtettem azt a meggyőződésmet, hogy mi tudunk önállók lenni, ha a demokrácia és a szociális irányzatok megerősödnek Európában.” „A demokratikus intézmények általános elterjedésével egyik nemzetnek elnyomása a másik által lehetetlenné válik, a demokratikus szabadság megengedi a kis nemzeteknek is az önállóságot.”

Benes írja : „Láttam, hogy Párizsban az elnök (Maszaryk) fáradt és mindig gondokba merült volt. Egy mondata ragadt meg, amelynek ismétellen kifejezést adott a katonák előtt is: felértünk a magaslatra, de könnyebb volt oda megérkezni, mint ott megtartani magunkat.” (225).

Természetesen az évtizedek óta kitenyésződött propagandaosztály szolgáltatta az új alakulat magasztalóit és védőit. „A régi iskola némely diplomatájának az a nagyon dédelgetett gondolata, hogy egyedül Magyarországot lehetett volna a bolsevizmus ellen keleti védőbástyául állítani, a reakciós politikai szellemnek és a modern jellem értékeinek összezavarásán alapszik. Pedig ezek adják meg égy népnek az erejét”, írta A. Mousset.

„Bizonyos, hogy az imitt, amott a dunai konföderáció érdekében kezdeményezett mozgalom nagyon hozzájárult a románoknál, a cseheknél és a szerbeknél, hogy megszülessék a kis-antant gondolata. Ezek a népek ebben a konföderációban csak képmulató mesterkedést láttak, hogy vissza hozzassák Bécsnek vagy Budapestnek vezetőszerepét”.

Közbevetve jegyezzük meg, hogy Magyarország ellen még ma is folyik a vádaskodás, hogy megakadályozta a Habsburg birodalom federalizását. Mivel Ausztriának ma bizonyos okokból hizelegni kell, Magyarország a bűnbak azokért a bűnökért, melyeket a nyugati propaganda elkövetett Európa lerombolásában. (Lásd I. kötet. 172-181. lap.)

„Sok ujságíró egyértelműen csodálkozott azon, hogy a kis-antant nem röpült a bolsevista hadaktól fenyegetett len-

gyekek segítségére... se a csehek, se a szerbek nem vállalkoznak háborúra akár a Romanovok, akár Lenin Oroszországa ellen."

„A kis-antant sorompó, de nem faltörőkos. Senkinek sincs ahhoz joga, hogy kihasználja... A diplomatáknak annyira kedves egyensúly rendszere, úgy látszik, helyet ad a nemzetek együttműködésének, szövetkezeteinek, amelyek anyagi forrásait és erkölcsi erőiket közös érdekek védelmére fordítják. A kis-antant ilyen szövetkezet."

„A kis-antant hivatása, hogy korlátba tartsa a germanizmus étvágyát, Oroszországgal szemben pedig a semleges várakozás álláspontjára helyezkedjék mindaddig, míg az orosz nemzeti hagyomány felül nem kerekedik a bolsevizmuson."

Ennek a nagy célnak érdekében sok mindenért szemet hunytak neki: „Csehek horvátok, szerbek, szlovének, románok és lengyelek, akik olyan lángoló buzgósággal dolgoztak az erőnek és a békének ezen a művén, érezték, hogy a nemzetközi politikai társadalom milyen sok reményt helyez belétek." (226).

A párizsi román követ, Diamandy azt írta, hogy a „kis-antant a béke ligája Európa számára".

Mindezeknél hangzatosabbak a háborús uszító Take Jonescu fellengző semmitmondásai: „Mert a kis-antant gyökerei olyan igazságban gyökereznek, amely túlhaladja ilyen vagy olyan nemzet elleni védekezés részleteit, azért maradandó lesz és szép jövődre számíthat." (227).

Franciaországban észrevették, de egyrészt ott voltak a propagandisták, másrészt mit csináljanak, hogyan hozzák helyre ezek lelkiismeretlenségének következményeit? „Elmulasztottuk, hogy az egyes államok megnövekedését és elismerését feltételekhez kössük. Így azok a mi rövidlátásunk következtében a helyzet legfőbb bírává lettek", mondta Henri Allizé.

Az a biztonsági övezet, amelyet a szentimentális politika akart Németország körül megvonni, hamarosan nem létezőnek bizonyult. „A kormányok, mielőtt háborúba vinnék országukat, csak saját érdekeiket nézik. Ha a csehek, szerbek a Németországgal való megegyezésben látják előnyüket, akkor habozás nélkül hagyják, hogy a német támadást egyedül álljuk." (228).

A felszabadított nemzetiségek örök hálájának és barátságának feltételezése csak szónoki téma. (228).

De ha Franciaország várakozásának nem is felelt meg a kis-antant, annál nagyobb buzgósággal látott Magyarország gúzsbakötéséhez Megtudhatjuk, hogy milyen nagy szolgálatot adott a kis-antant egyes tagjainak, mikor a megszállott területek magyar földbirtokosait megrabolták, a kis-antant összefogása megakadályozta, hogy Hágában a kisemmizett magyarok igazságot találjanak. Összefogva intézték a magyar „feudálisok, -oligarchák” ellen a gyalázkodó hadjáratot. A harcnak az élén Wickham Steed, a *Times* külpolitikai szerkesztője állott. A cseh kormány megvesztegetési listájának közzététele után ma már tudják, hogy milyen szolid alapokon nyugodott Steed meggyőződése.

Steed szerint ennek az igazságszolgáltatásnak (hogy a románok a magyarok földjeit elvették) két eredménye lesz: „a szociális igazság megvalósulása ellenáll a kommunizmus terjedésének”. Másodszor a román földbirtokreform megszünteti a magyar befolyást, de a nagy eredmény az lesz, hogy a példa hatása alatt Magyarország is kénytelen lesz radikális földbirtokreformot megvalósítani. Ezzel pedig vége lesz a magyar revíziós követeléseknek.

Sajnos, a földhöz egyáltalán nem értő, sokszor népies írók iparkodtak a román érdekeket előretolni. Magyarország nyugati és keleti ellenségei örülhettek a magyar társadalom-reformerek szolgálatainak. (229).

A turista katolikus pap, egyházjogász, félretéve szaktudományának alapelveit, naivul megmondja, hogy miért kellett ez a földreform: „Ki kellett venni a jobbágyokat minden idegen befolyás alól, hogy elkerülhetők legyenek azok az incidensek, amelyek bizonyára megzavarták volna a nemzetközi békét, ha az idegenek (a magyarok) tovább is rendelkezhetnek minden szántófölddel és az egész nemzeti vagyonnal. Csak gondoljunk pl. azokra a fenyegetésekre, melyeket Magyarország gyakran intézett a kis-antant címére. A nagy világháború (az első) után a gazdasági és szociális reformok visszaadták Romániának földje birtoklását.” (230).

Onisifor Ghibu szerint a történet folyamán a „hóditók mindig mindenre rátették kezüket”. Természetes, először a földbirtok került elkobzásra földreform ürügye alatt. A románok iparkodtak meggyőzni a nyugatot, hogy ez a rendelkezés az egész Nagyromániára kötelező törvény volt. A magyar Márton Aron. 48-54 ; angol, 35-45 ; francia, 35-44 ; német, 27-35 ; lapjain megmutattuk, milyen is volt az „egyenlő elbánásmód”.

A kérdés a Népszövetség elé került. Ezt azonban nem azért alapították, hogy az áldozatoknak is igazságot szolgáltatassanak. A 285 magyar állampolgárt kisemmizték, mert a 11-ik cikkely alapján a „Tanácsnak joga van minden intézkedést megtenni, ha olyan körülmények merülnek fel, melyek megzavarhatják a nemzetközi békét”.

Emberi számítás szerint Csehszlovákia szilárd alapokon állott. Megfogamzott az 1917-es szabadkőműves kongresszuson, melynek határozatait a Párizs környéki „békéknek” még fokozottabb mértékben sikerült megvalósítaniuk. Ezek a békék a világtörténelem egyik legkártévőbb alakjának. Wilson 14 pontjának a cégére alatt készültek, mindig megtagadva belőlük azokat az elveket, melyek az ellenségnek javára váltak volna. Megszilárdításukra megalakult a Népszövetség. Ennek főtitkára a szabadkőműves Avenol, akinek titkára szintén szabadkőműves volt ; hivatalos lapját, a *Journal des Nations*-t a szabadkőműves nagymester Benes cseh külügyminiszter irányította. Egyenlőrangú társa volt tehetségben, erkölcsi felfogásban, vesztegetésben a román Titulescu. Mintha az egész intézmény csak azért alakult volna meg, hogy az emberiségnek ez a két kártévője színpadot találjon fellépésre.

Francia összeköttetéseikkel Benes és Titulescu megteremtették azt a meggyőződést, hogy nem a kis-antant szorul rá Franciaországra, hanem inkább ez a kis-antant. Berthelot, aki állását Benesnek köszönhette, kiadta a jelszót a külügyminiszteri irodáknak : „Mindabban, ami Középeurópára vonatkozik, tegyék, amit Benes kíván.” Utódja, Alexis Léger számára

is a „nagy ember” Benes volt. „Delbos külügyminiszter a szabaddkőműves Benes elnöknek, Léger „lelkivezetőjének” szócsöve”, írták 1938-ról.

A francia kormányok tömték kölcsönökkel a cseheket és románokat. Ezekből a kölcsönökből bőségesen jutott a közvélemény „felvilágosítására” is. Így kapott egy a névtelenségére kényes író 1923-ban 300 font sterlinget tiszteletdíjként egy *Hungary and Democracy* című könyvért, amely bizonyára nem azért íródott, hogy Magyarországot tárgyilagosan ismeresse. Wickham Steed *Review of Review* című folyóiratának kiadási költségeit is Benes fedezte. Bizonyára a tiszteletreméltó író is megtalálta számítását. 1933-ban a genfi lefegyverzési konferencia alkalmával Benes havi 3.000 svájci frankot utalt ki 6 hónapon át a sajtó irányítására.

Jules Sauerwein 10 év alatt 300.000 csehkoronát kapott. Safranek cseh sajtóattasé jelentette róla: „Ha kedvünk volna hozzá (és nem ártanánk a cseh ügynek, tehette volna hozzá), a francia sajtót megszabadíthatnók legjellemtelenebb csirkefogójától. Az a gyalázatosság, amelyet Sauerwein most a *Paris-Soir*-ban elkövet, becstelenebb, mint ami annak idején nevéhez fűződött a *Matin*-ben”, ahol Magyarországot is gyalázta és zsarolta.

Nem hagyhatjuk megemlítés nélkül Eisenmann-t se, akit a csehek a prágai Szláv Intézet gondnélküli állásába emeltek. Benesről, a „nagy európairól” írt egy 94 oldalas könyvet. Keveselte a tiszteletdíjat. Arra az emberre pázarolta stílus-készségét, tudását, akiről, úgy látszik csak a történetírók nem látták meg, hogy az emberiség sírásója lesz, akiről az elfogulatlan író megállapította: „Soha cseh annyira nem túlozta a cseh hibákat, mint Benes. Ez a minden kedvesség nélküli, több nyelven rosszul beszélő kis ember ügyes volt, csavaros észjárású terveiben.” (Ydewalle).

Benes megirigyelte Izvolszky babérait. Az ő prágai műhelyében is épenúgy szerkesztették, hamisították az idegen országokat elgyalázó híreket mint Izvolszkyéban Párizsban. 1934 novemberében leplezték le Georges Marot-t, aki Budapesti Levelek címén Magyarországról közölt „leveleket”, amelyeket

Prágában szerkesztettek. Abban az újságban, melyről feltételezni ilyesmit becsületsértés számba ment volna. Dehát nem volt nehéz a leleplezés, mert a *Temps*-nek nem is volt ebben az időben Budapesten levelezője. Benes egyik revolverező folyóiratának a szerkesztője elvégezte ezt a szolgálatot is.

A prágai akták közlője írja munkája 282-ik oldalán: „Végül kimondhatjuk, hogy Benes és Hajek (a rendelkezési alapok kezelője) két egymástól elválaszthatatlan fogalom. Ők jelképezik az egyik legnagyobb erkölcsi lealjasodást, melyet a világtörténelem ismer.” (231).

1934-ben az utódállamok azt gondolták, hogy nagyon biztosan ülnek a francia nyeregben. Az aggodalmak helyébe lépett a túlzó önbizalom. Wickham Steed, a *Times* külpolitikai szerkesztője Moroianu György munkájához írt előszavában a jövődőlés mesterségére adta magát. „Ha annak az Európának a tartama, amelyet a Versailles-i, Saint-Germain-i és a trianoni szerződések alakítottak ki, azoknak a politikusoknak nagyvonalúságától függne, akik azt megszerkesztették, könnyű lenne fogadni, hogy az ő életük még kérészebb életű lesz, mint Bismarcké. Szerencsére a dolog nem így áll. Nem egyedül az államférfiak azok, akik maradandó államokat alkotnak, hanem az eszmék, az erkölcsi formák, amelyeknek ezek az emberek megbizottai és eszközei.” (232).

Nos, se „az eszmék, se az erkölcsi formák” nem voltak különbek, mint az emberek, akik megalkották az „örökre szóló művet”. Sokkal jobban prófétált Trocky 1925-ben az *Izvestia*-ban: „1918 győzteseai sajátkezűleg lobbantották lángra Középeurópát, és ez a tűzvész el fogja pusztítani holnap azt az új világot, mely szerintük épült fel.”

Ilányan verték mellüket a volt zárai polgármesterrel, Trumbiccsal: „Bocsásson meg hazám, mondta 1932 júliusában. Hogyan láthattam volna előre tévedéseim következményeit?” Hát bizonyt ezt előre kellett volna látnia! (233).

Az 1870 háború alatt írta Renan a Szentírás-kutató Straussnak: „A szláv nép száma kétszerese az önökének. Ez a szláv nép egy szép napon maga után fogja vonni Közép-Ázsia csordáit, Dzsingisz kán és Tamerlán régi csatlósait.” Bainville hozzáteszi: „A helyett, hogy irányítaná a mongolokat, Oroszország maga is mongolizálódhatik. De főképen a helyett hogy Ázsia hordáit Németország ellen vezetné, az ázsiai tömeg cinkostársa lehet Németországnak.” (234).

Magyarország bizott abban, hogy az iránta megnyilvánuló részvét, de főképen igazságának megismerése perének újrafelvételét, revízióját lehetővé teszi. Hamar kiábrándult ebből a

hiedelemből, de mégis ez volt az egyetlen eszköz, mellyel folytathatta küzdelmét igazságaért. A Millerand-fele levéllel űzött komédia méltó egy nagyhatalomhoz? Az egész csak arra való volt, hogy leszerelje a felháborodásból kirobbanható ellenállást. Majd ha a nyelvészek feldolgozzák az első világháború alatt és után alkotott hősi kifejezőkészletet, az ilyenekről se feledkezhetnek meg. Millerand egészen úgy beszélt a magyarokhoz, mint Maszaryk és Benes a tótokhoz a Pittsburg-i egyesség alkalmával. „Aláírtam az egyességet minden habozás nélkül, mert az egész csak helyi megállapodás volt csehek és tótok között. Az aláírók kettő kivételével amerikai állampolgárok voltak; néhány aláírást későbbben szabályszerűtlenül hozzáadtak”, írja Maszaryk. Az egyesség kikötötte azt is, hogy későbbben a szlovák nép törvényes képviselői döntenek a szlovák kérdés részleteiről”, de amint Benes hozzáfűzte az egész arravaló volt, hogy a háború alatt az Amerikában végzendő propaganda egységét biztosítsa.” (235).

Ez a nem professzorokhoz, későbbi államfőkhöz illő szélhámoskodás sokba került a cseheknek, de az egész emberiségnek is.

Franciaországban Poincaré-től, Denis-től, Tardieu-től kezdve mindenki a háború alatt vállalt kötelezettségekre hivatkozott.

„Poincaré, jóllehet elismerte a tévedéseket, kijelentette: Jól vagy rosszul történt, Magyarországot fel kellett darabolni a háború alatt vállalt kötelezettségek következtében. Végeredményképen úgy tekinthető volt ez, mint egy kísérlet.”

A híres jogász számára egy nemzet feldarabolása, melynek szolgálatait a multa nézve még a propaganda se meri teljesen letagadni, kísérlet volt. Poincaré-nak ezt úgy kellett volna mondania: „Mert vele kellett fűzetnünk.”

Ernest Denis, akinek felelőségét már nem kell magyaráznunk, „egyik beszélgetés folyamán szintén elismerte, hogy igazam van, mikor elsoroltam a trianoni béke által okozott bajokat, de azt tartotta, hogy ezek a kis-antant gyerekbetegségei. — És ha ezek a betegségek halálosak, mondtam neki? — Hát akkor önnek lesz igaza, és nem nekem. — Fel kellett darabolni Magyarországot. Miért? Mert előre elköteleztük magunkat 1916-ban”. (236).

Ilyen könnyen intézték el a felelősek egy ország sorsát 1920-ban. Fel kellett darabolni azt az országot, amelynek soha semmi baja nem volt Franciaországgal, amelynek csak az volt a hibája, hogy belőle lehetett fizetni a szövetségeseket, hogy azt merre tapasztalatok után hinni, hogy a pánszláv gondolat létezésében fenyegeti és hogy a kis népek nem arra valók, hogy a nagyobb népek elhibázott politikáját saját romlásukkal hozzák helyre.

Sokkal egyenesebb Paul-Boncour kijelentése, bár ez is kiigazításokra szorul. „Mivel a béke az volt, ami volt, a Versailles-i, Trianon-i, Saint-Germain-i békék olyanok voltak, amilyenek voltak, és ezek se lehettek mások, nemcsak azért, mert a szövetségesek a „Jogért” és a „nemzetiségek önállóságáért” harcoltak, és mert a népek nem értették volna meg, hogy a szövetségesek, mihelyt győztek, azonnal könnyű szívvel lemondtak céljaikról, hanem mert Franciaország biztonságának alkotóelemét kereste ezeknek az államoknak létezésében, függetlenségében és erejében, melyek győzelméből születtek meg vagy általa nagyobbodtak meg. Ezért nem ok nélkül gondolta Franciaország, hogy, mivel szomszédjai Németországnak, ezek az államok gátat fognak állítani a pángermanizmus rövens kísérleteinek”. (237).

Hiába volt minden hivatkozás a békeszerződések körül elkövetett tévedésekre. Az utódállamok megteremtői nagyon megelégedettek voltak művükkel. Iparkodtak megtévelyedéseiket úgy feltüntetni, mintha azok az emberiségnek teljesített szolgálatok lettek volna. Görcsösen ragaszkodtak a szerződések érinthetlenségéhez. „Pacta sunt servanda”, a szerződéseket tiszteletben kell tartani. Mintha nem létezne egy másik, kötelezőbb erejű alapelv is: „Jus est servandum”, a jogot tiszteletben kell tartani. Középeurópa megkapta végleges formáját. Úgy látszott mintha ennek fennmaradásán főképp a megnyomorított államoknak kellett volna örködniük.

„Az új Középeurópa öntudatra ébredt a kis antant-ban”, fogalmazta meg E. Fournol. (238).

Készen is kellett lenni, mert sokan nyugtalankodtak az elégtelenedők megmozdulása miatt. Lloyd George már 1920 június 30-án kijelentette Vajda-Vojvoda román miniszterelnök

előtt: „A magyar követelések legnagyobb része jogos. Keresnünk kell a kiegyezés módozatait.” „Elég egy pillantást vetnünk a térképre, és máris megállapíthatjuk, hogy Magyarország új határai igazságtalanok”, mondta Briand 1921 június 21-én. (239).

De a békék haszonélvezői ébren örködték vagy maguk vagy megbízottaik által. „Eltekintve bizonyos részletektől, az új Európa határai letagadhatatlan haladást jelentenek, mondja Paul Henry. „A magyarok követeléseit nem lehet igazolni. Azok a határkiigazítások, amelyek jogosak lennének, nagyon jelentéktelenek összehasonlítva a követelésekkel. Az új határok sokkal igazságosabbak a régieknél.” (240).

Lelkiismeretlen, zavart kelteni akaró fiskális szóhalmaz. Ugyanezzel a módszerrel dolgozik érvek hiányában a román kérdésnél is, mint látni fogjuk a harmadik kötetben.

Rothermere lord fellépése 1927-ben a magyar békeszerződés revíziója érdekében aggodalommal töltötte el az utódállamokat. Mozgósítottak ők is. Nem volt társadalmi osztály, mely ne jelentkezett volna a jól jövedelmező hazafias szolgálatra. „A béke revíziója? írta a *Temps*-ban Jacques Bardaux. „Angol meggondolatlanságok”. „Veszedelmes angol kezdeményezések”. „Bármilyen fenntartással éljünk is, a tény az, hogy a munkáspárt és a radikális párt nincsenek egyedül: az egyik követeli hivatalosan, a másik magától értetődőnek tartja a békeszerződések revízióját, és az a tény, hogy állásfoglalásuk a jobboldalon annyi fontos személyiséget nyert meg az azonnali megvalósításra, ez veszedelmes fontosságú esemény.” „Az elkerülhetetlen összeütközéseket csak az idő kibékítő hatalma oldhatja meg (Vagyis miután megsemmisítették a magyarságot!). Ha azonban azonnal elkezdjük a vitát, ez rövid időn belül a háborút jelenti... Lehetetlen, hogy a békereviziótól felidézett lehetőségek egy gentleman és egy kereskedő nemzetet ne ejtsenek gondolkodóba és ne váltsanak ki ösztönszerű visszahatást, hogy elnémítsák a meggondolatlan megnyilatkozásokat és diktálják a nemzeti hagyományokhoz való visszatérést.”

Jacques Bardoux a Benes-Hajek rendelkezési alaptól 6.000 cseh koronát kapott, de ugyanakkor, lapja is megkapta a maga járandóságát. (241).

Természetesen a trianoni „béke” haszonélvezői közül még kevésbé voltak hajlandók a revízióra. A románok közül Titulescu szállt ki a porondra.

„A magyar propaganda minden eszközzel azt szeretné elhíttetni, mondta Titulescu, hogy a határok kérdését sohase vitatták meg komolyan, hogy Magyarországot befejezett tények elé állították, hogy a trianoni „béke” egyszerűen diktátum volt.”

„Allítom, hogy Magyarország a békekonferenciára párját ritkító bizonyító anyaggal jelentkezett, hogy ennek megvizsgálása csak bámulatot tudott kelteni azokkal szemben, akik ezt az anyagot összegyűjtötték... Ez a munka (Négociations de la Paix. 3 kt., franciául, angolul) magában álló kincstára a magyar tudománynak. Soha hozzá hasonló munka nem jelent meg. A jövőben se igen lesz. Ez egy mintaszerű munka, állandó forrás a jövő történetírói számára... Ennek a valóban nagyszabású munkának a szolgálatában a magyarok Apponyi gróf vezetése alatt egy valóban fényes delegációt küldtek...”

Erre a japán stílusra, szófista szóáradatra az a megjegyzésünk, hogy ezt a fényes delegációt a békeszerződés urai csak az ítélet átvételére rendelték, különben minden nemzetű jog és szokás ellenére internálták.

„A magyar delegáció azzal érvel, hogy a békefeltételek nem rendelték el népszavazást. Ha a szövetséges és társult hatalmak fölöslegesnek tartották, hogy a népszavazáshoz forduljanak, az csak azért történt, mert megbizonyosodtak arról, hogy az őszinte népszavazás nem adott volna észrevehetően eltérő eredményt azoktól, amelyeket Középeurópa néprajzi viszonyainak és nemzeti törekvéseinek alapos tanulmányozása adott. A népakarat megnyilvánult 1918 októberének és novemberének napjaiban, mikor a kettős monarchia összeomlott és a hosszú ideig elnyomott népek román, jugoszláv és cseh testvéreikkel egyesültek.”

Különös népszavazás. Ha a franciák azt gondolták is, hogy „mire volt jó megnyerni a háborút, miért áldoztak volna fel 1.300.000 embert, ha most népszavazás dönt?” A kis népeknek ragaszkodniuk kell ahhoz az igazsághoz, melyet Lloyd George követelt a magyarság és a németek számára is, vagyis

a „népszavazást, mely az egyedüli kétségbe nem vonható megnyilatkozása a népakaratnak”.

Ugyeskedéseknél, intrikáknál többet ér az igazság. Mindenestre az utolsó évtizedek eseményei ellenmondás nélkül bizonyítják ezt a tételt.

A nyugati hatalmak és csatlósaiak hamar elfelejtették, hogy a háborút Ők már elvesztették, mikor Amerika megjelent és kényszerített a beavatkozásra egész sor kis népet. Így összesen 27-re emelkedett a jog és a demokrácia védelmezőinek száma. Az a tény, hogy nem ők voltak az egyedüli győztesek, több megértést sugallhatott volna nekik. A dolgokban rejlő igazság hamarosan megbosszulta magát, semmi haszna se lett annak, hogy ezeréves országokat tettek tönkre, hogy biztonságukat megteremtsék. Ilyen célokért szószátyárkodhattak a Titulescuk, a Benesek. A régi igazsággal sokkal többre mentek volna: „Az a város, amelynek falai között férfiak vannak, a legerősebb bástyákkal rendelkezik.” (Aischylos, Perzsák).

Ami a magyar elnyomást illeti, románbarát író, mondja: „Az erdélyiek csak sajnálhatták a kiváló magyar közigazgatást.” Seton-Watson fia pedig azt írja: „Az új közigazgatási rendszer összehasonlítva a bukovinai osztrák és az erdélyi magyar rendszerrel nagyon kedvezőtlen megítélésben részesült nemcsak a kisebbségek, hanem a románok részéről is.” (243).

Barthou tüntető utazásai után nagyon megnőtt a románok bátorsága. Barthou ugyanis szónoki lázában kijelentette a bukaresti képviselőházban: „Az önök határai az önöké voltak, ma is az önöké és azok is maradnak. Tudják meg, hogy ha csak egy négyszög centimétert akarnak elvenni országukból, Franciaország ott lesz az önök oldalán.” Barthou ezeket 1934-ben mondta.

„Milyen biztosítékokkal rendelkezik Románia arra nézve, hogy a revíziós szabályzat (a Népszövetségé) nem fog megváltozni az ő kárára? Az elsőt megadja a Népszövetség paktumának a szövege, mely minden területi változtatáshoz megköveteli a Népszövetség tanácsának egyhangú hozzájárulását. A második biztosítéka a Népszövetségi Tanács egyik állandó tagjának a vétő-ja. S ez az állam azzal, hogy biztonságérzésünket megerősítette, még fokozta a már azóta létező hálát,

mióta a román lélek tudatára ébredt önmagának. Ez az ország Franciaország." És megható alpátosszal hozzáteszi mindezekhez: „Európa nem ismeri azt az erőt, melyet a románoknak ad az a meggyőződés, hogy ők még nem mondták ki szavukat Európa fejlődésében." (244).

Nem kellett sokáig várni, hogy Románia szavát hallassa. 1936-ban Goga Oktavián erdélyi román költő találkoзва Franco bukaresti ügyvivőjével, színészi pátoSSzal váratlanul felkiált: Csak egy szó öntől és százezer embert küldök önnek. — 100.000 önkéntest, hogy harcoljanak Spanyolországban? — Nem, hanem hogy felvonuljanak az ön balkonja elé és éljenezzek önt." Ezután jött az oroszok elleni háború, amelyet a németektől átnevelt hadsereg tiszteletre méltó teljesítmények után balkáni szégyennel fejezett be.

Take Jönescu, aki 1916-ban Romániát a háborúba vitte, kijelentette, hogy a győzők első kötelessége megakadályozni a legyőzötteket, hogy fondorlatokkal visszaszerezzék, amit elvesztettek a karddal. (245).

„Ugy van a területi vitakozásokkal is, mint a gazdaságiakkal és a gyarmatiakkal: abba hagyják a játékot azok, akik nyertek... Hogy a játékot megállíthassák, kijelentik, hogy a területi kérdések felvetése túlhaladott álláspont; sokat beszélnek a láthatatlan határokról.. En inkább rugalmasaknak szeretném őket látni „Egyesek számára az ellenségtől még a kényszer alatt aláírt kötelezettségek is szentek és sérthetetlenek, de a saját maguk számára minden tiszta jogi érvelésnél sokkal magasabb nemzeti kötelesség a legelső alkalommal, még pedig minden törvénytelen eszközzel, kibújni a kötelezettségek alól."

„A másik fél azt mondja: Ez nem béke, ez az önök békéje. Hogy elfogadjuk, bizonyítani kell, hogy a háború nem szükséges ahhoz, hogy igazságot kapjunk; ez pedig magával hozza, hogy az erkölcsi értékek is beleszóljanak a játékba... Az emberek elzárkóznak az elől, hogy a jelenből vissza felé is

vessenek néhány elmélyedő pillanatást. Nem is kísérlik meg, hogy a korszellem változásait megértse. Azt mondolják, hogy a nagy problémát már megoldották az ő tetszésük szerinti tények és eredmények."

„Mivel a földrajzi és történeti érvek egymásnak ellenmondanak, kell rendelkezni azzal a bátorsággal, hogy mindent előről kezdjünk, kiindulva a zéróból. A teljes wilsonizmus abban állana, hogy a vitatott területeken kivétel nélkül helyreállítsuk a néprajzi elvet." (246).

Mi ezt az elvet így nem fogadhatjuk el. Először is mi Wilsont nem fogadjuk el prófétának, erkölcsi és intellektuális alapon is végzetesnek tarjuk, hogy különféle meg nem vallható érdekek összejátszása folytán ilyen ember lett nem a világ sorsának intézője, hanem játékszere bizonyos érdekeknek, amelyeknek képviselői, hogy önmagukat le ne leplezzék, kénytelenek őt idealistának, a könyvek közé temetkező könyvmolynak nevezni. Mi egyszerűen képmutatónak és végtelen hiúknak ítéljük, aki Nicolson szerint képes volt saját elvei ellen szavazni a Négyek Tanácsában, ha a szavakban elégtételt kapott.

A történeti elvnek is megvan a maga jogosultsága. Más az, ha egy országot feldarabolnak, mint Lengyelországot, és más, ha valamely ország más népnek menedéket ad vagy jobblétet. A földrajzi helyezetet is csak a jogos tulajdonos javára lehet magyarázni. De nem lehet az egymással ellenkező elveket úgy alkalmazni, hogy azok mindig a mi érdekeinket szolgálják. Nem lehet egyik helyen történeti jogra, máshol a néprajzra hivatkozni, ahol pedig egyik sincs meg, ott sztratégiai vagy gazdasági érdek címen másokat megrabolni.

Mi azt az elvet fogadjuk el, melyet Franciaország hangsúlyozott Elzász-Lotharingia esetében, mondván hogy 1871-től 1910-ig 500.000 lakos hagyta el a két tartományt és 300.000 német vándorolt be. Ezt az érvelést elfogadja Alfréd Cobban is Self-Determination című könyvében. Ha ez az álláspont érvényes volt Franciaországra nézve, kell, hogy érvényesüljön a magyarokkal szemben is, akik közül a csehek 1918-1927 között 106.841 személyt, a románok 197.000-et, a szerbek pedig 44.903-at üldöztek ki. Ezekhez később még felháborítóbb tények csatlakoztak, mint hamarosan látni fogjuk.

A kiűzöttekhez kell számítani azokat is, akiket a „hódítók” áthelyeztek az ő régi területeikre (Oszierbia, régi román királyság, Cseh-Morvaország).

Az erkölcs (nem a politikai), a józanész és a méltányosság megmutatják ebben a kényes kérdésben is az utat. Csak ez az álláspont találhatja a kisebbségek számára az igazságos és megnyugtató megoldást.

A revízió nem sikerült, mert az utódállamok azt gondolták, hogy a francia nyeregben biztonságban ülnek. Pedig a franciák közül már a békecsinálók is nyugtalankodtak. Maga Tardieu vette pártfogásába a magyar Hantos Elemértől kidolgozott tervezetet. ((248).

Sajnos, Tardieu és társai összetörték a porcellánt, ami mindig könnyebb dolog, mint összeragasztása. Talleyrand már 1805-ben írja Napoleonnak: „Felséged darabokra szórhatja szét az osztrák (-magyar) birodalmat vagy helyreállíthatja most. de ha egyszer szétdarabolta, nem lesz Felséged hatalmában, hogy a szétszórt roncsokat összehozza, pedig az államoknak ez az együttese szükséges és nélkülözhetetlen a művelt népek jövődő biztonságához. Elégséges és szükséges bástya ez a barbárok ellen.”

Hogyan lehessen jól megvarrni újra azt a ruhát, melyet rosszul szabdaltak szét? „Sajnos a részletek elfogadhatatlanok Franciaország számára, mikor elfogadhatók Olaszországnak, elfogadhatatlanok Németországnak, mikor elfogadhatók Franciaországnak.”

„Meg akartuk oldani a balkáni rejtélyt és csak azt értük el, hogy a Balkánt Európa küszöbéig hoztuk... Sőt ma már kiterjed egész Európára.” (249).

A következtetéseket adja meg Chateaubriand: „Mikor az ember nem tudja meg nem történné tenni eltévelyedéseit, akkor magasztalja azokat; hibáit ellenmondást nem tűrő igazságokká teszi, a szentségtöréseket vallás rangjára emeli, magát hitehagyónak (vagy hazaárulónak) hiszi, ha lemondana gonoszságainak imádásáról. (250).

André Tardieu 1939-től 1945-ig paralizált betegként élt. Józan pillanataiban ráeszmélhetett, hogy milyen szerencsétlenséget zúdított az egész emberiségre, de hazájára is. S ha még elmondhatná, hogy: „Tévedtem”. Voltak nála be nem vallható tények is.

A revíziós kísérletek ellensúlyozására megindult az aknamunka a kisebbségek jogai ellen. Ugyanis a békekonferencia kötelezte az utódállamokat a kisebbségek jogainak tiszteletben tartására, Clémenceau a lengyel köztársasági elnökhöz intézett levelében azt mondja: „Szerencsétlenségre a heves és hosszú harcok Középeurópa államainak nemzeteit egymás ellen fordították. Azt hisszük, hogy ezek a nekik jutott helyzetet könnyebben elviselhetik, ha tudják, hogy védelmezik őket, és biztosítékaik vannak minden elnyomás ellen.” Ezt a kisebbségvédelmet a haszonélvező országok alaptörvényei közé kellett volna beiktatni, és semmiféle törvény nem törölhette volna el kötelező erejüket. (251).

A kisebbségvédelmet mindjárt kezdettől fogva megszegették. Az utódállamok alaptörvényei közé nem kerültek be kisebbségi törvények. Pasics szerb miniszterelnök kijelentette, hogy a szerbek akkor követték el a legnagyobb hibát, mikor nem intézték el a kisebbségeket mindjárt a megszállás elején. Bratianu a trianoni béke aláírása után kijelentette: „Most majd meglátja a világ, hogyan tűnnek el Románia kisebbségei.” 1927-ben pedig kijelentette Dudley Heathcote előtt: „Ha ön 10 év múlva Kolozsvárra jön, biztosíthatom, hogy ott nem talál magyar kisebbséget.” „Vagy ők, vagy mi”, mondta Maniu Gyula. Pedig neki igazán nem volt oka panaszkodni. (252).

Közben a propaganda csinálta a hangulatot a kisebbségvédő rendelkezések eltörlésére, Párizsban a Carnegie alapítvány székházában a Nemzetközi Megbékélés (Conciliation Internationale) címen tartottak előadássorozatot a propagandandistákká előlépett francia tudósok. Itt már készült a megokolása a második világháború utáni kegyetlen kitelepítéseknek... André Tibal szerint „van egy gyökeres megoldás

a kisebbségi kérdés megoldására: a kisebbségek kölcsönös és kötelező kicserélése.. Ez a kegyetlen művelet teljes gyógyulást hoz”.

„Ha azt akarjuk, hogy a kis államok egyöntetűbben kerüljenek ki ebből a háborúból (a másodikból), meg kell szüntetni azt a tehertételt, mellyel az utolsó békeszerződések nyomorították meg függetlenségüket azzal, hogy a szerződések megalkotói, akiket a jóakarát vezetett, kisebbségvédő törvényhozást kényszerítettek rájuk. Az egyetlen megoldása ennek a kérdésnek, a kisebbségek kicserélése”, írta Albert Mousset (253).

A Párizs környéki békék gyümölcse azonban hamar koraérett lett. Ingott minden. Az utódállamoknak pártfogóik békülékeny hangot ajánlottak. Húsz év elnyomása után, hogy mentse a menthetőt, a román „Kisebbségi Törvény első rendelkezése Erdélyben érvénybe léptette a régi magyar nemzetiségi törvényt”. „Ezek az elvek a jelenkori erdélyi nemzedék (az író szerint: román! Szándékos zavar!) liberalizmusának ékesenszóló bizonyosságát adják, melynek megfelelőjét hiában keresnők bármely modern államban”, mondja Dragomir Silviu. (254).

A MAGYAR REVIZIÓS MOZGALOM

Trianon után azonnal megindult a magyar nép mozgalma a revízió érdekében. Kétféle volt a közönség. Az egyik tisztában volt mindazzal, ami a békeszerződések körül történt. Ezek végezték munkájukat, ahogy lehetett. Színlelték, hogy nem ismerik a kulisszatitkokat. Hivatkoztak tévedésekre, a szomszédos államok hamisításairo. Ez mind igaz volt, kellett is végezni előre nem látott esetekre. Ekkor még az igazságot a hatalmas győzteseknek nem lehetett megmondani. Védekeztek a háborús bűnösség vádja ellen? Nem számított semmit. Franciaország érdeke másképp kívánta. Ekkor már közétették a koronatanács jegyzőkönyvét. A béketárgyalásokon résztvett a lengyel Billinszky volt közös pénzügyminiszter, aki résztvett

azon a koronatanácson is, melyen a háborút elhatározták. Nem tudjuk elhinni, hogy legalább bizalmasan meg ne említette volna, hogy egyedül Tisza volt ellene a háborúnak. De a világ nagyjainak szüksége volt háborús bűnösségre, hogy népeik előtt fedve legyenek mindazért, amiket elkövettek.

A második rész még ma is azon síránkozik, hogy nem ismertek bennünket, hogy kormányunk nem jó politikát követett. Ezek az intellektüelek minden mások lehetnek, csak nem intelligensek.

Itt adjuk Jancsó Benedeknek, a magyar ügy legodaadóbb, legjózanabb munkásának megállapításait, melyeket a magyar ügy leghozzábbértő, legbátrabb képviselőjének könyvvével kapcsolatban írt. A mi véleményünket az olvasó megtalálhatja könyvünkben szerteszéjjel.

Az a küzdelem, melyre „a magyar társadalom vállalkozott, nem lesz sem rövid, sem könnyű. Ellenkezően hosszú és nehéz. Sőt valószínű, hogy több akciója sikertelen marad. A párizsi békeszerződések nem hasonlítanak Jerikó falaihoz, amelyek hangos trombitaharsogásra összeomlottak. A legmodernebb erődítmények, amelyeket csak kitartó és rendszeres ostrommal lehet megvívni. Az ilyen vállalat sikeres végrehajtásához nagyobb szükség van az ostromló fél erős akaratára, hidegvérű megfontoltságára, mint huszáros lendületre és lelkesült merészségre. Ezért nem jogosulatlan az a kérdés, hogy a magyar társadalom sikeresen felhasználható-e egy ilyen, temperamentumunknak szokatlan, sőt vele ellentétes modorú szellemi hodviselésre? (1927-ben írta)... A propaganda fogalmával egyqttjár, hogy ez a közönség megnyerése végelt a célnak inkább könnyebb elérhetőségeit varázsolja elénk, mint felsorolja a nehézségeket. A propagandának előnye, hogy lelkesít, az akaratot a felizgatott érzés segítségével elhatározásra és cselekvésre bírja. Gyengesége, hogy a tömegeket nem neveli rendszeres és kitartó munkásságra... Rá kell mutatni azokra a nehézségekre is, melyek a revíziós törekvések útjában állanak... A revíziós mozgalom vezetőinek a közvéleményt meg kell ismertetni ezekkel a nehézségekkel, mert másképen a revízió érdekében folytatandó kitartó és rendszeres munkára nem lesz ráneveheltő. A magyar közvéleményt hozzá kell

szoktatni a revíziós kérdésben nemcsak a magunk igazságához, hanem a rideg valóság objektív igazságaihoz is." (Lásd Aldo Dami könyvének 128 és következő lapjait).

A revízió sikere nem a kormány belpolitikájának milyenségétől függ, hanem a benne rejlő igazságtól. Attól a ténytől, hogy a trianoni béke a párizsi békeszerződések legfőbb alapelveivel, a népek önrendelkezési jogával ellenkezik... minden megkérdés nélkül szakították el a magyar területeket."

Ebben ugyan Aldo Dami is, Jancsó Benedek is tévednek. Trianonban nagyon jól tudták az illetékesek, hogy mit csinálnak. Azt is kell hangsúlyozni, hogy igazságtalanságaik nem hoztak semmi jót. „A revíziós mozgalom vezetői nemcsak a revízió érdekében folytatandó külső és belső propaganda terhélt vállalták magukra, hanem egyszersmind egy nagy nemzetnevelő feladat elvégzését is. Ránevelést a magyar nemzetnek nemcsak a területi integritás részben való visszaszerzésére, hanem a faji integritás megvédelmezésére is... A hazát nem annyira a hegyek, völgyek, a síkságok és vizek alkotják, mint az emberek, akik lakják... Ha nincs magyar, a magyarág elvész, elvesztjük a területekhez való jogcímünket is."

„Nemzeti műveltséget izgató vezércikkekkel, lármás szónoklatokkal nem lehet teremteni; oda komoly munka, szerény és kitartó törekvés kell." És sok, igen sok tudás..

„Ugy a revízió, mint a kisebbségi kérdés érdekében csak úgy lehet eredményes külföldi propagandatevékenységet kifejteni, ha ez a mozgalom idehaza rendelkezik olyan vezérkarral, melynek tagjaiban megvan a kellő tudás, tárgyismeret és a nemzetközi politika kérdéseiben való jártasság Eddig az ily mozgalmakban nagyobb szerep jutott a műkedvelőségnek, mint a kérdés ismeretével rendelkező tudósnak. A jelenlegi társadalmi szervezetek keretében éppen a műkedvelőség előtérbe helyezkedése miatt nem lehetségs, hogy ilyen alkalmas vezérkar kőpződjék ki a fiatalabb nemzedék soraiban."

Anyagi, erkölcsi eszközök szükségesek a revíziós munkához. A magyar nép túlságosan hozzászokott ahhoz, hogy a közösség terheit az állam, az Egyházak fedezzék. A legtöbbször észébe se jut, hogy áldozatot is kötelessége volna hozni. És jól megnézni, hová is megy az áldozatkészség. Volna a magyar emigrációban még elég áldozatkészség, de egyrészt annyiszor

csalódott, másrészt nagylelkűségét a kérdést egyáltalában előbbre nem vivő dolgokra áldozza, melyek, igazán nem fontosak vagy pedig várhatnak. Pedig már nem is 11 óra van, hanem elmúlt éjfél is.

Ahol volt pénz, mert jött idegenből, azt igazában nem a mi céljainkra adták, nem lehetett semmi komoly kezdeményezéshez fogni, csak a kétségbeejtően hozzá nem értő (tanult vagy tanulatlan) közönség gyalázkodásai akarják elhíttetni, hogy az illetékesek ellopták azt a pénzt, mely szerintük őket illette volna meg.

Magánkiadók? Hol vannak a trianoni problémák náluk, amelyek megoldása most szükséges? Azok pedig végezzék csak tovább is a bálrendezéseket, akik azt gondolják, hogy ezekkel magyarságszolgálatot végeznek. A magyar ügy tudáson, igazságon alapuló munkát vár, nem pedig gyalázkodásokat, kártevő tudatlanság vagy naivitás garázdálkodásait.

Kellenek a jó revíziós munkához anyagi eszközök, melyeknek irányítását önzetlen, szakemberek végzik. Ha egyáltalán lesz valaki, aki majd a késő koroknak beszámolhat az emigráció működéséről, kegyetlen elmarasztalásban lesz részünk. Mit végeztünk? „A siralmas trianoni ünnepélyek”, írta Jancsó 1929-ben. És most? Áskálódások mindenfelé. A Mädchen für alles típusú akarnokok mindent maguknak akarnak kisajátítani. Ezek a mindeneslány nivójú egyének, ha valaki hozná holnap az integritást, el se fogadnák, mert nem ők hozták. Az emigrációban tudomásul kell végre venni, hogy se a demokrácia, sem valamely, a hazafiságot magának kisajátítani akaró szervezet nem ad tagjainak tehetséget és önzetlenséget a nagy kérdések intézésére.

Szégyenkezhetünk, mert nem tudunk megfelelni arra a kérdésre, miért nem tudtunk kint, nem nemzeti bizottmányt, hanem egy revíziós ligát akármilyen néven alapítani, amely nem versek vagy regényrészletek kiadásával, hanem egyedül a magyar igazság hirdetésével foglalkozik. Ehhez pénz kell! Honnan vegyünk? Vannak népek, melyek meg tudták oldani a kérdést. Mi nem tudnánk? A magyarság ma már olyan anyagi helyzetben van, hogy ő is meg tudja ezt valósítani. Evenként mindenki feláldozhatja egy napi jövedelmét. Ezt gyorsan kell megoldanunk. Onfeláldozásban elől kell járniuk

azoknak, akik magyarságuk címén a befogadó országoktól, a régi emigránsoktól jótéteményben részesültek.

„Nincs elég nemzeti érzés bennünk?” Nem egészen igaz, de ki merne feloldozni, bennünket ez alól a vád alól? Zrinyi Miklós is felveti a kérdést: „Miért lettünk csúfsága a nemzeteknek és prédája ellenségeinknek? Valahonnan ez jön?” Azt feleli: „A vitézség disciplinája (fegyelem) meg nem tartásáért.”

„Hogy az európai közvélemény nem kedvező a revíziós törekvésekkel szemben, annak több oka van. A háborúban részt nem vett semlegesek attól félnek, hogy új háború lehet belőle. A győzők ellene vannak, mert ellenkezik érdekeikkel. Franciaország nemcsak Elzászért ellenzi, hanem a szerződések katonai és gazdasági, kikötéseit is. E békék erkölcsi alapja a Schuldfrage (háborús bűnösség). Ha ez megdő, akkor összeomlik a rajta nyugvó egész épület (Tehát most beszélhetünk! A szerző megjegyzése). Francia országot és Angliát most is azok kormányozzák, akik a háborúban és a párizsi békeszerződések idejében. Érthető, ha ezek nem akarnak hozzájárulni alkotásuk megsemmisítéséhez. Magyarországnak külön nehézségei is vannak. Belső politikája miatt nem szeretik a liberálisok és a radikálisok. Ezt a hangulatot a kis antant sikeresen ki tudja használni ellene. A francia jobboldal barátja a konzervatív Magyarországnak, de nem szereti a kis antantot, mert Szerbia radikális paraszt ország, Csehország pedig lényegében marxista köztársaság. Magyarországnak barátjai közé tartoznak a szélsőséges radikálisok, mert ellenségei a militarista imperializmusnak, amely a párizsi békét diktálta. Ezeknek a hatását semlegesíti az a hibájuk, hogy a háborús bűnösséget egészen Franciaországra hárítják, amely közvéleményt Franciaország sohasem fogja magáévá tenni. A revíziós gondolat csak úgy fog győzedelmeskedni, ha azok, akik sürgetik, egyedül az igazságosság alapjára helyezkednek.” Tehát nem érzélgős, sokszor lealázó érvekre kell támaszkodnunk, melyek szerint történetének folyamán. Magyarország, mindig boldog volt, ha a francia érdekeket szolgálhatta.

Három revíziós tervvel kell megismerkednünk: 1) Lord Rothermere-ével; 2) Aldo Dami-ével; 3) A Területvédő Ligá-
ével.

A negyedik lenne a *Mindent vissza* jelszó. Ez minden komoly munka alól felmentene bennünket. Az egész magyarság hálás ennek a jelszónak a képviselőivel szemben. De ki szerzi vissza az integer Magyarországot? S ha valami csoda folytán megtörténnék, ki tartja meg? Márton Áron megmondta, miért veszett el Erdély. (Lásd Márton Áron 112-113). A doktorok tudatlansága a kertekaljáig terjedő látókör igen gyakran veszedelmesebb, mint a gonoszság.

1) Rothermere tervezte szerint visszakerült volna Magyarországhoz Pozsony, Nyitra, Kassa, Ungvár, Munkács, Szatmárnémeti, Nagyvárad, Arad, Temesvár, Szabadka és Zombor. Ez a terület 15-70 kilométeres sávval jelentett volna 23.000 négyszög kilométert kb. 1.800.000 lakossal, amelyből kb. 1.600.000 lett volna magyar, 200.000 más nemzetiségű.

Meg kell adni, hogy az utódállamok elég olcsón kerültek volna ki a revízióból. De már ez a szerény jóvátétel is működésbe hozta az ellenséges erőket. Érezték, hogy az ilyen kis-méretű revízió is elég ahhoz, hogy a francia pártfogásra támaszkodó, felpuffadt országaik összeomoljanak maguktól. „Igazságos vagy nem igazságos, de az én hazám érdeke”, volt a francia közvélemény, amely még 1954-ben is így nyilatkozik meg a jóakarató közönség számára: „Sajnos, közölünk senkire se tartozik, hogy kitörölje a történelemből a Versailles-i és trianoni békéket.”

Rothermere óriási szolgálatot tett a magyar revízió ügyének. A rendelkezésére álló számos, elterjedt újság olyan mértékben vitte a magyar ügyet a nyilvánosság elé, melyre a magyar nép elesettségében soha nem számíthatott volna. Hiába gyanúsították angol gazdasági érdekekkel, az ügy elindult útjára. Az igazság az, hogy Rothermere némileg jóvá akarta tenni bátyjának, lord Northcliffe-nek, az angol háborús propaganda irányítójának a részét azokból az igazságtalanságokból, melyeket a békeszerződések Magyarországgal szemben elkövettek.

Rothermere kezdeményezésének nagy hibája volt, hogy nem volt előkészítve, és akkor, mikor a magyarságból két

milliónyi lelket idegenben hagy, a kisebbségi kérdést másod- vagy harmadrangú kérdésnek tekinti.

2) Aldo Dami, akinek alapelve a néprajzi elv. melynek alapján csonkították meg Magyarországot. Ez az ő erőssége. Ezen az alapon a Holnap Magyarországnak (La Hongrie de demain) lette volna 11.510.000 lakosa, melyből magyar-német lett volna 10.300.000 (9 millió magyar + 1.130.000 német). Így lett volna 2.000.000-val több magyar és másfél millióval több nem magyar lakosa. A legtöbb magyar maradt volna Erdélyben, 1.176.000 a jelenlegi 1.666.000 magyarból (1929-ben). Ezek közül azonban 900.000-nek nemzeti autonómia biztosítatnék. Így tulajdonképpen teljes román uralom alatt csak 300.000 magyar maradna".

Ez a megoldás már teljes megnyugvást hozhatott volna, mert a magyarság egyenlőerejű lett volna bármelyik utódállammal, így a kisebbségi megállapodásokat nem lehetett volna kijátszani az erőviszonyok következtében.

3) A Területvédő Liga tervezete 95.000 négyszögkilométert hozott volna 13.594.000 lakossal. Ezekből 11.206.000 magyar-német lakossal (9.906.000 magyar + 1.300.000 német).

Ezek a statisztikák bizonyítják, hogy a háború alatt a magyar kormánynak volt igaza, nem pedig a forrófejűeknek, akik állandóan fűrték a kormány egyedül helyes politikáját amelyet legfőljebb több bátorsággal kellett volna képviselni.

Az idő nem nekünk dolgozik. Erre számítanak ma is a haszonélvezők. Akkor, mikor a revízió érdekében dolgozunk. nem szabad elfelejteni, hogy mi a jelenben ország nélküli magyarok vagyunk. Ennek a magyarságnak a fenntartása épen olyan fontos misszió, mint a revízió kérdés. Mit csinálunk országunkkal, ha nem tudjuk benépesíteni magyarokkal? Mindenkinek nagy lesz itt a felelőssége.

A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ

Az erő, a hűségpróba rohamosan közeledett. A 45-50 milliónyi lakossággal, 4-5 milliónyi hadsereggel rendelkező kisanant nagyon gyöngének és hűtlennek bizonyult. Rothermere nagyon jó próféta volt, mikor megírta 1927-ben, hogy a „kisanant elvesztette nemzetközi értékét”. A cseh-szlovák köztársaság „mesterkelt alkotás, amelyet csak úgy lehetett megteremteni, hogy meggyalázták azt a nemzetiségi elvet, amely sugallta felállítását. A szerencsének elkényeztetett gyermeke, amelynek a viselkedése gyűlöletes volt, Európa puska-poros hordója.” „Ez a köztársaság mint önálló állam egyetlen éjszaka alatt eltűnhet a térképről.” Romániát is figyelmezteti, hogy Oroszországgal, akár bolsevik marad, akár nem, Besszarabiáért törésre kerül a sor.

„Homokra építünk”, mondta Lansing, az első világháborút követő békeszerződések alkalmával. Nyiltabban azt kellett volna neki mondania: „hazugságra”. Igen nehéz, mondta Dosztojevszky, hogy az ember ne hazudjon önmagának s hogy meg tudja magától tagadni, hogy ne higgyen saját maga hazugságainak.”

A hatalmas szláv gátnak még áradás se kellett, a szél-től összeomlott. Az a „fiúi szeretet”, melyre Franciaország számított az utódállamok részéről, napraforgó szerint hajladozott a felkelő nap felé. Teljes erejével hozzájárult a német háborús erőfeszítések növeléséhez. A hatalmas cseh ipar, a román nyersanyag nélkül elképzelhetetlen lett volna a német háborús teljesítmény. Legkevésbé a magyarság dörgölődött

Hitler felé. Valami megoldhatatlan volt a magyar lélek és a hitlerizmus között. Meleg barátság nem fejlődhetett ki annak ellenére, hogy a német nép rokonszenves volt Magyarországon. Hitler a magyarságban akadályt látott. A bécsi kispolgár ellenszenve élt benne a magyarság ellen. A berlini külügy-minisztérium levéltárának a közlése minden kétséget eloszlat ez irányban. „Egyelőre, mondta Hitler, színeelni kell a magyarokkal szemben, mert szükségünk van vasutjaikra, de eljön az idő, mikor majd határozottan beszélünk velük.” (256).

Aldo Dami írja Hitlerrel: „Németország ismerve a magyarok meg nem alkuvó hazafiságát, meglagadta, hogy Magyarországnak egyetlenegy némettel többet hagyjon (Már ugyanis volt neki 550.000, a többit Csehszvágnak hagyja, mindig számíthat a cseh, sőt még a szlovák alkalmazkodó képességre is.” (257). A Wehrmacht, a hadsereg vezérkari főnöke kijelenti, hogy „katonai szempontból a közös lengyel-magyar határ nem kívánatos: Szlovákiát meg kell tartani a cseh közösségben, de igazában német befolyás alatt.” (258).

Igy érthető, hogy a hitleri Németország csak alkalmul szolgált a magyar revíziós törekvések megvalósítására, de nem volt pártolója, pedig ezt Magyarország elvárhatta volna, mert feldarabolását a német szövetséghez való hűséges kitarásával okolták meg ellenségei.

Ilyen érvekkel Magyarország elvárhatta volna, hogy rája tekintettel legyen a hitleri politika, míg a magyar kívánságok, nem mennek túl az erkölcs és a lehetőség határain. Hitler sikereit a néprajzi alap tette lehetővé. Mikor erről Csehszvágnak elfoglalásával letért, elvesztette a jogos alapot. Kényszeresatlósai láthatták, mi vár rájuk. A hitleri külpolitikát a román átállás hamarosan meggyőzhette, hogy az erő és a legalaposabban átgondolt számítások csődöt mondhatnak.

1941 április 4-én Hitler Horthy kormányzóhoz intézett levelében Magyarország jogát elismerte mindazon magyar területekre, melyeket Jugoszláviához csatolt a trianoni békeszerződés, de néhány napon belül a német külügyminisztérium figyelmeztette a magyar kormányt, hogy a szerbek kezén lévő bánáti magyar területek megszállása súlyos következményekkel járna. Így nem került vissza az a 10.000 km² terület, melynek Jugoszláviához való csatolása még ethnikai szempont-

ből se igazolható, történelmi szempontból pedig a világtörténelem egyik legsunyább hálátlansága volt.

Hitlernél hamarosan megszületett a régi Délmagyarországból Krajnától Brassóig terjedő Szavojai Jenő tartomány (Gau) terve. Nagyon is igaza volt Albert belga királynak: „A kis államoknak bizalmatlanoknak kell lenniük a nagy államokkal szemben, még ha ezek szövetségesek is.” Hitler politikájának ez az oldala az oka, hogy a kis népek nem kívánták győzelmét és a legelső alkalommal elárulták. Ez a politika a kis nemzeteket a becstelenségbe kergeti, kit kisebb, kit nagyobb mértékben. Ez pedig a nemzetközi életben is nehezen helyrehozható.

A nemzetközi helyzet olyan feszült volt, Magyarország követelései olyan jogosak, hogy akkor, mikor Németország és Lengyelország kielégítették követeléseiket, nem lehetett elzárkózni kielégítésük elől. Sajnos nem lett nemzetközi döntés, mert a nyugati hatalmak, akik megalkották Középeurópa új rendjét, nem érezték elég lelkiertől, hogy lerontsák azt művet, mely Európának romlását idézte fel. „Tapintatosak” akartak lenni igazság és erély nélkül. Rábízták a döntést Németországra és Olaszországra, hiába szállt ki Mussolini a Runciman-hoz intézett levelében a népszavazás mellett. Mussolini kitartása nélkül nem lett volna revízió. Hitlerrek felfogása szerint, „aki nem segít a konyhán, annak nincs helye az asztalnál” (259).

Magyarország eljárása a nemzetközi jog és szokások szerint is teljesen kifogástalan volt, de nyugat tajtékzó dühvel esett Magyarországnak a párizsi békeszerződések alkalmával. Ezzel befejezte romboló művét, pedig az ő tőle alkotott utódállamok mind nagyobb mértékben vettek részt a háborúban a németek mellett „keresztszülőik” ellen, mint Magyarország. A berlini titkos levéltár világosan bizonyítja ezt.

1) Magyarország az 1938 nov. 2-iki első bécsi döntéssel visszacapott Szlovákiából és Kárpátaljából 11.830 km²-t. (A magyar statisztikai évkönyv szerint 12.103 km²-t). Ezen a

területen az 1910-es népszámlálás szerint a lakosság száma 862.747 lélek volt. Ebből magyar 746.912 (86,6%).

Kárpátalja visszakerült 1939 márc. havában, 12.061 km²-el. 1910-ben ennek a területnek 496.385 lakosa volt. Ebből magyar volt 63.025. A visszatérés alkalmával 698.305 volt a lakossága száma.

A cseh-szlovák uralom alá került területből nem kaptuk vissza Nyitrát, Pozsonyt, amely 1.000 éven át Magyarországhoz tartozott, 300 éven át volt Magyarország fővárosa. Benes se merte néprajzi alapon követelni a béketárgyalásokon, hanem mert „a cseheknek szüksége van rá”. A hitleri számítás a régi szövetségessel szemben semmiképpen nem igazolható.

2) A második bécsi döntés 1940 aug. 30-án visszacsatolt Erdélyből és Keletmagyarországból 43.492 km²-t 2.185.546 lakossal. Ebből a lakosságból 1.123.216 magyar, 89.254 német, 916.690 román volt. Nem kapta vissza Magyarország német érdekből a sármási gázforrásokat és Arad-Temesvár környékét részint a német ipar érdekei, részint a német politika később tervei miatt.

3) Szerb megszállás alól visszakerült 1941 áprilisában 11.475 km² Ennek a területnek lakossága volt 1910-ben 942.868. Ebből magyar volt 348.000, német 178.000, szerb 150.000, horvát 87.994, bunyevác 48.862. sokác 15.847, vend 67.136.

Már most, ha a katolikus bunyevácokat, sokácokat, horvátokat is a szerbekhez számítjuk, akik nagyon sok szerbbel együtt, nem túlságosan lelkesedtek Jugoszláviáért, 371.000 délszlávval szembenáll (40%), szemben áll 37% magyar és 18,9% német. Ez pedig kitesz 55,9%-ot 40% délszlávval szemben.

Ezekon kívül Jugoszláviában maradt a Bánát 109.000 és Horvátország 105.000 magyarja.

Az az ország, melyet néprajzi alapon állítólag a népek önrendelkezési alapján hoztak össze, nincs feljogosítva, hogy e miatt a revízió miatt jogtalanságról panaszkodjék.

Az anyaországból Jugoszláviához kapcsolt terület összesen 21.000 km² 1.519.000 lakossal. Ezek közül 767.000 volt a magyar és német. tehát valamivel több mint 50%

Később még visszatérünk a magyarság sorsára ebben a kötetben is, és a negyedikben is (260).

Miksche Ferdinánd cseh politikai és katonai író írta az 1938-1941-es revíziókról: „Nehezen lehetne tagadni, hogy a bécsi döntések által megállapított határok jobban megfelelnek a néprajzi helyzetnek, mint amelyeket az 1919-1920-as békék erőszakoltak Középeurópára.”

Bogdán Chudoba egyetemi tanár. v. cseh képviselő írja 1953-ban: „Az 1946-évi párisi békekonferencián a csehszlovák delegáció egyetlen tagja voltam, ki a magyarok akkor végrehajtott erőszakos kitelepítése ellen nyilvánosan felleptem... Azt hiszem, hogy jövőbeni alkotó munkához kell látnunk. Ha pl. a Délszlovenszión levő magyar járásokra gondolunk, ki hiszi, hogy az megint valamilyen Csehszlovákia része lesz? Saját nemzetemnek kellene elsőnek lennie, mely ennek ellenálljon. Ha Középeurópa nem akar megint nyugtalanság fészke lenni, nem lehet felosztva kis államokra, még kevésbé nemzeti-ségekkel... Az önök járásai Budapesthez és nem Prágához tartoznak.”

François Mauriac mondta néhány évvel ezelőtt egy svájci újságírónak, hogy a kis nemzeteknek nincs joguk megítélni a nagy nemzeteket. Mauriac annyiszor sűrölte már az index-et, miért ne lépné át a nemzetközi politikában is az igazság határait? Ugy látszik, a nagy nemzeteket nyilvánosan csak hódolat illeti meg. Milyen kényelmes lenne, ha a kis nemzeteknek nem lenne joguk figyelmeztetni a nagy nemzeleket azokra a felelőségekre, melyek őket terhelik mulasztásaik, önzésük, intrikáik, és talán, gyávaságaik miatt a kis nemzetekkel szemben? Hány kis népnek pusztulása, rabsága szárad a lel-kükön? Soha a nagy népek nem voltak ennyire a világ sorsának intézői, soha népek ennyire nem vétkeztek az embe-riség ellen.

Mivé lett az a sok szép formula, amelyekkel akkora reménységet ébresztettek a világban? Rooseveltt és Churchill megszerkesztették az Atlanti Alapokmányt (1941 aug. 14), melyet Stalin is elfogadott (1942). Ez az okmány pedig kimondja:

1) Országaik se területi, se más gyarapodást nem keresnek.

2) Semmiféle olyan területi módosítást nem kívánnak, amely nem egyezik meg az érdekelt népek szabadon kifejezett kívánságával.

3) Tiszteletben tartják minden egyes népnek azt a jogát, hogy kormányformáját saját maga válassza meg. Kívánják, hogy azok a népek visszakapják felségjogaikat s kormányuk szabad cselekvő képességét, amelyek azokat elvesztették.

Amerika és Anglia nagylelkűsködtek volt ellenségeik, sőt szövetségeseik rovására, hogy „tartós békét” biztosítsanak maguknak Sztalin részéről. Feláldozták az Atlanti Ökormány több lényeges pontját. Az igazságos, megnyugvást biztosító békének nem ez az útja. Ha valaki békét akar, akkor köteles törekedni arra is, hogy az egyes államok egymás között minden viszályukat kötelezően békés úton rendezzék el. (261). E helyett félrevezették a kis népket, kényszerítették őket olyan tények elfogadására, melyek megadták a kommunistáknak a lehetőséget, hogy törvényes látszattal áshassák alá a kis népek ellenállását azzal, hogy a különféle bizottságokban a helyek egyharmadát kellett átadni a sokszor nem létező kommunistáknak.

Európa rabnépei épülhetnek, hogy Churchill kék ceruzája milyen nagylelkűen osztogatta a kis nemzeteket érdekszférákra Oroszország és Anglia között. Romániából 90% jutott Oroszországnak; Görögországon, Magyarországon, Jugoszlávián testvériesen megosztottak 50%-al, de már Bulgáriából 75% jutott az oroszoknak.

Ezek után Roosevelt mondhatta: „A yaltai egyesség következtében politikailag szilárdabb Európa fog létezni, mint valaha is volt”. (262). Ezt a „szilárdabb” Európát pedig főképen a feltétel nélküli megadás erőltetésével érte el, ami az emberiség mai nyomorúságának az oka. Ez a naiv önteltség, csalhatatlan gőg igen sokba került az emberiségnek. Bertrand de Jouvenel írja: „Nem igen látszik előttem kétségbevonhatónak, hogy Európa sokat szenvedett azoktól a kezdetleges elgondolásoktól, amelyek az amerikai beavatkozásokat sugallták és amelyek érvényesültek már az első világháború után megvalósított politikai újjáépítésekben és azokban, melyeket megkíséreltek a második után.” (263).

Churchill beszéli el emlékirataiban, hogy a yaltai tárgyalások alatt: „Egyik gyujtószálat a másik végéhez raktam,

hogy jelezzem a térképen a jövődő határokat, amelyeket Sztalin jóindulattal elfogadott." „Meg kell adni a nagy Sztalinnak, nem kicsinyeskedett annak a százmillió léleknek elfogadásában, akiket felajánlottak neki hódolatajándéku örvendetes uralomrajutása alkalmából. Nem finnyáskodott. Mindenki el volt ragadtatva a jómodornak ilyen bizonyítékától", teszi hozzá a *Nation Roumaine* (1958, április).

Nemcsak az igazán nagyok, hanem a kicsinyek és a félkicsinyek is résztvettek Európa kiszolgáltatásában. A magyarok látták a veszélyt. Becsületesen meg is kísérelték, hogy a maguk kis talicskáját elvágják a nagyok örülten vágatató kocsijától, mely őket is felfordulással fenyegette. Milyen másképp alakulhatott volna a helyzet, ha meghallgatják a magyar kormány tervét, mely együttműködésre hozta volna össze a három csálhatatlanul fenyegelett nemzetet: Magyarországot, Romániát és Bulgáriát. A nagyok mindegyik csoportja kénytelen lett volna tiszteletben tartani álláspontjukat. Nem sikerült. Románia kétfelől érezte magát nyeregben. A nyugatiakkal már régebben érintkezésben volt. Pedig az összefogás megmentette volna a becsületet s megmentette volna a románokat, de egész Európát is a Wilsonok és Rooseveltek játszadozásainak következményeitől. S ha a román-magyar viszonyban vannak nehéz pontok, nincsenek-e olyanok, amelyek összekötik a két népet? Történeti hivatás lett volna. Dehát Romániának nem volt kereszteshadjárata.

A világ nagyjainak sok van a rovásán. Juin marsal megfogalmazása, hogy nekik nagyon sokért kellene vezekelniük, nagyon is igaz. S ha még nem lenne háttérben az önzés! Rooseveltt pl. Cazablankában meghívta ebédre a marokkói szultánt, akinek azt tanácsolta, hogy vegye kezébe fokozatosan Marokkó gazdasági életének irányítását. A szultán távozása után, „szemei csillogtak az örömtől. — Egy új, szép lehetőség hazám számára", mondta fiának. (264).

Az emberiség elvesztette józan ítélőképességét. Franciaország bálványa, de Gaulle generális külügyminiszterével Moszkvába repült 1944 decemberében, hogy a két lehetséges

ellentétes csoport között felkínálkozzék az egyensúly biztosítására. „Természetesen nem vagyunk annyira elbizakodottak, hogy azt hihetnők, hogy elszigetelten magunk is biztosíthatjuk Európa biztonságát. Szövetségek kellenek. Ebből a célból kötötünk egy szép és jó szövetséget a hatalmas és hősi Oroszországgal”, (Ch. de Gaulle, 5. 2. 45.). „Franciaországra és Oroszországra nézve a szövetség azt jelenti, hogy mindkettő erős. Ha egymástól elvállnak, mindketten veszélyben vannak. Igazában ebben a szövetségben a földrajznak, a tapasztalatnak és a józanésznek ellenmondást nem tűrő szükségszerűsége van.” (21. 12. 44.).

„Azok a hihetetlen áldozatok, melyeket a szovjet Unió millió és millió férfja és nője hozott, azoknak a kifejtett teljesítőképessége, akik őket irányították, főképen pedig a legnagyobb közöttük, Sztalin marsal, olyan mélyen hatották meg népünket tegnapi nyomorúságában és mai lelkesedésében, hogy...” (21. 12. 44.).

Nagy, mély igazságok ma, holnap esetleg hangzatos és veszedelmes frázisokká válnak.

Az írók elragadtatása nem maradt el a szónokoké mögött. Mint a szónokok, ők se bizonyultak prófétának.

Az orosz szövetség utáni sóvárgás olyan erős volt, hogy több megalázó sikertelenség ellenére se tűnt el napjainkig. Azok, akiknek propagandaköre a szláv népekre terjedt ki, rohantak magukat hasznossá tenni. „Ránk fényes szerep várakozik, írta Albert Mousset, ha az európai patriotizmus megteremtésével fellépünk a számbeli fölény és az anyagi ösztönöknek a nemzetközi politikába való betolakodása ellen... Számolhatunk azzal a ténnyel, hogy mentől jobban csökken a kontinens (Európa) politikai befolyása, annál jobban emelkedik Franciaország erkölcsi felsőbbisége.”

„A nyugati kancelláriák visszaéltek a „pánszláv” szóval és el is koptatták. Csak diplomáciai közhely volt, melyet a habsburgi birodalom szokott a közvéleménybe dobni válság idején, hogy mozgósítsa a nyugati diplomáciát a cári diplomácia ellen. Ma beszélhetünk a szláv szolidaritásról, mely képes lesz megvalósítani az európai egyensúlyt.”

„Az ember kísértésbe eshetnék, hogy ebben a Kelet-európának moszkovita uralom alá kerülésében nemzetközi

forradalmat lásson. Igazában ez csak az 1918-1920-as korszak rendellenes helyzetéhez hasonlítva forradalom. Ez az időszak Oroszországnak az európai politikában való részt nem vételén alapult. Az 1945-ös Európa ésszerűbb, mint az 1918-as; mindenestre jobban megfelel a nemzetközi erők hagyományos működésének".

„Két világnak, a latin és szláv világnak ebből az összeütkezéséből, a különböző elektromossággal telített két civilizációnak találkozásából ugrik ki az a szikra, mely a mi öreg földrészünket megtermékenyíti. A holnap Európája tehát egy latin-szláv szinkretizmus lesz: Nyugat ehhez a kiegyenlítő-déshez hozza karteziánus hagyományát, Kelet pedig a maga misztikáját, titokzatosságát."

„Ehhez a kísérlethez nincs más megjegyzésünk, mint az, hogy csak a teljes egyenlőség szellemében kezdhetjük el."

„Igy Franciaországot a szláv népek felé viszik civilizációjának legkülönbélebb, sőt legellentétebb szempontjai. Ő jelenleg az egyedüli kontinentális nagyhatalom, mely kizárólagosan európai. Ezért rája tartozik, hogy elsősorban vegyen részt nem a már biztosított egyensúlynak, hanem egy európai rendnek a kidolgozásában, amelyhez ő hozhatja tapasztalatának és tekintélyének segítségét."

„A demokrácia eszméje és a szláv szolidaritás a szláv népek építő hozzájárulása az európai megújuláshoz."

„Azzal, hogy a német birodalom romjai fölött Nyugateurópa és Keleteurópa között hidat építünk, megkönnyítjük az eszmeirányzatok találkozását, amiből azután az európa-tudatnak új megfogalmazása születhetik meg."

Mousset szükségesnek tartja, hogy Benessel egészítse ki mondanivalóját. „A mi szerződésünk Oroszországgal a cseh-szlovák köztársaság alapvető megszilárdulását jelenti. Ugy gondoljuk, hogy ugyanakkor megerősíti függetlenségünket is. Oroszországgal való barátságunk nem jelenti azt, hogy mi függünk ettől az országtól. Ellenkezőleg a szerződés kölcsönös együttműködést valósít meg a mi államunkkal, amely igazi és őszinte barátságban akar élni Oroszországgal, de ugyanakkor önállóságának a teljességét is meg akarja őrizni." (265).

Mousset mintha nem is venne tudomást a csehek keserű vádjairól, Moravec Emmánuel füzetéről. Mousset 1960-ban még élt.

A felmentést vagy a bocsánatkérést elvégezte helyette Maurice Descotes mondván: „Nincs jogunk megítélni azt az embert, akinek politikai működése honfitársai szemében a végső pillanatban mindig megtalálta a megmentő megoldást.” (266).

Mauriac még 1959-ben is így írt: „Az én felfogásom szerint nekünk jobban meg kellene értenünk az orosz politika okait. Micsoda elvakultság nem látni benne mást, mint a világ szovjetizálásának a módszerét! Oroszország a jogos önvédelem ösztönének (reflexének) engedelmeskedik, amit kellene nekünk is tennünk és amit teszünk is majd, akarjuk vagy nem, mikor Németország újra egyesül és az új nemzedék lépései alatt újra kinyitja azt mélységet, amelybe a mieink ezrei lettek taszítva... Képmutatás vagy hiszékenység a mi „európaiaink” részéről? Ki tudja valaha is ezt kifürkészni?... Adenauer kancellár nem él örökké. Halála másnapján, meglátják önök, hogy az álarc lehull és az örök Meduzafő (rémisztő arc) megjelenik. Ebben a pillanatban az Oroszországgal való kulturális egyesség nem sokat segít nekünk, *ha nem kíséri politikai egyesség*. Minden feltételét megtaláljuk akkor újra egy új német-orosz szerződésnek.” (267).

Ez az okoskodás nem válik dicsőségre Mauriac-nak. Nem lenne nehéz belekötni minden mondatába. Csak egyet kérdezzünk: 1939-ben azért lett Oroszország Németország szövetségese, mert Franciaország és Anglia nem akartak szövetséget kötni Oroszországgal? Az ilyen állítások félrevezetése önmagunknak és népünknek.

Nemcsak a franciák estek bele ebbe a hibába. Köteteket lehetne írni az amerikaiak állásfoglalásairól, melyek felérnek kártevésben vagy felülmúlják azokat a bűnöket, amelyeket elég nagy képmutatással „háborús bűnöknek” neveztek el saját maguk. Az amerikai alelnök Wallace, kijelentette: „egy angol-orosz szövetség lehetővé teszi az új világháború elkerülését” (*Times*, 10. 3. 1943.).

Semmi kétség, hogy Nyugateurópában fel akarják újítni a háború előtti szláv politikát. A megfontolandó kérdés azon-

ban az lett volna, hogy a szlávoknak szüksége volt-e arra a kiegészítésre, melyet misztikájukhoz a Descartes-i bölcsélet „világossága” hozott volna. A cseh emigrációs kormány külügyminisztere már 1943-ban kijelentette: „Ez után a háború után nem vagyunk arra hajlandók, hogy a nagyhatalmak vagy az úgynevezett európai egyensúly játékszerei legyünk. Hagyjanak bennünket békében. Mi dolgozni akarunk” (238). „1922-től kezdve erőfeszítésünket a „keleti és szláv tájékozódás érdekében fejtettük ki. Sohase csatlakoztunk szovjetellenes politikához. Következézetesen dolgoztunk azon, hogy felszámoljuk azt politikát, amely arra törekedett, hogy a szovjetuniót Európától elszigetelje, és végül teljesen kialakítottuk külpolitikánkat azzal, hogy keleti és szláv beállítottságunkat szerződéssel is megerősítettük (1935). A mi küzdelmünk, hogy a keleti és szláv vonalat tartsuk, öntudatos és megfontolt volt. Európa jövőjéről szóló felfogásunkra és arra az elgondolásra támaszkodott, mely bennünk élt a szovjet unió fejlődéséről” (269).

„Nincs semmi ok aggodalomra. Sztalin szavát adta. Az ő szavában pedig teljesen megbízhatunk... Sztalin személyesen adta nekem szavát, hogy nem avatkozik bele személyes ügyeinkbe. A kommunista vezetők ott voltak Moszkvában, mikor Sztalin az eskütt tette. Ez a tény mindig visszatartja ambíciójukat.”

S ha még csak önmagára és saját országára nézve tévedett volna, de Benes félrevezette Róoseveltet is. A Jaltai egyezmény esztelen pontjai, az amerikai sztratégia hamis iránya mind Benesnek Sztalinban való felelőtlen bizalmából erdnek. (270).

Az angol-szászok győzelmével a propagandisták újra lélekzethez jutottak. A magyarság a németek gonoszlelkű csatlósa lett, míg az utódállamok, amelyek teljes erejükkel vettek részt a háborúban a németek oldalán, feltalálták újra pártfogóikat, még pedig a legnagyobbat, Sztalinban. A régi propaganda-ürügyek megtermékenyültek. A nemzeti és anyagi érdekeket most már modernebb megfogalmazásban rejtették. Az „intellektüelek” vették át a szerepet és a történelmi fejlődés

irányába akarták terelni a népeket. A magyarok nem akarták megérteni a történelem értelmét. (De megváltoztatták azt!) „A kommunizmus ellenállhatatlan mozgalom”, mondták. „A történelem óráján ütött a szlávok órája. Egyedül csak azoknak nem tetszik ez. vagy nyugtalankodnak miatta, akik Németország érdekében dolgoznak”. „A nagy Oroszország mentette meg a szlávokat a szolgaságtól vagy a megsemmisítéstől, és így egészen természetes, hogy hálájukat nyilvánítják és körülötte csoportosulnak. Az események nem mutatták meg, hogy Oroszország az egyetlen szláv hatalom, mely valóban képes ellenállni a német hatalomnak? (271).

Az ember azt gondolhatná az „intellektüel” szónak olyan gyakori fogyasztása után, hogy az intellektüel-ek valami nagy gonddal kiválasztott testületet, akadémiát, egyházak fölött álló egyházat, agytrösztöt alkotnak, melynek hivatása az emberiséget irányítani. Nem is mulasztják el, hogy minden alkalommal ne nyilatkozzanak, tiltakozzanak olyan dolgokban, amelyek nem tartoznak rájuk. Onteltségüket csak a felelőségérzet hiánya mulja felül

A valódi gondolkodók, s velük együtt mi se esünk kritika nélküli csodálatba az emberiségnek ezzel az osztályával szemben. Maurice Barrès francia író mondta: „Jobban szeretek intelligens lenni, mint intellektüel”. Egy másik francia író meghatározása szerint pedig: Az intellektüel az az egyén, aki képes arra, hogy látszólagosan észszerű okoskodás útján igazoljon olyan állításokat, melyeket tulajdonképen szenvedélyei diktálnak neki”.

Raymond Aron, korunk egyik legjózanabb és legintelligensebb politikai gondolkodója azt mondja: „Az a világosságtöbblet, amit az intellektüelek nyújtanak az emberiségnek, nem különbözik attól a világosságtól, melyet akkor kapunk, ha olajat öntünk a tűzre.” (272).

Micsoda kártevést végeztek ezek az in'ellektüelek, akik 20 éves korukban már a világot akarják megszervezni, de saját életüket még 40 éves korukban se tudják elrendezni? Jobb, igazságosabb világról álmodoznak, de ennek a világnak felépítéséhez ők csak eszméikkel akarnak hozzájárulni. A felépítés mások munkájával, mások rovására történik.

„A vallás a nép ópiuma”, mondták régente a „bűlcsek”. Ma sokkal több joggal mondhatjuk: a marxizmus az intellektüelek ópiuma. „A kommunizmus ellenállhatatlan mozgalom. El kell kerülni a vérengző forradalmakat és biztosítani kell a kommunizmus győzelmét békés politikai fejlődéssel.” (273).

Ezeknek az intellektüeleknek nem okozott nagy gondot a milliók és százmilliók szenvedése, akiknek védelmében sohase hallatták a méltatlankodás hangját, amit pedig annyiszor kiabálnak a világba, legtöbbször ok nélkül. Az emberiség lelkiismeretét akarják képviselni, de azokért nem emelnek szót, akiknek a „szláv óra ütése” jelenti mindennap, de főképp minden éjjel a cseka vagy gepeu ütését.

Ezek az intellektüelek legtöbbször azt állítják, hogy nem kommunisták. De épen ezért a kommunizmus leghasznosabb munkatársai. Benes is azért tudott olyan szolgálatot teljesíteni, amilyent semmiféle kommunista el nem tudott volna végezni. Csoda-e, hogy ez a lelkiség nem tudta, nem akarta megérteni a magyar nép helyzetét, melynek igazsága vagy a vele szemben elvárható méltányosság csak zavarta az intellektüeleket. Nem egyszer odáig mentek, hogy az ellene irányuló üldözéseket jogos megtorlásnak hirdették („politizálás”!).

A. de Monzie írja 1938-ban: „A francia intellektüelek valósággal vallásos áhitattal tekintettek Csehszlovákiára. Meg se mozdultak, mikor az anschluss megtörtént, de mihelyt Benesről volt szó, azzonnal tűzbe jöttek... (274).

A magyar intellektüeleknek is megvolt a szerepe Magyarország romlásában. Ezt a kérdést érintettük Márton magyar kiadásában (18-22). Három egymásután közvetlenül következő korszakhoz kell rövid megjegyzéseket fűznünk.

Az első korszak az 1914-es háború előtti korszak. Itt megemlíthjük a Társadalomtudományi Társaság (alapítva 1901-ben) és Jászi Oszkár szerepét.

A Társadalomtudományi Társaságban tagok voltak a későbbi magyar társadalom legkiválóbb tagjai, mint Teleki

Pál, Grátz Gusztáv is, akik azonban, mikor a nemzetellenes radikálizmus útjára tért a Társaság, kiléptek. Jászi Oszkár az ellenszenvet ott váltotta ki maga ellen, ahol a legkevésbé érdemelte meg. Szenvedélyes támadások indultak ellene, mikor az erdélyi kérdést 1918-ban önkormányzattal óhajtotta megoldani. Erre az akkori kormánytól kapott megbízást épen azért, mert addigi munkáiban a nemzetiségek mellé állott osztrák hatás alatt és igazságtalanul. De 1918-as szerepe egyáltalában nem érdemelte meg a támadásokat. Talán azt mondhatnók róla, hogy nem volt magyar reflexe. Korjoláni sértődöttséggel távozott, de nem végezte életét korjoláni gesztussal. Lett belőle a magyarság elgyalázója, a magyarság ellenségeinek munkatársa. Elég könyveinek címét elolvasni. A demokrácia „szent-jét” akarták belőle megteremteni. Nem akarják tudomásul venni azok, akik demokrata köntösébe kapaszkodnak, hogy egyik leglelkesebb párthíve volt a német Mitteleurópa gondolatnak, ami egyike azoknak a tényezőknek, amelyek Magyarországnak legtöbbet ártottak.

Mikor a „felszabadítás” után hazament látogatóba, ha elég alázatosság volt benne, meg kellett állapítania, hogy nem jó alap építéséhez járult hozzá.

Ugyanez áll Károlyi Mihályra is. Elvetélt életét nem végezte se korjoláni gesztussal, se szerény visszavonulással. Tudatlanság, gőg, hiúság nem találtak más eszközt, mint a magyarság kiszolgáltatását a felforgató elemnek, a kommunistáknak. Ekkor még a magyar kormány igazgatása alatt állott a Királyhágón innen 26.000 km²-nyi terület, Kárpátalja. A tudatlanság, a tehetségtelenség végzetesebb lehet, mint a szándékos gonoszság, főképen, ha gőggel egyesül. Csak a „köztársaság védelmére” tudtak törvényt hozni, és üldözni a magyar történelem valódi ellenállóit.

Szándékosan félrevezették a magyar népet azzal, hogy egyedül velük áll szóba az ellenség.

*
**

A két világháború között, míg a magyar nép többsége a romok eltakarításán dolgozott, a szélsőséges elemek nem nyugodtak. A kommunizmussal kacérkodó intellektüeleknek az

oroszmegszállás adott kemény leckét, sajnos, a magyar népszenvedia következmenyeket. A hazafias jelszavak alatt nyugtalankodó szélsőséges elemek is megkaphatták volna a leckét, ha a politikában volna megtérés. A német titkos levéltárak közlése megeáfolhatatlan bizonytságot tesznek a magyar kormányok mellett. „Az intellektüelek állásfoglalása igen hasonlít a nem intelligensekéhez” (Raymond Aron). Paul Valéry mondta valahol: „A világot a szélsőségesek viszik előre, de csak a közepesek által marad fenn. A túlzók adják meg értékét, de csak a mérsékeltek biztosítják neki a tartósságot.”

Sajnos, az egyensúly e két szükséges elem között igen ritkán áll fenn. Így volt ez Magyarországon is történetének legnehezebb napjaiban. Az emberek azt hitték, hogy az ő elgondolásaik csak a kormányok becsstelensége vagy tehetségtelensége miatt nem valósulnak meg.

Mikor már a levegő annyira telítve volt villamossággal, hogy a kirobbanás csak egy kis véletlen eseménytől függött, mikor komoly értékek kénytelenek voltak visszavonulni a közélettől, akkor írta Bethlen István nagykanizsai választóihoz intézett nyílt levelében:

„Olyan időkben, mikor a politikai gyűlölet, irigység, szenvedélyek a tömegek alacsony indulatainak felkeltésében látják a maguk feladatainak a megoldását... még a próféta szava is pusztába hangzó szavá válna, ha nem a felajzott szenvedélyeknek hizeleg. Ma nemzeti próféta csak az — és melyik képviselőjelölt nem akar az lenni? — aki a nemzeti érdek szent nevében zsidót fröstököl, grófit ebédel, lefekvés előtt minden földet és minden vagyont szétoszt; ami nem az övé.” (1939 máj. 10).

A Pesti Napló 1939 június 8-iki számában pedig azt írja: „...mint 1919-ben, most is könnyelműen és felelőtlenül játszik a tűzzel a magyar intelligencia tekintélyes része”.

Országépítés nem ilyen beállítottsággal történik.

A magyar kormány érezte, hogy mi következik abból a nyugtalanságból, mely egész Európát feszültségben tartotta. Nem akarta ennek vagy annak a csoportosulásnak kegyéből

visszaszerezni azokat a területeket, melyeket joggal követelt még azon az alapon is, melyen elvették tőle. Nemzetközi értekezletet kért (275). Sajnos, se Angliának, se Franciaországnak nem volt erkölcsi bátorsága, hogy kényes helyzetükben helyrehozzák azokat a hibákat, melyeket ők okoztak. Csehország is Németországtól és Olaszországtól kérte a döntést. Hodzsa cseh külügyminiszter nyíltan kimondta a búcsúzó francia követ előtt: „Ami velünk megtörtént, holnap megtörténik önökkel.”

A Felvidék (1938) és Északerdély visszakerülése (1940) a nemzetközi jog szempontjából is teljesen jogos volt. A nehézség Szerbiával kezdődött, akivel német nyomásra néhány hónappal előbb kötött Magyarország „örök barátsági szerződést.” 1939-ben Teleki Pál miniszterelnök még ellenállott, hogy a valóban baráti Lengyelország ellen a magyar kézbe került Kárpátalját Hitler felvonulási területül használja fel. Hiába hivatkozott Hitler arra, hogy 60.000 emberébe kerül, ha nem vonulhat Lengyelország ellen Kárpátalján keresztül. De Szerbiánál már nem volt megoldás. A német átvonulás mindenképen megtörténik, azonkívül ellenállás esetén megszállják az országot. Ezért tiltakozásul főbelölte magát.

E körül az öngyilkosság körül megoszolhatnak a vélemények, de a „kettős játék” korában egyedülálló lélek nagyságról tett tanúságot. Churchill szerint „öngyilkossága áldozat volt, hogy önmagát és népét megszabadítsa a Jugoszlávia elleni támadás bűnétől. Cselekedete tisztára mosta nevét a történelem előtt, de nem állíthatta meg a német csapatok átvonulását és még kevésbé ennek következményeit”.

Ezek a következmények azonban Churchill lelkén is száradnak. Oneki tudnia kellett, hogy a jugoszláv államcsinyt angol pénzből szervezték meg. Ezért írta román író: „Teleki gróf a jugoszláv örület első áldozataként esett el... A kortársaknak alig van idejük, hogy ennek a megható, bámulatos tettnek a jelentőségéről elmélkedjenek: *Egy ember a halált választja, mert nem volt abban a helyzetben, hogy vállalt kötelességnek eleget tegyen. A magyarok, akik „vezérüket” utolsó lakhelyére kísérték, büszkéek lehetnek*”. (276).

Churchill-nek kötelessége lett volna ezeket a következményeket meg akadályozni, mert hiszen ő maga írja: „A

magyar vezérkari főnök, a német származású Werth generális magához ragadta a kezdeményezést, a német legfelsőbb parancsnoksággal egyetértve meglelte a szükséges intézkedéseket a magyar kormány tudta nélkül." Teleki Pál levélben tiltakozott Horthy Miklós kormányzónál. „Értem Werth okoskodását, írja, aki mint nem magyar ember nem látja az ország megtartásának nagy feladatát."

A londoni rádió a tragikus esemény alkalmával azt mondta volna, hogy Teleki Pál szelleme a békekonferencia asztala fölött fog lebegni. Nem láttuk azonban, hogy a békekonferencia határozatait Teleki Pál lelkülete irányította volna. C.A. Macartney megjegyzi: „Amikor eljött az idő, hogy Magyarországnak bírái elé kellett állania, se bírái, se gyáva védői, akiknek orosz parancsra Magyarországot a legfeketébb színben kellett feltüntetni, nem hivatkoztak Teleki áldozatára." (227).

Magyarország iparkodott kilépni abból a háborúból, amelybe belekényszerítették. Ha követtek is el egyesek hibákat (Werth, Bárdossy), Magyarország számára nem volt választás. Azok a nyugati hatalmak, melyek ezt felrójják, milyen erkölcsi alapra támaszkodnak? Magyarországnak talán vígan kellett volna a pusztulásba rohannia azok megvédésére, akik 20 évvel azelőtt tönkretették? Egy ideig vigasztalta az a gondolat, hogy míg magát védi, régi keresztlénység és nyugati kultúrát védő szerepét teljesíti annak ellenére, hogy a háború se testének, se lelkének nem kellett. De 1942-ben Kállay Miklós már azért váltotta fel Bárdossyt, hogy a tisztességes kibontakozás útját keresse. „Ez az ellenállás a kormányzó tudtával és a miniszterelnök irányítása mellett folyt."

Ez a munka főképen Amerikában folyt Ottó trónörökös, Echardt Tibor és Sigray Antal közreműködésével. Ottó trónörökösnek Rooseveltt 1944 március első napjaiban azt mondta: Ha Magyarország a döntő pillanatokban biztosítékot nyújt a Szövetségesek támogatására, akkor ő támogatni fogja Magyar ország igényét Északkeletre az 1940-es határokkal, józan és békés megegyezést törekszik létrehozni Csehszág és a Magyarok között az önrendelkezés alapján.

1943 nov. 28-án Kállay egy iratban, melyet csak szükség esetén lehetett volna használni, felhatalmazta a trónörököszt, hogy magyar államsfőként szerepeljen, ha a németek megszállják az országot, és a kormányzó lemond vagy lemondatják. (278).

Az egyetlen megoldás, mely még eredményezhetett volna valamit. Magyarországnak lett volna kint törvényes képviselője, kinek nem kellett volna Sztalin utasítására a magyarok háborús bűnösségét bizonyítani a béketárgyalásokon, azok az erők, melyek már Magyarország érdekébe működésbe léphettek volna az idegenek között, nem lettek volna feszélyezve azzal, hogy a Sztalintól pártfogott „törvényes kormányzat” ellen dolgoznak.

Hol a felelőség? Abban a felfordult világban a halogatás, a görcsös ragaszkodás az árnyékhatalomhoz súlyos következményekkel járt. Természetesen Roosevelt ígéretei akkor is kötelezték volna őt, ha a másik fél olyan helyzetbe került, mint a magyar kormányzat.

ROOSEVELT FELELŐSÉGE A MAGYAR TRAGÉDIÁBAN

A párizsi béketárgyalások alatt, 1919 febr. 10-én írta Alfred Capus a Figaróban: „Wilson elnök olyan felelőséget vállalt magára, mint kevés e világra született ember. A siker ezekben az ideális erőfeszítésekben kétségenkívül a történelem legnagyobb egyéniségei közé helyezi. De meg kell azt is mondani bátran, ha elbukik, a világot olyan kaoszba taszítja, amelyre az orosz bolsevizmus csak halvány képet ad. Ebben az esetben az emberiség tudatában felelősége felülmúlja azt, amit egy egyszerű halandó el tud viselni.”

Capus sejtelve valósult meg. És nemcsak a körülmények miatt, hanem Wilson jelleme miatt is. Lansing, külügyminisztere, mondta róla, hogy az ellenkezést személyes sértésnek vette. (279). Wilson beavatkozása a nemzetközi politikába az emberiség történetének egyik leggyászosabb fejezete.

De milyen lesz Rooseveltnek a szereplése? Méltó utódja lett Wilsonnak. Nem csoda, hogy a személye körül teremtett legen-

dát alaposan kikezdték művének gyászos következményei. „Ismerjük a Casablanca-i tévedést, amikor — a nélkül, hogy tanácsadóit megkérdezte volna — Rooseveltt Németország feltétel nélküli megadását követelte. Ismerjük Yalta-i és teheráni engedményeit, melyek Európában örökkössé tették a szolgaság és a terror uralmát. Emlékezünk gyarmateellenes előítéletére, ami minden ázsiai zavargásnak oka... De mi történt volna, ha megvalósíthatja mindazon tervét, melyekről Hopkins-nak beszélt? Vagy hol lennénk, ha Tchang-Kai-Csek a felszabadulás után megkapta volna Honkong-ot és Indokínát, ha Franciaország kénytelen lett volna kiszolgáltatni az ONU-nak a Dakar-i, marokkói és Bizerta-i sztratégiai támpontokat? Mert ha műve gyümölcseiről ismerhető meg, amelyeknek igen keserű az íze, az ember csak arra szorítkozhatik, hogy bámulja Rooseveltt szándékait (?)... A nagy politika a lehetőségek tudománya! Egyesek számára Rooseveltt: Sátánt legyőző Szent Mihály-féle egyéniség; mások számára elsősorban meglehetősen keletkőla baloldali rajongó, aki csak azért mentett meg bennünket a barna zsarnokságtól, hogy annál biztosabban adhasson át a vörös élnyomásnak”. (280).

1949 óta a létező hiányokat utódai pótolták. Korea fele már kommunista kézben van, hasonlóképen Indokína fele, Bizerta, Marokkó, Tunisz, önállóak, a Kongó-i események után már nem vonhatjuk kétségbe, hogy Párizsba az út Pekingben, sőt Afrikán keresztül vezet. „Személyileg, mondja Georges Ollivier, semmiféle politikai párthoz nem vonzódott. Mikor megkérdezték tőle, hogy kommunista-e, úgy látszik, őszintén válaszolta: keresztény vagyok és demokrata. Igazában azt kellett volna neki mondania: szabadkőműves. A legfontosabb volt számára minden kérdésnél, hogy hoz-e neki szavazatokat”. (281).

Ezért járt kedvében mindazoknak a tényezőknek, melyeket a második világháború kirobbantásában a legnagyobb felelősség terhel. 1937-ben már nyíltan megkezdte a háború előkészítését a béke zászlaja alatt. Egymásután küldözte a világnak híres „üzeneteit” (messages), amelyekről a francia szabadkőműves kongresszus elnöke 1939-ben (máj.) kijelentette: „A mi működésünk gyakran csendben történik, és ez szükséges is. A szabadkőművesség az, amelynek alapján állanak Rooseveltt . . . testvér „üzenetei”.

Roosevelt megtalálta a mindenkit megragadó formulát: „Az amerikaiaknak három nélkülözhetetlen intézményét idegenből érkező viharok fenyegetik. Ezek közül az első a vallás, forrása a másik kettőnek: a demokráciának és a nemzetközi jóhiszeműségnek.”

Franciaországban vallásüldözők és üldözöttek lelkesedve fogadták ezeket a jól kicsiszolt mondatokat elfeledvén, hogy akkor már 60 év óta a francia katolicizmusnak türelmetlen, kicsinyes üldözésben volt része.

A spanyolországi belháborúban a vörösek által több mint 400.000 fegyvertelen egyén: férfiak, asszonyok, gyermekek, kegyetlen legyilkolása nem váltotta ki a legkisebb megbotránkozást se Washington, se Roosevelttől részéről. Lásd Merry del Val levelét Roosevelttől, amelyet a nagy vallásvédő nem tett közzé. Azonban a jól irányított propaganda ellenére is nagyon nehéz dolga volt a háborús pártnak. Walsh szenátor a volt spanyolországi legionáriusok kongresszusán utasításul adta a kongresszus résztvevőinek: „A mi nemzetünk nem kapott megbízatást, hogy a világ többi részén rendőri szolgálatot teljesítsen. Ha arra kötelezzük el magunkat, hogy Európa bármikor kirobbanható ellentéteibe, féltékenységeibe, ellenszenveibe, és ellenségeskedéseibe beleavatkozunk, olyan államokéba, amelyek mint önálló államok régebbiek a mi születésünknel, ez annyit jelent, hogy a végpusztulás felé rohanunk.” Father Coughlin, rádiószónok pedig kijelentette: Ha minden 20 esztendőben a borjút a hátunkra kell vennünk és át kell kellnünk az Atlanti Óceánon, hogy megmentjük a demokráciát, az azt jelenti, hogy a demokrácia nem életképes. Azért hagyni kell, hadd vesszen el.” A körkérdezésre, hogy küldjön-e Amerika hadsereget Európába, a megkérdezettek 83%-a nemmel felelt. Ezért kellett Rooseveltnak megszegyenítő eljárásához folyamodnia. „Amerika olyan mértékben provokálta Japánt, hogy ez kénytelen volt megtámadni Pearl Harbour-t. Történelmi hazugság, hogy Amerika kénytelen volt belépni a háborúba”, írta Oliver Lyttleton angol miniszter.

A Pearl Harbour-i japán támadást Roosevelt és legszűkebb köre idézte fel. A tengeri ütközet 17-ik évfordulóján Kimmel tengernagy kijelentette, hogy Roosevelttől, Cordell Hull és még

8 személyiség (ezek között volt a hadügyi és a tengerészeti államtitkár, Marshall vezérkari főnök, akik jól ismerték a japánok terveit, de nem értesítették Pearl Harbour katonai parancsnokát, Short generálist, se Kimmel tengernagyot, mégpedig azért, hogy a japánok ne mondjanak le erről a támadásról. Az Elnök ugyanis többször biztosította az amerikai népet, hogy az Egyesült-Államok csak akkor lépnek be a háborúba, ha megtámadják őket." (283).

Stimson államtitkár naivul bevallja, hogy a lépre ment japánok támadása megoldotta a kérdést: „Mikor a japán támadás híre megérkezett, első érzésem a megkönnyebbülés érzése volt. A határozatlanság ideje elmúlt, a válságot megoldotta ez a támadás, mely egész népünket egyesítette. Ez az érzés nem szűnt meg bennem, jóllehet a katasztrófa hírei gyorsan lesújtottak bennünket.

Az eredmény nem maradt el. A megalázás az amerikai népet Roosevelttől köré sorakoztatta. De hiába volt minden. Lassanként a hírek kiszűrenkeztek. Különféle vizsgálatok indultak meg, amelyeket hiába iparkodtak a legszemérmetlenebbül el-tussolni, az eredmények végül is a világ tudomására jöttek (284).

Igy született meg az amerikai háború, mely eredményeiben igen nagy lépéssel vitte előre Wilson végzetes munkáját.

Roosevelt 1940-ben még kijelentette, hogy a „szovjet-unió épen olyan korlátlan parancsuralmi rendszer, mint akármilyen más diktatura”. S ebben a véleményében megegyezett az Egyesült-Államok túlnyomó többsége. Nem sok időbe került neki az ellenkező hang. Alig egy hónappal azután, hogy a németek megindították az oroszok ellen a támadást (1941 jun. 22), Roosevelttől elküldte Moszkvába bizalmasát, Harry Hopkins-t, később Averell Harriman-t minden utasítás nélkül, hogy milyen feltételeket szabjanak az amerikai segítség fejében. Így Sztalin 11 milliárd dollár segítséget kapott hadianyagban, a nélkül, hogy valami ígéretet vagy jóállást adott volna a segítségért. Pedig legbizalmasabb emberei, köztük William Bullitt, volt moszkvai nagykövet, sürgették, hogy Sztalintól határozott és írásbeli ígéretet kell kérni, hogy

Európa élelvevágó érdekeit tiszteletben fogja tartani Európában és Ázsiában, még akkor is, ha biztosak vagyunk abban, hogy nem tartja meg kötelezettségeit. Követelni kellett volna az európai szövetségek tiszteletben tartását úgy, amint azok léteztek 1939-ben, hogy nem emel semmiféle kifogást az európai államokból alakítandó konfederáció ellen, hogy nem támaszt semmiféle igényt Kínára vonatkozóan.

Roosevelt nem fogadta el Bullit és társainak érveit arra hivatkozva, hogy Sztalin minden lehetséges ígéretet megtesz azzal az erős elhatározással, hogy úgy se teljesíti azokat, mihelyt büntetlenül kihúzhatja magát alóluk. Ezek között a körülmények között az ilyen ígéreteknek nincs semmi jelentősége. Különös okoskodás egy államfőtől!

Hiába érvelt Bullit azzal, hogy :

1) Sztalin nem tudta volna kötelezettségeit megszegni mindaddig, míg országának sorsa az Egyesült Államoktól függött.

2) A háború után nem tudott volna semmi elfogadható ellenvetést tenni az amerikaiaknak Európára és a Távol-Keletre vonatkozó követeléseire... Az Egyesült-Államok elnökének szabadságában állott volna az európai konfederáció alapjait megvetni, ami okvetlen szükséges lett volna annak megakadályozására, hogy Oroszország megszállhassa Középeurópa országait. Ez a terv szilárdan megvalósítva elvett volna minden lehetőséget Sztalintól, hogy 120 millió európaít uralma alá vethessen... E mellett a Távol-Keleten olyan politikát tudunk volna megvalósítani, amely Kínától eltávolította volna a kommunizmust.

3) Az elvállalt kötelezettségek nem teljesítése azonnal figyelmeztette volna az amerikai népet arra a veszélyre, amely őt fenyegeti és az orosz imperializmus ellen sürgős ellenlépésekre ösztönözte volna.

Bullit Roosevelt kérésére memorandumot szerkesztett, amelyben előadta összes ellenvetéseit a Roosevelt-i politika ellen, melyekre Roosevelt azt felelte: „Én nem vitatkozom az ön érveivel. Nagyon is igazak. Hasonlóképen nem vitatom az ön okoskodásának ésszerűségét. De nekem az az érzésem, hogy Sztalin nem az az ember, akinek gondolják. Harrynak

is az érzése, hogy Sztalin csak országának a biztonságát óhajtja. Ezért azt gondolom, ha neki adom mindazt, amit csak adhatok (Természetesen a máséból is) a nélkül, hogy bármit is kérnék ellenszolgáltatásul, akkor „noblesse oblige” előzékeny viselkedésünk kötelezi őt. Akkor nem gondolhat arra, hogy bármit is országához kapcsoljon. Elfogadja, hogy velünk együtt dolgozzék a demokratikus világ és a béke megalapozásán.”

Bullit megjegyezte az elnök „noblesse oblige” kifejezésére, hogy ebben az esetben nem a norfolki hercegről van szó, hanem egy kaukázusi banditáról, aki, mikor valamit megkap semmiért, azt gondolja: „az én ügyfelem csak egy számár”.

Rooseveltnak meg kellett állapítania, hogy az orosz imperializmussal szemben mégis kell találni megoldást. Ezért főtanácsadója, Harry Hopkins tanácsára olyan megoldást fogadott el, mely a legtökéletesebb példája volt az álmokat kergető politikának. A megoldás abban állott, hogy Sztalint meg kell nyerni „megnyugtató” által és a szovjet imperializmust a demokráciával való közreműködésre kell elvezetni.

„Az elnök azt remélte, hogy Sztalint a következő 4 eszközzel fogja megnyerni:

1) Meg kell adni Sztalinnak megszorítás nélkül, amit a háború folytatásához kíván, és semmit se kell tőle kérni ellenértékképpen.

2) Rá kell beszélni Sztalint, hogy csatlakozzék az általános érdekű rendezésekhez, mint pl. az Atlanti Alapokmány.

3) Tudtára kell adni Sztalinnak, hogy a Fehéz Ház minden befolyását latba veti az amerikai közvélemény meggyőzésére, hogy ez kedvezően ítélje meg a szovjet kormányzási rendszerét.

4) Találkozni kell Sztalinnal és rávenni arra, hogy fogadja el a keresztény utakat és a demokratikus alapelveket.

Az Elnök, mondja Bullit, tudta, hogy az Egyesült-Államok életbe vágó érdekeit kockáztatja. Mégis elfogadta ezeket a pontokat, sőt engedélyezte a hivatalos közlemény következő szövegét is: „Roosevelt úr a valaha is megkockáztatott legnagyobb téttel játszik. Arra tette fel a kockát, hogy a Szovjet Uniónak szüksége van a békére és kész arra, hogy megfűzesse ezt a békét a nyugattal való demokratikus közreműködéssel.”

Roosevelt. miután elhatározta, hogy „megnyutatja” Sztalint és a demokráciára téríti, mindent latba vetett, hogy szovjet diktator tetszését megszerezze. De meg kellett nyernie az amerikai népet is. Ebből célból hatalmas propagandához fogtak. Josep Davies, aki két évig (1936-1938) moszkvai nagykövet volt, kapta meg a megbízatást, hogy a Szovjet-Uniót népszerűsítse. Könyvet írtak Davies-sel (*Mission à Moscou*), aki könyvében és az Oroszországról szóló filmben (amelyben Davies a filmvállalkozók tanácsadója volt) különféle formában azt az egyetlen tételt ismételte: „Az én személyes véleményem és a tények bizonyossága megegyeznek abban, hogy ünnepélyesen kijelenthessük: „a szovjet kormány becsületszava épen olyan biztos, mint a szentírás.” Természetesen arról nem volt szó a könyvben, hogy Sztalin épenannyi nemzetközi szerződést szegett meg, mint Hitler.

Az amerikai külügyminisztérium a washingtoni újságírók és levelezők közreműködésével minden befolyását felhasználta arra, hogy a szovjetről alkotott képet rózsaszínűre fessék. Minden amerikai szovjetügynök, minden kommunista és a velük rokonszenvezők ujjongó örömmel adták rá magukat az amerikai nép megdolgozására a szovjet diktatura szükségleteinek és céljainak érdekében. Roosevelt régi megfogalmazását felváltotta egy jobbanhangzó hangzó demokrácia fogalmazás: „A szovjet-unió egy a békében szerelmes demokrácia.” A kegyek hullottak azokra, akik elfogadták az igazságnak ezt a felcsúfolását. A külügyminisztérium hazafias hivatalnokait, akik még emlékeztek Rooseveltnek az oroszokról szóló régi véleményére és nem akartak hazudni a kommunista diktatura érdekében, elhelyezték jelentéktelen állásokba. A ravasz és cinikus fiatalok, akik nagyon is jól tudták az igazságot, de inkább jövőjükre voltak tekintettel, gyors előléptetésben részesültek azzal hogy tanúsították: „Sztalin megváltozott”, és így megvetésre méltó kihasználói lettek annak a csődnek, melyben most hazájuk vergődik. A külügyminisztériumot, a pénzügyminisztériumot és más szervezeteket megtömték a szovjet híveivel. A hadügyminisztérium el kezdte felvenni a közismert kommunistákat és a bolsevizmussal rokonszenvezőket a tisztikar soraiba, akik hozzájutottak a legtitkosabb ügyiratokhoz. A szovjetbarátok egész hálózata csapódott le Washingtonra. A

szovjet politika bizonyos magasztalóit elküldték mint szakértőket Kinába és latin Amerikába..

„Megnyerjük a háborút és meg fogjuk nyerni a háborút követő békét”, mondta Roosevelt. (285). Azonban különösképpen fogott a győzelmek előkészítéséhez. 1941 december elején az angol külügyminiszter, Eden, Moszkvába utazott, ahol Sztalin kérte az angol kormány beleegyezését Esztország, Lettország, Litvánia, Finnország bizonyos területeinek, Romániának és egész keleti Lengyelországnak Oroszországhoz való csatlósához.

Az amerikai kormány értesítette Londont, hogy ellene van minden Sztalinnak tett ígéretnek, amely bármilyen területnek az elfoglalására vonatkozik, de hamarosan annak ellenére, hogy az amerikai helyzet épen annyira volt erős, mint amennyire gyenge az oroszok állása, a külügyminisztérium minden önérzet nélkül kijelenti: „A mi jóhiszeműségünk bizonyítéka a szovjet-unióval szemben nem a határok kiterjesztésének az elismerésében, (vagy el nem ismerésében) áll, mint inkább abban az elhatározásunkban, hogy minden felszerelést és minden lehetséges szállítást szolgáltatassunk neki”.

Churchill állandóan nyugtalankodott arra a gondolatra, hogy a vörös hadsereg elfoglalhatja Közép-és Keleteurópát. Ezért időről időre felvetette a tervet, hogy a Balkánon keresztül kellene a németeket megtámadni, hogy a Duna völgye az ellenségeskedések megszűntekor az angolok és amerikaiak kezében legyen, de Marshall generális ellenezte ezt a tervet sztratégiai okokból. Sajnos, Roosevelt neki adott ígazat.

Ez a terv ismeretes volt Magyarországon is, és nagy reménységeket keltett. Roosevelt ezzel is „beírta nevét” a történelembe.

A teheráni (1943, nov. 28-dec. 1) találkozó eredménye egyike a világtörténelem legszégyenletesebb tényeinek. Roosevelt itt is sokat épített ellenállhatatlan kedvességére, azonban mint mindenütt, itt is Sztalin maradt felül. Roosevelt gyengélkedve gyomorrontás miatt, nem vett részt a legfőbb kérdés, a lengyel kérdés megtárgyalásánál. Sztalin követelte Lengyelország keleti részét, az úgynevezett Curzon vonalig. Churchill ellenállott, de végre is megadta magát. Könnyű adakozni a máséból. Természetesen Roosevelt hozzájárulását adta az egyességhez. „Az

Egyesült-Államok és Angolország határozott és egységes állásfoglalása megmenthette volna Lengyelországot a szolgaságtól", de Magyarországot is. Ezután már könnyebben került volna a sor Bulgáriára, Romániára is.

Roosevelt és Churchill feláldozták azt a Lengyelországot, melyet főképpen Amerika ugratott bele, a háborúba. „Miért zárkózott el Lengyelország a danzigi folyosó minden átalakításától (mikor Danzig úgyszólván teljesen német város volt!)? Ribentrop tárgyalásai Lipszky József lengyel nagykövettel valószínűen eredményesek lettek volna, ha Roosevelt ügynökei, főképpen Bullitt, nem tiltakoztak volna Franciaország és Anglia határozatlansága ellen és nem vették volna rá (1939 márc. 31) Chamberlain-t, hogy Lengyelországnak biztonsági szerződést ajánljon fel... A washingtoni lengyel követ szerint Roosevelt elhatározta, hogy nem hagyja Angliát és Franciaországot a megalkuvások politikájába süllyedni. (286).

Roosevelt 1943 novemberében megígérte Chang-Kai-Cseknek, hogy Kína igényeit, területi, sértetlenségét megvalósítja, s íme Yaltában 1945 február 11-én már Churchilllel és Sztalinnal együtt titokban aláírják az egyességet, mely szerint Kína életvevágó érdekeit feláldozzák, mert Sztalin ezt követelte fizetségül azért, hogy részt vesz a háborúba Japán ellen, amit már régebben megígért fizetség nélkül azokért a szolgálatokért, melyekre Amerikának egyállalában nem volt szüksége. Roosevelt és Marshall lelken szárad, hogy Kína területi sértetlenségét feláldozták. Ez az áldozat volt az alapja a mai tragikus helyzetnek a Távol-Keleten."

„A szovjet kormány eljárása 1945 utolsó hónapjaiban Lengyelországban, Magyarországon, Ausztriában, Romániában, Bulgáriában, Keletnémetországban, Iránban, Mandzsuriában és Koreában minden kétségen kívül bizonyítja, hogy Sztalin hű maradt Lenin tanításához: „Szükséges, hogy bármilyen ravasz-ságot, leleményességet, tisztességtelen módszert, mindenféle kertetelést, az igazság elferdítését felhasználjunk". Az elnök elvesztette a legnagyobb tétet melyet valaha is halandó megkockáztatott. Valójában nem volt se játszma, se ellenfél. Sohasem volt még az árnyéka se annak a lehetőségnek, hogy valaki elszakítsa Sztalint bolsevista hiszkegyétől, amely kommunista egyedural-

mat követel az egész világon. „Rooseveltet egyszerűen rászéd-ték.”

1943 augusztusában az első Québec-i konferencián Roose-veltnek rosszszelleme, Hopkins átnyújtott egy memorandumot, mely azt bizonyította, hogy Oroszország arra van hivatva, hogy Európa legnagyobb hatalma legyen. Ezért az Egyesült-Államoknak nagy érdeke, hogy barátságát megnyerje és ebből a célból minden támogatást meg kell adni neki:

„Oroszországnak helyzete a háború után Európában uralkodó lesz. Ha Németországot leverjük, akkor Európában nem lesz hatalom, mely ellensúlyozni tudná az ő rettenetes katonai hatalmát. Igaz, hogy Anglia azon a ponton van, hogy a Földközi tengeren Oroszországgal szemben az egyensúly hely-zetét megteremtse Európában, de lehetséges, hogy még ezzel sem lesz képes ellenállani Oroszországnak, ha csak valahonnan nem segítik. A következtetés magától adódik: mivel ebben a háborúban Oroszország döntő tényező, meg kell neki adni min-den lehetséges segítséget és meg kell tenni mindent, hogy barátságát megnyerjük. És mivel kétségen kívül a Tengely veresége után uralkodni fog Európán, még lényegesebb, hogy vele a legbarátságosabb kapcsolatokat tartsuk fel.

Végül az Egyesült-Államokra a legfontosabb meggondolás Oroszországgal kapcsolatban a csendestengeri háború folytatása. Ha itt Oroszország szövetségeseünk lesz, a háborút sokkal gyor-sabban befejezhetjük. Az áldozat emberéletben és anyagban sok-kal jelentéktelenebb lesz...”

Egy másik, sokkal részletesebb memorandum ugyaneb-ben a gondolatkörben mozog. Kiegészítésképpen közlünk belőle. „Ha a szövetségesek győznek, Oroszország a világ egyik legha-talmasabb állama lesz. A béke jövője szempontjából fontos, hogy közöttünk őszinte barátsági kapcsolatok alakuljanak ki, hogy azután a világeseeményeket irányíthassuk a biztonság és a jólét útján.”

„Továbbá Oroszországnak szédületesen szüksége lesz az amerikai ipari termékekre...”

Amerikának nem volt szüksége az orosz katonai segít-ségre, mikor ezeket az engedményeket tette. A piac sokkal fon-tosabb lett volna, de nagyon tévedtek. Oroszországnak nincs

„szédítő szüksége” az amerikai iparra. Ez a számítás minden-
nél többet mond. Rooseveltt egyszerűen kereskedelmi utazója
volt a nagy iparnak. (287).

„Lehetséges, hogy az oroszok nagyon erősek lesznek a
háború után Európában”, idézi a Rooseveltt-fiú. A kérdés az,
hogy ez baj-e. „Ez a beállítottság nagyon sokat ígért az embe-
riségnek, fűzte hozzá az ifjú Rooseveltt.” (288).

Ílát bizony baj lett, de főképpen erkölcstelen.

Egy órával halála előtt Rooseveltt a következőket távira-
lozta Churchillnek: „Határozottnak kell lennünk, a mi magatartásunk eddig kifogástalan volt.” — Helyesebben is mond-
hatta volna.

*
**

„Truman elnök csődbejutott politikát örökölt. Nem értett
semmit a külpolitikához. Nem is tudott azzal a nagy hatalom-
mal élni, melyhez hasonlóval senki se rendelkezett... Mikor
a hatalmat átvette, az amerikai, angol, francia csapatok
Eisenhower parancsnoksága alatt sokkal nagyobb gyorsaság-
gal közeledtek kelet felé, mint az oroszok nyugat felé.
Eisenhower könnyen elfoglalhatta volna Berlint. A szovjet
kormányzat nem tartotta tiszteletben a velünk Lengyelországra,
Romániára vonatkozóan kötött szerződéseket, tehát Truman
elrendelhetette volna Eisenhowernek, hogy foglalja el Berlint,
Drezdát, sőt Prágát is. Csehországot és Ausztriát elfoglhatták
volna a mi csapataink és elfoglalva tarthatták volna mindad-
dig, míg a szovjet kormányzat el nem határozza magát arra,
hogy kötelezettségeit tiszteletben tartja. De Truman elnöknek
azt ajánlották, engedje, hogy az oroszok foglalják el Berlint”...
Truman semmihez sem értve, játékszer lett az intrikusok kezé-
ben. Ahogyan Truman, Németországot gazdasági téren kiszol-
gáltatta az orosz céloknak, az korlátoltságban minden képzeletet
felülmúlt.

Mindezek az értelmetlen, minden emberiességet felrúgó
megegyezőések köszönhetők annak, hogy „Truman egyáltalában
nem tudta, mit is akart vagy mit fog tenni Németországgal.
Churchill együtt eltévelyedésük egyik pillanatában, bele-
egyeződésüket adták ahhoz a programhoz, melyet Henry

Morgenthau készített el. E szerint a terv szerint a Ruhr-vidéket meg kell fosztani minden iparvállalatától, és ellenőrizni, hogy soha többé ne lehessen ipari központ. Minden ipari felszerelést és berendezést le kell szerelni és ki kell szolgáltatni a szövetségeseknek kártérítés címén, a bányákat le kell zárni és vízzel elárasztani. Hull államtitkár szerint: „Ez a tervzet a vak bosszúállás műve.” „Ez a terv gonosz és ostoba.” (Eisenhower).

Potsdamban (1945 júl.), mint különben 1941-től kezdve nyilvánvaló volt, hogy ha nekünk minden erőfeszítésünk ellenére se sikerül olyan federációt megteremteni, amely nyitva áll valamennyi demokratikus alkotmányú népnek, mely nincsen alávetve Sztalin uralmának, közöttük a németeknek is, akkor Sztalin egyenként valamennyi államot hatalmába kerít. Az is nyilvánvaló volt, ha nem eresztjük be ebbe a federációba a németeket, akkor a Szovjetunió bekebelezi őket mint rabszolgákat a szolgaságba hajtott Európába. De Truman ezt nem értette meg, és engedte hogy a Morgenthau terv alapján szállítsák a német vagyont Oroszországnak (mint a kisebb országokét is) egészen 1947-ig.

„Bármennyire kevésbé okos volt Truman politikája Európában, Távol-Kelet-i politikája még sokkal rosszabb volt.” 1945 őszén az amerikai nagykövet, Patrick Hurley visszatért Kínából és lemondott állásáról, miután nyíltan kijelentette, hogy munkáját az amerikai külügyminiszteriumba beépített kommunisták és a kommunizmussal rokonszenvező hivatalnokok eredménytelené teszik. Hogy eltussolja a botrányt, Truman Marshall generálist mint személyes megbízottját küldte Kínába, akinek sikerült tönkretennie azt is, ami még menthető lett volna.

Marshall épen annyira járatlan lévén a kínai dolgokban mint Truman, a külügyminiszterium tisztviselőihez fordult. akik lelkes hívei voltak annak a megtévesztő jelszónak, hogy a Szovjetunió olyan demokrácia, mely „szerelmes a békébe.” Megmagyarázták Marshall-nak, hogy a kínai kommunizmus egyszerűen agrár reformot akar, semmi köze sincs a moszkvai kommunizmushoz. Erre Marshall minden tehetségét arra fordította, hogy kibékítse a nemzeti kínaiakat a kommunistákkal. Mivel a jó szó nem használt, a kényszerhez folyamodott. Nem szállított a nemzetieknek a Távol-Keleten felhalmozódott hadia-

nyagból. Természetesen az oroszok szállítottak a kommunistáknak, és egy szép napon a kommunisták úrrá lettek egész Kinán Formóza kivételével, ahol a nemzetiek még 1960-ban is várták felszabadulásukat. De 1945 decemberében Marshallnak és Trumannak a kommunistákkal való együttműködés a „legszerencsésebb kombinációnak látszott.” Természetesen az egész világ jámbor jobboldali intellektüeljei siettek a titkos kommunisták vagy a velük rokonszenvezők védelmére, mikor Mac Carthy a kommunista tevékenységet kivizsgáló bizottság élén iparkodott hazáját megtisztítani azoktól, akik létezésére törek.

A kétségbeesett kapkodás jele jelzi a további munkát is, amelyet megint Marshall-ra bízta. „Ez a terv se akadályozta meg, hogy az oroszok egész sor országra rá ne tegyék kezüket. (289).

Mikor a magyar területi kérdésekre a második világháború után rákerült a sor, Rooseveltt már halott volt, de nagyszabásúnak szánt életműve megérlette Magyarországra számára is keserű gyümölcsseit.

Magyarország nagy önuralomról tett tanúságot és hűnek mutatta magát keresztény multjához, amikor 1940-ben nem hallgatott a moszkvai rádió üzeneteire, hogy Horthy Miklós fogjon kezét Bukarestben Sztalinnal, aki, mielőtt megszállta volna Besszarábiát, hívatta a moszkvai magyar követet s megkérdezte tőle, hogy Magyarország lemondott-e Erdélyről. A magyar diplomata tagadó válaszára Sztalin azt sugallta, hogy elérkezett a pillanat Románia megtámadására (290). Így mikor azután Magyarország és Románia nem tudtak megegyezni, Románia kérésére Németország és Olaszország döntöttek, de a német hadászati és jövődő politikai tervek érdekében.

1940 szept. 5-én Churchill az angol alsóházban kijelentette: „Sohasem örültem annak, ahogyan Magyarországgal az első világháború után elbántak. Az új háború után pillanatig sem képviseltük azt a felfogást, hogy az egyes államok felépítésében semmiféle változás nem történhetnék. De nem ajánlhatjuk a háború alatt történt területi változások elismerését, kivéve ha ezek a változások az érdekelt felek szabad beleegyezésével

történtek." (Amint történtek is, mert hiszen a románok kérték Hitler és Mussolini döntését).

A orosz-román fegyverszüneti megállapodás (1945 szept. 12), érvénytelennek nyilvánította a bécsi döntést, a magyarok kezében lévő erdélyi területet vagy annak nagyobb részét Romániának ígérte. „Ez a kérdés már a békekonferencia előtt eldőlt... Ausztrália kísérlete, hogy a kérdést újra felvesse, nem hozott eredményt. Az Egyesült-Államok kompromisszumos javaslat mellett voltak, amely megengedte volna, hogy néhány határszéli kerület, melyekben magyarság összefüggő területen lakott, visszatérjen, de a szovjet erősen ellene volt minden változtatásnak, mert Sztalin már márciusában Észak-erdélyt nagy harsonával odaajándékozta az új Gróza rendszernek, melynek népszerűséget kellett szerezni Erdély visszaadásával. Románia jól játszotta szovjet-csallós szerepét; Magyarország sokkal jobban ellenállt. Azért érthető volt a szovjet-szempon, hogy a békeszerződéseknek meg kell erősíteniük Románia jogát Erdélyhez. Az angolok a szovjet javaslatot támogatták, magára hagyva az Egyesült-Államokat, hogy egyedül védelmezze az önrendelkezési elvét. Mivel a háború előtti határrevízió ügye gondos tanulmányra, a néprajzi és más tényezők mérlegelésére alapítva se volt világosan meghúzva, mert semmiféle határrevízió nem csökkentette volna a más uralom alá kerülő népeket 150.000-el többel, az Egyesült Egyesült-Államok úgy határoztak, hogy nem eróltetik álláspontjukat. Azonban az Egyesült-Államok azt kívánják, hogy a probléma létezésének bizonyos elismerése látható legyen a békeszerződésekben, nyitva hagyva a kaput arra, hogy ez a kérdés később megoldassák az Egyesült Nemzetek keretében. Ez a megoldás még nem rendezte volna el a Romániában lévő, nagy, hozzávetőleg másfél millió magyar kisebbség kérdését. Igazában területi rendezés csak egy nagyszabású lakosság cserével vagy egy nemzetközi kisebbségvédelemmel történhetik meg, vagy pedig, ha a két kormány egy felvilágosultabb politikát fogad el".

Ez a tervezet lehetővé tette volna a megoldást, de az Amerikaiak az oroszok nélkül számítottak Rooseveltt és munkatársainak hibájából. A kérdésnek ilyen megoldása kényszerítette volna mindkét államot vállalt kötelezettségeik tiszteletben tartására, lévén az erőviszonyok körülbelül hasonlóak.

„De Gaulle írja emlékirataiban, hogy „mihelyt Amerika belépett a háborúba, úgy gondolta, hogy a béke amerikai béke lesz, s hogy őrája, magára tartozik, hogy diktálja azoknak az államoknak a szervezetét, melyeket a megpróbáltatás elsodort, és hogy az ő ítéletének legyen alávetve jövődjük, különösen pedig hogy Franciaország számára ő legyen a megmentő és döntőbíró. Azért az a tény, hogy Franciaország a küzdelem közepette talpra állt nem mintegy töredékes, ennél fogva kényelmes ellenállás, hanem mint egy önálló. felségjogokat gyakorló állam, politikailag keresztülhúzta számításait, ezért soha nem volt jóhajlandósággal velem szemben.” (291).

Ez az idézet sok mindent megértet. Kevesebb önteltséggel, több hozzáértéssel megmenthette volna a világot. Így azonban ?

A magyar nép ezután még azzal se vigasztalhatta magát, hogy hamarosan minden jóra fordulhat, az ország megnagyobbodva munkához fog és eltakarítja a romokat. Azok a balkáni menekültek, románok, szerbek, akik Magyarországon keresztül hagyták el hazájukat, elálmélkodtak, mikor a magyar nép munkáját, életerejét látták a szörnyű viszonyok között. Sehonnan nem jött biztatás, mert Magyarországot a nyugatiak kincsezték háborús bűnösnek. Se tudás nem volt náluk, se igazi jóakarát. „A nyugatiak hosszú nemtörődömsége a vöröshadsereg előnyomulásával szemben szörnyű rejtély marad. Még fölünkben vannak azok a lelkes kiabálások, melyekkel fogadták győzelmeinek szakadatlan sorozatát. Abban a mértékben, amint előrehaladt nyugat felé, az emberek egymásnak versenyezve fejezték ki örömüket. Lázba estek az örömtől és bámulattól, amint meghallották Bukarest, Szófia, Budapest és Bécs felszabadítását. Tisztelet és dicsőség a vöröshadseregnek! Ma azután minden reggel kérdezik maguktól, hogyan ereszthették a Rajnától két napnyi távolságra ?” (292).

Mintha az emberekből a háború szenvedései, a megalázottság, a rosszul irányított bosszúvágy kiölte volna az emberi érzést, és a józan előrelátást. A nyugat az orosz szörnyűségben megérdemelt büntetést látott, a kommunizmus segítésében a

szociális igazság megvalósítását, uralomra jutásában pedig a szocializmus megszilárdulását. Bár a nyugatiaknak vacogott a foga az orosz terjeszkedés miatt, az otthoni orosz kiszolgálók segítségével iparkodtak rossz hírbe hozni a zsarnokság ellen küzdő hősöket, főképpen Mindszenty prímást.

A protestáns Egyetemes Tanács főtitkára Visser't Hooft, hollandi lelkész azt állítja, hogy az Egyházat nyárspolgárosodása megakadályozza hivatásának teljesítésében, és áldja az eseményeket, amelyek keleten elválták azokat a kötelekeket melyek az egyházakat a nyugati civilizációhoz fűzték. „Az egyházak többsége, melyek most már kommunista rendszer alatt élnek, valamikor olyan szorosan voltak kötve az államhoz vagy valamely többé kevésbé feudális szociális rendszerhez, majdnem a mozdulatlanságra vannak kárhozthatva. A kommunista rendszer, jöllehet szoros felügyeletet gyakorol felettük, kötelezi őket, hogy kizáróan és hivatásuknak éljenek... Számukra élet vagy halál kérdése hogy megújulást találjanak az evangélium predikálása által... Mikor ezek az egyházak tudatában vannak missziójuknak, akkor a marxizmus igazában számukra dolgozik...”

A főtitkár úr nem akarja tudomásulvenni, hogy az evangélium hirdetéséhez nem kicsiszolt „éles ostobaságok” kellenek, hanem az igazság. A magyar protestantizmus a bibliából él, a katolicizmus még inkább, még ha Visserhooft nem is tudja. (293).

A magyargyűlölő Nicolson írta 1944 nov. 10-én a Spectator című folyóiratban: „Mikor értesültem arról, hogy az orosz seregek ágyúlövésnyire vannak Budapesttől, bizonyos kéjes érzés fogott el, amelyről úgy éreztem, hogy sem nem erkölcsös, sem nem józan... Természetesen helyes; ha minket borzalom fog el, amikor nagy városokat elpusztítanak. Annak a ténynek, hogy Berlin és Budapest gonosz városok, nem kell semmi különbséget tennie ebben. De sok ésszerű ok is van, amiért az embernek örülnie kell a Budapest elleni olőnyomulásnak; az én ésszerű örömetem azonban egy ésszerűtlen még fokozta. Ez az, hogy a magyarok azon nap óta, hogy Árpád több mint ezer évvel ezelőtt először lépett Magyarország földjére, sokat ártottak és kevés jót tettek Európának. Nem kevésbé az is, hogy fáradhatatlan propagandájukkal nagyban hozzájárultak az utolsó

békerendezés megbontásához (amelyet Nicolson is elfített, mint láttuk). Az én megelégedésem talán abból az észcrű érzésből fakad, hogy a magyarok ezuttal nem lesznek képesek újra megzavarni a békét."

Nicolson nagyon jól tudta, hogy a háborúért éppen annyira felelősek mint Hitler, a nyugatiakból kerültek ki. A magyar kormány, mikor már a nyilas mozgalom náci izgatásra nagyon erős lett, arra kérte Londont, hogy legalább jelképesen vásároljon kukoricát Magyarországon, hogy hivatkozhassék erre a tényre a nyilasokkal szemben, azt a felelet kapta: „Öfelsége kormánya nincs abban a helyzetben..."

A gyűlölködő diplomatának egy angol katona válaszolt. „Meglepő dolog, írja a szerkesztőnek, hogy Harold Nicolson írta és. On leközölte a Magyarországról szóló megjegyzéseket mert ezek a történelem eltorzításán alapulnak. Olyan tekintélyes embernél, mint Nicolson úr, megbocsáthatatlan, hogy megkísérli előítéleteinek igazolását. Azt mondja, hogy „ezer év alatt a magyarok sokat ártottak és kevés jót tettek Európának", és azt állítja, hogy ez a vélemény valóságon alapszik. Jól tennek, ha visszaemlékeznenk arra az időre, mikor a nyugat szétrombolta a kereszténység egységet, és Középeurópa államai kegyetlen háborúkat vívtak a kereszténység létezéséért az ottmának ellen. Magyarország előljárt ezekben a harcokban. Királyi családjának utolsó sarja a mohácsi csatában esett el 1526-ban. A törökök lerohanták országukat, de a magyarok soha nem adták fel a harcot, bár országuk csak a XVIII. század eleje körül szabadult fel véglegesen a hitetlenek uralma alól. Hogyha ma egy angolnak megvan a lehetősége arra, hogy ne vegyen tudomást a magyarok küzdelmeiről és szenvedéseiről, ezt csak annak köszönheti, hogy a magyaroknak és szövetségeseiknek áldozatai megmentették Európát és Angliát olyan fenyegető veszélytől, mely legalább olyan borzasztó volt, mint a totalitarizmus" (294).

1944 után nagyon gyakran vádolták a rabságra juttatott népeket, hogy ők maguk az okai helyzetüknek. Egy módja volt ez a szeretetlen és kevésbé értelmű állítás annak, hogy a nyugatiak saját felelőségükről eltereljék a figyelmet. Megbotránkoztak a magyarok ellenállásán, mikor az orosz megszállás alatt az első gyanútlanul engedélyezett választások alkal-

mával óriási többséget adtak a kommunista — ellenes pártoknak. Az londoni *Times* megírta, hogy a magyarok „javíthatatlanul irrealisták elszakadnak a való helyzettől, reménytelenül nacionalisták és nyugtalanul reakcióso, később pedig szemére hányta Középeurópa államainak, hogy nem állanak ellen az orosz kommunista államnak mint Titó Jugoszlávia, Wickham Steed nagyon jól tudhatta, hogy az Egyesült-Államok és Anglia számára egy orosz támadás Jugoszláviá ellen, hadüzenetet jelentett volna.

Kennan szerint, ami a csatlós államokat illeti, azoknak vissza kell szerezniük szabadságukat, és vissza is szerzik, de nem követhetnek el örültséget, hogy a jószándékú Oroszországgal háborút viseljenek, aemly maga is állandó harcban van a bolsevista örökséggel.

Ez a helyzet volt az, ami Európát a mai helyzetbe hozta. A béketárgyalások alkalmával már azoknak a felfogása érvényesült, akik már az első világháború után azt hirdették, hogy annak a nagyszerű gátnak, melyet a germánság ellen emeltek, egy nagy fogyatkozása van. És ez az, hogy a kis-antant középpontjában, mint a gyümölcs közepén ott van egy nagyon kemény mag, amelyet szét kell zúzni. Ez a mag Magyarország... Valójában a harc, mely Középeurópa összehangolásáért folyik, olyan harc, mely a kis-antant között és a között a szellem között tart, amely még mindig uralkodik legalább is a magyar kormánykörökben. Középeurópának németpárti szervezete az 1918-as győzelem előtt Franciaországra nézve a legrettegettebb volt. Ezt a szervezetet mi magunk készítettük elő. Ez a keret ma megsemmisült és látszólag a fejetlenség váltotta fel a rendet. Nyereség ez vagy hátrány Franciaországra nézve? Beszéljünk határozottan és merjük kimondani, hogy Franciaország részben (részben?) felelős Ausztria-Magyarország eltűnésért, és ha ez az eltűnés, tegyük fel a lehetetlent, Franciaországra nézve nagy baj lenne, *ennek igazolhatatlan okozója Franciaország maga lenne.* (296).

Ennek a kemény magnak az összetörésére Sztalin és utódai vállalkoztak saját erejük növelésére. Sikerül nekik? Középeurópa népei számára nem volt megértés. Nem maradt számukra más, mint hogy mentől több „háborús bűnöst” szolgáltatassanak ki az oroszoknak, akik azután majd elintéztetik őket

saját demokratává vált honfitársaikkal. (Nyugaton egyedül Franciaország nem szolgáltatott „háborús bűnösöket”!).

„Háborús bűnös”? Az, aki elvesztette a háborút. Rög-tönftéző bíróság, többévi börtön után való felmentés valóban nem tartoznak az erkölcsirend helyreállításához, pedig ez még a jobbik eset! Az oraduri kegyetlenségben résztvevő németek és elzásziak pörében mondta Garcia spanyol ügyvéd: az igazság az, hogy minden, a legelrontabb, a legleleményesebb jogi okoskodások, minden szerződés, a világ minden diplomáciai megegyezése, minden legügyesebb elvi megállapodás, beleüt-közik abba a szörnyű nyilvánvaló ténybe, hogy egyedül a győztesek ítélnek.”

„A háborús bűnök megtorlásának csak akkor lesz értelme, ha a győztesekből, legyőzöttekből összeállított nemzet-közi bíróság előtt megjelennek a győztes és vesztes sze-regek generálisai. Akkor majd a nemzetközi vörös kereszt kinyitja elképpesztő aktácsomóit. Ezen a napon majd előkerül-nek a tragikus nevek, amelyek az emberi szenvedés és az emberi barbárságnak lesznek jelképei: Oradur, Hiroshima, Hamburg (a sort folytathatnók). Az álarok lehullanak és az egész világ elszörnyűködve látja, hogy bizonyos emberek között rendkívüli hasonlóságok vannak. Hány generális hagyhatná el szabadon a tárgyalótermet? Ez olyan kérdés, melyet felvetni se merek.” (297).

Nagyon találó Mauriac megjegyzése: „A kegyetlenség van a legarányosabban elosztva a világon. Mindegyik népnek megvan a maga módja, hogyan legyen vad: itt több művészet-tel égetnek, amott jobban lincselnek, mint másutt. Minden nemzetnek megvannak kínzási különlegességei, sajátos stílusa.”

A győztesek a nyeregben ülték. Másokra ráhúzták a hábo-rús bűnösséget, mint Oradurnál, a magukét felmentették, mint Reuthlingenben, pedig itt semmi ok se volt a kegyetlenségre, ha nem vesszük „jogos indítóknak” a hazafiságot. Az egyik oldalon nem volt háborús bűnös, a másik oldalon akasztófa várta volna a gyilkosokat, ha történetesen nem lettek volna osztrákok és elzásziak.

Az immanens igazságot sokszor kihagyják számításból még a bibliás emberek is. Ki gondolt volna Truman felelőse-gére, háborús bűnösségére, azéra, akit elintéztek eddig, hogy

nem született erre a nagy méltóságra. S íme 1960-ban választási érdekből okiratszerűen bebizonyítják, hogy Sztalinnal együtt (akiről sokszor el lehetett mondani) a legnagyobb háborús bűnösök közé tartozik, nem is beszélve arról, hogy méltón folytatta Wilson és Rooseveltt romboló művét. Mondanunk se kell, hogy megfelelő kísérete lenne a háborús bűnöket ítélő bíróságon.. (298).

Hogy mit ér egyik nemzetnek a másiktól való ítélete, arra nézve a románokrol idézünk két ugyanazon újságban megjelent részletet. Mielőtt Románia megüzente volna a háborút a középponti hatalmaknak, a *Popolo d'Italia* azt írja róluk:

„Végre is fel kell hagyni azzal, hogy a románokat testvér-nép gyanánt vegyük. Nem rómaiak ők, bár ezzel a nemes jelzővel diszítik magukat. Keverék népek a barbár őslakókkal, kiket a rómaiak leigáztak és szlávokból, kazárokból, avarokból, tatárokból, mongolokból, húnokból és törökből. Így könnyen elképzelhetjük, hogy ilyen eredetből milyen zsvány fajzat származhatott. A román ma is barbár, igen alacsony értékű individuum, aki a franciák általános nevetsége közepette maj-molja a párizsit. Boldogan halászik zavaros vizeken, ahol nyoma sincs veszélyeknek, melyeket a lehetőségek szerint elkerülni kíván, ahogy azt már 1913-ban megmutatta.”

A hadüzenet után:

„A románok a legmeghatóbb módon igazolják most, hogy méltó fiai az antik rómaiaknak, akiktől származnak, mint mi magunk. Ilyenképpen ők legközelebbi testvéreink, akik most azzal a bátorsággal és elszántsággal vesznek részt a latin és szláv fajoknak a német faj ellen vívott harcában... Valóban nem lehetett egyebet várni attól a néptől, amelynek az a szerencse jutott osztályrészül, hogy a világot egykoron birtokló latin fajhoz tartozik.” (299).

A négy „Nagy” szentesítette Magyarország trianoni határait. Tehát Magyarországon kívül hagyott több mint 3 millió magyart. Az 1920-as békeszerződések tanulságai semmire se szolgáltak. Ellenkezőleg a propagandistáknak az volt a véleménye, hogy most azután egyszer a mindenkorra elintézik vég-

legesen ügyüket. Tévedtek. Az első megpróbáltatás alatt siralmasan szétszakadt az a gát, melyet átszakíthatatlannak gondoltak. A „fiúi és örök hála” hamarosan elpárologott, felváltotta az antik bölcsesség: „Tarts a sorssal és az istenekkel (hatalmasokkal), keresd a szerencséseket, kerüldd a nyomorultakat.”

„Most nem fogjuk elkövetni a mult tévedéseit” mondta Churchill a második világháború után, „de majd követünk el másokat”, tette hozzá halkán környezete számára. Ezek közé a mások közé tartozik Magyarország megnyomorítása. Igazságtalanul óriási hadisarcot vetettek rája: Az Egyesült-Államok számára 300 millió dollárt, 200 milliót Oroszországnak, 100 milliót Csehszágának és Jugoszláviának. Ezek közül egyedül volt joga kártérítésre Oroszországnak „hadi jogon”. Az Egyesült-Államoknak, milyen jogon? Magyarország készítette elő a háborút és nem Rooseveltt szűkkörű társasága? És Csehszág miféle jogtalan károkat szenvedett a magyarok részéről? Jugoszlávia? El kell csak olvasnunk Tsvetkovitch volt szerb miniszterelnök nyilatkozatát a háború eredetéről. Csoda, ha a világ rendje felborult? (300).

A békekötésnek a magyarságra nézve a legszomorúbb fejezele a magyar lakosság kiűzése a felvidékről. Az az 50 év, melyet Eisenmann szükségesnek tartott, nem volt elégséges a magyarság eltüntetésére. Amint fentebb írtuk, már jóval a háború előtt megkezdték a csehek a talaj előkészítését. Benes annak ellenére, hogy Csehszág létezését az önrendelzési jog elvének (természetesen népszavazás nélkül) köszönhette, amerikai számkivetésében, 1942-ben minden feszélyezettség nélkül már azt írja: „Az önrendelkezési jog széleskörű és pontosan körülhatárolt magyarázatokat kívánna; hihetetlenül visszaéltek vele (elsősorban Benes és pártfogói) és még ma is visszaélnék vele. Mindenki saját céljai szerint magyarázza. A háború utáni politikai tapasztalatok kényszerítik a politika tudományát és a politikusokat, hogy ezt az anyagot valóságos és teljes felülvizsgálásnak vessék alá (301).

Tehát Benesék érdeke most mást kívánt, ezért érvénytelennek kellett nyilvánítani az önrendelkezés elvét. Mivel úgy

érezte, hogy újra nyeregben ül, meg akarta valósítani a cseh nemzeti államot. „Ha a nemzetiségek nem akarnak szakítani kisebbségi jogaikkal és faji kultúrájukkal, szabadságukban áll visszavonulni nemzetiségük területére. (Természetesen földjeik vagyonuk kártérítés nélküli hátrahagyásával!)

A cseh propaganda régi javadalmazásai rohantak igazolni ezt a barbár tervet. F.O. Miksche írja: „Az a tény, hogy a nyugati hatalmak beleegyeztek a kisebbségek kiűzésébe, azt a számkivetésben élő cseh politikusok megtévesztő eljárásokkal érték el. Benes 1942-ben az angol külügyminiszteriumban a náci kiűzéséhez kérte az engedélyt. Utána Benes elment a számkivetésben megalakult nenekült kormányok mellé beosztott orosz nagykövethez, Bogomuluvhoz. Tőle már a szudéta németek kiűzését kérte mondván, hogy az angolok már megadták hozzájárulásukat. Az oroszok, mivel válságos háborús helyzetük miatt különbéke tervekkel foglalkoztak, visszautasították Benes javaslatait (1942-ben). 1943-ban Benes Roosevelttel való tárgyalásai alatt (1943) felemlítette, hogy az angolok és az oroszok már beleegyeztek tervezetébe. Erre Roosevelt kijelentette, hogy ő se helyezkedik szembe a szövetségesek szempontjaival. Visszatérve Londonba, Benes jelentette Bogomolovnak, hogy az Egyesült-Államok beleegyeztek a szudéta németek; kiűzésébe, egyedül az oroszok állanak ellen. Így győzte le Benes az utolsó ellenállást.” (302).

Benes javaslatait elfogadta a Potsdam-i értekezlet a Protokoll 3-ik pontjában, hogy a kitelepítésnek emberségesnek kell lennie. Ennek az emberséges kitelepítésnek az eredménye lett a nyugatnémetországi statisztikák szerint 304.000 halott: öregek, asszonyok, gyermekek, akik meghaltak, vagy akiket megölték felháborító módon a csehektől felállított 51 koncentrációs táborban.

„A cseh kormány a kedvező helyzetben meg akarta oldani egyszer s mindenkorra a magyar problémát. A csehszlovák kormány azt javasolta, hogy a magyarokkal szemben úgy cselekedjenek, mint a szudétanémetekkel. Cseréljenek ki 100.000 magyart a Magyarországon lakó tótokkal, üzenek ki egyszerűen 200.000 magyart, 300.000-et pedig tótosítsanak vissza. A 200.000 személy kiűzése, rabságba hurcolása az újkori történelem egyik legszörnyetesebb ténye. Az embereket kis csomag-

gal tél-víz idején kergették Magyarországra, vagy vitték Északcsehországba rabszolgaságba, miután izmaikat meglopogatták a rabszolgavásárokon. Az állami hatóságok, mint a régi pogánykorban, megakadályozták, hogy a szudéta területeken istentiszteletre bemehessenek a templomokba. Vasárnap délutánokon gyűltek össze a templomokon kívül, imádságra. Nagy néha titokba egy-egy fiatal magyar pap meglátogatta őket. A cseh kormányzat nyomása kényszerítette a szlovák püspököket, hogy a magyar papokat tiszta tót területekre helyezték, a magyar vidékekre pedig tót papokat küldjenek. Eperjesen, 1944-től kezdve a kommunista párt megtiltotta a magyar misét, csak 1952-ben engedélyezték újra, holott a városban 7.976 magyar volt 6.494 tóttal szemben.

Benes 1945 április 5-én. kijelentette. hogy Csehszlovákia nemzeti állammá alakult, tekintet nélkül az első világháború után biztosított kisebbségi jogokra a német és a magyar lakosságot megfosztja állampolgári jogaitól és kiűzi a cseh-szlovák állam területéről. 1945 jun. 21-én megfosztották a magyarságot földjétől és újra állampolgárságától. Nov. 25-én minden ingó és ingatlan vagyontól. Közben hogy befejezett tényeket teremtsen, Benes megkezdte a német és magyar lakosság erőszakos kiűzését és internálását még Potsdam előtt.

Az Egyesült-Államok 1945 decemberében tiltakoztak az egyoldalú kitelepítés ellen és tárgyalásokat követelt a magyarokkal. Nagy Ferenc 1946 február 26-án aláírta a népcsere egyezményt, amely szerint Csehszlovákiának joga van annyi magyart kitelepíteni, ahány szlovák elhagyja Magyarországot, a tót nép szegénye, hogy elfoglalja a kiűzött magyarság jó földjeit. Hiába volt Nagy Ferenc reménysége, az üldözés folytatódott. A Szlovák Telepítési Hivatal 1946 nov. 4-ün keltezett 12.771 1946 számú bizalmas rendeletével utasította a hatóságokat, hogy a ki nem telepíthető magyarságot karhatalommal telepítse a szudéta németek helyébe (303).

Azóta változtak az idők. Miután a felvidéki magyarságot anyagilag tönkretették, az orosz érdek visszaengedte a deportáltak egy részét.

A csehek nem emlékeztek arra, hogy milyen becsstelenül kapták meg a tiszta magyar területeket, amelyekre semmi

se jogositotta őket. Dehát most már az annyira óhajtott orosz pártfogásban gondolták megtalálni a jogtörést és védelmet. Találónan mondja Aldo Dami: „Elég lett volna egy kissé több igazság a határok meghúzásában, hogy a legkisebb félreértés se támadhasson a két ország között.” (304).

Nem kellett az igazság. Az a Benes, aki 1919 szept. 10-én úgyszólván felszólítás nélkül kötelezte magát a nemzetiségek jogainak a legmesszebbmenő kezelésére, 1945 június 3-án a következőket mondta: „Minden németnek el kell tűnnie. Amit már 1918-ban végre akartunk hajtani, azt most intézzük el. Már akkor ki akartunk toloncolni minden németet. Németország azonban akkor még nem volt megsemmisítve és Anglia lefogta kezünket! Most azonban mindent el kell intézni! Egyetlen német földművesnek nem szabad egyetlen négyzetméter földet meghagyni; egyetlen német iparosnak vagy kereskedőnek sem szabad üzletét tovább folytatnia. Valamivel finomabban akartuk ezt keresztülvinni, mikor közbejött 1938...” (305)

A magyarokra nézve a hivatalos *Narodna Obrana* 1946 nov. 13-án azt írja: „Jogunk van a magyarokat asszimilálni és Csehszlovákiát minden eszközzel nemzeti állammá átalakítani. Mivel a magyarok nem hivatkozhatnak többé kisebbségi jogaikra, tennivalónk az lesz, hogy szétszórjuk őket az ország különböző részeibe.” (306).

Maszaryk János, aki párizsi béketárgyalásokon a kiűzési javaslatot előterjesztette és védelmezte, képmutató kenetességgel jelentette ki: „Magyarország háborút izent” (Kinek? a cseheknek?): „Le vagyok sujtva, hogy így kellett beszélnem, mert mi Párizsba gyűlölet nélkül jöttünk. Mintha nem is emlékezett volna atyja és Benes hamisításaira?

A magyar kitelepítésének helyesítői főképen vagy egyedül Franciaországból kerültek ki. Ezek az okos emberek nem akarták észrevenni, hogy az idők megváltoztak. Középeurópa megint nem a germánság ellen lesz gát, hanem a francia csatlós államokat felváltják az orosz célokat szolgáló rabszolga államok. Még a juttatások osztogatásában is hamarosan más szempontok lesznek irányadók. Nagyon sokan kimaradnak belőle, Németország újra hatalmas, gazdag állam lesz annyira, hogy a győztes államokat tudja támogatni. „50 milliós nép nem hal meg”, mondták a németek a Versailles-i béke után.

Louis Marin szerint „az orosz kormánynak kötelessége gondolni a jövőre”. Léon Noël és Charles Roux francia nagykövetek szerint 1919 és 1939 között a kisebbségek Európában a viszálykodások ördögei voltak. Az okosság parancsolja a béke megszervezésében ezeknek a békezavaró tényezőknek az eltávolítását... Látnak, önök más megoldást”, kérdezte Ch. Roux, aki vatikáni követ volt, akinék a hivatása az volt hogy a vatikáni megnyilvánulásokat magasztaló magyarázatokkal kísérje. Ezek között pedig ott volt a híres karácsonyi beszéd (1947), melynek a veleje az volt, hogy korunk legnagyobb betegsége a hazugság, a szavakkal való visszaélés, mert az emberek a szavaknak érdekeik szerint más és más jelentést adnak.

A *Le Monde* írja (1946, máj. 5): Tekinthesz-e kielégítőnek és véglegesnek azt a megoldást, mely román területen hagy 1.500.000 magyart? (Jobban mondta volna: kielégítő megoldás bekebelezni másfél millió őslakost idegen országba?). Egy vidéki újság szerint pedig „el kell kerülni a lehetőséget, hogy a kitelepítettek valaha is vissza térhessenek, azért azt ajánljuk, hogy a kiűritett területeket el kell pusztítani, még a táját is át kell alakítani.” (307).

Nem hiányoztak azok se, akik felemelték szavukat az embertelenség ellen. Elsősorban a Vatikán lépett közbe egyrészt a hadifoglyokkal való embertelen bánásmód miatt, másrészt az erőszakos, rabió kitelepítések miatt. Az ő sugallásai révén sok tiltakozás hangzott el.

Mauriac írta (*Figaro*, 1946 okt. 30) a felakasztottak bosszúja címen: „Alighogy elvágták azokat a köteleket, melyek tartották az utolsó nürnbergi felakasztottakat, máris az ő szellemükkel találtuk szembe magunkat. Az egyén tárgy lett, amelyre az ember ráteszi kezét, amelynek változtatja a helyét, akiket kitelepített mint egy gyári készítményt. Ez a szörnyűség már a dolgok rendjébe tartozik. A legfiatalabbak már olyan világba születtek bele, amelyben, ha egy gyárat áttelepítenek egy másik országba, magától értetődik, hogy az alkatrészek között ott szerepel azoknak az izmoknak a motorja is, melyet az ember nevével jelölnek.”

A *Témoignage Chrétien*-ben J.P. Dubois-Dumée emeli fel szavát. „Nem azért harcoltunk az 1942-ös, 1943-as, 1944-es depor-

tálások ellen, hogy most ugyanazon eljárásoknak alkalmazását lássuk régi elnyomóink ellen, melyeket mi magunk elítélünk. Hitleren való győzelmünk nem lenne teljes, ha ez a győzelem nem lenne egyuttal teljes az igazságtalanságon is." (1946 nov. 8).

Svájcban Jacques Freymond írja: a *Gazette de Lausanne*-ban (1946 nov. 4): „Az emberiség ellen elkövetett bűnök-halálra ítélték Sauckelt... igazságot kellett szolgáltatni. De a szövetségesek döntésének sokkal több ereje lenne, ha viselkedésükkel bizonyítanák, hogy az új társadalomban nem lesznek rabszolgák.”

„És mit mondjunk középeurópának egy bizonyos országról, mondja Gorielly, mely a valóságban már félelmetes keleti szomszédjának a foglya volt, de mégis meg volt győződve, hogy egyszersmindenkorra megalapozta szabadságát és nemzeti nagyságát azzal, hogy szörnyűségeken embertelen módon oldotta meg német és magyar nemzetiségeinek kérdését, amilyent 1919-ben el sem tudtak volna képzelni. A több milliónyi népnek egy tömegben való kiűzése mutatja, hogy micsoda szégyenletes erkölcsi süllyedésre és a politikai érzéknek milyen hiányára vezethet a nemzetiségi kérdés a mai elfajulásában.” (308).

Magyarországon Mindszenty primás adott kifejezést a magyar nép tiltakozásának. Otthon ébren tartotta a kiűzöttek ügyét szívhez szóló erélyes nyelven. Külföldön ekkor még sehol nem volt a magyarok számára igazság. Az ellenpropaganda megkezdte munkáját. Javadalmas ellenségeink ülték a külföldi nagy újságok szerkesztőségeiben, mint Wickham Steed a *Times*-nél. Mégis ezzel indult meg a magyar igazság hirdetése kifelé, akkor mikor magyar ügyben meg se lehetett szólalni. Itt kell megemlíteni a primások szerepét a magyar nemzeti életben. Vaszary Kolozs Ferenc Józsefnél jelentkezett neki kijáró kihallgatásra és a már összeütközés előtt álló nemzet és király között hozott létre megbékélést. A tót Csernoch János a magyarság mellett foglalt állást és 1926-ban már halálos betegen ment el a chicágói eucharisztikus kongresszusra. Serédy Jusztinián Horthy Miklóst figyelmeztette a magyar alkotmányra, az egész kormányt pedig a takarékos sáfárkodásra. Tiltakozása a Nemzeti Múzeum levéltárában van. Mindszenty J. tiltakozó irata, mikor az államformát megváltoztatták, orosz megszáll-

lás alatt, szintén példája annak, hogy Magyarországon nem hiányzik a polgári bátorság.

Potsdamban 500.000 német kitelepítését engedélyezték, hogy a más országból kiűzött magyaroknak helyet adjanak. A tiltakozás szavát Mindszenti prímás hallatta. Erre nézve lásd Mindszentyről szóló magyar és francia könyvünket.

A zsidó kérdésre nézve a „háborús bűnös Bárdossy László 1941-ben kijelentette, hogy a zsidó kérdés európai kérdés. Azt Magyarország egyedül nem tudja megoldani. Egész Európa pedig csak a háború után nyulhat a kérdéshez. Kállay Miklós 1943-ban szintén nyilatkozott a zsidó kérdéstről, melyet a kereszténység és az emberiség alapján óhajtott megoldani. A német megszállás előtt nem is volt zsidóüldözés. A néhány zsidóellenes törvényt a zsidókkal való megegyezéssel hozta a képviselőház. Lásd Mindszenty primásról szóló magyar és francia könyvünket.

Érintettük ezeket a kérdéseket, mert ezeket nagyon gyakran írták rovásunkra, főképen a nemzetközi zsidóságnak.

Ugyancsak a kiűzés kérdéséhez tartozik az újvidéki eset, ahol a dobroljovácok helyi lámadása miatt Czeidner Ferenc tábornok vezetése alatt megtámadták a szerb lakosságot, akik között sok magyar érzelmű, sőt magyar is volt. Czeidner becsületszava ellenére Németországba menekült és mikor a németek megszállták Magyarországot, náci uniformisban jött vissza. Az áldozatok száma hivatalos vizsgálat szerint 3.500 volt. Magyarországnak nagyon szégyenelte az esetet amely nagyon sok kárt okozott.

A gyilkolást, kiűzést a szerbek már a háború előtt is nagy mértékben gyakoroltak. 40-50.000 magyart gyilkoltak le a legbarbárabb módon, a telepítés pedig már megindult 1919-ben. Csak 1928-ig 16.995 dobroljovácot és gyarmatos családot telepítettek a volt magyar területekre. Ez a telepítés folytatódott ezután is, főképen Sándor király meggyilkolása után, amiről a szerb kormány nagyon jól tudta, hogy a magyaroknak semmi része nem volt benne.

A német hadsereg visszavonulása után a szerbek nekiestek a németek és magyarok gyilkolásának. A németek is, a magyarok is iparkodtak összeállítani a leggyilkoltak statisztikáját. A szerbek mindig tudtak gyilkolni, de most történelmük legszörnyűbb tényeit felülmúlták. A kalocsai egyházmegye 18 papját gyilkolták meg a legválogatottabb kínzások között. Szabó Dénes tótfalusi plébános kezét, lábát levágták és úgy földelték el élve. Bajmokon, a trianoni hataron 3 tömegsírban 527 lemészárolt magyar nyugszik, Szabadkáról 7.000 legyilkolt magyar áldozat volt, Zomborban több ezer... Főkép a Ferencsatorna fölötti területeken oldották meg gyilkolással a nemzetiségi kérdést, mert félték attól, hogy a Ferencsatorna fölötti rész Magyarországhoz kerül, pedig nem kellett volna attól félniük, hogy a béketárgyalások urainál a lelkiismeret megmozdul. Ezek azt gondolták, hogy a történelmet folytatják ott, ahol 1939-ben elhagyták és érdekeiket újra kinevezhetik igazságnak és demokráciának.

A szerbek tizezrével telepítették be Oszérbiából a szerbeket s vitték a magyar fiatalságot a Balkánra, ahonnan nem jött többé vissza.

A Donaŭschwäbische Rundschau németnyelvű hetilap május 23-i száma szerint 10 év alatt 265.000 szerbet telepített be a Bácskába (1944-1954) a Titó-kormányzat főképen a kiűldözött, meggyilkolt svábok földjére. Gondolkodóba ejthet bennünket a németiség sorsa, akiknek olyan jó sorsa volt Magyarországon, a svábok, akik hűek voltak a magyar hazához, de elkapta őket a láz a hitlerizmus felléptével, a szászok, akik egy századon dolgoztak a magyar állameszme ellen, szörnyen megbűnhődtek. Amit 800 éven át építettek, mind elvesztették, sőt még népi létüket is.

A románok is elvégezték a maguk kegyetlenségeit, de őket az orosz messzelátás hamarosan leállította, az adatokat se lehetett összegyűjteni.

Benes és Maszaryk, legtöbbször be nem vallott eszközökkel, a Habsburg-birodalom romjain előkészítették Hitler uralmát, mert megalkottak egy életképtelen országot, melynek fenn-

maradásáért és a főpártfogó kevés bölcsességgel, minden erkölcsi gátlás nélkül megfogalmazott érdekei miatt életképtelenné nyomorították Magyarországot. Nem sikerült saját érdekük megmentése se. Erre Benes, hogy folytathassa lehetetlen államának („krokodilus-állam”. Mussolini) fennmaradását, megakadályozta, hogy Középeurópa életképes formát kapjon. Benes nagy tényező volt Roosevelt félrevezetésében és Középeurópának Sztalin kezére játszásában. Mikor látta, hogy Anglia nem felejtette el neki, hogyan vitte romlásba Európát, megkötötte a cseh-orosz szövetséget. Sztalin ezzel a szerződéssel szétaposta az engolszászok federálási terveit a Duna völgyében. Benes moszkvai szerződésének az értelme a következőkben foglalható össze: „Ha federáció kell nektek, akkor az csak az orosz csillag s orosz kancsuka alatt valósítható meg a Duna mentén”. Hubert Ripka, aki a cseh-orosz szerződés megalkotójá, írta: 1943-ban: „ez a szerződés teljes garanciát nyújt egy olyan államszövetség kialakításának megakadályozására amely szövetség elég erős lenne ahhoz, hogy fenyegetse a Szovjetunió biztonságát (talán inkább: hogy ellenállhasson neki).

Az ifjú Maszaryk 1944. dec. 31-én mondott beszédében kijelenti: „Erős és demokratikus Lengyelországot kívánunk, de csak olyant, mely hajlandó együtt dolgozni a Szovjetunióval... Szerény és demokratikus Magyarországot... mely hajlandó együtt dolgozni az oroszokkal. Ugyanez áll Jugoszláviára, Ausztriára és Romániára.” Ma már nincs semmi kétség, hogy mit jelent ez a ravasz megfogalmazás. Azonban az orosz Csehszlovákia is más „együtt működést” rendelt, mint amilyenről Ripka és Maszaryk álmodoztak. Ripkának még sikerült elmenekülnie. Még megírhatta: „Franciaország nem felejtetheti el Csehszlovákiát.”

De nyilatkoztak bölcsőbb és értékesebb emberek is. A cseh hadsereg vitéz tábornoka, aki hazája megszállása után a lengyelekhez vonult át seregével és ott harcolt a németek ellen, 1950. aug. 1-én írta a *Die Neue Zeitung*-ban: „én elutasítom a csehszlovák nép fogalmát (Maszaryk és Benes azzal házaltak az első világháború alatt, hogy a külön szlovák nép csak a magyarok koholmánya.) Csehszlovák nép nem létezik, hanem két népről van szó. Az odahaza élő szlovák nép leg-

nagyobb része, valamint a szlovák emigránsok is az önrendelkezést kívánják... Első és legfontosabb feladatunk rabszolgaságba döntött népünk felszabadítása. Ezt csak úgy érhetjük el, ha becsületesen hozzányulunk összes problémáihoz mégha azok megoldása fájdalmas is számunkra... Nem hiszek egy csehszlovák köztársaság felújításában, amelynek tarthatatlanságát legvilágosabban 1938 mutatta meg. Hiszem azonban, hogy szabad hazánk, Csehország, Morvaország és Szilézia egy közép-európai federáció alapköve lesz." (309). Miksche ezredesről már volt szó és lesz is még.

A Narod (1952 okt. 12) és a Katolik (okt. 16) cseh emigráns lapok közlik Jindrich Kolovrat-Krakovsky volt ankarai cseh követ levelét a Szabad Csehszlovákia Tanácsától megfogalmazott programhoz, melyben kifogásai között olvashatjuk: „Kínosan hat, hogy a program 12-ik pontjában a felszabadult Csehszlovákia legjobb kormányformájának tekintik azt, mely T.G. Maszaryk eszményeire van felépítve, ugyanakkor az előző bekezdésben útsiklik a német és magyar kérdés rendezésével összefüggő önkényen és jogtalanságon. Mindnyájunk forró óhaja, hogy a szabad hazában visszatérhessünk a humanista tradícióhoz, amelyet a harmadik köztársaság kormányai olyan durván megsértettek, de ehhez már a számkivetésben meg kell teremteni az erkölcsi alaptételeket, főképp a harmadik köztársaság tetteitől való eltávolodással, amelyek nemcsak, hogy ártottak a mi előző jóhírnevünknek, hanem végeredményben együttesen okozták önállóságunk elvesztését." (Kettős Járom alatt, 1958).

Ila az őszinte és értelmes emberek száma megnövekszik, akkor Középeurópa megtalálja a megegyezés alapjait.

„Mikor az emberek, akik rendelkeznek a föld sorsáról, tévednek abban, ami lehetséges, ez nagy baj... Makacsságuk, vagy ha úgy akarjuk, tehetségük erőfeszítéseiknek kérészerű sikert szerezhet, de mivel harcban állanak kortársaik érdekeivel, egész erkölcsi létevel, az ellenállás erőivel, amelyek ellenük fordulnak; és egy bizonyos idő multával-amely igen hosszú az áldozatokra nézve, de nagyon rövid történelmileg

tekintve, vállalkozásaiból csak a büntettek maradnak meg és azok a szenvedések, amelyeket elkövettek és a szenvedések, melyeket okoztak." (310).

Benes is ezek közé a diktátorok közé tartozott, de ő csak akarnok, intrikus volt, akit az ár felvetett, nem volt hősi lélek, nem volt meg benne Mussolini vagy Hitler elszántsága, nagysága. Egyben hasonlított Hitlerhez: a kegyetlenségben, a minden erkölcsi gátlás nélküliségben.

Maszaryk és Benes nem valami dicséretes módon felhasználva a körülményeket megalkották Csehszlovákiát, módszereikkel azonban csak oda érkezhettek el, ahová eljutottak. Veszedelmes, igazságtalan, hazugságon hamisításokon alapuló történet-szemléletet erőszakoltak érdemes népükre, elgyalázták a szomszédos népeket. Mikor azután szilárd megalapozás nélküli alkotásuk összeomlott, Benes nem tartott lelkiismeretvizsgálatot. A bosszúérzés adottságai multja után könnyen ériket. 1938-1939-ben Csehország nem azért omlott össze, mert a nyugati államok közvéleménye nem akarta fiait vágóhídra vinni egy lehetetlen fekvésű és összetételű államért, hanem mert elárulták. (Ha ekkor Hitler embertelen világuralmi álmait helyett igazságos rendezést akart volna, az egész világ hálás lett volna neki! És sok felelős szabadult volna meg a lidércnyomástól azokért a bűnökért, melyek nyomták lelküket az 1919-1920-as békékért!). A bosszú érzése hajtotta őt Oroszország karjaiba. „Aki árult, ezután is árulni fog” (Moravec).

Eddy Bauer ismertette a német-cseh ügyekre vonatkozó német titkos okmánytárat, a következőket írja: „Minden azt bizonyítja, hogy a jog nem Benes, Hodza és a többi Krofta oldalán volt: a mi francianyelvű kantonaink sohase túrték volna el a felét se azoknak a megaláztatásoknak, melyekkel Prága elhalmozta németnyelvű alattvalóit (még inkább a magyarokat!). Éppen ezeknek az igazságtalanságoknak az érzése irányította a párizsi és londoni kormányokat a válság alkalmával.” (311).

Lord Maugham mondta az angol parlamentben az 1938-as válság alkalmával: „világosan meg kell mondanunk: Francia-

ország és mi a háború szélén állottunk, hogy megmentsünk az összeomlástól egy országot, amelyet nem kellett volna megalapítani." (312).

1938-ban Benes leszállott az emelvényről. De a süllyesztőbe kerülve sem szűnt meg az emberiség romlásán dolgozni. „Nem egyedül Roosevelttel szolgáltatta ki Csehszlovákiát az oroszoknak, amikor megtiltotta Patton generálisnak, hogy Prága felé vonuljon, hanem a prágai kormány és Benes, aki elfogadtatta saját felfogását Roosevelttel, amikor ez még habozott aláírni az oroszokkal azokat az egyezményeket, amelyek súlyos következményeit még sokáig kell szenvednünk.”

Jacques Freymond írja: „A mai világban a körülmények olyanok, hogy a politikusok gyakran kísértést éreznek a kettős játék megjátszására. De a kétszínűség nem jelent semmi hasznot sem a politikusnak, sem a nemzetnek. Félrevezeti a közvéleményt azokban pillanatokban, amikor egyes kérdésekre nézve nagyon is világosan kellene látnia. Elősegíti a népben a fejetlenséget, amikor ez látja, hogy vezetői megoszlanak. Nem tudja, kiben bizzék.” (313).

1948. augusztusában, kevéssel halála előtt Benes a következő szöveget juttatta el volt titkárához: „Az én legnagyobb tévedésem az volt, hogy az utolsó pillanatig vonakodtam elhinni, hogy Sztalin nekem cinikusan hazudott 1935-ben (Már akkor?), éppen úgy, mint később, és hogy azok a biztosítékok, amelyeket nekem és Maszarynak adott, csak alávaló rászedések voltak.” (314).

Egy ravaszkodásban, ügyeskedésekben, helyzetekkel való erkölcstelen visszaélésekben eltöltött politikai pálya után csak Benes csodálkozhatott azon, ami történt. Ha szándékosan csinálta volna is, akkor se készíthette volna elő jobban a kommunizmust. „Atadta Kárpátalját az oroszoknak, fedezte nevével a *Kassai Programot*, ami a valóságban nem volt más, mint a kommunisták álcázott programja. Nem tudta megállni annak a programnak veszélyét, amely nem ismer megalkuvást, amellyel senki se tud kiegyezni a nélkül, hogy mindent ne kockáztasson... Azt gondolta, hogy Csehország, melyet 1938-ban Franciaország és Anglia nem védelmeztek meg, csak úgy menthető meg, ha kizárólagosan Oroszországra

támaszkodik. Félreismerte az egyensúly politikáját, mely egyedül biztosíthatott volna hazájának valamelyes függetlenséget. De hogyan érthette volna meg ezt az, aki azt mondta: „inkább anchluss, mint Bécsben a Habsburgok.” (315).

Benes „nagy” volt, hatalmas, megfizetett sajtó, könyvek, röpiratok zengték nagyságát, nyomták el az ellenmondás hangját, míg Európában egyetlen hatalmas, felszerelt hadsereg volt, a francia... Mikor megjelent a második tényező, a német hadsereg, Benes igen kicsinynek bizonyult. Nem tudott gyorsan alkalmazkodni az új helyzethez, hiányzott belőle a bátorság. Ahol ő politikai, diplomácia gyakorlatát szerezte, ott nem tanulhatott hősiességet.

„A cseh demokrácia elsüllyedt fejevesztett legénységével mint a kormány nélküli hajó, amelynek kapitánya meg se kísérli, hogy a dühöngő viharban a diplomáciai eszközökön kívül mást is szembeállítson... A csehek azért nem harcoltak demokráciájukért, mert sohase volt meg az alkalmuk. A rá nem termettség hiánya vezetőiknél annyira teljes volt, hogy túlzás nélkül mondhatjuk: nem a kommunisták, hanem saját vezérei vitték a cseh demokráciát siralmas végéhez” (Ehler). „A cseh népnek nem volt vezére, akinek lett volna bátorsága, hogy vezesse népét és felfedje előtte a kegyetlen valóságot. Ezekben a hetekben a cseh királyok várában egy asszonyiasan ravasz, de gyermeki érzélgéssel telítette ember tévelygett.” (316).

Benesnek kiutalták Masszarykkal együtt, vagy kiutaltatták maguknak a demokrata jelzőt ami nagyon rugalmas fogalom, néha még az erkölcs fogalma is kapcsolódik hozzá. Ez azonban mindkettőjükénél éppen olyan szemfényvesztő kifejezés, mint egyéb hangzatos frázisfogasztásuk, de eltűnésük után megoldódtak a nyelvek. „Olyan rendszer volt nálunk, mely hasonlított a demokráciához”, írta *Kraina*, a Benes-párt titkára, de csak 1949-ben. Volt szociáldemokrata miniszter pedig: „Nálunk nem volt sem személyes, sem politikai szabadság.” (*La Croix*, 1949 márc.).

„A kommunistákkal együtt becsaptuk népünket, olykor tudatosan, olykor akaratlanul, mert nem mertük az igazságot a nép előtt megmondani. — A nép előtt hazugságokat, féligazságokat mondtunk, pedig tudtuk, hogy az 1945 utáni politika

a nép szabadságának és jogainak korlátozásához vezet. Megengedtük azt, hogy az élet és a közvélemény legendákra épüljön. Ezek a legendák védekező harcokról, barrikád-küzdelmekről, a Vörös Hadsereg által történt felszabadításról, mint humanista célokról beszéltek." (318).

PARIZS — 1956.

A második világháborút követő „békeszerződések” befejezték azt a rombolást, amit az első után még nem sikerült teljesen tönkretenni. Középeurópa kis népei egymásután orosz uralom alá kerültek. Ujra harcra kellett készülni. Ebben a küzdelemben csatlós államok, szabad államok csak Amerikára számíthattak, azonban valamennyien csalódtak az amerikaiak eljárásában. Európának Roosevelttől könnyelműségéből rab-szolgaságba döntött népei mást vártak, mint amit az amerikaiok nyújtottak nekik. Az amerikai taktika naivnak, de főképpen eredménytelennek bizonyult előttük. Volt túlságosan sok beszéd, kikürtölése a csodafegyvereknek, de nem volt semmi komoly tett. Pedig a hideg háború kezdetén a rabnépek sokkalta több erőt képviseltek, mint 10 évvel később. Az ellenállók egyre fogytak, a csatlós államok ifjúságát egészen más felfogásban nevelték. Az a naiv elgondolás, hogy majd belülről döntik meg a kommunizmust, nagyon rossz számításnak bizonyult. S ha meg is történt volna az önfelszabadulás, akkor a veszedelem multával a Roosevelt-i szellem megegyezett volna igen könnyen a hősök bőrére vagy pedig Amerikából rájuk szabadították volna azokat a propagandistákat, akik annak idején előkészítették a kommunizmust, akiket ezek a népek megvetnek. Ezek majd kialakítottak volna egy középtípust a kapitalizmus és a kommunizmus között. Pedig az elnyomott népeknek sem kommunizmus, sem titóizmus nem kell. Nem kellene azok, akik ezekkel a jelszavakkal akarják igazolni régi bomlasztó szerepüket és új honfoglalásukat előkészíteni, lerohanni a jóállásokat. Nem kérnek ezek a szerencsétlen országok azokból se, akiket a nyugatiak megnevelésükre

kiküldenek rádiók, könyvek, füzetek útján. A régi becsületes világnak még meglevő értékeit kitépik az emberekből, de abból, amit ők prédikálnak, csak rettenetes anarchia születik meg. Lehet az új lelkiségnek hasznát venni, ha erőpróbára kerül a sor? A vasfüggöny mögötti népek csatlakoztak a nyugatiakban, akiknek pedig erkölcsi kötelezettségeik is vannak, mert romlásukat a nyugatiak politikájának köszönhetik, mert ha valami csoda folytán Románia és Magyarország megegyeztek volna, amit Magyarország nagyon óhajtott, és ez az egyesség megondolásra késztette volna Sztalint, hogy megkísérelje elfoglalni ezt a két országot, Rooseveltt és társasága mindent elkövetett volna aláadásukra, hogy „megnyugtassa” jóbarátját, Joe-t.

Kennan-terv, Marshall-terv, Eisenhower-programm, mind szépek, de ez az olyan társsal szemben, mint Sztalin, nem elég. A biztatások megsokasodtak, miután az amerikai külpolitika vezetése Foster Dulles és Eisenhower kezébe került. Eisenhower kijelentette: „Sohase fogunk beleegyezni egyetlen nép leigázásába azért, hogy ezen az áron magunknak hasznot biztosítsunk. Nem óhajtunk résztvenni azokon a nemzetközi konferenciákon, ahol tőlünk azt kívánják, hogy hagyjuk a nemzeteket szolgaságban.” (319).

„Kell, hogy állandóan szemünk előtt legyen a fogoly népek felszabadítása. De ami következik, nem örvendezteti meg a fogoly népeket.” *Ez a megszabadulás elkövetkezik a háború nélkül is.* Jugoszlávia elpártolása a tökéletes példája annak, amit meg lehet valósítani ezen a téren.”

Ez a példa egyike a legfélrevezetőbbeknek. Először is Jugoszlávia nem volt megszállva, a tengeren Olaszországon, Görögországon keresztül érintkezhetett a nyugattal, nagy ország volt, az orosz megszállásnak már a megkísérlése is háborúra adott volna okot. A hasonlatok nemcsak magyarázzák a dolgokat, hanem igen gyakran félre is magyarázzák.

Nem kellett egy évtized, hogy az Egyesült-Államok a pártfogását élvező népek előtt épen olyan népszerűlenné legyenek, mint volt Hitler Németországa 1939-ben, hozzá még az Amerika elleni ellenszenv legerősebb volt azokban az országokban, melyeket kétszer is megmentett, győzelemhez segített, anyagilag támogatott. A második világháború után Amerika

elárasztotta a világot jótéteményeivel. Dehát az ember mindig többet kíván, azonkívül a hála kötelezettsége egyformán nyomasztó az emberre és az államokra.

De kell, hogy az amerikaiakban is legyen hiba: „Ha az oroszok egy atombombát New Yorkra dobnak, egyetlen egy európai szövetségesünk sem emelné fel a kisujját”, írta William Philip Simms 1954-ben a *World Telegraph*-ban. „Az amerikaiak nagyon egyedül vannak a világban”, írta egy olasz politikai író.

„Hogyan jutottunk ide, ez a kérdés, melyet minden újság, minden öntudatos amerikai felvet. Két nagyon érdekes könyv is megpróbálkozott a felelettel. Az egyik Charles Marshall. „A külpolitika határvonalai”, a másik Adlai Stevenson. „Megálljt a nagyságnak” című könyve. A kettőnek végső következtetése megegyezik: „Az amerikaiak elsősorban maguk felelősek azokért a nehézségekért, amelyek rájuk szakadtak. (320).

Kennan az amerikai diplomácia szaktekintélye mondja: „Az amerikaiainál rendesen semmi, vagy kevés érdeklődés van a külföldi eseményekkel szemben; ezért semmi előrejelzés, semmi lehetőség az előrejelzők számára, hogy szavukat hallassák. Közben jelentkezik az érzés, hogy mások rosszul viselkednek. Ilyenkor fellengző kiáltványok szólítanak fel másokat, hogy csatlakozzanak a mozgalomhoz, amelynek azonban nincsen semmi folytatása. Végezetül miután lehetővé tette, hogy olyan helyzet álljon elő, amelynek régen elejét kellett volna venni, az amerikai megmozdul.”

Mac Arthur, a második világháború legendás hőse jelentette ki 1952-ben: A világháború veszélye fennáll. Azokkal a sztratégiai egyezményekkel, amelyeket az európai háború végén kötöttünk Oroszországgal, gyakorlatilag felszólítottuk a Szovjetet, hogy terjessze ki uralmát Kelet-Európa országaira. Megengedtük a vörös hadsereg előrenyomulását nyugat felé, ahol azután kitűzte a szovjet zászlót Berlinben, Bécsben, Prágában, a nyugati civilizáció fővárosaiban... Megengedtük, hogy Berlint szovjet fegyveres erők vegyék körül, amiért tragikusan magas árat fizetnünk, hogy fenntarthassuk az összeköttetést Nyugat-Németországgal. Kiszolgáltattuk a szovjetnek századréval a német hadifoglyokat kényszermunkára megsértve ezzel minden

emberi érzést, tradíciót" és tegyük hozzá, megvetve minden nemzetközi jogot is. (321).

1954-ben Dulles New Yorkban beszélt: „Ha kitartunk útunkon, mondta, akkor a zsarnokságot olyan feladat elé állítjuk, mely végezetül is felül fogja mulni erejét. Biztosak lehetünk, abban, hogy Oroszország belsejében a mindenható vezetők és az emberi lények tömegei között az erők hangtalan küzdelme folyik... Ha a Szovjet hosszú lejáratú terveket gondol ki... Mi is úgy csinálhatjuk... A lehetséges támadónak tudnia kell, hogy mindig nem szabhatja meg a küzdelem neki tetsző feltételeit. Eisenhower alapvető politikát határozott el: elsőrangú fontosságot kell adnunk a nagyobb megtorlási lehetőségeknek, amelyek nekünk megengedik a választ azokkal az eszközökkel és azokon a helyeken, melyeket mi választunk meg.”

Mint a *Journal de Genève* megjegyzi: „Nem követünk el Dullessel szemben sértést, ha azt gondoljuk, hogy programja közhelyekre szorítkozik. De azt meg kell engednünk, hogy belpolitikai használatra szánva, ezt a beszédet tudatosan szabták meg a közepes értelmi nivóhoz.” A mi politikánk őszinte és nyílt politika lesz, hogy ti, amerikaiak, tudjátok, hogyan is álltok; másrészt azt akarjuk, hogy ez a politika elégségesen egyszerű legyen, hogy megérthessétek és ítélhessétek; végül akarjuk azt is, hogy ez a politika méltóságtejes legyen és tisztességes.”

„Bizony azt kell mondanunk, hogy ez a cserkészerkölcs nem áll azoknak a feladatoknak magaslatán, amelyekkel a világban az Egyesült-Államok szembeállanak. A köztéri (borbélyműhelyi) politika nem visz messze.” (322).

Mi is kérdezzünk: Olyan biztos, hogy Oroszországban még mindig belső erők hatásos küzdelme folyik? Van küzdelem a vezetők között, de ma nincs nagy kán, akinek halála birodalmak felbomlását jelenti. Ma a fejek kinőnek, mint a hidráké. Azután az a hosszúlejáratú terv megegyezik az erkölccsel? A rabságban szenvedő népeknek az a feladata, hogy kísérletezzenek rajtuk a kommunistaellenes propaganda számára? Évtizedekig elégedetlenkedjenek, felkeléseket szervezenek, hogy legyen mivel érvelni az orosz rendszer ellen? Nem! Ezt a szolgálatot a vasfüggöny mögötti népek nem tudják megegyeszer megtenni, de nem is akarják.

A berlini, vorkulai (1953), budapesti események után kérdezhetnők, mire szolgált az a sok beszéd a rabnépek megszabadításáról? A „megállítás”, „felszabadítás”, szavak mit jelentenek? Az első rávall Marshall-ra. Erkölcstelen! Az oroszot nem zavarja, az idő nem a nyugati bölcsek számára dolgozik, hanem az oroszoknak. A holnap mindig későn van a valódi békéért és a szabadságért. Ezeket Amerika csak ma adhatja világ, holnap elveszíti maga is őket, mert nem tudta megadni másoknak akkor, mikor kellett, volna”.

Ezzel szemben már Montegut megmondta: Az orosz nép a legkörültekintőbb és talán a legkevésbé ostoba. Ez az, ami megengedi neki, hogy a legkönnyebben és a legkevesebb kockázattal tanúsítsa a legkihívóbb viselkedést. Neki nem számít, hogy igaza van, vagy nincs, hogy meg kell hátrálnia. A fő az, hogy nyerjen... Az ambíció és a félelem olyan szenvedélyek, amelyek másutt tönkreteszik az embert, mert arra ösztönzik, hogy sokat beszéljenek; itt hallgatásba burkolódnak (323).

Oroszországban nem azok irányítanak, akik nagyhangon űzik a demagógiát, hanem a hallgatag emberek. Az orosz diplomácia szellemi irányítójáról, Semjonov Vladimirról mondják, hogy „hasonlít egy némethez, gesztusai olyanok, mint egy franciáé, úgy beszél, mint egy angol és mindig úgy gondolkodik, mint egy tökéletes bolsevik.”

Természetesen Amerika nyugati szövetségeseinek is megvan a felelősége. 1952-ben James Kem szenátor elkeseredett hangon adott kifejezést az amerikaiak megbotránkozásának. „Csapatjainkat küldjük a könnyörtelen ellenség ellen és mi barátjaink közvetítésével felfegyverezzük ezt az ellenséget. A nyugati szövetségesek állandóan adják el a vörösöknek az életbevágó nyersanyagokat... Szövetségeseink bezsebelik a pénzt, a mi fiaink pedig a sebesüléseket.” (324).

A nyugati hatalmak a béketárgyalásokon hibát hibára halmoztak, megcsinálták a „belenyugvás” békéjét a mások bőrére. Sok minden ok alapján, az amerikaiak túlságosan azt a látszatot keltették, hogy semmi felé háború gondolatával nem foglalkoznak, hogy mindent elnéznek az oroszoknak, akik nem is mulasztották el, hogy éljenek ezzel a lehetőséggel. A hódítás fegyverekre támaszkodva virágát élte. Prága, Bukarest kardcsapás nélkül növelték az orosz csatlósok számát.

Mikor pedig a világtörténelem egyik legjobb alkalma jelentkezett a berlini felkeléssel (1953 jun. 17), a dolgozók védelmezője felvonultatta tankjait a berlini munkások ellen. A világ minden szakszervezete élükön az amerikai szakszervezetekkel felháborodott az orosz ellen. Eisenhower nem volt hajlandó cselekedni akkor, mikor az orosz igen veszedelmes helyzetben volt. A berlini helyzet Eisenhowert zavarba hozta, végül is kijelentette, hogy: „nem gondol arra, a legkevésbé se, hogy valamelyes akciót kezdjen”. Ennek megfelelő helyzet adódott Vorkutában, az orosz szénvidéken, ahol 6 héttel később tört ki sztrájk. A munkások szerint 8 nap elég lett volna, hogy egész Oroszország lázadásba lépjen. Ez a két esemény olyan jelentőségű volt, hogy háború nélkül is megdöntötte volna az orosz rendszert, ha Amerika ekkor követeli a csatlós államok kiűritését. De Eisenhower nem „akarta zavarni a békét”, pedig a „felszabadítás” jelszava igen sok szavazatot szerzett neki. (325).

Mikor Eisenhower egy időben úgy látszott, hogy megtöri a hallgatást a rabnemezetek ügyében, Londonban jobban szerették volna, ha Eisenhower elnök nem veti fel a nyugateurópai nemzetek kényes kérdését, mondta *Times*. Ezt kívánni, nemde egy kicsit sok? Nem időelőtti? Amennyire értékelik Eisenhower merész tervét gazdasági téren, úgy rettegnek, hogy felingerlik az oroszokat az elfogadhatatlan, túlzó követelésekkel. A konzervatív ujságok, azt indítványozzák hogy az oroszok engedélyezzenek csatlósaiknak az angol dominiumokéhoz hasonló szervezetet, vagyis politikai függetlenséget gazdasági függés keretében. Szívesen hivatkoznak Titóra, aki a nélkül, hogy lemondott volna a kommunista tanokról, megtalálta a nyugattal való békés együttélést.”

„Nyugat politikája Európában igen egyszerű, mondja Bertrand de Jouvenel, legerélyesebben ki kell építeni a nyugateurópai egységet, előmozdítani mindenféle gazdasági és kulturális és gazdasági kapcsolatot kelettel (Csakhogy ez nem nyugattól függ, hanem az oroszoktól!), fáradhatatlanul kell követelni a csatlós államok szabadságát. Nyugat javasolt egy konferenciát: elvben tehát neki kell előkészítenie a konferenciának szabatosan meghatározott célkitűzéseit. Ezt nem tették meg. „Az idő elérkezett, mondja a máj. 10-iki dátummal a nyugat-

tiaktól megszerkesztett meghívó." A pillanat elérkezett, hogy a csatlósok visszakapják szabadságukat. Meg kell az oroszoktól kérdezni, hogy milyen feltételek mellett egyeznek ebbe bele. Nyugatnak még nagyon drágán is meg kellene fizetnie ezt az eredményt."

„Németország felszabadítása nem elégséges eredmény. Minden csatlós államot fel kellene szabadítani, mert ezt az alkalmat egyszersmindenkorra elveszítjük, azonkívül a konferencia az európaiakkal szemben súlyosabb és megbocsáthatatlanabb árulás lenne, mint volt Yalta."

„A Négynek konferenciáján a nyugatiak képviselőit állandóan a távollevők sorsának kellene foglalkoztatnia... Itt arról van szó, hogy éreztetni kell a németekkel, lengyelekkel, románokkal, csehekkel, bolgárokkal, magyarokkal, hogy az ő sorsuk a nyugatiak lényeges gondjai közé tartozik." (326).

Sajnos a Yaltában eladott rabszolgákat Genfben újra eladták. Genfben Roosevelt szelleme uralkodott. A nyugatiak remegtek arra a gondolatra, hogy az oroszokat felfingerlik. Eisenhower csak bevezető beszédében meri megemlíteni a csatlósok felszabadítását egy kicsi, szerény frázisban. Tapintatosan, szégyenlősen, inkább csak azért, hogy a Kongresszusnak tett ígéretét megtartsa, minthogy valami eredményt érjen el. Az így elsikkasztott kérdés egyetlenegyszer sem kerül elő a megvitatások vagy a végső határozatok során."

Eisenhower beszédében a rabnemzetekre vonatkozó rész a következő: „Egy sokkal tágabb területen ott vannak a nemzetek azon jogának a kérdése, hogy ők is maguk válasszák meg azt a kormányformát, amely alatt élni akarnak, a felségjogoknak a visszaállítása és a független kormányoknak helyreállítása azoknak a számára, akiket ettől megfosztottak. Az amerikai népnek az a mély érzése, hogy Keleteurópának népei, akik közül többnek is büszke, dicső nemzeti múltja van, nem élvezik az Egyesült Nemzetek útján a háború alatt tett ünnepélyes nyilatkozatok és ígéretek teljesítését. Ezeket pedig más egyezmények is szentesítették a háború alatt."

Bulganin elhallgattatta Eisenhowert, mondván: „Beszéltek itt a keleteurópai, a népi demokrata országok kérdéséről. Ennek a kérdésnek a felvetése azt jelenti, hogy be akarnak avatkozni ezeknek az országoknak belső ügyeibe... Pedig nagyon

jól tudják, hogy a népi demokrata országokban a rendszert maga a nép teremtette. Szabadon fejezte ki akarátát. Ezenkívül senki se bízott meg bennünket azzal, hogy ezeknek az országoknak a helyzetét megvizsgáljuk. Így igazán nincsen ok arra, hogy ezzel a kérdéssel foglalkozunk."

Edgar Faure-nak, Anthony Eden-nek, Eisenhower-nek egy szava se volt erre a cinikus állításra.

„Minden időben adták el a népeket, vásárokat rendeztek meg. Elosztották egymás között azt, ami nem az övöké volt. Ez nem új dolog. Ami új az az, hogy 20-ik században mindezt a szabadság „az emberi méltóság és az önrendelkezési jog nevében teszik. Ami új, az az, hogy Atlanti Alkotmányt találtak ki, hogy a nemzeteket a rabszolgaságra az alkotmány nevében szolgáltatathassák ki. Ami új, az az, hogy nemzetközi erkölcsre hivatkoznak és a népeket a vágóhidra hagyják vezetni. A szabadságra és a demokráciára hivatkoznak, hogy fedezhessék és befejezni engedjék a nemzetirtást."

Itt az ideje annak, hogy a dolgokat saját nevükön nevezzék. Itt az ideje, hogy vége legyen a szócsatározásnak, ahol a szavak állanak egymással szemben, ahol elárulják a szavak jelentését. A szabadság legyen szabadság, az emberi méltóság legyen emberi méltóság. Itt van már egyszer az ideje annak, hogy a nyugati politikusok tudomásul vegyék, hogy felelősek azokért a szavakért, amelyeket használnak."

Byrnes már 1947-ben megmondta: „Nem szabad hiábavaló fenyegetésekhez fordulnunk. Egyetlen olyan kezdeményezéshez nem szabad fogunk, amelynél nincsen meg a szándék, hogy végre is hajtsuk. Szembe kell szállnunk minden támadással, minden nyomással." (327).

„Oroszországnak nincsenek szövetségesei, csak csatlósai. Ezek pedig gyűlölik őt. Ezek az ellenségek a nyugatiaknak, az amerikaiaknak legbiztosabb szövetségesei (de meddig?) nem azért, amit Amerika tett értük, hanem tétlenségük ellenére is. Nem, mert Amerika segítette őket. A valóságban pusztulásba taszította valamennyiőjüket, hanem mert szabadságuk Nyugateurópa ébredésétől függ..." (328).

Elmulasztották a rabnemzetek felszabadításának óráját? Talán még nem véglegesen, de ami nem került volna úgyszólván

ván semmi erőfeszítésbe, ma már igen, igen nagy áldozatot követel.

Edmond Burke mondta: „Mikor a gonoszak egyesülnek, a jók is kötelesek összefogni; ennek hiányában egymásután elbuknak mint egy dicsőség nélküli küzdelem fölösleges áldozatai.” (329).

1956...

Európa úgyszólván megadta magát a sorsnak, az elkerülhetetlen végzetnek. Az emberek naivul készítették elő a jövődőt, gyakorolva a meghódolás különféle nemeit. S íme egy kis nép fiatalsága összetörte a már ellenállhatatlan varázst. Évszázadon át gyalázták, megtagadtak tőle minden érdemet a multa nézve, másnak tulajdonították kereszténység, nyugati kultúrát védő szerepét. Egy-két óra elégséges volt, hogy a százados gyalázkodást felváltsa a bámulat. A már megdermedt Európában visszatért a vérkeringés. A magyar legények megváltoztatták volna a történelmi fejlődés irányát, ha a nyugatiak nem rabjai a saját maguktól teremtettszovjelmítosznak. Egyedül kezdtek, egyedül maradtak. A kormányok túlságosan latolgatták a kockázatot. Ugyanakkor megtörtént a szerencsétlen szuezi kaland.

Maurice Allais egyetemi tanár 1956-ban előadást tartott a magyar kérdéssel. „Nekem nagyon is valószínűnek látszik, ha mi az Onu-hoz fellebeztünk volna, a helyett, hogy katonai operációt kezdtünk, és a három nagy nyugati demokrácia minden várakozás nélkül tudtára adta volna az oroszoknak és az egész világnak, hogy háborús oknak tekintenek minden beleavatkozást a magyar ügyekbe, hogy megbuktassák a törvényes magyar kormányt, a szovjet kormány, bármennyire szerette volna is azt megtenni, meghátrált volna egy vérengző beavatkozás előtt, akkor, mikor az egész világ figyelme az orosz álláspontra terelődött volna. Mindenesetre feltétlenül nehezebb lett volna, és egészen más formát jelleget vett volna fel. A világ arculata a közeli 50 évben ettől megváltozott volna.

A magyarok ezrei, életben volnának és azok a fiatalleányok, akik élve a tankok elé vetették magukat, fiatalságuk virágában élnének."

„Azokat az embereket, akik irányították a francia és angol demokrácia sorsát ezekben a tragikus napokban, isszonyú felelőség terheli. A munkáspárti képviselők megható felszólításainak, az Egyesült-Államok sürgelő kéréseinek fel kellett volna nyitnia szemüket közel-keleti akciójuk következményeiről. Azzonnal tüzet kellett volna szüntetniük..."

„Akkor, mikor a világ sorsa Budapesten játszódtott, és nem máshol, mikor a magyarok ezrei haltak meg, az angol és a francia kormányok süketek maradtak, nem értették meg az események történelmi jelentőségét. Nem látták, hogy a magyar szabadságharc megmutatta a világnak, hogy minden remény még nem veszett el, hogy a legszörnyűsegebb zsarnokság végleges összeomlása megkezdődött..."

A magyar ügy inkább feszélyezte azokat, akik tudtak volna valamit tenni. Ma már nyilvánvaló, talán akkor is nyilvánvaló volt, hogy nem került volna semmibe. Azonban a magyar nép megláthatta, hogy a kormányokon kívül van nép is, amely önmagát multa felül anyagi segítségben, s mivel mást nem tudott tenni, rokonszenvének megható biztosításában. Az a nyugati ifjúság, amelyet elfásultnak tartott mindenki, visszakapta a politikai körülmények folytán elvesztett lelkét, ment volna kortársai segítségére, ha a nagyok másképp nem rendelkeznek.

Khrouchtjev „szerencsétlen októberi esetnek nevezte a magyar szabadságharcot. Nehru óvatosan „korunk legnagyobb tragédiájának”, mások pedig valóban szabad emberek, minden kertelés nélkül kimondták, hogy a magyar nép eltiprása „a jelenkori történelem leggyűlöletesebb gonosztette”.

A magyar nép kegyetlen elnyomásban szenved. Az elnyomóktól nem kérhet megértést, de kérhet a nyugattól. Ilagyják meg lelkünket. Ne szabadítsanak a magyar népre olyan embereket, akik miután segítettek testének lőnkretevéseben, be akarják fejezni lelkének megrontását. Ha a magyar néppel olyan szellemben foglalkoznak ezután is azok, akiknek az egész magyar kérdés csak „job”, akkor hagyjanak abba minden kísérletet. A magyar nép nem azért végezte szabadságharcát, hogy

azok, akiknek sem leikéhez, sem testéhez semmi közük, fényesen fizetett javadalmakat szerezzenek. A magyar nép nem a segítség mennyiségét, hanem a mikéntjét kifogásolja. Milyen jogon tették rá a kezüket például bizonyos ideológiai pártok a magyar ifjúságra? — Többe került volna, vagy országuknak kevesebbet jelentett volna, ha engedélyeztek volna nekik iskolákat, amint Németországban tették, ahová elküldték segítségüket hollandok, norvégek, svédek?

Elni akarunk, de nem úgy, mint a régi kommunistákból titoistákká vedlett haszonélvezők akarják, hogy átalakuljunk. Magunk akarjuk magunkat nevelni. Abból a nagy szorgoskodásból, amellyel a világba sugározzák a vasfüggöny mögötti eseményeket, jusson valami a magyar lélek számára is. A magyarság szeretné, hogy azok, akik annyit elkövettek a kommunizmus igazolására, a magyar lélek megrontására, akik akkor árulók voltak s most is azok, hallgassanak. Ne erőszakoljanak ránk olyan írástudókat, akik ateizmust hirdettek, má' kegytárgyakat árulnak, tegnap orosz szálláscsinálók voltak, ma pedig a hazafiság álarca alatt idegen, éppen olyan hazug világszemléletet lopnak be a magyar lélekbe, mint amilyenvel kereskedtek azelőtt. — Ezért igazán nem volt értelme helyes irányba terelni a történelem folyását.

A magyarok egyedül maradtak. Azok az államok, melyeknek nyugat az első világháború után a „demokrácia védelmének” magasztos misszióját szánta, amelyek érdekében akkor csavarták ki a magyarság kezéből a fegyvert, éppen olyan nyugodtak maradtak, mint patrónusaik. „Miért a lengyelek főképpen a magyarok voltak azok, akik először keltek fel, írta Aldo Dami. A nyugati kultúra és a „római” tradíció tették Lengyelországot, Magyarországot, Horvátországot sokkal kevésbé fogékonnyá az orosz hatással szemben, mint Bulgáriát, vagy a latin, de görögkeleti Romániát. (330). „A csehek a várakozás álláspontjára szeretnek helyezkedni (és a magyar menekülőket korbáccsal visszahajtani, dicsekedett egy tiszt. *L'Aurore*, nov. 12), de a szlovákok, akik nagyon katolikusok sokkal harciasabbak voltak. — Ezeréves együttélés a ma-

gyarokkal, fajkeveredés, közös kultúra, nem ment el nyomtalanul fölöttük. S azután van egy másik tényező, amelynek megemlítése olyan nehezen jön ki a tollforgatók szájából. S ez pedig az, hogy a szlovákiai, romániai megmozdulások tulajdonképpen az ott elnyomott magyarság műve volt." „Csehszlovákia a sztalinizmus oázisa, az egyedüli pont, amelyre Oroszország támaszkodhatik", írta André Garmand (331).

1920 után a győztesek megszerkesztettek egy igazolhatatlan „hivatalos igazságot". Azt gondolták, hogy rá is erőszakolhatják a világra. Összeomlott a szövetségi rendszer, amelynek minden tagja csak segítséget várt a másiktól, de maga adni nem akart. Összedől a hivatalos hazugság is, amely a magyarság rovására minden lehetséges kiválósággal felruházta a magyarság ellenségeit... A régi propagandisták, akik megdöbbenve állottak meg a magyar hősiességgel szemben, valósággal fellélekzettek, mikor az emigránsokkal szemben mellézköngék voltak hallhatók.

Nyugat nem állt a szabadsághősök mellé. — Készületlen volt? Ez is felelőség, annál is inkább, mert a kis népeket idegen érdek, idegen mulasztás taszította az elnyomatásba. Ha Rooseveltt nem vezeti félre Középeurópa népeit, akkor azok másképpen gondoskodtak volna a maguk biztonságáról. (Lásd III. kt. Magyar-Rómán per.) Rooseveltt kreaturáinak kötelessége lett volna megvalósítani gazdájuk ígéreteit. Nemcsak nürnbergi háborús bűnöket ítélő önkényes bíróság volt, hanem lesz a történelem szigorú ítélete is. Hogy ezt az ítéletet elkerülhesse egy nép, jóvá kell tennie gonosz vagy ostoba vezetőinek a bűneit is.

A Szabad-Európa rádió éveken keresztül izgatott, a felkelés kitörése után pedig valósággal felszólította a fiatalságot arra, hogy hagyja ott az országot. „A magyarok akár teljesen maguktól kezdték felkelésüket, akár része volt a Szabad Európa rádiónak a felkelésben, „a magyar felkelés megmutatta, hogy, hogy bűnös dolog a népeket arra biztatni hogy magukat felszabadítsák akkor, mikor nem tudjuk másképp őket segíteni, mint rádió szövegekkel és a tiltakozó aláírásokkal." (332).

A szabadságharcosok nem tudták a vasfüggöny mögött, annyi rádió lelkesítés után, hogy mi is tulajdonképpen az amerikaiak álláspontja, pedig a valóság egészen más volt, mint

ahogyan a vasfüggöny mögötti népekkel elhitették. „Amit az oroszok tesznek, az gyűlöletes, az is gyűlöletes, amit az uralmuk alá került országokban cselekesznek. De mi nem táplálunk semmi felszabadító háborús gondolat. Mi hagyjuk, hogy csinálják a dolgokat”, írja Bertrand de Jouvenel. (333).

Várhat ez után az elv után az ember mást, minthogy a felszabadítás pilótája azonnal, hogy a szabadságharc kitört, sietett tudtára adni az oroszoknak Seattle-i beszédében, „hogy nem kell félniük semmi féle amerikai beavatkozástól? A roll back (visszaszorítás) elméletéből nem maradt semmi más az Eisenhower közigazgatás végén, mint valamelyes subvenció, néhány propagandafüzet és a jóakarató beszédek áradata.” (Dulles meg volt győződve, hogy a kommunizmus magától felbomlik belülről és hogy a Nyugat nem tudja másképpen meggyorsítani ezt a fejlődést mint azzal, hogy határozottnak mutatja magát azzal, hogy semmi beavatkozást nem tűr el és arra ő maga is jópéldát ad.” (334).

Aron Raymond írja: „Eisenhower és Dulles a világ legjobb akaratával szövetségesei ellen ellenségeit támogatta. Az eredmény meg is látszott.”

„Bármint legyen is, bizonyos, az Atlanti Óceánon túli körök képmutatása találkozik az oroszok hivatalos felfogásával: Magyarország bolsevizálása a dolgok természetében volt, a történelmi haladás irányában. Tehát semmit se lehetett tenni. Pedig a magyar felkelés bebizonyította az ellenkezőjét, hogy a történelemre nem nehezedik semmi végzettség...”

„A magyar harcosok 1956 nov. 4-ig hitték, hogy az oroszok kijelentése, mely nekik szabadságot adott, őszinte volt, amint hitték Eisenhower és Dulles ünnepélyes kijelentéseinek, melyek nekik megszabadításukat ígérték. Ha Oroszország és Amerika az események után megváltoztatták felfogásukat, ha egyik a szabadságharcosok hősi viselkedését esztelennek, a másik bűnösnek hirdette, abból nem következik, hogy valóban is azok voltak.” (A világ másképp ítél.) Két év távlatából meg lehet állapítani, hogy az oroszok sohase gondoltak igazi felszabadításra, az amerikai „köztársaságiak” „Roll back”-ja pedig nem más, mint megtévesztő nagyotmondás. A magyar tragédia azt tanítja, hogy Nyugat nem veszedelmes (és naiv) rögtönzésekkel távolítja el a kommunizmust, hanem okos és határo

zott politikával... Hogy a történclem folyását meg lehessen védelmezni, emberekre és valódi politikára van szükség."

„A jövő történetírója nem mulasztja el, hogy igazságot ne adjon azoknak a hősöknek, akik olyan, „következellenül” estek el.” (335).

A magyar kérdés az (Egyesült Nemzetek) elé került. Az ausztráliai Bonald Walker, az Újzélandi Thomas Macdonald és az olasz (kanadaiakkal, délafrikai delegátusokkal, Magyarország állandó védőivel, Leonardo Vitetti delegátusok tüntek ki főképen a magyarok mellett. Az eredmény lett Oroszország elítélése. Vitetti megjegyezte, hogy a beszámoló-nak gondolkodóba kell ejtenie mindenkit azokról a veszélyekről, melyek fenyegetik a kis nemzeteket, és bizonyította, hogy sem az Egyesült Nemzetek alapokmánya, sem a magyar békekötés, sem a nemzetközi jog nem tudták megmenteni Magyarországot függetlenségét.” (336).

Amerika a magyar ügy kivizsgálására 5 tagú bizottságot küldött ki, mely elmarasztalta a magyar népet. Nem volt igazában demokrácia, azok lázadtak fel, akik ellene voltak a földbirtokok kisajátításának, stb. Ezek még mindig a háború előtti jelszavakon nyargaltak, hogy törvényesítsék elődeik által és talán még maguktól is elkövetett bűnöket. Így érkezünk el napjainkig, amikor Khrouchtchev a magyar kérdéssel kellemetlenkedő újság írónak azt felelte: „Nagyon jól vagyunk Magyarországgal. Együtt haladunk a szocializmus kiépítésében.”

A mérleg a magyarok javára igen kedvező. Ezt kellett lerombolni. Hisszük azonban, s ez mitőlünk függ elsősorban, hogy az igazság győz. André Frossard írta: „A kommunizmusnak korlátlan hatalmú formáját Budapesten legyőzték. Ha egy szocialista típusú rendszer mégis újra szervezkedni akar, terveit, programjának pontjait az ember azon alkotórészeiből veheti, mely az ember nagyságát jelenti. Egyesek ezt léleknek nevezték, mások emberi méltóságnak. Mi becsületnek, büszkeségnek nevezzük, amelyet a hazugság elleni szent felháborodása lendületében egy kis nép adott neki, amely büszkébb, mint a „nagyok”.

„A magyarok hősi felkelése nem volt hiábavaló. Megmutatta, mi az, ami mesterséges a kommunista szervezetben. Felébresztette azt a világközvéleményt, mely hamis biztonságba temelkedett bele. Ez a felkelés egy fájdalmas, de lényeges állomást jelent azon az úton, mely a nélkülözhetetlen megújulásokhoz vezet.” (337).

„Ki épít szilárdabban, mint egy kőműves, kérdi Hamletben a sírásó. S felel neki a másik: a sírásó, mert azok a házak, melyeket épít, az örökkévalóságra épülnek. „De nem forgatják-e fel elég gyakran a sírokat, hogy helyükbe szilárdabb házakat építsenek? S nem lehetne-e ezt megcsinálni az örökkévalóságra szánt politikai rendszerekkel is? Az első feladat az, hogy az emberiség kishitűségéből kibontakozzék. Túlságosan sokan vannak, akik a történeti szükségszerűségből nem tudnak megszabadulni. Persze, hogy a történelem kikerülhetetlen végzettség képében jelentkezik, mikor az ember egymásután elszalasztja a kedvező alkalmakat. *Mi élni akarunk!*”

A MI REVIZIÓNK

„Nos, hol van ma az igazság? — Ime, itt van egy szerződés aláírva. — Jó, dehát az igazság? — Itt van Csehszágdnak a fenntartása. — Jó, dehát az igazság? — A szudéták mögött nem látja ön Hitlert? — Dehát az igazság?” (338).

1956-ban a magyar fiatalság bámulatba ejtette a világot, bizonyosságot szolgáltatott arra nézve, hogy 1920-ban kivették annak kezéből a kardot, akiébe való. Nyilvánvalóvá lett a magyar érvelés igazsága, de az is, hogy 1920-ban homokra és hazugságra építettek. Azonban a revízióról, a jóvátételről egy szó se esett. S most kérdezzük tettünk-e lépést megfelelő formában és tudással, hogy mi is hangoztathassuk: *Dehát az igazság?*

Mi a következő pontokat hangsúlyozzuk, mielőtt részletesen csinálunk tervezetet-reméljük, mások közreműködésvel:

1. — Trianon művéből a dolgokban rejlő igazság fehér lapot csinált. A patrónusokat most már semmi se feszélyezi, hogy

a kérdéshez nyuljanak az igazság szellemében. Az utódállamok, akik magukra és másokra döntötték Középeurópa rosszul megalapozott épületét, most már jobban megértik, hogy a kis államoknak magukra kell támaszkodniuk, mert a „Nagyok” a legkisebb érdekükért feláldozzák őket. Churchill emlékiratainak több helyén kijelenti, hogy „Angliának a múltban való viszonya Romániával és Bulgáriával nem volt olyan, hogy az Anglia részéről különös áldozatokat kívánhatna” (339).

Ha a román és cseh emigránsok folytatják kétszínű politikájukat a háttérben, akkor magukat is másokat is, a pusztulásba rántanak.

2. — Annak a bonyodalmas földrajzi és néprajzi helyzetnek a megoldásához okvetlen szükséges azokat az államokat melyeket a közös múlt, a földrajzi helyzet egymásra utal, szövetségi államba, federációba egyesíteni. Itt szó lehet elsősorban Magyarországról, Romániáról, Csehországról, másodsorban még Ausztriáról, Horvátországról, a délvidéki tisztán szerb területekről, ha akarják és el tudják érni a csatlakozást; délvidéki szerb terület és Horvátország szorosabb kapcsolatban Magyarországgal.

En a federáció megvalósulhat az egyenlőség alapján, mert most nem az a helyzet, ami volt 1914 előtt, mikor a 10 milliányi osztrák német hegemoniáját akarták megvalósítani a federációval. (Lásd munkánk 1. kötetét 135-163).

A federációval kapcsolatban az emberek többsége ábrándokban ringatja magát. Nem lesz könnyű a megvalósítása, de a józanésznek győzedelmeskednie kell, és nekünk, akik kint vagyunk, az érdekelt testvér nemzetekkel kell kidolgoznunk a terveket, nehogy a „Nagyok” semmit se találva, férevezetve valamelyik utódállam ügynökeitől, intézkedjenek rólunk nélkülünk. Ennek a federális szervezetnek rugalmasnak kell lennie, hogy mindig alkalmazkodhassék a változó körülményekhez az igazság és az őszinteség szellemében, főképpen pedig örködni kell azon, hogy a varázslatos „Európa-eszmének” a federáció minden tagja ugyanazt az értelmet adja. W. Bullitt írja: „Csak olyan népek között alakulhat federáció, melyeknek leglényegesebb szokásaik azonosak. Csak olyan országoknak lehet közös szervezetük, melyek élete közös alapelvekre támaszkodik.” (340).

Mindez azt akarja mondani, hogy egész Európát egy federációba olvasztani nagyon kockázatos vállalkozás. Először meg kell csinálni a regionális federációkat, később majd látható lesz, milyen irányba kell haladni, mi kell tenni. Francia diplomata mondta a háború után, hogy Európa federalizálását a régi Osztrák-Magyar birodalom területén kell kezdeni.

Mickiewitz Adám lengyel költő a Zarándokok könyve című munkájában található egy részlet, mely talán még jobban áll ránk, mint az akkori lengyelekre. „Mikor a szabadság a világ fővárosában székel majd, megítéli a nemzeteket. És mondja majd az első nemzetnek: Rablók támadtak meg és feléd kiáltottam, hogy adj egy darab vasat, hogy védekezhessenem, és egy maroknyi puskaport, és te nekem csak ujságcikkeket adtál. De ekkor megszólalt ez a nemzet: Mikor hívtál engem segítségül? És akkor a Szabadság ezt feleli: a segítséget a zarándokok szája által kértem, de te nem hallgattál meg; menj tehát a szolgaságba, ahol lesz majd kancsuka sístergése és ukázok dörgése.”

Nekünk magyaroknak is van idézetünk: Zrínyi Miklóstól, a költőtől: „Ime a kereszténységet mind elszámálánk s nyilván látjuk, ezektől nem lehet segítség úgy, hogy a legyen a fundamentuma az mi szabadságunknak”, foglalja össze Zrínyi a segély lehetőségeket mérlegelő szemlélődésének summáját.” Mit beszélsz? „Tanácsot adj.” Hát én azt felelem: *fegyver, fegyver kívántatik és jó vitézi elhatározás...*

„Meg kellett mondanon a hibákat s most mégis, ha azt kérde, kit kívánok oltalmamra, azt mondom: a magyart kívánom... mert ez a legalkalmasabb, legerősebb, leggyorsabb és, ha akarja, legvitézebb nemzetség... Csak jobbitsuk meg magunkat, szabjunk más rendet dolgainknak, tegyük régi helyére a katonai fegyelmet, akkor mindjárt meglátjuk, hogy: „Egy nemzetnél sem vagyunk alábbalók”, (Török Árium).

Ezt elfelejtik az emigrációban. Tudatlanságukban, korlátoltságukban nagy, rendkívüli dolgokról álmodoznak s elfelejtik a jelent, melynek első csilhatatlan alapköve az egyéni becsületesség, a megbízhatóság és a hozzáértés. Akinek nincs

tehetsége, előképzettsége, ne akarjon vezetni. A jó közkatonára többet ér, mint a rossz generális. Ő ha sokan visszatértek volna a kaptafához, hazánk sorsa, de az emberiség sorsa is másképp állana. Aki így készül a jövőre, abból jó közkatonára lesz. Ez az igazi hazafiság, nem pedig az ostobaság hangoskodása, a náluknál okosabbakon való keresztültgázolás. Akiknek tehetsége van, azok pedig hivatásos munkájuk mellett képezzék magukat a jövő feladataira. 1848-ról a történetíró azt mondja, hogy a magyarságnak 1848-ban semmi határozott terve a nemzetiségi kérdésre nem volt. (341).

Azt kell mondani, hogy a helyzet 1848 óta csak rosszabbodott. A fiatalság inkább csak utópisztikus regényeket olvasott. Jelenleg pedig a helyzet még rosszabb. A fiatalság, bolsevik jelszóval védelmezi téllenségét: nem akarja „elidgeníteni” egyéniségét. Csakhogy a tudatlanság és a dologtalanság még sohase voltak nemzetépítő vagy társadalom reformáló erők.

Panasz hallatszik az új (1956-os) emigráció hazafias érzéséről. A következő határozat jelent volna meg kisebb vagy nagyobb számú társaság részéről: „Meglepő módon meg lehet állapítani, hogy az irredentizmus, amely a trianoni békeszerződés után olyan jelentős befolyást gyakorolt a magyar politikára, a magyar gondolkodásban ma már semmiféle szerepet nem játszik. Az irredentizmus ma már túlhaladott álláspont, nemcsak a régi, de az új magyar emigráció körében is. Azok a résztvevők, akik az utóbbi csoportba tartoznak, egyértelműleg megerősítik hogy sem az októberi forradalom előtt, sem pedig annak folyamán irredenta áramlatok nem merültek fel.” Egy kicsit lehetne megkérdezni, milyen irredentizmusról van szó!

Ezekkel az írókkal nem vitatkozom. De szólok azokhoz, akik az 1956-os menekültekhez tartoznak, mert mi tagadás, nem lehet lekicsinyelni a ragályt. De kérdezzük azokat, akiket elért a betegség: Kiknek köszönhetik azt a fogadtatást, melyben részesültek? Először a régi kintlévő magyaroknak, akik odaadták munkájukat és nagyon, nagyon sok anyagi segítséget, akikre sokan szegényt hoztak. Polgári elem volt ez a magyarság, vagy régi kommunista, de valamennyit a magyar érzés ösztönzött a segítségre. 2) Köszönhetik az elesett vagy Szipériába deportált hős fiatal kortársaiknak, akiknek szemrehányó tekintete felkeresi és kegyetlen kínokkal tölti el

egyszer a hűtleneket. Akik nem voltak hősök, de élvezték a hősöknek kijáró elismerést, itt kint úgy viselkedjenek, hogy megszolgálják a megbecsülést és támogatást. Halljátok csak a költőt, ti, akik ingadoztok:

„Vagy félezernyi dall megírtam, / De e szót: magyar még le nem írtam. / Csábított minden idegen bozót... / O mily hálgyog bórult szememre, / hogy meg nem láttalak, te elhagyott, te búsz kopár sziget, / magyar sziget a népek óceánján! / ...Koldusz apám, visszafogadsz-e, / ha most lábadoz borulok / s eléd öntöm minden dalom / ...Epévé változzék a víz, mit lenyelek, / ha téged elfelejtelek... népem, te szent, te kárhozott, te drága. / (Dszida Jenő, Psalmus Hungaricus).

S a másik, mennyien megszívlelhetnők:

*Pirulásomná lettetek ti hősök, barátok,
megátkozom ezerszer, gyáva, a bűvő rejtő
utakat, ahol tovaszöktem, mert azt vállalni,
amit ti, bennem nem volt erő és hősiesség.*

Kínjaitok Tanújaként, Sulyok Vince.

A felforgatók, a forradalmárok elgyalázzák a multat. Tehétségtelenségüket, becstelenségeiket a mult elrágalmazásával akarják eltakarni. Az „új rend" védelmére törvényeket hoznak. Nem beszélünk a kommunistákról, hanem a polgári pártokról. Nem, a mult becsületesebb és sokkal tehetségesebb volt, mint a jelen. Ki merte volna akkor kijelenteni a Sztalin-szobor leleplezésénél, hogy az *utolsó háborúnak nincsenek magyar hősi halottjai*. Ilyenkor kényszerítés esetén le kell mondani.

Szekfü Gyula írja: „Egy téren azonban a párt (kisgazda) nagyon sokat megtett; a pártnak mint gazdasági egyednek, söt szinte közjogi tényezőnek kialakítását. Vele együtt az összes elismert pártok jövedelmező vállalatokba kezdtek, a mozikat felosztották egymás között, épületeket foglaltak el, bankok vezetését és üzleteket felosztották és tagjaikat mindennemű előnyökben és támogatásban részesítették, amihez szegény pártonkivüli halandók nem jutottak. Innen csak egy lépés volt

a korrupcióhoz (Hát ez még nem volt korrupció?), melyet a többségi párt egyáltalán nem tartott távol magától és ezzel nem szolgált jó példával. Voltak tagjai, akik az országban a korrupció köbefaragott szobrainak számítottak." (174).

Ennek a könyvnek olvasásánál tekintbe kell venni, hogy orosz megszállás alatt íródott, talán kényszerítve is, de igen sokat nyújt a kritikával olvasónak.

Amiket mondtunk, azoknak nem az a célja, hogy mindent fehérre mosson, de nem lehet állandóan a történelmet az ellenzéki pártok és a bomlasztó írók szemüvegén néznünk. Egyszer talán megtudja az egész ország, miért volt nagy a két háború közti időszak. Nagy, igen nagy volt!

*
**

Nem a jelenlegi magyar ifjúság vesztette el a hazát, de az ő kötelessége, hogy visszaszerezze: A mostani ifjúság szeret életvezéreket az írók közül választani, főképen Adyt. Ajánljuk, hogy olvassa el tőle a *Nekünk Mohács kell* címűt.

20 éves korunkban mindnyájunknak csálhatatlanul igazunk volt. Az idő, a tapasztalat, a fáradhatatlan tanulás ezt a csálhatatlanságot kijavítja s akkor nem rombolók, hanem építők leszünk. Hivatásunk annál nagyobb, mentől szomorúbb országunk helyzete. Olvassuk a buzdítást, kezdjünk új, termékeny, kitartó munkához.

*Ha szétvetették hű, védő karámunk,
Ha porig égették a szentegyházat:
Nincs más remény és nincs más feladat,
Mint összeszedni, ott, ahol a nyájat.*

Párizs, 1960, október 23.

SZALAY Jeromos

Az utolsó két fejezet az ifjúsághoz szól. Ajánljuk hozzá: *Mit üzen a vértanú prímás* című munkánkból. A *Magyar becsület védelmezője* című fejezetet. (33-42. 1.).

(1-2) Az idézet Pierre Renouvin-től, *L'Apogée de l'Europe de 1871-1914*, 38, 39, 40, 257, Jean Martin. (3) Id. Khostov, 10. A Potemkin-től szerkesztett *Histoire de la Diplomatie* 2. kötete, Khostov, *Diplomatie des Temps Modernes*, 10. (4) Khostov, 190. (5) Bülow, *Denkwürdigkeiten*, B.I.S. 341. (6) Moravec, *Nous avons été trahis*, 14. (7) Szasszonov, *Livre noir*, II, 345. (8-9) Khostov, 16, 10.

(10) Paléologue, *La Russie des tsars pendant la Grande Guerre*, I, 117-121. (11) Jacques Aulneau, *Histoire de l'Europe Centrale avant la victoire*, 613. (12-13) Emile Pillias, *La Hongrie en 1870*, NRH, 1939, t. II; Fr. Welschinger, *La France, l'Autriche et l'Italie en 1870*, Le Cor., 1907, t. 192. (14-15) Jules Chopin (Pichon), *L'Autriche-Hongrie, brillant second*, 250; Masaryk, *La résurrection d'un Etat*, 273. (16) Renouvin, t. VI. (17-18) Khostov, 28. (19) Szekfü, 492-493.

(20) Bajza, *Hongrois et Croates*, NRH, 1941, t. II. (21) *Revue de droit international et législation comparée*, 1879, t. XI. (22-23) Picot, *Les Serbes de Hongrie*, 229; Andler, *Pangermanisme* c. köt. 66-80, (24-25) Khostov, 203, 209. (26) *Livre noir*, Introduction, XII, t. I. (27-28) Corr, 1914, jul. 14, Manchester G. 1914, aug. 3, Jaksch, 471.

(29-30) *Weltrevolution*, 66; Robert Ingram, *After Hitler Stalin?* 67. (31) *Aus meiner Dienstzeit*, 138. (32) Khostov, 263. (33) *Le Pangermanisme a Qui a voulu la guerre?* c. kötetben, 67, I. (34-35-36) Eisenmann, *La Hongrie contemporaine*, 15, Denis, Préface de Chopin (« Brillant second »), Préface d'Osusky et de Chopin, *Magyars et Pangermanistes*, Chélad, 165. (37) Delenda, *Austria*, 44, 45; Chéradame, *Question d'Autriche*.

(38-39-40) Benes, *Détruisez l'Autriche-Hongrie*; Pozzi, *Les Coupables*, 28; Bülow, id. m. (41) Steven Bonsal, *La Paix manquée*, 144-145. (42) *Dipolmatische Aktenstücke*, 3 kt. zur Vorgeschichte des Kriegeres. (43-44) Fabre Luce, *La Révolution Européenne*, 23; Masaryk, *Résurrection d'un Etat*, 75, *Weltrevolution*, 64. (45) Id. Champeaux, *La Croisade des Démocraties*, 4; *Le revirement de l'Affaire tchèque au revirement de la Cité*. (46) *Le Pangermanisme à la conquête de la Hongrie*, 24. (47) t. I, 371-72, Pozzi, 160. (48) Poincaré, *L'Europe en armes*, 98. (49) *Livre noir*.

(50-51-52) *Livre noir*, t. II; Szasszonov, *Sex schwere Jahre*. (54) Polonsky, *Documents secrets russes*, Etudes, t. 196, Jalabert. (55) Spengler, *Déclin*, II, 3, 705-707. (56) *Note de la semaine*, t. III, 176-183. (57) Marquis de Custine, *Lettres de Russie*, 176, 179, 360. (58) *Œuvres*, II, 230. (59) Andrassy, *Diplomácia és Világháború*, angolul is, Zdziechowski Marian, *Le comte Jules Andrassy fils*, NRH, 1936, I, 419; Friedrich Naumann, *Mitteleuropa*, bevezetése.

(60) Cobban, *Mitteleuropa in German Thought and Action*; Chéradame, *Le pangermanisme démasqué*, 270. (61) Masaryk, *Résurrection*, 64; Benes, *Souvenirs*, t. II, 96. (62) *Le Cor.*, 1916, jan. 10, 163-172. (63) *German Reality*, 12. (64) Niederle Lubor könyvéhez préface, 1-2; Leger, *Les Anciennes Civilisations Slaves*, 123 (*Les races slaves*) (65) RDM, 1868, t. 164. (66) 24. (67) I. 661. (68) *La Maison d'Autriche et les nationalités*, 153. (69) *Masaryk en England*.

(70) *Les Slovaques*, 37. (71-72) *Manuel*, I, 588. (73) Id. m. 204. (74) Chéradame, *Questions d'Autriche*. (75) II. *Rapport de Neuklodof*, *Livre noir*, 68. (76) I. 413-414. (77) *Weltrevolution*, 274-86, *Finis Austriae*. (78) *L'Entente et le problème autrichien*, 176, *Documentation Cath.* No 666. (79) François Martine, *Fédération*, 1952, *Nécessité de l'Autriche-Hongrie*.

(80) *Cor.* t. 666, *Intérim*. (81) Moravec. (82) Maurice Descottes, *Aspects de la Tchécoslovaquie*, 72. (83-84-85-86) *Résurrection*, 34, 35, 36, 38; *Cor.* t. 241, 1126 lap; Denis et Fournol, *Le Président Masaryk*, *Revue Bleue* számozás nélkül. (87) Karel, Capek, *Entretiens*, 203. (88) *L'Europe Nouvelle*, 31, 32, 24. (89) Charles Ydewalle, *Vingt ans d'Europe*, Tchécoslovaquie, 181-193.

(90) *Ci-devant*, 35, 36. (91) *L'Europe Nouvelle*, 125, 113. (92) Erre a vitára nézve lásd *Revue du Clergé*, 1916. (93) *Résurrection*, 245, 208, 485. (94) *Paradoxes*. (95) *La Conception historique tchèque*, *Revue d'Histoire Comparée*, 1943, 438-468. Magyarul Magyar Szemle. (96-97-98) Denis, II, 515; Eisenmann (*Compromis*), 10, *Résurrection*. (98-99) 37, *L'Europe Nouvelle*, 203.

(100) *Souvenirs*, I, 120. (101) *L'Europe Nouvelle*, 114, 183. (102) W. Martin, 315. (103) *Détruisez*, 62, 63. (104) Moravec, 51, *L'Europe* No 146, 179, 180. (105) Busbequois, *Contre les Turcos*. (106) *L'Europe Nouvelle*, 131. (107) *Résurrection*, 104, I. 156, 167. (108-109) I. 156, 167, 165.

(110) *Problème actuel du Socialisme*, 163-164. (111) *Complicité du Vatican*. (112) *Malheurs de la Terre Promise dans l'année de Munich*. Notes de la Semaine, 147-149. (113) Rivarol, 1958, 30 juillet, 7 août. (114) Valéry Radot, *La Hongrie et l'esprit Austriae*. (115) *Mémoires of Benes*, 1, 33, 39, Moravec, 30, 31. (116) L. Leger, *Liquidation de l'Autriche-Hongrie*, 53, *La question d'Autriche*. (117) *La succession d'Autriche*, 272. (118) House, 206. (119) Id. m. 24, 26.

(120) *L'Europe Nouvelle*, 113, 131, 130, 137. (121-122) *Résurrection*, 107, 299. (123) *Ma Mission en Sibérie*, 162. (124-125) *Résurrection*, 45, 219. (126) *Le Cor.*, t. 241, 1127. (127) *World Review*, 1931 nov. (128) *Masaryk in England*.

(129-130) *Souvenirs*, 315, 387, *Détruisez*. (131) Osusky, *Magyar et Pangermans*, 144-145. (132) Eduard Benes, 10-11. (133) *Between the too Wars*, 40. (134) Chéradame, *La question d'Autriche*. (135) *Détruisez*, 35. (136) *Souvenirs*, I, 91. (137) *Amérique et nous*, 227, Seymour-House, III, 132. (138) Révai-Lexikon, t. 19, 238, *Le problème du désarmement*, Seymour IV, kötetében, Pasker Howard Bliss, 289-300. (139) Tardieu, *L'Amérique et nous*, 160.

(140) Seymour-House, II, 96, 97. (141) Bertrand de J. de G. 1952. (142) *Déclaration* de 1918 jan. 8-iki. Deklaráció. (143) Renouvin, *La Crise européenne et la Grande Guerre* és t. IV. (144) Masaryk, 160, *Paléologue* III kt. (145) A. Spitzmüller, NRH, 1933, I. 130, Jean de Pange, 1939, II, 15, NRH. (146) I. 437. (147) *Discours aux communes*, février, 1917. (148-149) Pange, id. cikk, Benes Pozzinál.

(150) Pozzi, *Les Coupables*, 275. (151) Salvemini, 26. (152) Seymour, IV, 83, 83, 84, What really happened at Paris, Seymour-House, III, 405. (153) Vallery-R., *Les Furieux*, 52. (154) *Histoire des Roumains*. (155) Marian Zdziechowski, *La Tragédie de la Hongrie*. (156) H.G. Wels, *William Crisold*. (157) *Journal Off.*, 8 juin 1921, *Débats parlementaires*, p. 2575. (158) Wenzel Jaksch, *Europas Weg*, 333. (159) G. Moroiano, *La lutte des Roumains*.

(160) Trócsányi Zoltán, NRH, t. 52. (161) Danielou, *La Paix*. (162) Saint-Aulaire, *François-Joseph*, 399. (163) Id. francia fordítás bevezetése. (164) Lansing, *Mémoires*, 82, 83. (165) *France Catholique*, 1957, 1-er mars. (166) Francia ford. bevezetése. (167) Pozzi, 257. (168-169) J. Maynard Keynes, *Essays in persuasion*, Cobban Alfréd 34, Bréal 166, *Le Temps*, 6 février 1919, Pozzi, *La guerre revient*, 204-205.

(170) Bréal, 194, Zolger Iván, *Slovenski Narod*, jun. 2, 1921, *Discours au Queen's Hall*. (171) Seymour, *Les débris de l'Autriche-Hongrie*. (172) *Mémorandum* n° 3, p. 8. (173) Lansing, *Négociations*. (174) Pozzi, *Les Coupables*, 335. (175) Hermann Raschoffer, *Die Tschecoslovakischen Denkschriften für die Friedenskonferenz von Paris*, 1919-1920. (176) Révay József, *A délszlóvákiai magyar népesség*, William Martin, 316 oldal. (177) Moravec, id. m. 51. (178) Nicolson, *Peacemaking*, 323-327. (179) Masaryk, *Europe Nouvelle*.

(180) Hunter Miller, Czákó István, 79-80. (181) Moravec, NRH, t. 59. (182) Raschhoffer. (183) Danielou, 13, 14. (184) Aldo Dami, *Destin des minorités*, VII-8. (185) Séance du 7 juin 1921, J.O. 8 juin, p. 2570. (186) Tardieu, *La Paix*, 423-440. (187) J.O. le 9 mars, 1912. (188) Pozzi, 457, Bonsal, *Sutors and Suppliant*, 71. (189) Tardieu előszava Kiritzescu könyvéhez, 15. oldal; Marghiloman, V. 40, 41.

(190) Margh. IV. 327. (191-192) *Les Minorités ethniques en Europe Centrale et Balkanique*, 60; Hunter Miller, Czákó István, *La Vérité*, Macartney, *National States*, 527; Gociman, *La Frontière occidentale de la Roumanie*, R. Tr. V. (193) E. Martonne, *La répartition des minorités*, 73; Vioria Boteni, *Les minorités en Transylvanie*. (194-195) Balogh J. M. Sz. 1930, *Scotus Viator Pálfordulása*; Seton-Watson, *Germany, Slav and Magyar*, *The Times*, 1930, febr. 13, *The Emancipation of South-Eastern Europe*, *The first Hyndeman Memorial Lecture*; William Steed, *Ausztria-Magyarország háborús vétessége*, *Times*, 1929 dec. 15, 20. (196) *Négociations*, t. I. (197) Pozzi, *Les Coupables*, 403; *Minorités ethniques*, 56. (198) *La Paix*, 1921, 455. (199) R. de Tr., t. I, 180-202.

(200) Aldo D. Destins, *La guerre revient*, 302, J. O. 1922. (201) J. O. de la Société des Nations. (202) *Résumé de la note II, Négociations*.

ciations, I, 25. (203) Nicolson, 34; Lansing, *Négociations*. (204) *Le passé et l'avenir de la question des minorités en Hongrie*, NRH, 1943, février. (205) Lansing, *Mémoires*, 196, 197. (206) Prager Presse, 1937, okt. 6, 7, 8. (207) Gorielly, 28, 29. (208-209) G. de Lausanne, 1951 okt. 15.

(210-211) *Le discours sur la reprise des relations avec le Vatican*, le 23 nov. 1921. Id. Danielou-nál, Danielou, *La Paix*, 12. (212) Kennan-nál 180. (213-214) Bainville, *Conséquences*, 36; Kennan, 91, 98-99. (215) J. O., 1921, jul. 11. (217) A. Fouchet-level Danielou-nál, 196-199, Ottlik Gy. M. Sz., 1927, nov., 300-304. (218) Villat. (219) Marghiloman, IV, 227-228, Bonsal, 130.

(220) Id. Boncour, *Entre les deux guerres*. (221) Tardieu, *La Paix*, 427. (222) Danielou, Ottlik : A Fouchet-level, M. Sz. 1927, Ydewalle. (223) *Mémoire of Benes*, 30. (224) *Le problème de l'Europe Centrale*, 33. (225) *Résurrection*, 38, 384, Benes *Souvenirs*, II, 515. (226) Mousset, *La Petite Entente*, 18, 11, 4, J. Brunhes, Préface. (227). *Le Temps*, 28 mai 1925, Take Jonsescu, idézve Florin Cordescu, *La Petite Entente* c. könyv mottója. (228) Id. Ernes Pezet, *L'Autriche* c. munkájában, 111. (229). *Review of Review*, n° 94, Moroiano könyvéhez bevezetés.

(230) Andrieu-Guitrancourt, *Balkans d'hier et d'aujourd'hui*. (231) Vallat, Champeaux, II, 41, Pozzi, 164, *Demokratenpresse*, 282. (232) Moroianu könyvéhez előszó. (233) Pozzi, *Coup*. 269. (234) Bainville, 147, 148, 149. (235) *Résurrection*, 237, Benes, I, 52. (236) Praznovszky, NRH, t. 67, 401. (237) *Entre Deux-Guerres*, II, 126. (238) *Les problèmes de l'Europe Centrale*, 104. (239) Viorel Tilea, *L'activité diplomatique de la Roumanie*, J. O. 1921 jun. 21, 2591.

(240) Paul Henry, *passim*, 109, 107, 202. (241) *Le Temps*, 11, 12, 27. *Doc. Cath.* N° 412, 1928. (242) Baumont, I, 70. (243) Prost, 28, Seton-Watson, 201. (244) Aldo Dami, *Destin*, 3; Titulescu, *La Roumanie et le revisionnisme*, RTR, t. I, 98-106; Titulescu, *ápr.* 44-34. (245) Prost, 85; Mousset, *La Petite Entente*, 20. (246) G. de Lauzanne 26-10-50. (247) Cobban, 26; Both, NRH, t. I, 1937. (248) NRH, I, 119. (249) Id. Madeleine Martin, *Prince d'Occident*, 117-118; Hudleston Sisley, NRH, II, 875. (250) *Mémoires*, livre 16, ch. 9. (251) Pozzi, *Coup*. 388, *Fornightly Review*, 1927. (252) Mikó, *Erdélyi magyarság a világháború után*, 213; *Magyarok és Románok*, II, kötet. (253) Tíbal, *Le problème des minorités*, p. 23; Mousset, *Une Paix*, 211. (254) *La politique mnoritaire...* (255-256) Jancsó, *A Holnap Magyar-sága*, M. Sz., 1929, VI; Aldo Dami, *La Hongrie de demain*, Le destin des minorites; Rothermere, *La Hongrie et sa place au soleil*, *Daily Mail* cikkei, 1927; *Westminster Gazette*, 2, 3, 22 nov. *Doc. Cath.* 22-1-54; Ciano, *Journal*, I, 36-307. (257) *La Russie Subcarpathique*, 305. (258-259) *Archives Secrets*, t. VI.

(260) Homonnai E.. (261) F. Miksche, *Fédération Danubienne*, Hungária, 1952, márc 7; *Kettős Járom alatt-ból*; Bertrand de Jouvenel, J. de Genève, 22-4-58. (262) Rivarol, 1955. (263) Bertrand, *Gazette*, 1951. (264) *Mon père m'a dit*, 141, 1958 április. (265) *Une Paix*

ou la Paix, 216, 217; *Le Monde Slave*, 12, 13, 200, 300-305, Benes Mousset-nél, 254. (266) *Aspects de la Tchécoslovaquie*, 283. (267) *Express*, 29-1-59. (268) Descottes, 239.

(269-270) *Où vont les Slaves?*, 18; *Le Monde Auxiliaire*, 16. (271) *Le Monde*, 17-4-47. (272) Aron, *L'Opium des intellectuels*, Fr. Brison, Figaro, 1956. (273) *Le monde auxiliaire du communisme*, 14. (274) *Ci-devant*, 40. (275) Lásd Magyar Mindszenty, 68-69, francia, 137, NRH, 1939 jul. (276) *Mémorial Antonescu*, 110. (277) Imrédy-pör, 28, Macartney 490, Churchill, III kt. (278) II. kt. II. 187 és Kállay, *Hungarian Premier*, 300, Somsich László, Krónika. (279) Nicolson, *Peacemaking*, 200 és.

(280) Eddy Bauer, J. de G. 1949, n 128. *Qui a perdu la guerre?*. (281-282-283) Ollivier, 122, 118, 116, 120; Rivarol, 1958. (284) Ollivier, Stimson, 199. (285) Cordell Hull, *Paix et Guerre*, 163. (286) Ollivier, 126. (287) Lighton, 26-30. (288) 220. (289).

(290) Montgomery, 138. (291) John Campbell, *The United States in World Affairs 1945-1947*, 11-152; *Mémoires*. (292) *Mémorial Antonescu*, 11-12. (293) G. de L., 22-11-56. (294) *Spectator*, 10-11-56 és dec. (295) Kennan. (296) *Histoire de l'Europe centrale*, 613-614. (297) Id. Croix, 19-2-53. (298) Figaro 6-6-45. (299) Balogh J. *A Hazugság a világháborúban*, M. Sz. 1929, VI, 220-230.

(300) Figaro-7-11-, 30-11-53; Márton Aron francia, 119-120; Angol, 127 fordítását. (301) Benes, *La Démocratie*, 148-149. (302) *Fédération Danubienne*, 29. (303) John C. Campbell, *The United State in World Affairs, 1945-1947*, 142; Taubinger László, *A Kassai program 10 éves évordulójára*, Unio, 1955 ápr.; Ime a csehszlovákizmus. (304) G. de Lausanne, 14-5-49. (305) Bruno Brehm, *Am Rande des Abgrunds*, 357, id. Taubinger. (306) Jean de la Robrie. (307-308) Gorielly, *L'évolution du sentiment national en Europe*, Cahiers Socialistes, 1951. (309) Az idézetek az *Ime a csehszlovákizmus-ból*.

(310) *De l'esprit de la conquête et de l'usurpation*, Benjamin Constantin. (311) J. de G. 7-8-10-51. (312) Jaksch, 332. (313) G. de Lausanne, 4-9-48, 23-2-48. (314) B.E.I.P.I., *Bénès et Staline*. (315) G. de L., 4-9-48. (316) Sydney Ehler, *Le Monde*, 25-2-58, Moravec, 29. (317-318) Svoboda, *Emigrációs Sajtóarchivum*, 1951-1951, máj. jun. (319) *Gazette de L.*, 29-12-53; Figaro, 16-1-53. (320) *La Croix*, 8-9-54. (321) Kennan, G. de Lauzanne, 9-7-52. (322) J. de Genève, 1954, Bertrand de J. (323) Stephen Lighton, *L'Amérique n'a pas encore parlé*, 294-295, J. de G., 1958, ápr. Montégut, *Opinions Libres*, RDM, 1854. (324) *Gazette*, 1952 jun. (Croix?). (325) Lighton, 275-278; Joseph Scholmer, *La grève de Vorkuta*. (326) Bertrand de J., *Gazette de L.*, 25-5-53, Croix. (327) Byrnes, *Cartes sur table*, 564. (328) Lighton, 293. (329) *Discours sur la réconciliation de l'Amérique*.

(330-331) G. de Lausanne, 1956, nov. 2-7-57. (332) *Gazette*, 19-2-1960. (333) Bertrand de Jouvenel, *Gazette*, 1954. (334) *Le Monde*, 26-5-59. (335) Nagy László, *Gazette*, 30/31-10-58, Budapest. (336) *Le Monde*, 13-9-57. (337) *Aurore*, 30-10-56; P. Béguin, *Gazette*, 8-11-56. (338) Pierre Dominique, 13-9-1914, *La République*. (339) Lighton, 49.

(340) Bullit, *Destin du Monde*, 35. (341) Asztalos Miklós, Wesse-lényi Miklós, az első nemzetiségi politikus, 33. (342) Szekfű, *Forradalom után*, 174.

A felhasznált könyvek névsoros jegyzékét a francia kötetben adjuk.

*
**

Munkánk második kötetének végére érve hálás köszönetünket fejezzük ki mindazoknak, akik munkánkhoz köveket hordtak akár anyagi, akár szellemi téren, de azokról se feledkezhetünk meg, akik ahhoz a munkához, melyre megbízatást kaptunk 1943-ban, közreműködtek. Az első hivatás nélkül nem teljesedett volna ki a második.

Köszöntök mindenkit, de egyeseket névszerint u is meg kell megemlítenünk. Ime a palmares : Erődi-Harrach Vilmos, Bonn. Fábíán Károly München. Fenyvessy Jeromos Köln. Filótás György Montréal. Hites Kristóf perjel, Portola Valley. † Horváth Lőrinc plébános. Kelemen Konrád, Calacuccia. Kerényi Oláf San Paolo. Lényi Vince plébános Woodbridge. Magyar József plébános, Chicago. Miriam Nővér Cleveland. † Nagy László plébános, Allentown. Nemes Endre Montréal. Papházay Ferenc Kanada. Pintér József, Szerecsen-Brightwaters. Radvánszky Antal Párizs. Reseterics József Bethlehem. Róth Anna, Cleveland. Ft. Takács Sándor, Kanada. Ft. Ujlaki János, St. Vincent.

*
**

„Az igazság keresése és annak hirdetése a bátorság jele ”

T A R T A L O M

<i>Bevezetés</i>	1
<i>Az első világháború felé</i>	9
<i>Az első világháború kitörése</i>	36
<i>A háborús propaganda előkészíti Magyarország feldarabolását</i>	45
<i>Trianon</i>	84
<i>Trianon és Párizs között</i>	131
<i>Revíziós kísérletek</i>	145
<i>A magyar revíziós mozgalom</i>	155
<i>A második világháború</i>	162
<i>Roosevelt felelősege a magyar tragédiában</i>	179
<i>Párizs — 1956</i>	212
<i>1956</i>	220
<i>A mi revízióink</i>	226
<i>Utaldások</i>	233